

*Tanghal
Klasikong
Dula*

Tanghal Klasikong Dula

JOSEPH J. CRISTOBAL

Sa Ilalim ng
Proyektong Agora: Crossroads of Creativity, Culture, and Ideas

PAMBANSANG KOMISYON PARA SA KULTURA AT MGA SINING
Maynila
2022

Tanghal-Klasikong Dula

Karapatang-ari © 2022 Joseph J. Cristobal, ng Pambansang Komisyon sa Kultura at Mga Sining, ng Philippine Cultural Education Program at ng Barasoain Kalinangan Foundation, Inc. (BKFI).

RESERBADO ANG LAHAT NG KARAPATAN. Walang bahagi ng aklat na ito ang maaaring sipiin o gamitin sa alinmang paraan nang walang pahintulot mula sa may-akda at tagapaglathala.

Disenyo ng aklat at pabalat: Angeli Narvaez.

Tungkol sa Pabalat

Modelo: Jujie Genevieve Villanueva-Bulos at Russell P. Ongkeko

Kuha ni: Randy Reyes

Mula sa Koleksyon ng Teatro Historico Filipino Foundation

ISBN 978-971-814-282-0 (Paperback)

ISBN 978-971-814-283-7 (PDF)

Inilathala ng

PAMBANSANG KOMISYON SA KULTURA AT MGA SINING

633 Kalye Heneral Luna, Intramuros, Maynila 1002

Tel. 8527-2192 to 97 • Fax: 8527-2191 to 94

info@ncca.gov.ph • www.ncca.gov.ph

Philippine Cultural Education Program

Room 5D #633 Gen. Luna Street, Intramuros, Manila

Tel: (02) 527-2192 loc 529 • PLDT Land Line Plus (02) 986-4147

Email: pcep.secretariat@gmail.com

BARASOAIN KALINANGAN FOUNDATION, INC.

Bulacan Artists Hub, Rey Clement Building

Lot 2 Block 4 New Hope Subdivision, Bulihan, Malolos City

Bulacan 3000

Nilalaman

**Antolohiya ng mga Klasikong Dula at
Kuwetong Buhay ng BKFI at Awtor:
Pedagohiya sa Kasaysayan ng Sining Dulaan
Ni Joseph J. Cristobal, Ph.D.**

7

**Kuwentong Theater Laboratory Workshop (TLW)
Ni Consolacion Gamboa**

14

**Kuwentong Uhay
Ni Meladro Pascual**

31

**Mga Klasikong Drama ng BKFI
Ni Estelita Dela Cruz**

66

**IBONG ADARNA
Bersiyon ni Sonny J. Cristobal**

75

**FLORANTE AT LAURA
Bersiyon ni Sonny J. Cristobal**

164

**NOLI ME TANGERE (Musical)
Bersiyon ni Sonny J. Cristobal**

204

Tungkol sa Awtor

257

ANTOLOHIYA
NG MGA KLASIKONG DULA
AT KUWETONG BUHAY
NG BKFI AT AWTOR:
Pedagohiya sa Kasaysayan
ng Sining Dulaan

Ni **Joseph J. Cristobal, Ph.D.**

The story of a community theater is one of struggle and sacrifice. Running entirely on vision and passion, these small theater groups, usually based in the provinces, are always in danger of dissolving, mainly because of lack of support. While the Barasoain Kalinangan Foundation, Inc. (BKFI), the community theater group based in Malolos in the Province of Bulacan, has its share of tribulations, its existence is a rare, if not singular, instance of governmental support and talent and passion converging in a culturally rich environment. - ROEL HOANG MANIPON (2004, NCCA. GOV.PH In focus September issue)

Tulad ng tatlong (3) kuwento ng mga klasikal na literaturang Filipino na matutunghayan ninyo sa aklat na ito ay bahagi ng mga kuwento ng Barasoain Kalinangan (BK); IBONG ADARNA, FLORANTE AT LAURA, at NOLI ME TANGERE, ay maituturing na paralelismo kuwentong kasaysayan BARASOAIN KALINANGAN FOUNDATION, INC. at ng awtor. Inilalarawan ng mga kuwento ng kasaysayan ng Barasoain Kalinangan ang lawak ng buhay ng isang katutubo o pangkomunidad na grupong pangdulaan (Community Theater Group). Isang Folk/Community Theater na nagpapahalaga sa proseso ng paglikha ng mga outcomes na makikitang katangian ng mga taong kasali dito at nang institusyon. Kabalikan nito ang isang Professional group o 'pro' na may pokus sa awtkams lamang ng isang partikular na proyekto. Sa 'pro' binibilang ang taong kasali, oras, aksiyon, at budget sa mga gawain. Ang BK bilang Community Theater Compnay ay nagpapahalaga sa kultura ng komunidad, partikular sa kultura ng mga Bulakeño: Pinupukaw nito ang natulog na interest ng mga Bulakeño sa taal na sining nitong pandulaan; Muling tinutuklas nito ang dugong makasining na nananalaytay sa mga Bulakeño na una nang pinatunayan ng marami bayani sa sining at pambansang alagad ng sining na mga mamamayan nito; Itinataguyod ng BK ang isang halagahang makatao at makabansa.

Ang pakikipagsapalaran ng BK sa lipunang pinaglikuran nito sa loob ng Limampong Taon (50 years) ay mahabang kuwento ng isang grupo pangdulaang pangkomunidad. Ang bisyon nito ay itinuring na *Institutional Learning Outcomes* ng BK, ang pagkakaroon ng isang lipunang may kulturang makabayan at maka-mamamayan, o *A Nationalist and Humane Bulakeño Culture*.

Isang malinaw na plano ang susi ng isang organisasyon para maging matagumpay. Nakahikayat ang grupo ng mahusay na mga miyembro ng organisasyong-BK sa pagkakaroon ng malinaw na bisyo. Ganyan ang BK, noong una ay mabibilang sa daliri ang miyembro, pagkatapos ng anim (6) na taon (1980-1987), lumabo ang interes ng mga kasapi, kaya humina ang pundasyon ng pamamahala. Subalit di nagtagal may dumating na Anghel na may dalang mahusay na plano (Laboratory Workshop), pero para sa iba ay si Lucifer din na may dalang kasing husay na plano. May dala siyang plano, 'micro-plan' para sa BK. Kaya naman, dumami uli ang tao na naging miyembro ng grupo. Muling tumakbo ang samahan (1987-1994). Pagkalipas ng pitong (7) taon, may mga umalis at may dumating. Umalis ang Anghel/Lucifer, pero may mga dugong nagpatuloy. Tiyempo noon, natapos na ang termino ni Nicanor Tiongson bilang Vice President at Artistic Director ng Cultural Center of the Philippines. Inimbita siyang pumasok sa BKFI Board dahil siya ay isang Bulakeño. Sa pulong ng BKFI Board of Trustees na ginanap noong 1994, napagkasunduan na si Nicanor Tiongson ay maging Pangulo ng BKFI. Bilang pangulo, una niyang ipinagawa ang pag-bubuo ng isang 'istratehikong plano' para sa BKFI. Sa workshop ng grupo na ginanap sa Hiyas ng Bulacan Convention Center, nailatag ang isang *macro-plan* para sa BKFI tulad ng sumusunod:

VISION: A Nationalist and Humane Bulakeño Culture

MISSION: To develop a professional theater company expressing a dynamic Bulakeño way of life in the past and in the present, humane values and a nationalist orientation

OBJECTIVES

1. To nurture excellence and professionalism among artists and cultural workers in Bulacan;
Strategies:
 - a. *Provide opportunities and appropriate facilities for artistic activities;*
 - b. *Provide professional training for artists, trainers and cultural workers; and*
 - c. *Produce shows and brochures for recognizing artistic excellence*

2. To strengthen the development of an audience for the arts;
Strategies:
 - a. *Support the formal integration of the arts into the school curriculum in all schools in Bulacan; and*
 - b. *Promote arts awareness and appreciation among the different sectors of society.*

3. To develop, conserve and promote Bulacan arts and Filipino as a whole;
Strategies:

- a. *Produced and perform tagalong theater works;*
 - b. *Maintain and operate theater laboratory center; and*
 - c. *Retrieve and preserve Bulakeño artistic works and cultural artifacts*
4. To develop theater arts in Bulacan as a vibrant and viable industry;
Strategies:
- a. *Institutionalize support in the local artist community;*
 - b. *Encourage and support infrastructure development for the arts in the province; and*
 - c. *Advocate adherence to intellectual property rights code*
5. To promote Bulakeño arts and artists locally and internationally;
Strategies:
- a. *Initiate and conduct cultural exchange and linkages;*
 - b. *Produce educational materials on the arts and culture; and*
 - c. *Disseminate information on opportunities for artistic advancement*
6. To achieve financial viability and sustainability; and
Strategies:
- a. *Initiate innovative ways to maximize contributed income;*
 - b. *Solicitations of private support and government entitlements;*
 - c. *Establish and activate support organizations for the arts; and*
 - d. *Immediate implementation of the Cultural Complex development plan through consortiums program with Provincial government of Bulacan and Bulacan State University*
7. To pursue cultural complex development in the province of Bulacan
Strategies:
- a. *Solicit funds grant-giving agencies; and*
 - b. *Pursue cultural-tourism focus of Bulacan*

ORGANIZATIONAL PROFILE:

The Barasoain Kalinangan Foundation, Inc. assumes three vital roles in the cultural life of Bulacan.

- I. *As a Center for theater trainings and performances in Bulacan, BKFI maintains regular and seasonal performances of UHAY Company, whose productions reflect the orientation of high artistic standards of the institution;*
- II. *As a Resident cultural-arm of the Provincial Government of Bulacan, BKFI supports and implement cultural program of Provincial Youth Sports Employment Arts and Culture Office;*
- III. *As a Venue for cultural programs and activities that are made reasonably available to local artists and cultural groups, BKFI presents a variety of artistic productions and cultural events that feature outstanding creative works of Bulacan prominent artists.*

The BKFI Structure is designed to serve, promote and monitor the Foundation's Artistic Program through the following Management Groups:

The Board of Trustees is the highest governing body of the Foundation. The Board sets and deliberates on the major policies and policy decisions, as well as approves office orders and resolutions. The composition of the Board of Trustees reflects the interests of the Foundation: there are prominent people in the local community in Bulacan, national artists and key officials and members of UHAY Company.

Officers of BKFI board of Trustees:

- ◆ *Chairman*
- ◆ *President*
- ◆ *Vice President & Artistic Director*
- ◆ *Finance*
- ◆ *Secretary General/Executive Director/Company Manager*
- ◆ *4 Members/ Auditors*

The Executive Office is composed of UHAY Company, whose membership and appointment passes-through the requirements of Theater Laboratory Workshop (TLW) Committee. This UHAY office is responsible for the implementation of projects for overall cultural development as envisioned by the Foundation. The Company formulates plans and programs of artistic activities of BKFI and policies. The group produces and carries the operations of the BKFI; submits periodic reports and recommendations to the Board of Trustees. The Executive Office has two major groups:

- ◆ *The UHAY Company is headed by the Executive Director / Company Manager who attend to the financial and logistical systems, manpower, marketing and control requirements of the artistic program to ensure its smooth and proper implementation. This office is composed of the following positions:*
 - ◆ *Executive Director / Company Manager*
 - ◆ *Artistic Director*
 - ◆ *Finance*
 - ◆ *Comptroller*
 - ◆ *Production Manager*
 - ◆ *Support staff*
- ◆ *The UHAY Artistic Team, headed by the Artistic Director, initiates the planning and implementation of the artistic programs. This office supervises two major programs: Theater Laboratory Workshop (TLW) and UHAY Productions.*

The Artistic Director chooses and appointed Workshop Director and Laboratory Committee Members for the Theater Laboratory Center and contacted production staff for the regular UHAY productions every season:

- ◆ *Theater Laboratory Workshop (TLW)*
LabCom: - Workshop Director
 - Registrar
 - Technical Director
 - Trainors

- ◆ *UHAY Productions*
Staff: - Director
 - Production Manager
 - Stage Manager
 - Set and Props Department Head
 - Lights and Sound Department Head
 - Costume and Make-up Department Head

Makalipas ang 25-taon, nagkaroon na ito ng ‘successor plan.’ Ang mgaistratehiya para makamit ang mga tinakdang bisyon, misyon, layunin at mgaistratehiya ay nilapat sa bagong konteksto ng kasalukuyang panahon, *Millennial Time (2020)*.

Ang karakter ng pagiging ‘Folk/Community’ Theater Group ay hindi naglaho sa pagbuo ng bagong plano para kamitin ang isang ‘professional’ na grupong pangdulaan. May mga *norms* ang dalawang katangian nito na pinagkasundo at pinagyakap upang sumang-ayon sa kahingian ng panahon at pagkakataon. Maipapaliwanag pa ito sa mga karanasan, sistema at polesiya na likha ng mga kuwento ng kasaysayan at naging karanasan ng mga kalahok sa naging mga palihan at mga produksiyon ng BK sa loob ng 50-taon.

Ang dating *micro* at *macro planning*, ay naging *mega-planning* kasama ang *social plan* bilang *cultural plan*. Pasalamat sa mga taong nanatiling aktibong kumikilos sa mga gawaing pang-sining at pangkultura sa Bulacan. Mga opisyal at kasapi ito ng BKFI sa bagong henerasyon. Mula kay National Artist Virgilio S. Almario na *Chairman-Emeritus* ng BKFI sa aktibong BKFI *President*, Dr. Mariano C. De Jesus, *Artistic-Director* Armando P. Sta Ana, *Executive-Director* Dr. Joseph Jose Cristobal, *Finance-Officer* Consolacion S. Gamboa, *Production-Manager* Estelita G. dela Cruz, sa mga *Directors* nang Foundation na sina Elizabeth L. Alonzo, Ma. Gladys C. Sta. Rita, Rev. Fr. Jay Lina, Rev. Fr. Dennis Espejo, Nilo Agustin, Melandro N. Pascual, Jose Ruel F. Paguiligan, Rey Clement Maaliao, Christian Cristobal-Parcasio at Herminia B. Laudencia, at sa mga aktibong *UHAY Members*: Gilbert Buniel, Crisanto Bongga, Bryan Buergo, Rachelle Bongga, kasama ang mga *Junior Uhay*: Sam Gabriel de Mesa, Arvin Cruz at Lester Airand Macario. Ang mga gawain ng BKFI sa bagong panahon ay nakapokus sa apat (4) na programa:

- 1) **Theater Laboratory Workshop (TLW)** – Isang alternatibong eskwelahang pang-sining-dulaan ng Bulacan na nakabase sa Malolos. May plano itong gawing TESDA Accredited, o magkaroon ng National Competency III (NC3) Certifications ang mga Kursong Pangteatro ng BKFI. Ginaganap pa rin ang buong Workshop sa loob ng apat (4) na buwan. Natigil lamang ito nang magkaroon ng Pandemya dulot ng Covid19 (2020-2021). Ang unang workshop sa bawat taon ay tuwing buwan ng Abril-Hulyo, at ang ikalawa ay tuwing Nobyembre-Pebrero. Ginaganap ito sa *King Clement’s Studio, New Hope Subdivision, Barrio Bulihan, Malolos*,
- 2) **Dulaang Bayan** – Isa itong *Outreach Program* o ekstensyon ng TLW na isinasagawa sa iba’t ibang bayan sa Bulacan sa pakikipag-tulungan ng Lokal na Pamahalaan, mga paaralan, at samahang pangkabataan sa Lalawigan. Planong maging isang *Satellite Theater Venues* ng BKFI ang Dulaang Bayan.
- 3) **UHAY Productions** – Bilang sentro ng luma at bagong sarsuwelang mga pagtatanghal, ang UHAY Productions ay isang propesyunal na produksiyon na pangunahing produkto ng BKFI:
 - a. *Dakilang Bulakeño series*
 - b. *Performance Tour (Local & Abroad)*
- 4) **Special Programs** – Ito ang mga proyektong pang-sining at pangkultura na sumusuporta para abutin ang malawak na bisyon ng BKFI:
 - a. *Education Arm ng BKFI ang Bulacan Arts Culture and History Institute (BACH) na nagsasagawa ng ganitong mga tungkulin:*
 - i. *Pagsasagawa ng mga pananaliksik para sa paglikha ng dula.*
 - ii. *Pagkakaloob ng scholarships o libreng pagpaparaal*
 - iii. *Pagsasagawa ng Art Management Seminars para sa mga Cultural at Tourism Officers, sa On-the-Job-Training Program o Pre-service Training ng mga estudyante sa edukasyon na magiging guro ng Theater Arts.*
 - iv. *Pagmimintena ng Accreditation ng DSWD at iba pang Government Agencies.*

- b. *Institutional Partnership at Linkages sa mga pangunahing Ahensyang Pangkultura sa bansa:*
 - i. *Pakikipagkaisa (MOU) sa CCP KSS Luzon.*
 - ii. *Pakikipagkasundo (MOA) sa NCCA-PCEP para sa mga gawaing Cultural Education Programs.*
 - iii. *Pakikipagkaisa sa NHCP para sa pagsasagawa ng mga gawaing pang-edukasyon sa mga satellite Museums nito sa Bulacan, pangunahin na ang Barasoain.*

- c. *Resident Company Program sa Bulacan Provincial Government:*
 - i. *Pagsunod sa mga itinakdang gawain bilang opisyal na Resident Theater Company ng Bulacan.*
 - ii. *Pakikiisa sa paglikha ng mga polisiyang nililikha ng mga miyembro ng Sangguniang Panlalawigan hinggil sa pangpapaunlad ng sining at kultura sa Bulacan.*

- d. *Pakikipagkasundo sa mga lokal na paaralan para sa implementasyon ng mga kursong pangdulaan sa Bulacan:*
 - i. *MOA sa Marceo H. Del Pilar National High School at sa iba pang mga Division Offices para sa Senior High-Theater Arts Track.*
 - ii. *MOA sa La Consolacion University Philippines para sa implementasyon ng mga kursong Cultural Education para sa In-service Trainings ng mga Guro sa Bulacan.*

- e. *Pagsasagawa ng mga relevant ‘arts trainings,’ ‘workshops,’ ‘contest,’ at ‘showcases’:*
 - i. *Poetry (Spoken Poetry Competition/Balagtasán)*
 - ii. *Films (Indie Films/Documentations)*
 - iii. *Dance*
 - iv. *Visual*
 - v. *Festivals*
 - vi. *BK YouTube Channel*

- f. *Pagpapatayo ng Cultural Center of BKFI. Nakalaang proyekto ito para sa mga Alumni ng TLW at mga nagmamahal sa sining ng BKFI. Isasagawa ang malakihang Grand Alumni Reunion na pagpapasinaya sa sandaling maumpisahan ang proyekto.*

KUWENTONG THEATER LABORATORY WORKSHOP (TLW):

Ni **Consolacion Gamboa**

Panahon ng Batas Militas sa bansa, 1970's pa lamang ay kumikilos na ang mga kabataan ng Bulacan sa mga gawaing pangdulaan. Naisasagawa nila ang interes na ito sa pamamagitan ng mga pagsali sa mga dulang *Senakulo* na maituturing na popular sa Bulacan tuwing panahon ng Mahal na Araw. Aktibo noon ang grupong Dulaang Malolos (DM) na nagpapalabas sa Hiyas ng Bulacan Auditorium. Ilan sa miyembro ng DM ay mga aktibo kabataan at ang iba ay ayaw sa gawaing aktibismo - kaya di nagtagal ang kanilang pagsasama. Ang mga aktibistang miyembro ay humiwalay at nagbuo ng Barasoain Kalinangan (BK). Dito nga natayo ang Barasoain Kalinangan noong ika-13 ng Hunyo, 1980 sa mismong silong ng Simbahan ng Barasoain sa Malolos. Sa lakas ng adbokasiya ng pagmamahal sa bayan ng mga kabataang Bulakeño ng panahong iyon. Sumentro sa nasyunalismo ang edukasyon ng mga komunidad sa Bulacan sa paglikha ng BK ng sining-dulan bilang repleksyon ng buhay ng mga Bulakeño. Kasabay ng pagbubuo ng mga dula ng BK ang pag-oorganisa ng komunidad para kumilos at magkaisa sa isyu ng paninikil sa demokrasya tinuturing na mahalagang aspekto ng kulturang Filipino. Galit ang kabataang 70's at 80's sa 'imperyalismo,' 'kolonyalismo,' 'diktadorya' at 'batas militar.' Kaya naman, kaagad nagbuo ng mga produksiyon sa Malolos at sa iba pangbayan sa Bulacan. Ang BK (ang mga dula at samahan nito) ay maging materyal sa edukasyon ng bayan. Nagtanghal sa maraming pagtitipon ng mga tao upang buksan ang kamulatan ng mga Bulakeño para pangalagaan ang demokrasya. Maituturing na kayamanan ng lipunang Bulakeño ang mga dula ng BK na naging module sa edukasyon ng komunidad. Binuo ng BK ang mga sumusunod na produksiyong nagsilbing 'lesson' o aralin ng bawat Bulakeño:

Taong 1980, binuo at itinanghal ang '*Alay sa Anak Pawis*,' isang speech choir (anonymous) '*Juan Obrero*,' nasa anyong dula-tula ni Richie Valencia; '*Tata Selo*' ni Rogelio Sicut na isang monologo, '*Pedro Silangan*,' nasa anyo ng dula-tula ni Armand Sta Ana; '*Pamukpok*,' nasa anyo ng dula-tula ni Arman Sta Ana '*Juan Panaginip*' ni Arman Sta Ana; '*Titser ng Bayan*,' at '*Agape 2000AD*' kapwa sinulat ni Jesus Lopez. Itinanghal nila ang mga dulang ito sa parke ng Cathedral, sa kalsada, kapag may mga 'rally' at sa iba't ibang Barangay sa Malolos.

Taong 1981, itinanghal ang '*Sinakulo sa Daan*' ni Armando Sta Ana, '*Tanikalang Ginto*' ni Juan Abad sa Hiyas ng Bulacan Auditorium at '*Panunuluyan ni BM at SJ*' ay isang improbisasyong tinanghal sa Kumbento ng Barasoain.

Taong 1982, nagsimulang makipag-alyansa ang BK sa iba't ibang grupo, upang lumawak ang pagkilos. Itinanghal ang *'Sakay: Tulisan o Makabayan'* ni Efren Yambot at ang *'Tatlo-tatlo'* ni Rene Villanueva kasama ang *DULAANG ANAHAW*. Nagsagawa din ng kumbensiyon at kumperensiya ng mga grupong pandulaan na ginanap sa Guiguinto, Bulacan, dinaluhan ito ng *DUKHA* ng Hagonoy, *DULAANG TIKBALANG* ng Baliuag, *GINTONG TANGLAW NG SINING* ng Guiguinto, *DULAANG BUKLOD-DIWA* ng Paombong, at *DULAANG PASKA* ng Diyosesis ng Malolos.

Taong 1983, itinanghal ang *'Parasisong Parisukat'* ni Orlando Nadres, katambal ang *'Mga Santong Tao'* ni Tomas Remigio sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong December 16-19 sa halagang P3.50 bawat ticket. Tinanghal muli nuong Disyembre sa isang Cultural Festival na "MAKIIISA I" na itinaguyod ng Philippine Educational Theater Association (PETA) sa Fort Santiago na tinanghal ang *'Masaker'* ni Jesus Lopez

Taong 1984, Mayo 24 at 25 itinanghal ang *'Kababaihang Malolos'* ni Dez Bautista sa Puerta Real Garden sa Intramuros. Binuo din ang *'Pasiyong Dapat Ipag Alab'* ni Armando Sta Ana para ilahok sa "MAKIIISA II."

Nang taon din iyon (1984), itinanghal ang *'Barasoain 1896'* ni Noel de Leon sa Hiyas ng Bulacan Auditorium na pinagsimulan ng mga aktibidad ng BK.

Ayon sa kuwento ni Bong Enriquez, na naging tagapamahala ng Hiyas ng Bulacan Auditorium. Dito sa Hiyas ng Bulacan Auditorium niya napanood ang pagtatanghal nang *live* ang musika at lektura ni Felipe de Leon Sr, National Artist for Music. Dagdag pa niya, nagkaroon siya ng pagkakataon na mai-rekord ang nasabing konsiyertong ito sa *open-reel-tape*. Ayon pa kay Bong, naging mahalagang *venue* ang lugar na ito sa panahon ni Gobernador Ignacio "Nacing" Santiago. Nang panahong may *Freedom Trail Caravan* si dating Pangulong Ferdinand E. Marcos, mula Ilocos hanggang Maynila nagkaroon ito ng *stop-over* sa Bulacan. Kaya ang Hiyas ng Bulacan Auditorium ang naging sentrong lugar ng mga programa. Ang 'Hiyas Group,' kabilang ang ina ni Bong na si Milagros Enriquez, ang pamosong Food Historian ang namahala sa mga gawain sa Hiyas ng Bulacan. Sila ang naglaman ng Museo ng Bulacan at hanggang ngayon ay permanenteng eksibit sa nasabing Museo. Ang Hiyas Group din ang naghanda ng programa sa *Freedom Trail* sa Hiyas ng Bulacan, samantalang si Bong ang direktor ng palabas.

Noong 1977, inatasan si Bong ni Governor Nacing na maupo bilang katuwang na Tourism at Cultural Officer ni Rosendo Crisostomo na namamahala sa Hiyas ng Bulacan Building. Buhat naman noon ay nakasama ni Bong si Joe Robles sa pagtataguyod ng mga binubuong Senakulo. Nakasama namang lumalabas sa mga produksiyong Senakulo ng mga taga-BK. Nang panahong iyon, nasa Hiyas ng Bulacan Convention Center na ang atensiyon ng Provincial Government bilang *venue* ng mga aktibidad pangsinig, wala na sa Hiyas Auditorium. Unti-unti na nilang itong ginagawang taguan ng mga gamit na di na rin naman pakikinabangan. Sa madaling sabi, ginawa na itong bodega. Gayun nga, unti-unting napapabayaang Pamahalaan ang Hiyas ng Bulacan Auditorium. Gayun man, naging pokus ng gawain ni Bong ang pangangalaga pa rin sa Museo, sa Library at sa Children's Activity Area. Nang panahong iyon, naging tambayan na lamang ng mga taga-BK ang bodega o ang Hiyas ng Bulacan Auditorium, dito pinapraktis o binubuo at tinatanghal ang mga show ng BK, kahit mainit at madilim.

Gayun pa man, taong 1985 ng Mayo 9, 10, 11 itinanghal ang '*Peti Burgis*' ni Malou Jacob sa mainit at madilim na auditorium. Dinumog pa rin ang pagtatanghal na ito ng mga mag-aaral mula sa mga eskwelahan sa Malolos, pampubliko maging pribado. Buhat noon nagkaroon ng regular na manonood ang BK sa Hiyas ng Bulacan Auditorium.

Taong 1986 sa panahon ng Edsa Revolution, itinanghal ang '*Misteryo sa Hapis ni Sisa*' ni Uro dela Cruz, katambal ang '*Aling Poleng*' ni Deogracias Tigno, Jr. na tinanghal din sa Hiyas ng Bulacan Auditorium.

Naging madalas at regular na ang paggamit ng BK sa Hiyas ng Bulacan Auditorium kahit na mainit, madilim. Improvised ang lahat ng gamit dito mula sa technical equipments, entablado at mga upuan. Naging permanenteng tahanan ito ng mga mandudulang Bulakeño sa loob ng apatnapung (40) taon kahit na ito ay mukhang bodega.

Sa mga hindi nakapunta sa Hiyas ng Bulacan Auditorium, dati itong highclass auditorium noon at napabayaang lang. Kasya dito ang 250-tao kung dikit-dikit (bleacher ang upuan), iisa ang pinto ng buong auditorium (kung saan ka pumasok ay doon ka din lalabas), madilim, walang bintana, walang aircon, walang equipment para sa pagtatanghal. Ang backstage ay makipot sa kaliwa at kanan – lalakad ka ng patagilid, walang dressing room, may toilet pero hindi nagagamit, wala ding supply ng tubig.

Pagpapatuloy ni Bong Enriquez, may 4-na-taga-BK (Joey Quinto, Bong Lopez, at 2 di niya maalala ang mga pangalan) na lumapit sa kanya para hilingin na magamit na lagi ng BK sa mga rehearsals at pagtatanghal ang Hiyas ng Bulacan Auditorium. Para mapormalisa ang hiling, pinasulat niya ito kay Gov. Nacing, at inendorso ito ni Bong. Inaprubahan naman ng Gobernador ang 'request.'

Nagbago ang gobyernong Filipino, nang mapatalsik ang diktador na si Marcos. Ang kalayaang sinikil sa mahabang panahon ay lumaya. Napalitan ang pamunuan sa lalawigan at naging supporter ng gawaing pangdulaan. Bagaman hindi pa din nila ipinaayos ang auditorium. pinayagan nilang maging pangkasiyonal ang bodega. Maraming naging pagtatanghal ang BK. Lumipas ang anim (6) na taong walang kapagurang nagbubuo ng pagtatanghal. Kahit walang pera, walang lehitimong dulaan, walang bumibili ng tickets pero maraming nanonood, walang regular na mga tauhan, walang komitment, walang bisyon, walang malinaw na plano, at higit sa lahat wala din silang nakalaang pondo pero tuloy ang pagtatanghal ng mga kuwento. Kung paano naganap ang lahat ng ito, ay panibagong kuwento. Kasabay nang Edsa Revolution ay gusto na din nilang *revolutionized* ang samahan. Sa kanilang huling produksiyon noong 1986, ay pinagkasunduan nilang tangapin ang proposal ni Joonee Gamboa matapos siyang mag-direct ng *Peti-Burges* sa BK Nagustuhan ng grupo ang kalupitan ni Joonee at gusto pa nila ng *more!* Kaya nagkaroon ng transpormasyon ang BK bilang isang grupong pandulaan sa komunidad.

Noong 1987, sa pamamagitan ni Joonee Gamboa ay natatag ang **Theater Laboratory Workshop (TLW)** sa Hiyas ng Bulacan Auditorium na nagtanghal ng mga one-act plays ng BK at nagpatupad ng mga bagong patakaran. Ang unang patakaran ay si Joonee lamang muna ang magiging miyembro ng BK. Ang lahat ng miyembro ay kailangang dumalo at ipasa ang

palihan sa kanyang *Theater Laboratory Workshop*. Prayoridad ng bagong henerasyong ito ang papapabuti sa edukasyong pangdulaan upang mabago ang *attitude* at pananaw sa teatro ng mga nakapaloob dito. Magbabayad lamang ng Isang Daang Piso (P100) ang mga lumahok sa palihan. Sa loob ng 4-buwan at sahalang P100.00 ang mga kalahok ay tuturuan, pakakainin, aayusan tulad ng isang artista na napapanood sa TV. Hangad ng bagong programa ang malalimang pag-aaral at pagkatuto sa disiplina ng teatro.

Ipinakilala ni Joonee Gamboa ang *Theater Laboratory Workshop* bilang bagong program sa BK na sa paniniwala niya ay naaangkop sa grupo. Sumasangayon ang plano sa kakayahan ng mga mamamayan ng Malolos, at sa Bulacan sa pangkalahatan. Disenyo ng programa ang isang alternatibong pormal na edukasyon pang-teatro. Gumamit ito ng mga pormalistikong module subalit ang metodolohiya ay eksperimental. Nakaangkop sa komunidad o culture-based ang approach, natututunan ng mag-aaral ang teorya, mga modelo, at metodolohiya, ayon sa kanyang sariling pagtuklas gamit ang mga bagay sa kanyang kapaligiran, maging ito man ay *tangible* o *intangible*. Mahigpit ang mga palisi, malisik ang mata Jononee. Madaming kasangkot, kakilala, kaibigang kamukha din niyang matanda na sa gawain, na nakikita sa telebisyon at pelikula, madadal, mahahabang magkuwento, nakamamangha ang kanilang karanasan. Personal na dumating para maglektur at magbigay inspirasyon ng walang bayad. Ilan dito sina Wilfrido Ma. Guerrero, Rogelio Sicut, Rolando Tinio, Lamberto Avellana, Tessie Tomas, Odette Alcantara, Penn Medina, Rene Villanueva, Ronie Lazaro, Erlinda Lalic, Primo Alcantara, Dr. Rosario Pimentel, Resty Roque, Josie dela Cruz at marami pang iba.

1992, ika-12 taong Anibersaryo ng BK ay nagtanghal ng '*Mga Dahon ng Ala-ala*,' at itinanghal ang '*Tatlong Maria*' noong Hunyo 13, 1992 sa Hiyas Auditorium na pinanood ni Governor Obet Pagdanganan at ni Jose Mari Avellana. Samantalang ipinamalas din sa gawain ang ginuhit ni Allan Cosio na mga painting ng *Tatlong Maria*.

Naisagawa ang mga sumusunod na Laboratoryong Palihan sa masinop na pamumuno si Joonee Gamboa. Nililinaw din sa manonood nang 24-na-palabas na ang dulang kanilang matutunghayan sa TLW ay bunga ng apat na buwang pag-aaral at hindi ito isang propesyunal na pagtatanghal:

1987 - TLW #1 ay tinanghal ang tatlong dulang may tig-iisang yugto na '*Moses, Moses*' ni Rogelio Sicut, '*Pitong Taon*' ni Julieta at Fidel Sicut, at '*Kalahating Oras sa Kumbento*' ni Wilfrido Ma. Guerrero. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium mula Hulyo - Agosto. Napagtatanto na mabigat ang 3 produksiyon. Kaya sa mga sumunod na taon ay 2-produksiyon na lang.

1987 - TLW #2 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Bubungang Lata*' ni Agapito Joaquin at '*New Yorker in Tondo*' ni Marcelino Agana, Jr. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium mu Hulyo - Agosto.

1988 - TLW #3 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Tatlong Ulupong*' ni Wilfrido Ma. Guerrero at '*Sa Pula, Sa Puti*' ni Francisco 'Soc' Rodrigo. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium.

1989 - TLW #4 ay tinanghal ang dalawang dulang tig-iisang yugto na '*Mga Mananayaw*' at '*Mga Santong Tao*' ni Tomas Remigio. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium. Sa palihang ito pormal nang sumali ang awtor sa TLW habang nagtatrabaho sa PASEI.

Noong ika-6th Oktubre 1989, opisyal nang naging Foundation ang BK, sa pagkilala ng ahensyang Security & Exchange Commission (SEC). Nang maging ganap na lehitimong Foundation ang BK. Tinawag na itong BARASOAIN KALINANGAN FOUNDATION, INC. (BKFI). Sa sanaysay ni Armando Sta Ana sa kanyang artikulo ng kasaysayan ng BK makikita ang mga unang tao sa BKFI. Lamberto Avellana, National Artist bilang Chairman (1990); Odette Alcantara, Vice Chairman; ang mga Kasapi ay sina Willie Nepomuceno, Roy Alvarez, Roberto Pagdanganan, Josie Dela Cruz, Reylina Nicolas, Terry Gomez, Engr. Resty Roque, Erlinda Lalic, Atty Cris Santiago, Edna Keyes, Gladys Sta Rita, Carmelita Cruz, Meding Aboitiz, Mody Lugos, Jenny Luber, Ed Venegas, Letty Agustin, Mering Cabantog, Raymundo Cruz, Aliw Domingo, Sev Domingo, Dr. Rosario Pimentel, Dr. Mariano De Jesus, Dra Nena Reyes, Jess Santiago, Bobby Valenzuela, Atpb. Naging panauhin din ang mga batiking personalidad sa teatro gayani nina Naty Crame-Rogers, Joel Lamangan, Bodjie Pascual, Esteban Basilio Villaluz, Tessie Tomas at marami pang iba. Naging Tagapangulo din ng Foundation si Jose Mari Avellana (1992); Sumod na naging Pangulosi Engr. Primo Alcantara (1993) na naglagay ng *bleacher* (upuan ng manonood) sa Auditorium at nagpagawa ng *rigging* (balag ng ilaw) ng BK. Sumunod si Engr. Resty Roque (1994) na naging Mayor ng Malolos, sinundan ni Dr. Nicanor Tiongson (1999) pagkatapos niyang manungkulan sa CCP bilang Pangalawang Pangulo at Artistic Director at hindi nagtagal siya ay nagturo naman sa Japan. Sinundan ito ng National Artist Virgilo S. Almario (2003) bilang Tagapangulo, at si Dr. Mariano De Jesus ang naging pangulo (hanggang sa kasalukuyan).

Nang lumaon at pagkatapos maging Foundation ang BK, sa pamamagitan ni Governor Roberto "Obet" Pagdanganan ay nagkaroon ng kasunduan na rentahan ng BK ang Hiyas ng Bulacan Auditorium sa halagang Piso (P1.00) bawat taon.

Bilang 'Foundation' may mga legal na itong pananagutan hindi lamang sa mga tao sa Bulacan kundi pati sa Pambansang Pamahalaan. Kaya naman, formal na pinamahalaan ito ng mga kaibigan, kakilala, at mga taong napalapit kay Joonee ang BKFI.

1989 - TLW #5 ay binuo at tinanghal ang dalawang dulang tig-iisang yugto na '*Ang Paglilitis Kay Mang Serapio*' ni Paul Dumol at '*Sino Ba Kayo?*' ni Juan C. Balmaceda - 1989. Hindi madali ang pagbubuo, kailangan ng salapi para maging maayos ito. Dahil maganda ang layunin, madaming tumulong sa iba't ibang paraan.

1990 - TLW #6 ay tinanghal ang dalawang dulang tig-iisang yugto na '*Ang Mundo ay Isang Mansanas*' ni Alberto S. Florentino at '*Kintin*' ni Benjamin Pascual. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium.

1990 - TLW #7 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Basurahan*' ni Alberto Florentino at '*Kailangan: Isang Tsaperon*' ni Wilfrido Ma. Guerrero sa Hiyas ng Bulacan Auditorium.

1991 - TLW #8 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Bangkay*' ni Alberto Florentino at '*Orinola*' ni Jose Ibarra Angeles. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium.

1991 - TLW #9 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Uwak*' ni Alberto Florentino at '*Laro ng Basketball*' ni Wilfrido Ma. Guerrero. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium.

1992 - TLW #10 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Bubungang Lata*' ni Agapito Joaquin at '*Aling Poleng*' ni Deogracias Tigno, Jr. itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Marso at Abril 1992

1992 - TLW #11 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Pakikipagharutan Sa Mga Anghel*' ni Alberto Florentino at '*Dahil Sa Anak*' ni Julian Cruz Balmaceda. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium.

1993 - TLW #12 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Kalahating Oras sa Kumbento*' ni Wilfrido Ma. Guerrero at '*Ganito Ba Ang Lahat Ng Tatay?*' Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium.

1993 - TLW #13 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*May Isang Sundalo*' ni Rene Villanueva at '*New Yorker in Tondo*' ni Marcelino Agana, Jr. itinanghal sa Hiyas ng ng Bulacan Auditorium noong Agosto 1993

1994 - TLW #14 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Ang Mundo ay Isang Mansanas*' ni Alberto S. Florentino, at '*Mga Santong Tao*' ni Tomas Remigio. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium.

1994 - TLW #15 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Tatlong Ulupong*' ni Wilfrido Ma. Guerrero, & '*Kintin*' ni Benjamin Pascual itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Pebrero 1994.

Taong 1994, nagpaalam na si Joonee Gamboa sa BKFI. Katwiran niya, ang pitong (7) taong kanyang pinaglingkod ay sapat na upang tasahin ang kanyang nagawa. Wika niya, kung ito ay magpapatuloy mangangahulugang tama ang kanyang teorya, at kung ito naman ay bumagsak, ibig sabihin ay mali ang kanyang paniniwala. Mula noon ay hindi na siya nagbalik o nanood man lamang ng mga pagtatanghal ng BKFI. Subalit nananatili siyang kaibigan ng mga nakasalamuha niya sa BK. Para sa grupo, tama siya dahil naging magandang template ang kanyang kurikulum at modules na tumagal pa hanggang 50th-TLW. Subalit iba na ang panahon, matapos ang kanyang 7-taon.

Mula sa orihinal na konsepto, pamamaraan at pamamahala ni Joonee sa BK ay nagkaroon ng inobasyon. Para sa bagong pamunuan, malaking hamon ang mga susuunging lipunan sa pagbabagong panahon. Bagamat may mga inobasyon, ipinagpatuloy ng bagong pamunuan ang mga programa ng BKFI. Sa pamumuno Armando Sta. Ana bilang Artistic Director, Joseph Cristobal, Executive Director at Company Manager; Neth Gamboa, Finance; Lita dela Cruz, Production Manager; Melandro Pascual, Assistant Artistic Director; Gilbert

Buniel, Technical Director; Percy Estrella, Human Resources at Management Officer; Jose Ruel Pagulligan, Allan Sta. Ana, Joseph Rejoso, Christoper Adriano and Crisanto dela Torre, mga aktibong miyembro at iba pang naging miyembro ng UHAY Company, itinaguyod ang mga gawain, lalo na ang TLW.

Sa pagnanais ng grupo na maging institusyon ang TLW ginawa nito ang KURIKULUM na base pa din sa naging karanasan sa Laboratoryong Palihang ipinakilala ni Joonee. Ang *Institutional Learning Outcomes* ng BK, ay ang pagkakaroon ng isang lipunang may kulturang makabayan at makataong mamamayan ay nag-cascade hanggang sa *curriculum*, sa *syllabus*, *outcomes* ng mga kurso ng palihan, pagtatanghal, hanggang sa ebalwasyon.

Tataglayin ng isang mag-aaral sa BK ang mga sumusunod na **Graduate Attributes at Competencies** tulad ng mga sumusunod:

- 1) Pagiging makabayan at makatao – pagpapahalaga sa kompetensiya ng edukasyong kultural partikular sa mga konseptong Cultural Diversity, Gender Equality, Human Rights, Peace & Non-Violence at Climate Change;
- 2) Pagiging masining at mapamaraan;
- 3) Nakalilikha at naisasakatuparan ang mga gawaing pangteatro;
- 4) Responsibleng artista ng grupo, kapwa at bansa; at
- 5) Organisador ng komunidad, lider at may pananagutan sa kanyang manonood at sa piniling gawaing pangkultura.

TLW Curriculum Map:

Pagdadalubhasa	Aktng	Teknikal	Pamamahala	Required Workshops
Unang Taon	Workshop Acting 1	Workshops on Lighting / Sounds	Workshop Stage Management	3
	Workshop Acting 2	Workshop Make Up / Costumes	Workshop Sales & Marketing	
	Workshop Acting 3	Workshop Props / Set	Workshop PM / Directing	
Ikalawang Taon	Workshop Acting 4	Workshop Lights / Sounds	Workshop Stage Management	3
	Workshop Acting 5	Workshop Make Up / Costumes	Workshop Sales & Marketing	
	Workshop Acting 6	Workshop Props / Set	Workshop PM / Directing	

<i>Dapat Maka-6 Na Palihan Ang Estudyante Sa Loob Ng 2 Taon Na Pasado. Dapat Makadanas Siya Ng Akting, Teknikal At Pamamahalang Palihan. Mula Dito, Ay Papasok Siya Sa Espesyalisasyon. Maaari Na Din Siyang Maging Mag-Apply Bilang 'Apprentice' Sa Uhay Company.</i>	(6 TLW) Kwalipikasyo: Uhay Apprenticeship
--	--

Ikatlong Taon	Pagdadalubhasa	Ipagdadalubhasa	Pagdadalubhasa	3
<i>Dapat Maka-2 Na Palihang Pasado Para Sa Kanyang Espesyalisasyon Ang Estudyante Upang Maendorso Siya Na Dumanas Ng Karanasan Sa Gawaing Pangteatro Sa Ibang Institusyon. Maaari Na Din Siyang Mag-Apply Bilang Junior Uhay</i>				(9 Tlw) Kwalipikasyo: Junior Uhay

Ika-Apat na Taon	4 Buwang OJT	Pagsusulat ng Thesis	Depensa	3
<i>Kapag naipasa niya ang lahat ng ito ay maaari na siyang mag-apply bilang uhay member. Nasa pagpapasya ng 100% pagsang-ayon ng kasalukuyang uhay members kung tatanggapin siya o hindi.</i>				(12 Tlw) Kwalipikasyo: Uhay Member

Ang KALENDARYO ng TLW ay ang sumusunod:

- ◆ 4-na-buwan bawat isang Workshop
- ◆ Abril hanggang Hulyo ang unang workshop bawat taon, at
- ◆ Nobyembre hanggang Pebrero ang ikalawang workshop bawat taon.

Laman ng workshop ang mga sumusunod na deskripsiyon ng mga aralin sa 4-na-buwang pag-aaral:

Kalendaryo	1 st Month (Every Sat & Sun)	2 nd Month (Every Sat & Sun)	3 rd Month (Everyday)	4 th Month (Every Thr, Fri, Sat & Sun)
	<i>Group dynamics and Lectures for strengthening the theoretical know-how and organizational dynamics of every participant</i>	<i>Audition and introduction the nitty-gritty of theater works was given like doing acting, technical work, promotions and management</i>	<i>Rehearsals and finalization or systematizing the flow of the productions. Dress-technical run was done on this period</i>	<i>Performances or the recital. Each participant to complete the workshop course should render 24 shows.</i>
<i>Learning Outcomes</i>	Responsableng at makataong artista at nilalang	Masining, mapamaraan, nakalilikha at organizer	Maalam sa lahat ng gawaing pangteatro	Makabayan, lider, maaasahan, may pananagutan

Mayroong minimal na bayad ang pagsali dito. Dahil pinapakain ang mga kalahok dito habang may klase sa loob ng 4 na buwan, sagot din ng BK ang lahat ng mga gastusin sa produksiyon.

Participant	Workshop Fees	Percentage of Enrollees
Students	P120	60%
Professionals	P150	10%
Out of School Youth	P100	30%

Ilan sa palisi ng BK at TLW ang mga sumusunod:

1. Labing Dalawang taong gulang (12yrs-old) pataas ang tinatanggap sa palihan, wala itong *limit* basta malakas pa at kayang gawin ang gawaing pangteatro;
2. Walang *absent* o *tardines*, maaari itong maging dahilan ng pagbagsak sa grado o pagpapatalalik;
3. Walang ‘primadona,’ lahat ay kakain ng pare-pareho sa oras, maglilinis, magbubuhat at gaganap sa gawaing pangkalinisan ng venue at kailangan sa produksiyon;
4. Madaming bawal: manigarilyo, uminom ng alak, mag-init ang ulo, magwala, manira ng gamit, bawal gumamit ng *props* sa hindi opisyal na gamit, tumungtong sa entablado ng hindi oras nang pagtungtong, sumilip sa likod ng kurtina habang tumatakbo ang pagtatanghal, makipag-usap sa manonood, lumabas sa publiko ng naka-*costume* at *make-up*, at ang masasamang gawain sa kapwa, sa *backstage* at sa pagtatanghal ay ipinagbabawal;
5. Bagamat hindi na sinasakop ng BK ang personal na buhay ng mga kalahok, inoobliga ang lahat na isama ang kanilang buong pamilya sa ilang piling iskedyul ng pagtatanghal at sa ‘Cast Party’ na sinasagawa tuwing matatapos ang TLW. Kasama ng kanilang pamilya ang lahat ng opisyal at miyembro ng BK at TLW na manonood, kakain, makikipagkuwentuhan, makikinig ng mga karanasan sa naganap na workshop, sa magiging ‘Ninong’ o ‘Ninang’ ng TLW, at sa ritwal ng pagtatapos;
6. Sa ebalwasiyon, dahil ginagamit ang konsepto ng *outcomes-based*, binibigyang pahalaga ang resulta o *summative evaluation* ng naging gawain. Hindi ginagamit na batayan ng *formative evaluation* o paggamit ng *numerical grades* para sa ebalwasyon o pagtatasa. Kaya naman, ginagamit ng BK na paraan sa pagbibigay ng grado ang salitang ‘pasado’ o ‘bagsak’. Para sa mga workshoppers na nagnanais maging UHAY member ay nagaganap ang intensibong *panel discussion* sa pagitan ng estudyante vs TLW Committee, o aplikante vs Uhay

Company Members. Pinagbabatayan ng grupong nagbibigay ng grado kung naangkin niya ang *Institutional Learning Outcomes* ng BK. Kung ang mga nakalistang *competencies* ay taglay na niya maaari na itong ipasa, subalit kung may kulang, muli siyang hihikayating magworkshop upang taglayin pa ang mga katangian ng isang nag-aral sa BK. Nasa dalawang uri lamang ng panukat hahantong ang pagdedesisyon, ‘bagsak’, o ‘pasado.’ Kung bagsak, dapat bigyan atensiyon ang aspektong hindi niya napagbuti.

Mahalaga ang numero ng workshop (TLW#blg) na bilang o *code*, ito ang identidad ng mga *batches* ng mga palihan. Ito ang natatandaang *identity* ng mga workshopers bukod sa titulo ng kanilang nilabasang dula. Kaya naman, pilit inugat ng artikulong ito ang *numero/code* ng bawat workshops upang isaayos at linawin ang mga kaguluhan sa dokumentasyon ng Laboratory Workshop ng BK. Mahalaga din ito, dahil basihan ito ng kwalipikasyon para makapasa sa UHAY Company. Kailangang maka-tatlong TLW ang bawat sasapi sa UHAY.

Sa pagpapatuloy ng Theater Laboratory Workshop (TLW) ng BK buhat noong 1987 hanggang 2018. Bumilang ito hanggang Limampung (50) Palihan sa loob ng 31-taon na nag-*produce* ng mahigit kumulang Dalawang Libong (2,000) kalahok. Ang mga graduates dito ngayon ay nasa iba’t ibang panig na ng mundo, at sa kabilang mundo. Ang kanilang napag-aralan sa BK ay nagamit nila sa kanilang propesyon. Karamihan sa kanila ay nagtrabaho sa telebisyon, pelikula, radio, social media, nasa sosyal na bar, tiktoker, vlogger, luxury shipings, sa entertainment industry, ang iba ay nasa Hotels, Casino, mga guro o administrador ng mga paaralan sa Filipinas at sa abroad. Mayroon pang naging US Navy, guwardia, pulis, military, banker, kooperatiba, negosyante sa larangan ng pagpapaganda, salon, gamot, damit, meron ding nagpapautang, meron ding mahilig mangutang. Ang iba ay doktor, PhD, nars, o naging lider ng komunidad, naging taong gobyerno, o naging lider sa kanilang pribadong kompanya sa gawaing pangsining tulad ng MERALCO, insurance, restaurant. At ang iba ay sa ibang disiplina ng sining namukadkad. Inilarawan ang datos na ito sa isinagawang survey ng BK noong panahon ng pandemya (2020). Isinagawa ang survey sa mga TLW-members upang mapagtanto ang lalim ng kontribusyon ng BKFI sa lipunan.

Sa pagpapatuloy ng buhay, nagpatuloy ang mga palihan ng BKFI. Noong 1995 - TLW #16 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na ‘*Bangkay*’ ni Alberto Florentino, ‘*Ang Bingi*’ na itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Agosto 1995.

Sa mahabang paghahanda ng Filipinas para sa selebrasyon ng Centenary ng bansa, naging abala ang UHAY sa pagbuo ng mga bagong pagtatanghal sa Bulacan, sa Maynila at iba’t ibang lugar. Pinagpasyahan ng LabCom ng TLW na ikonsiderang workshop ang mga isinagawang UHAY produksiyon – simula din ito ng panahong nagkaroon ng kalituhan ang mga dokumento at dokumentasyon:

1996 - TLW #17. Ikinonsidera at nasa rekords ng BKFI na ang “*M.H. Del Pilar Pasyong Dapat Ipag-Alab.*” ni Sonny Cristobal ay unang itinanghal noong Hulyo 6-7, 13-14, 20-21, 27-28, 1996 bilang TLW. Ito ay regular na itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium bilang TLW #17.

1997 - TLW #18 ay tinanghal naman ang “*Republika*” na sinulat ni Sonny Cristobal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium. Kinonsidera din ito TLW bilang #18. Marso 3-10, 15-16, 22-23 nang unang tinanghal ang dula. Ito ay dulang parangal sa dakilang babae ng rebolusyon na si Trinidad Tecson.

1998 – TLW#19. Sa opisyal na poster ng TLW matatagpuan na ang TLW#19 ang naglabas ng ‘*Uwak*’ni Levy Balgos-Dela Cruz sa *Direksyon* ni El Panguiligan & ‘*Pitong Taon*’ ni Fidel Sicam, sa *Direksyon* ni Joseph Rejoso (walang nailagay na taon sa poster na inilathala, pero may petsang Pebrero-Marso (NY) ang mga pagtatanghal. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium.

TLW #19 kinonsiderang ang ‘Sa Dakong Sikatan’ bilang TLW#19. Unang itinanghal ang orihinal na dulang ‘Sa Dakong Sikatan’ na sinulat ni Ces Gulla noong Marso 1-15, 21-22, 28-29. Ito ay dulang handog para kay Gregorio Del Pilar. na itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

1999 – Sa dokumentasyon ng TLW, mayroong tatlong-TLW nakatala:

(1st) TLW #20. Ayon sa brochure ng BKFI, ito ay ‘*Salarin*’ ni Wilfrido Ma Guerrero na Dinirehe ni Bong Surio & ‘*Artista Daw*’ ni Wilfrido Ma. Guerrero na Dinirehe ni Mel Pascual at itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium. (Subalit mayroong ilang poster na ‘tampered,’ at nilagay dito na TLW #17). May petsang Pebrero, 1999 ang pagtatanghal. Samakatuwid ito talaga ang TLW#20.

(2nd) TLW #20. Ayon din sa poster & brochure ng BKFI ay taong 2002 (hindi 1999) ang TLW #20 na nagtanghal ng ‘*May Isang Sundalo*’ ni Rene Villanueva na Dinirehe ni Mel Pascual & ‘*Sa Pula sa Puti ni Francisco*’ “Soc” Rodrigo na Dinirehe ni Crisanto Bongga. May petsang Hulyo-Agosto 2002 ang pagtatanghal – pinapalagay na naganap itong tunay noong 2002, dahil nag-iisang wokshop lang ito noon, ipinalagay lamang na TLW#20 dahil kasalukuyan silang nalilito at nag-aadjust ng numbering o code. Sa makatuwid, hindi ito dapat nandito, ito ay sa taong 2002 nabibilang at dapat itong may code na TLW#21.

(3rd) TLW #20. Kinonsidera ang “*Awit ni Francis B*” bilang TLW #20 na itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium. Subalit ang nakatala sa poster ay ika-4 na Palihang Pamproduksiyon ng UHAY ang “*Awit ni Francis B*” na sinulat ni Sonny Cristobal sa *Direksyon* ni Percy Estrella. May petsang Agosto at Setyembre 1999 ang pagtatanghal – Marahil, may desisyong naganap dito ang pamunuan na, ang lahat ng UHAY Prod ay gawing ‘Palihang Pamproduksiyon ng UHAY: 1st Marcelo, 2nd Republika, 3rd Dakong Sikatan, at ito ang 4th Awit ni Francis B. Subalit ang mga sumunod na UHAY poster ay wala nang notasyon na ito ay palihang pang produksiyon ng UHAY. Sa makatuwid, hindi ito TLW.

2000 - TLW #21. Ayon sa brochure ng BKFI, ito ay *'Liwang sa Karimlan'* ni Roberto Jose De Guzman dinirehe ni El Paguiligan & *'Ang Sistema ni 'Professor Tuko'* ni Al Santos dinirehe ni Mel Pascual na itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Pebrero-Marso 2000.

Subalit may ilang poster ito na 'may bura' na nilagay na "#18" palihan, walang taon.

Isa lang ang naging workshop sa taong ito dahil naging abala ang UHAY sa produksiyong isinagawa sa Oriental Mindoro na *Sanduguan*.

Isa lang ang naging TLW sa taong ito dahil maagang itinanghal ang dulang *'Lola Kikay'* na sinulat ni Ces Gulla. (Agosto 19-20, 26-27, Setyembre 2-3, 16-17, 23-24, 30, Oktubre 1) sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Sa panahong ito, sunod-sunod ang mga UHAY production na ipinalabas sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium, madami ding mga hiling na palabas ng *'Florante at Laura'* at *'Ibong Adarna'* na itanghal sa auditorium at sa mga paaralan sa Bulacan at Metro Manila. May mga produksiyon ding hinihiling na itanghal sa ibang probinsiya. Nang itanghal ang *'Kikay show'* sa Auditorium, madaming estudyante ang naging interesado sa sining na ito at gustong sumali sa grupo. Kaya naman, nang lumaon ang mga taong gumanap sa dulang *'Lola Kikay'* ay silang tao din na bumuo ng grupong SIBUL sa pangunguna ng Choreograper nitong si Rodel Fronda. Kinailangan ito dahil ang orihinal na konsepto ng BK ay magkaroon lamang ng dula para kay Lola Kikay. Dumami ng dumami ang mga nais gustong sumayaw at dumami din ang kahilingang sila ay magtanghal. Kaya pinagpasyahan na ibukod na ang iskyedul ng SIBUL at nang lumaon ay humiwalay na sa poder ng BK.

2001 – WALANG TLW. Dahil nga okupado ng mga pagtatanghal ang Auditorium at puno ang kalendaryo ng BK. Walang natalang naganap na TLW sa taong ito dahil sa mga sumusunod na gawain:

- ◆ (Enero-Mayo) Unang itinanghal ang orihinal na dulang *'Ibong Adarna'*
- ◆ (Enero, Pebrero, Hunyo, Hulyo, Agosto, Oktubre, Nobyembre, Disyembre) Habang tuwing week-end ay tinatanghal ang *'Florante at Laura'* sa Bulacam, Metro Manila, Las Pinas.
- ◆ (Mayo 28) *'Flag Day'* Ang pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.
- ◆ (Hunyo 12) ang 103rd Independence Day 2001
- ◆ (Setyembre) Unang itinanghal ang orihinal na dulang *'Nang Mabasag ang Banga'* na sinulat ni Sonny Cristobal. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium. Tinanghal din ito sa mga piling lugar sa Mindanao.
- ◆ (Setyembre-Oktubre) Unang naglakbay ang grupo sa America upang itanghal ang *'Florante at Laura'* sa ilang lugar sa USA.

2002 – Bilang pagwawasto ang TLW#21, ang *'May Isang Sundalo'* ni Rene Villanueva na Dinirehe ni Mel Pascual & *'Sa Pula sa Puti ni Francisco'* "Soc" Rodrigo na Dinirehe ni Crisanto Bongga na naganap noong Hulyo-Agosto 2002 – nagkaroon ng pagkakamali ang printing sa poster sa paglalagay na ito ay ika-20 Palihan. Ito ay TLW#21 at tama ang petsa ng palabas na nakalagay sa poster na Hulyo 6-7, 13-14, 21, 28, Agosto 3-4, 2002.

Isang workshop lang ang natala sa taong ito, dahil tulad ng nakalipas na taon puno at okupado sa gawain ang BK:

- ♦ *(Enero, Pebrero, Hunyo, Hulyo, Agosto, Oktubre, Nobyembre, Disyembre) Habang tuwing week-end ay tinatanghal ang 'Florante at Laura'*
- ♦ *(Mayo 28) 'Flag Day' sa Luneta*
- ♦ *(Hulyo 12) 104th Independence Day 2002*
- ♦ *(Agosto-Oktubre) may bagong orihinal na dulang 'Buhay at Pelikula'*
- ♦ *(Oktubre- Disyembre) may ikalawang orihinal na dulang ipapalabas sa Main Theater ng CCP na 'Awit ng Ina sa Bayan' na sinulat ni Sonny Cristobal.*

2003 – WALANG TLW sa taong ito. Tulad ng sinabi ng awtor noong una nila itong kuning Manager, *workaholic ako*. Kaya sa mga taong ito naranasan ng BK ang hindi pa nila naranasang kalendaryo:

- ♦ *(Enero-Mayo) May bagong orihinal na dulang 'Sirena' na sinulat ni Sonny Cristobal na itinanghal sa Las Piñas.*
- ♦ *(Pebrero 1-2, 8-9, 15-16, 22-23, Marso 8-9, 15-16, 22-23, 29-30) May pinabuong produksiyon ang CCP na 'Atanomiya ng Korupsiyon' sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.*
- ♦ *(Marso 2) pagtatanghal ng 'Ibong Adarna' sa mga paaralan sa Caloocan.*
- ♦ *(Abril – Hulyo) tumanggap ng ang UHAY ng mga 'TeleNovela sa TV' at 'Pelikul'*
- ♦ *(Mayo 28-30) may pagtatanghal sa St. Joseph Parish, Las Piñas ng 'Orosman at Zafira' sinulat ni Francisco Balagtas. Sa pakikipagtulungan ng St. Rose of Lima Las Piñas School. Noong June 14, itinahal din ito sa Intramuros.*
- ♦ *(Mayo-Agosto) may Tour ng 'Anatomiya ng Korupsiyon' sa ilang Unibersidad at Tanghalan sa Metro Manila. Mayo 29-Marikina, Hunyo 2-Baguio.*
- ♦ *(Mayo 28) 'Flag Day'*
- ♦ *(Hunyo 12) 105th Independence Day 2003*
- ♦ *(Hulyo 5-6, 12-13, 19-20, 26-27) nagkaroon ng 3-pagtatanghal ang 'Florante at Laura' sa Paco araw-araw.*
- ♦ *(Hulyo 28-31) May ipinagawa ulit ang CCP na produksiyon na 'Tongue in a Mood' at nilakbay mula Hulyo - Agosto 25.*
- ♦ *(Agosto 8-17) proyekto naman sa NCCA katuwang ang Teatro Historico Filipino na 'Talinhaga ni Balagtas'*

- ♦ (Agosto 29) muling itinanghal ang 'Anatomiya ng Korupsiyon' at 'Florante at Laura' ng 4-show ng Agosto 30-31.
- ♦ (Setyembre 4) itinanghal ang 'Anatomiya ng Korupsiyon' sa National Library, Setyembre 5 - Tinanghal din sa DBP.
- ♦ (Setyembre 6) simula ng pagtatanghal ng 'Sangang Daan' ng CCP Outreach sa Angono Rizal, Bacolod, Iloilo, Bulacan.
- ♦ (Setyembre 9-15) May bago na namang orihinal na dulang 'Maestro Toning'
- ♦ (Setyembre 24) itinanghal ang 'Anatomiya ng Korupsiyon' sa DAR sa QC noong Agosto 27 ay Bengute. September 30 – Oktubre 1-3, 7-10 ay muling tinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.
- ♦ (Oktubre 11) ay muling tinanghal ang 'Florante at Laura' sa Las Pinas. At kinabukasan ay inensayo ang 'Ibong Adarna' para sa pagtatanghal sa USA.
- ♦ (Oktubre 16 – Nobyembre 7) naglakbay sa ikalawang pagkakataon sa USA ang BK dala ang 'Ibong Adarna' ni Sonny Cristobal. (Nobyembre 8) pagbalik ng Manila, nagsimula ulit ng pagtatanghal tuwing weekend ng 'Florante at Laura' sa Paco at iba pang venues. Naka-34 na pagtatanghal hangang Disyembre.
- ♦ (Nobyembre 17) itinanghal ang 'Anatomiya ng Korupsiyon' sa CCP Little Theater. (Disyembre 2) itinanghal din sa GSIS kasabay ng pagdiriwang Pasay Day
- ♦ (Disyembre 7) itinanghal muli sa Paco ang 'Florante at Laura' at sa Marikina, Malacanang, at sa CCP
- ♦ (Disyembre 12) nagbukas ang WOW Philippines sa Intramuros at may pagtatanghal ang BK.
- ♦ (Disyembre 18) may pagtatanghal ang 'Sirena' ni Sonny Cristobal sa mga Malls Las Piñas.
- ♦ (Disyembre 8-24) ay nagsagawa ng paglalakbay ng dula ang 'Atang at Amado' sa Bulacan at sa Luzon.

Mula dito (2004), pagkatapos ng walong (8) taon, naging maayos na ang dokumentasyon ng TLW bagamat madalas na hindi nalalagyan ng taon (year) ang mga posters at hindi na gumawa ng brochures:

2004 - TLW #22 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na 'Moses, Moses' ni Rogelio Sicut & 'Aling Poleng' ni Diogracias Tigno, Jr. na itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Enero-Pebrero 2004.

2004 - TLW #23 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na 'Ang Taksil' ni Agapito Juaquin & 'Orinola' ni Jose Ibarra Angeles itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Hulyo 2004.

2005 - TLW #24 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na 'Kalahating Oras sa Kumbento' ni Wilfrido Ma. Guerrero & 'Kintin' ni Benjamin Pascual na itinanghal sa Hiyas ng Bulacan noong Enero-Pebrero 2005.

2005 - TLW #25 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Sa Ngalan ng Ama*' ni Roberto Jose De Guzman & '*Mutya ng Saging*' ni Leoncio Deriada na itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Agosto 2005.

2006 - TLW #26 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Tatlong Ulupong*' ni Wilfrido Ma. Guerrero & '*Mr. Congressman*' ni Clodualdo del Mundo na itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Enero-Pebrero 2006.

2006 - TLW #27 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Mga Kaawaawa*' ni Buenaventura S. Medina Jr. & '*Sino ba kayo?*' ni Julian Balmaseda na itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Agosto 2006.

2007 - TLW #28 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Bubungang Lata*' ni Agapito Joaquin & '*Sobre Saltos*' ni Augustus Bello na itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Enero-Pebrero 2007.

2007 - TLW #29 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Asawa*' & '*Ang Sistema ni Professor Tuko*' ni Al Santos na itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Agosto 2007.

2008 - TLW #30 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Tumbang Preso*' & '*Artista Daw*' ni Wilfrido Ma. Guerrero na itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Enero-Pebrero 2008.

2008 - TLW #31 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Baka Sakali*' ni Dolor Magdanga & '*Ateng*' ni Bebi Ko na isinagawa noong Hulyo-Agosto 2008 sa Hiyas ng Bulacan Auditorium.

2009 - TLW #32 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Salarin*' ni Wilfrido Ma Guerrero & '*Tatlo-tatlo*' ni Rene Villanueva ni Alberto Florentino na isinagawa noong Enero-Pebrero 2009 sa Hiyas ng Bulacan Auditorium.

2009 - TLW #33 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Basurahan,*' ni Alberto Florentino & '*Basketball*' ni Wilfrido Ma Guerrero na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Nobyembre 2009-Pebrero 2010.

2010 - TLW #34 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Resurreccion*' ni Kapitan Tiago & '*Kintin*' ni Benjamin Pascual na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Enero-Pebrero 2010.

2010 - TLW #35 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Sigwa*' ni Vic Torres, & '*Ang Lifeline ni Juan Tamad*' Dondon Macatantan na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Hulyo-Agosto 2010.

2011 - TLW #36 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Tropa*' Mel Pascual & '*Dahil Sa Anak*' ni Julian Balmaceda na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Enero-Pebrero 2011.

011 - TLW #37 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto '**Kahapon**' ni Rey Clement Maaliao & '*Artista Daw*' ni Wilfrido Ma. Guerrero itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Agosto 2011.

2012 - TLW #38 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '**Bata**' ni Rey Clement Maaliao & '*Y I Love Math*' ni Mel Pascual itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Enero-Pebrero 2012.

2012 - TLW #39 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Brod*' ni Paul Arman Pascual at Rachele Bongga & '*K+12*' ni Jeric Ayuste na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Agosto 2012.

2013 - TLW #40 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Kinang Sa Uling*' ni Ronaldo Tombokon & '*Cyber. Com*' ni Crispulo Abuan na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Enero-Pebrero 2013.

2013 - TLW #41 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Batas ng Ama*' ni Crispulo Abuan & '*Talakwikaan*' ni Bryan Buergo na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Agosto 2013.

2014 - TLW #42 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Isang Gabi sa Beer House*' ni Wilfred Victoria & '*Ang Sistema ni Professor Tuko*' ni Al Santos na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Enero-Pebrero 2014.

2014 - TLW #43 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Paglilitis Kay Mang Serapio*' ni Paul Dumol & '*New Yorker sa Tondo*' ni Marcelli Agana Jr. na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Agosto 2014.

2015 - TLW #44 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Anino*' ni Halad Urbano & '*Mga Santong Tao*' ni Tomas Remigio na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Enero-Pebrero 2015.

2015 - TLW #45 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Tatlong Ulupong*' ni Wilfrido Ma. Guerrero & '*Buko*' na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Agosto 2015.

2016 - TLW #46 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Ang Mundo ay Isang Mansanas*' ni Alberto S. Florentino & '*Kintin*' ni Benjamin Pascual na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Enero-Pebrero 2016.

2016 - TLW #47 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Liwanag sa Karimlan*' ni Roberto Jose De Guzman & '*Bakit Babae ang Naghuhugas ng Pinggan*' ni Filomena Colendrino na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Agosto 2016.

2017 - TLW #48 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Saranggola ni Paeng*' & '*Tongtong Pakitong-Kitong*' na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Enero-Pebrero 2017.

2017 - TLW #49 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Bangkay*' ni Alberto Florentino & '*Artista Daw*' ni Wilfrido Ma. Guerrero na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Agosto 2017.

2018 - TLW #50 ay tinanghal ang dalawang dulang may tig-iisang yugto na '*Bubungang Lata*' ni Agapito Joaquin, & '*Labanan ng Basketball*' ni Wilfrido Ma Guerrero na isinagawa sa Hiyas ng Bulacan Auditorium noong Agosto 2018.

Isa si Melandro Pascual o '*Kura*' kung aming tawagin sa BK ay naging *fulltime member* ng UHAY Company, at ngayon ay kabilang sa Board of Trustee ng BKFI. Sa pagtatasa ng edukasyong *outcomes-based* ng TLW halimbawa siya ng isang matagumpay na misyong pang-edukasyon ng BK. Taglay niya ang pagiging makabayan at makatao na isinasabuhay niya ngayon bilang alagad ng teatro at naglilingkod bilang guro at administrador ng DepEd. Ang pagiging masining at mapamaraan ay naisasabuhay niya sa paglikha ng mga produksiyon ng BK, sa Cultural Center of the Philippines, at sa iba pang gawain ng ibang institusyon kabilang sa Provincial Government ng Bulacan, Department of Education, National Commission for Culture and the Arts. Bilang Associate Artistic Director ng BKFI, nakalilikha at naisasakatuparan ang mga gawaing pangteatro, katunayan dito ang malaking kontribusyon niya sa paglikha ng produksiyon ng BK buhat pa noong 1994 hanggang sa kasalukuyan. Maingat din siya sa mga usaping propesyunalisasyon ng sektor ng sining, responsibleng artista ng lipunan at mamamayan. Ilan dito ang paninindigan niyang isulong ang mga karapan at adbokasiyang para sa manggagawang pangkultura ng lalawigan. Nagsulong din siya ng mga ordinansang magpapatatag sa sining dulaan hindi lamang sa BKFI kundi para sa Lalawigang Bulacan. Bilang lider ng mga gawaing pangsining, lider din siya ngayon ng mga gurong nagsusulong ng Edukasyong Kultural at organisador ng din siya ng komunidad. Mainit at aktibo pa din siya sa pagbuo ng mga produksiyong dapat matunghayan ng publiko. Para sa kanya, habang buhay itong komitment bilang propesyunal na tao ng teatro. Mayroon na siyang pananagutan sa kanyang manonood. Marami pang tulad ni Mel ang isinabuhay ang *learning competencies* na nakuha nila sa pag-aaral sa BK. Sa mga susunod na publikasyon ay pagsisikapin na mailagay ang mga pangalan ng mga nagtapos ng TLW sa BK at lumahok sa mga produksiyon ng BKFI buhat ng ito ay matatag noong taong 1980.

KUWENTONG UHAY

Ni Meladro Pascual

Kung ang Theater Laboratory Workshop ay ginagawa tuwing Enero-Pebrero & Hulyo-Agosto (24-na pagtatanghal bawat workshop), ang BKFI-UHAY Productions ay isinasagawa sa buwan ng Setyembre 8-15 ng bawat taon. Subalit dahil maraming kahilingan na tinatawag na mga *intervening projects* ay umuokupa ng malaki sa iskedyul ng BK taon-taon.

To develop a professional theater company expressing a dynamic Bulakeño way of life in the past and in the present, humane values and a nationalist orientation (BKFI Mission.) Nilikha ang programang DAKILANG BULAKEÑO sa ilalaim ng UHAY PRODUCTION. Sa pangunguna ng Artistic Director na si Armando Sta Ana, nalikha ang mga produksiyon ng UHAY Company. Kaya naman, mapapansin na sa mga taong 2016 hanggang 2018 ay nagkaroon ng patlang ang TLW dahil sa gawaing ito sa mga UHAY productions. Sinubukang ihalili ang ganitong gawaing pang-UHAY sa TLW. Samakatuwid, lumikha ng maraming dulang orihinal ang BK sa ilalim ng kanyang propesyunal na kompanyang UHAY. Naging palisi na ng BK-UHAY Company na ang mga bagong nitong produksiyon ay inisyal na itanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium bago ito payagang itanghal sa labas ng ng BK Auditorium. Ang mga taong sumusunod ay makikita *how BKFI conquered the world* o kung paano sinakop ng puso ng mga produksiyon ng BKFI ang maraming tanghalan, paaralan at malls sa bansa, Asia, Europa at ang Estados Unidos:

1990

Sa simula ay sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Agosto 3-29, para sa pagdiriwang ng kanyang ika-10 taon, ay itinanghal ng BK ang dalawang dulang may tig-iisang yugto. *'Basurahan'* ni Nonilon Queano & *'Kailangan: Isang Tsaperon'* ni Wilfrido Ma Guerrero. Tinuring na itong propesyunal na pagtatanghal.

Nob 9-Dis 2, *'Tatlo....Pito....sa Hanging amihan'* nina Nena Fernandez, Noel Valencia, at Armando Sta Ana sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium. Tulad nang nauna, tinuring na propesyunal na pagtatanghal ng UHAY ang mga one-act-plays.

Mayo 17-19, *'Vida'* ni Wilfrido Virtuoso at *'Orinola'* sa panulat ni Jose Ibarra Angeles sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

1991

Nobyembre 8,9,10,13,16,24,26,29,30, 1991, '*Ikmo.. Apog.. Bunga: Tatlong Maria*' nina Noel Valencia, Armando Sta Ana, Nena Fernandez at '*Anong Araw ngayon?*' ni Robert Anderson sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

1992

Sumunod ay sa Pambansang Tanghalan, sa CCP.

Pebrero 1992, '*Unang Tagpo*' The 1st National Theater Festival of the Cultural Center of the Philippines ay tinampok ang '*Tatlong Maria* ng BKFI. Pagkatapos ng Festival ay dinala ng CCP Outreach sa isang National Tour "*Tatlong Maria at Anong Araw Ngayon?*" BK Audi Malolos, CCP Manila, Cebu, Tagbilaran, Bohol, Iloilo City, Silay City at Roxas City. Pinamahalaan ito ni Nanding Josef na Director ng Dramatic Arts ng CCP at Pangulo noon si Ma. Teresa Escoda Roxas, at Vice President & Artistic Director si Nicanor Tiongson.

Ang awtor bilang Tour Manager ng CCP, ang siyang pinamahala sa paglalakbay ng Barasoain Kalinangan sa boong bansa, sa pagtatanghal ng kanilang dulang itinanghal sa Unang Tagpo. Tinampok ng CCP Outreach ang '*Tatlong Maria*':

Oktubre 7, pagtatanghal ng *Tatlong Maria at Anong Araw Ngayon?* sa Tagbilaran sa pagtataguyod ng Rotary Club of Tagbilaran City sa pamamagitan nina Jonathan Pascual Project Chairma at Melina Torralva, President. Mayroong apat na libo ang nanood. Dapat ay Oktubre 6 ang palabas, pero dahil na kansela ang flights ng mga eroplano, ginawa itong Oktubre 7.

Oktubre 9-10, Cebu Federation of the Arts, ginanap sa University of Cebu Quadrangle ang pagtatanghal ng *Tatlong Maria at Anong Araw Ngayon?* at mayroong dalawang libo, hanggang naging isang libo, at mas kumaunti pa ang nanood dahil maulan ang naging dalawang araw na pagtatanghal. Dumating sa pagtatanghal ang Chairman ng Arts Council na si Dellla Villacastin.

Oktubre 13, sa pamamagitan ng Silay City Arts Association ay itinaguyod ang pagtatanghal ng *Tatlong Maria at Anong Araw Ngayon?* Ginanap sa Kansilayan Gym na pinanood ng mahigit limang daang tao. Dumating din at nanood ang Adela Community Theater Group na nakasama sa Unang Tagpo.

Oktubre 16-17, isinagawa ang dalaang araw na pagtatanghal ng *Tatlong Maria at Anong Araw Ngayon?* Sa Main Building ng Iloilo National High School sa pagtataguyod ng Arts Council of Iloilo na dinaluhan ng isang libong manonood. Naging madali ang maayos ang pagtatanghal dito dahil sa nakipagtulungan ang Little Theater Group ng WVSU at ang DAGYAW Theater and dance Company.

Oktubre 20, itinanghal ang *Tatlong Maria at Anong Araw Ngayon?* Sa Civic Center sa Roxas City sa pagtataguyod ng Soroptimist Club of Roxas City sa pangunguna ni Baby Andrade. Mayroong pitong daang tao din ang nanood ng pagtatanghal. Inilunsad din ang interksyon ng mga lokal na mangagawang pandulaan sa lungsod na dinaluhan ng 50 katao.

Disyembre 26-27, Enero 2-3, 1993, muling pagtatanghal sa Malolos ng *'Tatlong Maria nina Noel Valencia, Armando Sta Ana, Nena Fernandez at 'Anong Araw ngayon?' ni Robert Anderson* sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Ang larawan ng dulang *'Tatlong Maria'* ang pinanggalingan ng kasalukuyang logo ng BKFI na orihinal na pinagbidahan ni Estelita Dela Cruz, Elen Reyes, at Percy Estrella.

1993

Sumunod ay sa maraming tanghalan sa boong bansa.

Tampok sa Lakbay-Dula ang *'Tatlong Maria'* at *'Dahil sa Anak'* sinulat ni Julian Balmaceda na muling itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Hulyo, *'Kalahating Oras sa Kumbento'* ni Wilfrido Ma. Guerrero at *'Dahil sa Anak'* Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Setyembre, *'Kanor: Ang Musikerong Bulakeño'* sinulat ni Armand Sta Ana. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

1994

Setyembre, Unang itinanghal ang orihinal na dulang *'Huseng Batute'* na sinulat ni Armand Sta Ana. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Marso, *'Daang Bakal'* ni Rogelio Sicat at *'Tatlo-talo'* sinulat ni Rene Villanueva. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

1995

Hunyo 23, ang awtor ay professor sa College of St Benilde at sa Layceum of the Philippines habang nagtatarabaho sa Cultural Center of the Philippines. Kasalukuyan din nag-aaral ng MA sa DSLU. Nang panahong ito, mayroon negosasyon sa BK na itanghal ang dula ng Tanghalang Pilipino na *'Walang Sugat,'* subalit bago naganap iyon ay pinapanood muna ang awtor ni Armand Sta Ana ng dula nilang *'Kanor'*. Magmula noon, binebenta na din ng awtor ang *'Kanor'* bukod sa *'Tatlong Maria.'* Bukod pangbinebenta ng awtor ang mga pagtatanghal na Madrigal Singers, III of a Kind, A' Cappella Manila o Coro San Benildo pa noon, UPLB Choral (Casa San Miguel Dec 20), PPO sa Bicol at Ballet Philippines bago umalis ng Osaca Japan, at

mga pinoproduce ng ConcertNet Philippines. Itinanghal ng awtor ang III of a Kind sa Angono (Nob 26), Folk Arts Theater (Nob 28), Zambalez (Dis 2), Bulacan (Dis 5) na tinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium, Batangas (Dis 17).

Setyembre 8-15, Unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Biyaheng Monumento*' na sinulat ni Nelly Asada. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium. Muli itong tinanghal noong Nobyembre 3, 6, 7, 1995.

Nobyembre 21-22, muling itinanghal ang "*Tatlong Maria at Anong Araw Ngayon?*" sa CCP Tanghalang Huseng Batute na tinaguyod ng ConcertNet Philippines.

1996

Hulyo 3, 5:00 Priemier Night ng '*M.H. Del Pilar: Pasyong Dapat Ipag Alab...*' na sinulat ni Sonny Cristobal sa Puerta Real sa Intramuros, Manila. Sinundan ito ng GALA SHOW sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium noong Hulyo 4 sa ganap na ika 5:00 ng hapon.

Hulyo 6-7, 13-14, 20-21, 27-28, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*M.H. Del Pilar: Pasyong Dapat Ipag Alab...*' na sinulat ni Sonny Cristobal. Naging regular na mga pagtatanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium bilang Theater Workshop #17.

Agosto-Setyembre, itinanghal ulit ang orihinal na dulang '*M.H. Del Pilar: Pasyong Dapat Ipag Alab...*' na sinulat ni Sonny Cristobal. Naging regular na mga pagtatanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium bilang tampok sa Linggo ng Bulacan. Ang mga oras ng palabas ay 9:00am, 1:00pm at 3:00pm.

Nobyembre, muling lumahok ang BK sa '*Ikalawang Tagpo*' ng CCP at itinanghal ang '*M.H. Del Pilar: Pasyong Dapat Ipag Alab...*' na sinulat ni Sonny Cristobal. Pagkagaling sa paglalakbay, nagkatabi ang awtor at si Percy Estrella sa eroplano, at dito sinabi ni Percy na gusto ng grupong UHAY na kunin ang awtor na maging Company Manager ng BK. Nasabi ng awtor na, *workaholic ako*. Tulad ng Mader Rosa ni Chinggay Bernardo madalas sabihin noon, *habang namamahinga ka ay magwalis-walis ka*. Tinanggap naman ang posisyon at nagsimula na ang 'walang tulongang gawain ng BKFI.'

1997

Enero 22, nagtanghal ang UHAY sa National Arts Camp (NAC) para sa ginaganap na Kompetensiya para sa 2nd DBP Kathang-Himig Values Songwriting Competition.

Pebrero 6, 8, 9, muling tinanghal ang '*M.H. Del Pilar: Pasyong Dapat Ipag Alab...*' dulang buhay ni Marcelo H. Del Pilar sa CCP. Orihinal na Feb 6 & 7 ang palabas pero na kansela ang ika-7 kaya nalipat ito ng ika-8. Sa Tanghalang Huseng Batute ng CCP.

Marso 3-10, 15-16, 22-23, unang tinanghal ang orihinal na dulang '*Republica*' na sinulat ni Sonny Cristobal. Dulang parangal sa dakilang babae ng rebolusyon, Trinidad Tecson. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Abril 7-12, nagsagawa ng workshop si Shoko Matsumoto sa UHAY. Sa interes ng lighting designer mula sa Japan sa lighting system at sa *barriotic* na light equipments ng BK, hiniling nito na maghanda ng proposal sa Japan Foundation at sa Japan Government para mapagkalooban ng mga kagamitan na lights and sounds mula sa Japan. Dumating sa Hiyas ang mga opisyaes ng Embassy ng Japan at opisyal ng Japan Foundation. Sinaayos ng UHAY ang mga dokumento at proposal, dinokumento ang lahat ng gamit ng BK mula sa kurdon hanggang sa bombilya, kasaysayan at karanasan ng mga tao, pasilidad at teatrang paglalagyan ng mga equipments, at iba pang impormasyon. Subalit nagkaroon ng *discouragemnet* BK sa karanasan ng CCP Outreach. Nang bigyan ang CCP-Outreach ng equipment ay hindi nila mailabas ang donasyon ng Japan sa Immigration dahil sinisingil sila ng mahigit 3Million Piso bilang government tax, hindi handa ang CCP sa ganoong gastusin at kailangan ng proseso. Nagawan nila ito ng paraan sa paghingi ng *exemption* dahil Government Institution din naman ito. Kung mapagkalooban man ang BK ng libreng kagamitan, saan namang kamay ng Santo kukunin ng BK ang tax na hihingin ng immigration? Gayunman, gumawa pa din ang BK ng proposal, upang humingi naman ng tulong sa pagpapatayo ng sariling auditorium, subalit ang requirements naman ay titulo ng lupa na dapat ay pag-aari ng BKFI. Siyempre wala kaming lupa.

Mayo 28, sa kahilingan ni G. Romulo Delos Reyes pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa '*Flag Day*' ng pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.

Hunyo 12, Bilang paghahanda sa darating na sentenaryo, hiniling ni Director Ting Delos Reyes ng DOT na magbigay ng Workshop ang BK sa mga eskuwelahan na sumasali bilang mga 'float contingents' sa ginagawang *parade* tuwing araw ng KALAYAAN. Mula noon, pinamahalaan ng BK ang *99th Independence Day 2008* na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Fidel Ramos.

Hunyo 28-9, hulyo 5-6, 12-13, 19-20, 26-27, muling itinanghal ang '*Republika*' sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Hulyo 23, itinanghal ang '*Republika*' sa Tanghalang Aurelio Tolentino o Little Theater ng CCP.

Setyembre 19-Oktubre 10, dinala ng CCP ang pagtatanghal ng '*M.H. Del Pilar: Pasyong Dapat Ipag Alab...*' sa piling mga Lalawigan sa Luzon, Visayas at Mindanao: Set. 21-Butuan, Set. 23-Villanueva Misamis Oriental, Set. 26-Malaybaya Bukidnon, Set. 27-Musuan Bukidnon, Set. 28-nagkaroon ng workshop sa Mountain View College (MVC), 30-sumakay ng barko patungong Cebu. Okt. 1- pagtatanghal sa Cebu, kinabukasan sumakay ng barko papuntang Silay, Okt. 3, nagtanghal sa Silay, Okt. 6 at 7 dalawang pagtatanghal sa Iloilo, Okt. 9 pagtatanghal sa Roxas City.

1998

Marso 1-15, 21-22, 28-29, unang itinanghal ang orihinal na dulang ‘*Sa Dakong Sikatan*’ na sinulat ni Ces Gulla. Dulang handog para kay Gregorio Del Pilar. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Abril 15, nagtanghal ang UHAY ng ‘*Sa Dakong Sikatan*’ sa Bocaue.

Mayo 15-16, 6:30pm, nagtanghal ng ‘*M.H. Del Pilar: Pasyong Dapat Ipag Alab...*’ sa Teatrillo, Plaza San Luis, Intramuros. Kasabay nito ay nakipagpulong sa Manager ng BK si Joven Velasco sa Sam’s Dinner sa Delta upang pormalisa ang kanyang paggamit ng script ng ‘Trinidad Tecson’ o ‘Biyak na Bato’ ang pamagat para sa kanyang dokumentasyon. Mayo 27 nag-umpisa ang kanyang shooting. Subalit hindi naging malinaw kung natapos o naipalabas ang dokumentasyon.

Mayo 28, pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa ‘*Flag Day*’ ng pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.

Hunyo 6, 12-14, nakuha ng BK ang kontrata sa pamamahala ng mga pagtatanghal sa Clark. kaya nagsimula na ang mga pagtatanghal, pamamahala at pag-ushers ng mga tauhan ng BK sa Clark Pampapanga para sa pagbubukas ng “Philippine Expo” kasama sa proyekto si Ave Uy.

Hunyo 12, Dahil sa tandem ni Director Ting Delos Reyes at DOT Secretary Mina Gabor, naging malaki ang partisipasyon ng mga taga-Bulacan sa pagdiriwang 100-taon ng KALAYAAN. Isa sa pinaka mahirap na produksiyon ng ‘*Independence Day Centennial Parade*’ sa pangunguna ni President Fidel Ramos na hinawakan ng BK. Pinamahalaan ito ni Dez Bautista bilang Over-All-Director. Mayroong tatlong karosa o floats ang BKFI bukod pa sa mga mga *contigents* nito, at UHAY din ang namamahala sa 7-pang karosa. Ang Manager ng BK ay Production Manager ng buong proyekto kaya maingat nitong inaabangan ang paglabas ng salapi ng produksiyon at nag-abang sa bahay ni Dez sa QC sukdulang umagahin, para abangan ang mga pambayad sa produksiyon. Naranasan ng awtor na lakarin ang Grandstand sa Luneta hanggang CCP Complex na may ‘cash’ sa backpack na may lamang 3Milliong Piso na pambayad sa 500-mananayaw, banda, bus, karpentero, designer at mga kasali sa produksiyon. Bukod pa ito sa paghahanda ng awtor sa proyekto din ng Centennial Celebration sa Washington DC. May sinasagawa din palihan ang BK noon sa Baguio (Mayo 1-3).

Hunyo 21-July 8, pumunta ang Manager ng BK sa Washington bilang isa sa mga mamahala ng pagdiriwang ng *PAHIYAS SA MUNDO: World Folklore Festival* na isang eksposisyon ng mga katutubong Filipino sa Smithsonian, Wahington. May 100-katutubo ang nagpakitang gilas ng kanilang sining at talino sa USA.

Agosto-Setyembre, tinanghal ang orihinal na dulang ‘*Sa Dakong Sikatan*’ na sinulat ni Ces Gulla. Dulang handog para kay Gregorio Del Pilar. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium. Sa taong ito ayon kay Arman Sta Ana, bilang Cultural Officer ng

Probinsya, minungkahi niyang lagyan ng pangalan ang Cultural Festival sa loob ng '*Linggo ng Bulacan*,' tinawag itong "*Singaban Festival*" o Sining at Kalinangan ng Bulacan.

Oktubre 24-25, ay isinagawa ang '*Tanghal Tula*' ng CCP sa Malolos na pinamahalaan ng BKFI.

Nobyembre 24-25, ay pinamahalaan ng BKFI ang '*Igkas Arte*' exhibit ng CCP sa Malolos.

Nobyembre 26, nagbukas ang Internation Theater Festival sa CCP at naging deligado ang BK sa nasabing Festival.

1999

Mayo 28, pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa '*Flag Day*' ng pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.

Hunyo 12, muling pinamahalaan ng BK ang *101st Independence Day 2008* na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Erap Estrada.

Agosto 7-8, 14-15, 21-22, 28-29, bilang Theater Workshop itinanghal ang '*Awit ni Francis B*' sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Setyembre 8-15, tinanghal ang orihinal na dulang '*Awit ni Francis B*' na sinulat ni Sonny Cristobal. Dulang buhay at parangal sa buhay ni Francisco Balagtas sa Linggo ng Bulacan. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

2000

Sumunod ay sa Estados Unidos.

Mayo 28, pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa '*Flag Day*' ng pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.

Hunyo 12, muling pinamahalaan sa BK ang *102nd Independence Day 2008* na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Erap Estrada.

Hunyo 16-17, Unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Florante at Laura*' ni Sonny Cristobal sa Little Theater o Tanghalang Aurelio Tolentino sa CCP. Direksyon ni Armando Sta Ana, koryograpiya ni Rodel Fronda, musikal komposisyon ni Arwin Tan at pagkumpas ni Rodel Bugarin. Itanghal din ito sa mga Malls sa Maynila pangunahin na ang SM Cinemas at mga paaralan sa Maetro Manila. Itinatanghal ito tuwing Sabado at Linggo mula 2000 hanggang 2007. Hinanda ang produksiyong ito para itanghal sa USA para sa 2001.

Agosto 19-20, 26-27, Setyembre 2-3, 16-17, 23-24, 30, Oktubre 1, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Lola Kikay*' na sinulat ni Ces Gulla. Dulang parangal para kay Francisca Aquino, ang Pambansang Alagad ng Sining para sa Sayaw. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Oktubre, tinanghal ng CCP sa National Tour ang '*Awit ni Francis B*' sa Luzon, Visayas at Mindanao.

Nobyembre 15, na komisyon din ang UHAY na gumawa ng produksiyon sa Oriental Mindoro para sa kanilang pagdiriwang ng kanilang 50th Founding Anniversary. Ang programang "*Sanduguan ng Ma-it at Tsina*" (Re-enactment of the Early Barter Trade) na sinulat ni Sonny Cristobal at naging Talent Coordinator, Musika ni Ato del Rosario Music Director na si Oscar Pantaleon, at sa Director ay si Armando Sta Ana. Ang barter drama na ito ay ginawa mismo sa baybay dagat ng Mindoro. Mtapos ito ay pumarada sa main road ng probinsya na nilahukan ng 100-aktor sa telebisyon, tanghalang mandudula at mangaawit sa iba't ibang bahagi ng Luzon. Ilan dito ay sina Cris Villanueva, Mike Lloren at Allan Velasco. Ang produksiyong ito ay pinamunuan ni Dir. Romulo 'Ting' Delos Reyes ng DOT, at ng Provincial Government of Oriental Mindoro.

2001

Enero-Mayo, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Ibong Adarna*' na sinulat ni Sonny Cristobal. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Auditorium, at naging laman nng mga tanghalan sa Malls at mga paaralan sa Metro Manila.

Enero – Disyembre, tuwing week-end ay tinatanghal ang '*Florante at Laura*' sa Bulacam, Metro Manila, Las Piñas.

Marso 1-20, BKFI 1st USA TOUR 2001, unang naglakbay ang grupo sa America upang itanghal ang '*Florante at Laura*' sa ilang lugar sa USA. Ang paglalakbay na ito ay tinaguyod ng Teatro Historico Filipino sa pangunguna ni Erlinda Reyes, June & Estella Villanueva, at Edmund Rivera.

Mayo 28, pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa '*Flag Day*' ng pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.

Hunyo 12, muling pinamahalaan ng BK ang 103rd Independence Day 2001 na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Gloria Macapagal Arroyo.

Setyembre, Unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Nang Mabasag ang Banga*' na sinulat ni Sonny Cristobal. Dulang parangal kina Amado V. Hernandez at Atang Dela Rama, mga Pambansang Alagad ng Sining para sa Literatura at Pagtatanghal. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium. Pinalabas din ito sa mga piling lugar sa Mindanao.

2002

Enero – Disyembre, Habang tuwing week-end ay tinatanghal ang *‘Florante at Laura’* sa Bulacam, Metro Manila, Las Piñas.

Mayo 28, pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa *‘Flag Day’* ng pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.

Hunyo 12, muling pinamahalaan ng BK ang *104th Independence Day 2002* na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Gloria Macapagal Arroyo.

Agosto-Oktubre, unang itinanghal ang orihinal na dulang *‘Buhay at Pelikula’* na sinulat ni Sonny Cristobal. Dulang buhay parangal kay Gerry De Leon, Pambansag Alagad ng Sining para sa Pelikula. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Oktubre – Disyembre, unang itinanghal ang orihinal na dulang ng *‘Awit ng Ina sa Bayan’* na sinulat ni Sonny Cristobal. Ang dulang ito ay itanghal sa Main Theater the Cultural Center of the Philippines kaugnay ng pagdiriwang ng Centenario ng mga Agustino sa Pilipinas. Sa patataguyod ito ng La Consolacion Manila. Ang dulang ito ang naging tesis ni Sonny Cristobal sa kanyang MA Degree sa La Consolacion University Philippines.

Disyembre 28, tinanghal ang *‘Florante at Laura’* sa St. Paul’s Gym sa Igulot Bocaue ganap na ika 6:00 ng gabi sa pagtataguyod ng St. Peter of Alcantara Parish ng Taal, Bocaue. May halaga ang tickets na P100, P300, P500 at P1,000.

2003

Enero-Mayo, unang itinanghal ang orihinal na dulang *‘Sirena’* na sinulat ni Sonny Cristobal sa Las Pinas. Ang dulang ito ay isang kolaboratibong produksiyon sa Saint Rose of Lima School sa Las Piñas, sa pagtataguyod ng Teatro Historico Filipino.

Pebrero 1-2, 8-9, 15-16, 22-23, Marso 8-9, 15-16, 22-23, 29-30, itinanghal ang *‘Atanomiya ng Korupsyon’* sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium. At nagkaroon ito ng paglalakbay noong Mayo.

Enero – Disyembre, Habang tuwing week-end ay tinatanghal ang *‘Florante at Laura’* sa Paco at iba pang tanghalan sa Metro Manila.

Pebrero 7-8, nakabooked ang *“KENKOY”* na itanghal sa CCP Main Theater bilang produksiyon ng BKFI at Philippine Madrigal Singers sa Direksyon ni Cris Millado. Pinabooked na ito ni Mrs. Andrea Veneracion, nakatala na dapat sa CCP ang regular na pagatatanghal sa Marso 8-14. Subalit hindi natuloy. Tulad ng naikuwento na, orihinal na planong itanghal ito ng Madrigal Singers at kasama ang UHAY ng BKFI bilang mga aktor. Nang makausap ni ‘OA’ (tawag kay Mrs. Veneracion) at awtor si Cris Milliado, naisip niyang gawing Full Concert ito ng

Madrigal Singers, tulad ng ginawa nila sa pyesa ni Abelardo na tumatayo lamang mula sa circle ang mga karakter ng dula. Ang ibig ni OA na gumawa ng musika nito ay si Ruben Federizon na nang panahong ito ay naka-base sa Canada, may e-mail na noon, pero hindi lahat ay sanay gumamit. Naging mahirap ang komunikasyon, hanggang hindi na naisagawa ang proyekto.

Marso 2, pagtatanghal ng *'Ibong Adarna'* sa mga paaralan sa Caloocan.

Abril – Hulyo, sumabak naman ang UHAY sa pagsali sa mga TeleNovela sa TV at pagsabak sa pag-aartista sa mga pelikula dahil nakilala ng grupo si Manny Palo na Assistant Director noon ng mga pelikula, may agency o may barkadahan silang nag-oorganisa ng artistang sinasali sa pelikula o mga proyekto sa TV. Ilan dito ang mga shooting sa Binondo, Fairview, Taguig, sa mga Dam at Pier, Quezon City, San Jose Del Monte, Anilao Batangas at marami pang iba. Isa sa mga pelikula ginawa ay *'Huling Birhen'* ni Director Joel Lamangan at mga TeleSerye sa TV. Kadalasan, dalawa hanggang apat na araw ang mga shooting. Karamihan din ng mga eksena na kinukuha ang BK kapag big scene (maraming tauhan sa scene) gaya ng kasalan, eksena na kailangan ang madaming tao. Iba ang working system at habit dito, nakakasira sa madaming skedyul din ng BK. Pero siyempre sobrang laki ang bayad dito, kumpara sa BK. Yung ibang artista ng BK, ay unti-unting nagsarili, kaya nang lumaon ay hindi na sila hinawakan ng BK at dumiretso na sila sa 'raket' o sa pag-booked ng kanilang schedule.

Abril 13-21, *'Anatomiya ng Korupsyon'* sinulat ni Malou Jacob. Bunga ito ng grant na ipinagkaloob ng CCP Outreach upang muling itanghal ng mga lokal na grupong pandulaan ang nasabing dula. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium. April 13 sa Lolo's Bar sa Naga City Bicol, April 19 sa UP Baguio, April 21 sa Ateneo de Manila Auditorium.

Mayo 28-30, mga pagtatanghal sa St Joseph Parish, Las Piñas ng *'Orosman at Zafira'* sinulat ni Francisco Balagats. Sa pakikipagtulungan ng St. Rose of Lima Las Piñas School. Noong June 14, itinanghal din ito sa Intramuros.

Mayo 28, pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa *'Flag Day'* ng pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.

Hunyo 12, muling pinamahalaan ng BK ang *105th Independence Day 2003* na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Gloria Macapagal Arroyo.

Hunyo 30, mula sa orihinal na June 25, nausad sa June 30 ang conferment ng pagpaparangal sa National Artists Award sa Malacañang kung saan ang Manager ng BK ang Script Writer at Stage Manager. Pinarangalan noon si Virgilio S. Almario na Chairman ng BKFI, kasama sina Joya na itinanghal ng BK ang kasaysayan, Edie Romero na unang Chairman ng BKFI, Badong Bernal at Anding Roces.

Hulyo 5-6, 12-13, 19-20, 26-27, nagkaroon ng 3-pagtatanghal ang *'Florante at Laura'* sa Paco araw-araw.

Hulyo 28-31, isinagawa ng CCP ang *'Tongue in a Mood'* sa Clamshelter (naging WOW Philippines venue sa Intramuros) at sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo

Auditorium. Mayroon itong Film Showing, Exhibition at Forum, noong August 30 itinanghal ang '*Sangan Daan*' kasama si Melandro Pascual, isang UHAY member. Itinanghal din ito sa Pampanga noong August 25.

Agosto 8-17, isinagawa naman ng BKFI katuwang ang Teatro Historico Filipino na pinondohan ng NCCA ang proyektong '*Talinhaga ni Balagtas*' isang palabas at lektur. Isinagawa sa San Juan, Pasay, QC na may pagtatanghal ng '*Florante at Laura*. Samantalang sa V. Mapa at Caloocan ay itinanghal ang '*Orosman at Zafira*.' Ang forum ay isinagawa nina Aurora Yumol at Ferdinand Lopez.

Agosto 29, muling itinanghal ang '*Anatomiya ng Korupsiyon*' sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium at sa Miriam College noong August 29. Pagkatapos nito ay may praktis sa Camp Aguinaldo para sa pagtatanghal ng '*Florante at Laura*' ng 4-show kinabukasan ng August 30-31.

Setyembre 4, itinanghal ang '*Anatomiya ng Korupsiyon*' sa National Library habang ang awtor ay nag-aaral sa AIM. September 5 - Tinanghal din sa DBP.

Setyembre 6, simulang itinanghal ang '*Sangan Daan*' ng CCP Outreach sa Angono Rizal, Bacolod, Iloilo, Bulacan kasama sina Jhon Santos, Melandro Pascual at iba pa.

Setyembre 9-15, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Maestro Toning*' na sinulat ni Nelly Asada. Dulang buhay ni Antonino Buenaventura, Pambansang Alagad ng Sining para sa Musika. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Setyembre 24, itinanghal ang '*Anatomiya ng Korupsiyon*' sa DAR sa QC noong August 27 ay Bengute. September 30 – October 1-3, 7-10 ay muling tinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Oktubre 11 ay muling tinanghal ang '*Florante at Laura*' sa Las Piñas. At kinabukasan ay inensayo ang '*Ibong Adarna*' para sa pagtatanghal sa USA.

Oktubre 16 – November 7, BKFI 2nd USA TOUR 2003. Naglakbay sa ikalawang pagkakataon ang BK sa USA upang itanghal ang '*Ibong Adarna*' ni Sonny Cristobal. Ang paglalakbay na ito ay tinaguyod ng Teatro Historico Filipino sa pangunguna ni Erlinda Reyes at June, Estella Villanueva & Edmund Rivera. Dumalo din ang grupo sa kasal ni Dean Villanueva sa US at nagpalabas ng ekserp. Ang awtor at si Russell ay nagtungo ng Boston, Virginia VA October 21-24 at nagtour sa Washington noong October 23 dahil kaarawan ng awtor. Ang gurpo naman ay naglakbay sa Oct 27- Hollywood Walk, 28-Universal Studio, 29-Griffit Park, 30-Disney Land, kasama si Gelo Francisco. Nagtanghal ng fullenght sa Sta Rosa, San Francisco at sa Embassy ng Filipinas.

Nobyembre 8, pagbalik ng Manila, nagsimula ulit ng pagtatanghal tuwing week-end ng '*Florante at Laura*' sa Paco at iba pang venues. Naka-34 na pagtatanghal hangang Disyembre.

Nobyembre 19-20, tinanghal ang '*Nang Mabasag ang Banga*' na sinulat ni Sonny Cristobal sa CCP Little Theater sa pagtataguyon ng NCCA. Nobyembre 22 sa pagtataguyod ng

NCCA tinanghal ang '*Nang Mabasag ang Banga*' sa San Carlos Dumaguete sa San Carlos Gym, Nov 24 sa Silay City Negros Occidental, Silay City Gym. Disyembre 5 sa Baguio City sa Camp Jhon Hay Hall. Pebrero 14 sa Sta Maria Bulacan, Pulong Buhangin High School.

Nobyembre 17, tinanghal ang '*Anatomiya ng Korupsiyon*' sa CCP Little Theater. Disyembre 2, tinanghal din sa GSIS kasabay ng pagdiriwang ng Pasay Day.

Disyembre 7, itinanghal muli sa Paco ang '*Florante at Laura*' at sa Marikina noong Disyembre 9, ay nagkaroon ng Book Launching para sa National Artist ang CCP, Malacañang Palace at nagtanghal sina Rusell Ongkeko, Gibeth Villanueva, at Joseph Rejoso ng ekserp ng '*Florante at Laura*.'

Disyembre 12 ay nagbukas ang WOW Philippines sa Intramuros na binuksan ng BK ang pagtatanghal. Sa pamumuno si DOT Secretary Richard Gordon at Ting Delos Reyes.

Disyembre 18, muling tinanghal ang '*Sirena*' ni Sonny Cristobal sa mga Malls sa Las Piñas.

Disyembre 8-24 ay nagsagawa ng paglalakbay ng dula ang '*Atang at Amado*' sa Bulacan at sa Luzon.

2004

Enero 28, 30, Pebrero 9, 10, 11, 12, 13, 17, 19, 16, 27, Marso 2, 3, 4, 5, 9, 10, 12, 15, 16, 18, 19, 22, 23, 26, isinagawa ang '*Kasulong Sa Kaunlaran*' kinumisyon ng PYEACO ang BKFI upang isagawa ang mga pagtatanghal ng mga musical productions sa 24-bayan ng Bulacan: Sta Maria, Obando, Angat, San Rafael, Pulilan, DRT, San Miguel, Hagonoy, Meycauayan, Paombong, San Idefonso, Norzagaray, Balagtas, SJDM, Guiguinto, Baliuag, Malolos, Calumpit, Pandi, Bulakan, Marilao, Bocaue, Plaridel, Bustos.

Pebrero 5, nagtanghal ng '*Lapu-Lapu*' ang BK sa pinasinayaang estatwang bronze ni Lapu-Lapu sa Rizal Park, Manila na proyekto ni DOT Secretary Ricahrd Gordon.

Pebrero-Marso, nagtanghal ng '*Anatomiya ng Korupsiyon*' sa Miriam College, Bicol, Bicol at sa marami pang opisina ng LGU sa Luzon.

Marso 8, itinanghal ang '*Nang Mabasag ang Banga*' sa Koronadal, South Cotabato City Gym at magkasamang pumunta ang manager ng BK at si Narional Artist Virgilio S. Almarion na Chirman ng BK. Ipinalabas din ito noong Mayo 8 sa Olongapo City Auditorium, at Mayo 15 sa Bagac, Bataan.

Marso 22, Pinamahalaan ng BKFI ang proyekto ng CCP Outreach na '*Sopas, Sining at Sorbetes*' food to taste, art to appreciate, kasama ang pagsusumite ng mga proyekto para sa Children's Hour Philippines, Inc. (CHPI).

Marso-Abril, '*Mga Tulang Rio Alma*' sinulat ni Sonny Cristobal. Dulang parangal kay Virgilio S. Almario, Pambansang Alagad ng Sining para sa Literatura. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Abril 22-24, sa pagdiriwang ng Buwan ng Kabataan sa Bulacan ay itianghal ang *OK Karunungan at Kalinangan ng mga Kabataang Bulakeño ipinagmamalaki ko!* Bilang programa ng PYSEACTO at lahod sa Flavor of the Month ng PGB, itinanghal sa apat na Distrito ng Bulacan. Malolos Central School, Guiguinto National Vocational High School, San Rafael Parish Church at Sta Maria Parish Church

Abril 26-28, muling tinanghal ang '*Sirena*' sa mga paaralan sa Las Piñas. Ang mga batang aktor dito ay mula sa St Rose of Lima Las Piñas School at pinagbidahan ni Russell Ongkeko at Gibeth Villanueva.

Mayo 15-16, nagsagawa ng intensibong pagsasanay ang UHAY Members ng paggawa ng Maskara sa pangunguna ng professor na taga-Baguio.

Mayo 28, pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa '*Flag Day*' ng pambansang pagtataas ng watawat sa Clumshelter sa Intramuros dahil naging maulan ng araw na iyon. Naging panauhing pandangal si Manila Mayor Lito Atienza

Hunyo 12, muling pinamahalaan ng BK ang *106th Independence Day 2004* na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Gloria Macapagal Arroyo.

Setyembre, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Bato sa Buhangin*' na sinulat ni Sonny Cristobal. Dulang buhay ni Ernani Cuenco, Pambansang Alagad ng Sining para sa Musika. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Setyembre 8, ipinagkaloob sa **BKFI ang GAWAD CCP PARA SA SINING** para gawaing pangkultura sa Rehiyon. Nilagdaan ang sertipiko ni Emily Abrera bilang Tagapangulo ng CCP at ng Pangulo nito na si Nestor Jardin. Ang "GAWAD CCP Para Sa Sining" ang pinakamataas na parangal na ipinagkaloob ng CCP sa mga Filipino artists at mangagawang pangkultura. Ipinagkaloob ng CCP sa BKFI ang parangal dahil sa malaki nitong kontribusiyon sa gawaing pangsining at pangkultura sa Lalawigan at sa boong bansa. Ang parangal ay may citation, medalyon at P10,000 na ipinagkaloob sa isang marangyang seremonya sa CCP Main Theatre. Ang Gawad CCP ay nagsimula noong 1977-1986, at muling tinuloy noong 1989.

Setyembre, **PGB KAPASYAHAN BLG. 088-T'04 (Proclamation)** bilang pagbati at pagkilala sa BKFI sa pagkakatanggap nito ng GAWAD CCP na inakda ni Bokal Pacifico Aniag at nilagdaan ng lahat ng Bokal gayun din ng ni Vice Gov. Aurelio Plamenco at Gov. Josie De La Cruz.

Oktubre, muling itinanghal ang '*Florante at Laura*' sa mga paaralan sa Bulacan at sa mga tanghalan, sa Malls, at mga paaralan sa Metro Manila.

Nobyembre 19-20, lumahok ang BKFI sa '*Ikatlong Tagpo*' ng CCP at itinanghal dito ang '*Nang Mabasag Ang Banga*' sa Little Theater.

2005

Enero – Disyembre, tuwing week-end ay tinatanghal ang '*Florante at Laura*' sa Bulacam, Metro Manila, Las Piñas.

Mayo 28, pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa '*Flag Day*' ng pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.

Hunyo 12, muling pinamahalaan ng BK ang *107th Independence Day 2005* na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Gloria Macapagal Arroyo.

Setyembre, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Las Maloleñas*' na sinulat ni Nicanor Tiongson. Isang kolaboratibong produksiyon nina Gino Gonzales, Shoko Matsumoto, Willy Cruz, Ato Del Rosario at Armand Sta Ana, kasama ang UHAY Company. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

Setyembre-Oktubre, BKFI 3rd USA TOUR 2005. Muling naglakbay sa ikatlong pagkakataon ang BK, dala ang produksiyong '*Kamanyang: Pistang Bulacan sa America*' partikular na binuksan ang pagtatanghal sa Las Vegas USA para sa '*Pistang Bulacan sa Las Vegas*' noong Setyembre 17-18, 2005 sa pangunguna ni Governor Josie Dela Cruz sa sa pakikiisa ng Las Vegas Agila Lions Club. Hindi malilimot ang karanasan ni JC Kliatchko sa point of entry ng immigration ng Las Vegas. Nakakapagtaka, nakapasok siya ng US ng walang Visa. Kasama din ang gawain ng ito sina Elizabeth Alonzo, Mayor Boy Cruz at iba pang opisyal ng PGB.

Nobyembre-Disyembre, muling isinagawa ang pagtatanghal at workshop ng proyektong '*Mga Tulang Rio Alma: Seminar at Pagtatanghal sa Rehiyon*' mula Laguna hanggang Bicol.

Disyembre 18, muling hiniling ng PGB na magtanghal ang BK ng '*Paskong Bulacan*' na itinanghal sa Harap na Capitolio ng Bulacan.

2006

Enero 28-29, 11-12, 18-19 ay may pagtatanghal ang '*Florante at Laura*' SM North Edsa at sa Paco, Manila.

Pebrero 20-24 ay itinanghal naman ng 5-araw ang maikling dulang-pasayaw na '*Bayan Ko*' sa pagtataguyod ng HBCC: Bulacan Gym, Gintong Kabataan sa Gym, Pulilan, at Mini-Forest para sa pagbubukas ng Dularawan Festival.

Pebrero 25, naman ay may pagtatanghal ng '*Bato sa Bunghain*' sa Cultural Center of the Philippines.

Pebrero 26-28, isinagawa ng BKFI ang *Dularawan: 1st Bulacan Theater Festival* na nilahukan ng mga Theater Companies ng Bulacan at mga grupo ng teatro mula sa Ilocos, Pampanga, Laguna, at Maynila. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium. Nilahukan ng mga grupong pandulaan tulad ng: Sining Alitaptap ng Malolos, URC Teatro Carmelo ng Malolos, Dagitab ng Bustos, Dukaang Hagonoy, TEARKA ng Calumpit, Teatro Paombong, Luntiang Siit, Inc ng Bocaue, Sining kabataan ng Meycauayan, Guiguinto Pandayan, Dulaang Baliuag, Teatro San Josenyo, Teatro san Rafael, Teatro isang diwa ng Plaridel, Dulaang Hubad ng Malolos, Dulaang Matang Lawin ng Malolos, Immaculate Conception Theater Arts ng Sta Mesa, VSE Productions, ARTIST, Inc ng Laguna, Teatro Iloco ng Ilocos at ng Barasoain Kalinangan Foundation, Inc.

Pebrero, muling isinagawa ang '*Mga Tulang Rio Alma: Seminar at Pagtatanghal sa Rehiyon*' sa Central Luzon at Bicol.

Marso 5, 11, 12, 25, 26, muling itinanghal ang '*Anatomiya ng Korupsiyon*' sa Hiyas Auditorium. April 1 ay sa Bocaue.

Marso, nabuo ang ideya na buoin ang *Bulacan Arts Culture and History Institute* (BACH) upang ipagpatuloy ng mga artistang Bulakeño ang kanilang mga Academic Courses. Noong ika-9 Mayo, 2008 ay pinasinayaan ang mga programa ng BACH sa Hiyas ng Bulacan Restaurant. Pormal itong na rehistro sa SEC noong Oktubre 23, 2008.

Abril 17-28, isinagawa ang *Film and Video Production Workshop* sa pagtuturo ni Khryss Adalia sa sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium. Lumikha ang workshop na ito ng mahuhusay sa short films ng apat na grupo. Nang lumaon ay pumalaot na ang mga filmmaker sa kanikanilang paglikha ng mga pelikula.

Mayo 5, itinanghal ang '*Anatomiya ng Korupsiyon*' sa Vigan City.

Mayo 8 ay nagsimula na si Allan Hioca na sanayin ng sayaw ang artistang lalahok sa 'Joya' at paghahanda sa USA Tour.

Mayo 26, tinanghal ang '*Ang Awit ni Francis B*' sa *31st UNESCO-ITI WORLD CONGRESS Theatre Olympics of the Nations* na tinanghal sa Little Theater ng CCP.

Mayo 28, pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa '*Flag Day*' ng pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.

Mayo 31, nagkaroon pa ng mga pagtatanghal ang BK sa Mini-Forest ng PGB ng mga outputs ng workshops ng sayaw.

Hunyo 12, muling pinamahalaan ng BK ang *108th Independence Day 2006* na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Gloria Macapagal Arroyo.

Hunyo 12, pinangunahan ng BKFI ang pambansang pagdiriwang ng Independece day sa Luneta. Nang gabi ding iyon itinanghal ang pelikulang "Indio" sa Shangrilla Mall kung saan tampok ang napakahusay na si Russell Ongkeko.

Hulyo 8-9, 15-16, 22-23, 29-30, pagtatanghal ng '*Florante at Laura*' sa SM Center Point ng dalawa hanggang tatlong ulit na palabas sa isang araw.

Agosto 15, 16, 17, 23, 24, 30-31 Setyembre 6-7, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Joya: Guhit Hugis At Kulay*' na sinulat ni Sonny Cristobal sa koryograpiya ni Allan Hioca mula sa Davao City. Isang hamon ito sa mga artista ng BK dahil ang buong pagtatanghal ay puro pasayaw. Si Russell P. Ongkeko, ngayon ay isa nang opisyal ng US Navy, siya ang gumanap na Joya sa nasabing dula. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium. Karamihan ng manonood ay galing ng BTC at BSU. Sa ngayon si Lieutenant Russell P. Ongkeko ay kasal kay Vana, at may anak na dalawang lalaki sina Ethan at Ryan na parehong sobrang guwapo din.

Setyembre 11, **PGB KAPASYAHAN 347-T'06 (Ordinance)** BKFI bilang Official Theater Company ng Bulacan. Mula sa katitikan ng karaniwang pulong blg. 2006-35 ng Sanguniang Panlalawigan ng Bulacan na dinaos sa Tanggapan ng Panlalawigang Inhinyero, Tabang, Guiguinto, Bulacan noong Setyembre 11, 2006. ay pinagtibay ng Pamahalaang Panlalawigan ng Bulacan na ang BKFI bilang Official Theatre Company nito. Nilagdaan nina Punong Lalawigan Josie Dela Cruz, Pangalawang Punong Lalawigan Aurelio Plamenco, Patrocino Laderas, Daniel Fernando, Ernesto Sulit, Enrique Delos Santos, Joselito Mendoza, Glenn Santos, Jaypee Mendoza, Raul Mendoza, Enrique Viudez li, Primitive Tamayo, Rodrigo Santos at ang Kalihim ng Sangunian Alice Javier.

Setyembre 24 ay humirit pa ang SM North Edsa at nagtanghal ng '*Florante at Laura*' ang BK, dinumog na naman ng mga tagahanga ang napaka popular na Florante ng BK na si Russell Ongkeko, napakahusay.

Okyubre 17- Nobyembre 8, BKFI 4th USA TOUR 2006. Matapos ang pagtatanghal sa Malolos ng '*Joya*' ay nagsagawa ng International Tour ang dulang '*Paraisong Filipinas*' gamit din ang ilang piyesa ng *Joya*. Ang paglalakbay na ito ay tinaguyod ng Teatro Historico Filipino sa pangunguna ni Erlinda Reyes at June & Estella Villanueva. Noong Okt. 7 ay dumalo pa BK sa malakasang party ng birthday ni Rachele Ongkeko. Set. 28-29 ay sinalang sa interview sa US Embassy ang mga kalahok. Allan Hioca, JC Kliatchko, Dondon Macatantan, Torvic Marcelo, Rowena Ongkeko pa noon Weger na ngayon, El Paguiligan, Kath Reyes, Zarina Verder at Sonny Cristobal. Ang ikalawang araw ay sina Tuper Adriano, Charlie Arevalo, Gilbert Buniel, Lita Dela Cruz, Crisanto Bongga, Ato Del Rosario, King March de Leon, Chane Eusebio, Neth Gamboa, Anna Granada at Marie. Ang Tour na ito naging adventure (Nob. 6-8) para sa lahat. May mga lumitaw na 'Anghel' na umalalay sa grupo, una kay Martin Opus ng US Embassy sa Filipinas, kay Gelo Francisco at Pamilya sa LA, sa aming Driver na si Jorge, at Annallee Saloy ng LAX Airport.

Nobyembre 14-26, dumating sa Malolos si G. Felimon Blanco galing sa kanyang pag-aaral sa ITI Itercultural Theater Institute noong 2005 at nagbahagi ng mga pagsasanay sa kanyang “Non-Verbal Art” sa BK at iba pang mga grupo sa Bulacan.

2007

Enero – Disyembre, habang tuwing week-end ay tinatanghal ang ‘*Florante at Laura*’ sa Bulacam, Metro Manila, Las Piñas.

Abril, katuwang ng CCP-Outreach na nagsagawa ng mga wokshops at pagbuo ng produksiyon ang BKFI kasama ang mga kabataan ng komunidad ng Gawad Kalinga Communities o GK sa BASECO at sa iba pang lugar sa Metro Manila.

Abril, dumating si Allan Hioca sa Malolos. Isinagawa din ang pagkakaroon ng Summer Workshops for Special Art tulad ng ‘Baby Ballet’ at ‘Modern Ballet’ na pinangunahan ni Allan Hioca at Crisanto Bongga.

Mayo 28, pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa ‘*Flag Day*’ ng pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.

Enero 12, muling pinamahalaan ng BK ang 109th *Independence Day 2007* na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Gloria Macapagal Arroyo.

Setyembre 8-15, Disyembre 8-15 10am & 3:00pm, unang itinanghal ang orihinal na dulang ‘*Sa Kislap ng mga Tala*’ na isinulat ni Sonny Cristobal. Dulang buhay at parangal sa dakilang Bulakeñong si Francisco Santiago. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

2008

Enero – Disyembrer, habang tuwing week-end ay tinatanghal ang ‘*Florante at Laura*’ sa Bulacam, Metro Manila, Las Piñas.

Pebrero, ‘*Kamanyang: Arts In Public Places*’ na itinanghal sa Mambajao Public Market, Camiguin (Peb. 16, 2008), Divisoria, Cagayan de Oro City (Peb. 16, 2008), Rizal Park of Zamboanga City (Peb. 22, 2008), at Claret Gym Zamboanga City (Peb. 21, 2008).

Mayo 9, ipinakilala ng Barasoain Kalinangan Foundation, Inc ang *education arm* nitong *Bulacan Arts, Culture and History Institute* na naka base sa Malolos City. Ginanap sa Hiyas ng Bulacan Pavilion, Capitol Complex, City of Malolos, Bulacan. Unang natala na ang mga opisyal nito ay ang mga sumusunod Josefina M. Dela Cruz bilang Chairman, Dr. Catalino C. Rivera bilang President, at ang mga Directors ay sina Dean Virgilio S. Almario, National Artist, Dr. Mariano De Jesus, Nilo Agustin, Joseph J. Cristobal at Armando P. Sta Ana. Nag-offer ang BACH Institute ng mga seminars na may katangiang inobasyon sa programang may ganitong

proseso: (Equivalency) Student work-experience evaluation, Seminar, Actual implementation of a project (thesis), Granting of Degree (University of Regina Carmeli).ang mga Innovative Under Graduate Degree ay Bachelor of Science in Liberal Arts Major in Theater Arts at Seminar para sa Master of Arts in Education Major in Arts Management. Naka isdkedyul ang mga sumusunod na Subjects: ABRIL ay ang mga subject na Arts Management, Public Relations at Marketing Strategies. HULYO ay Arts in society, Board of Directors at Arts policy. SETYEMBRE ay Entrepreneur of Arts, Program Planning & Implementation at Marketing Management. NOBYEMBRE ay Fund Raising, Public Budgeting at Grant Writing.

Mayo 25, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Oyayi ni Pule*' sa panulat ni Sonny Cristobal sa Batangas. Ang buhay at pagpupugay sa bayaning si Apolinario Mabini na unang ipinagamit sa DepEd Batangas noong 2008. Itinanghal ito sa Main Theater ng Cultural Center of The Philippines hanggang 2009.

Mayo 28, pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa 'Flag Day' ng pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.

Hunyo 12, muling pinamahalaan ng BK ang *110th Independence Day 2008* na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Gloria Macapagal Arroyo.

Setyembre 8-15, unang itinanghal ang dulang '*Rio Alma*' (*River & Soul*) ang Dulang Buhay at Sining ni Virgilo S. Almario sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium. Lumabas bilang Rio si Curt Kliatchko ang pinakabatang BK member.

Setyembre 15-16, *UNANG BUGKOS:1st Central Luzon Cultural Summit*, inisyatibo ng BKFI na organisahin ang mga artists at grupo sa Central Luzon. Hiyas ng Bulacan Convention Center, City of Malolos, Bulacan.

2009

Pebrero 15, sa Sarsuwela Festibal sa UP ay itinanghal ng BK kasama ang live Orchestra ng Sarwelang '*Walang Sugat*' ni Severino Reyes na pinagbidahan ni Rey Clement Maaliao at Karen Uaje.

Marso 13-14, muling itinanghalang ang '*Tatlong Maria*' sa Cultural Center of the Philippines, Tanghalang Huseng Batue na pinagbidahan n ani Ma. Ireen Crisostomo, Juji Genevieve Villanueva-Bulos, at Abby Gale Javier.

Abril-Mayo, *BACH 1st Batch Certificate Program in Cultural Education Scholarship Program* para sa mga guro sa pampublikong paaralan na pinag-aaral ng BACH sa La Consolacion University sa pagtataguyog ng NCCA-PCEP at ipinatupad ng BKFI.

Mayo 28, pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa 'Flag Day' ng pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.

Enero 12, muling pinamahalaan ng BK ang 111th *Independence Day 2009* na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Gloria Macapagal Arroyo.

Agosto, tuwing week-ends ay itinatanghal ang '*Florante at Laura*' sa Bulacan at sa mga Tanghalan sa Metro Manila.

Oktubre 25-30 sa BK at San Miguel muling tinanghal ang orihinal na dulang '*Rio Alma: Buhay at Sining*' sa panulat ni Sonny Cristobal. Pagkatapos nito ay nilunsad ang National Performance Tour and Lectures kasama ang Pambansang Alagad ng Sining na si Virgilio S. Almario. Itinatanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium. Unang binigyan ng pamagat itong BB ni SM (Bagong Bayani ni San Miguel) ng manunulat nitong si Sonny J. Cristobal na kinumisyon ng NCCA para gawin ang dula para sa National Artists Virgilio S. Almario. Ginawa ang script mula Abril 10 hanggang Mayo 18, 2009. At itinatanghal ito ng Setyembre.

Oktubre 31-Nobyembre 12 ay naglakbay sa Guam si Sonny Cristobal upang magsagawa ng mga pananaliksik upang isulat ang dula tungkol sa mga unang Filipino sa America. Isa itong komisyong trabaho para mabuo ng BK ang isang off-broadway musical na nakatakda sanang itanghal sa LA, USA.

Oktubre 18-26, BKFI 5th USA TOUR 2009 (KENYO). Muling naglakbay sa USA ang BK dala ang pagtatanghal ng "*KENYO*" sa San Francisco, San Jose, San Diego, Los Angeles. Kasama dito sila Mcoy Pondales at ang ibang miyembro ng Orange and Lemons na isang banda na taga-Bulacan.

Nobyembre, unang itinatanghal ang orihinal na dulang '*Lesson ni Ms Ken*' konsepto ni Sonny Cristobal, Direction at screen play ni Melandro Pascual. Isang pelikula, kinumisyon ng Pamahalaang Panlalawigan sa pangunguna ni Gov. Jonjon Mendoza ang BKFI upang lumikha ng pelikulang nagtataguyod ng values ng Bulakeño. Pinagbidahan ang pelikula ni Doña Marcia Jose-Cristobal, Gibeth Villanueva at mga taga BK ang pelikula.

Setyembre 9-15, muling itinatanghal ang Sarsuwelang '*Walang Sugat*' ni Severino Reyes sa Malolos bilang tampok sa Linggo ng Bulacan. Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium

2010

Abril-Mayo, *BACH 2nd Batch Certificate Program in Cultural Education Scholarship Program* para sa mga guro sa pampublikong paaralan na pinag-aaral ng BACH sa La Consolacion University sa pagtataguyod ng NCCA-PCEP at ipinatupad ng BKFI.

Pebrero 2, lumahok sa Tanghal Festival ang BK at nilahok nito ang isang dulang tertulia ni Rizal sa De La Salle University sa Maynila.

Pebrero 18-21, bilang bahagi ng paglalakbay ng dula, itinanghal ang '*Walang Sugat*' sa Gasan Marinduque.

Mayo 28, pinamunuan ng BK ang pagtatanghal sa '*Flag Day*' ng pambansang pagtataas ng watawat sa Luneta.

Hunyo 12, muling pinamahalaan ng BK ang *112th Independence Day 2010* na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Benigno Aquino at pamamaalam ni Pangulong Gloria Arroyo.

Agosto, muling itinanghal ang '*Florante at Laura*' sa Gym ng Malolos at tuwing week-ends ay sa SM Mall sa West, Sta Mesa at mga eskwelahan sa Metro Manila.

Setyembre, '*Ang Larawan ng Artista bilang Filipino*' ni Nick Juaquin. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

2011

Enero 28, Mayo 6, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Babae ng Digmaan*' ni Sonny Cristobal ay unang produksiyon para sa Vigan City. Malaking bahagi ang mga miyembro ng Uhay sa pagbuo ng produksiyong ito.

Marso 3-4, bilang bahagi pa din ng paglalakbay ng mga dula, itinanghal ang '*Walang Sugat*' sa Vigan City.

Marso 12-15, upang mas umunlad ang kamulatan ng BK sa kultura, nagkaroon ng kultural na eksposisyon ang UHAY Company sa Singapore. Kasama dito si Rey Clement D. Maalioa at Kenette Brill Tejada Rabago.

Abril 30-Mayo 1, itinanghal ng BK ang '*Tertulya ni Rizal*' sa Las Piñas sa pagtataguyod ng Teatro Historico Filipino.

Abril-Hunyo, *BACH 3rd Batch Graduate Diploma in Cultural Education Scholarship Program* para sa mga Guro sa Pamublikong paaralan na pinag-aaral ng BACH sa Bulacan State University sa pagtataguyod ng NCCA-PCEP at ipinatupad ng BKFI.

Hunyo 12, muling pinamahalaan ng BK ang *113th Independence Day 2010* na isinagawa sa Grandstand sa Luneta. Sa pangunguna ni President Benigno Aquino sa pagtataguyod ng DOT at NHCP. Bagamat masaya ang pagkakataong trabahuhin ang pambansang pagdiriwang, naging mahirap sa pagkakataong ito dahil pumanaw ang ina ng awtor habang hinahanda pambansang pagdiriwang. Habang nagpupulong sa NHCP ay natanggap ang balitang pumanaw (June 4) si Doña Marcia Jose-Cristobal, ang bida ng unang pelikula ng BK na *Ms. Ken*. Nasa kalagitnaan ng paglalamay ang June 12 pero kailangang magtrabaho. Sabi nga *the show must go on*, kaya ginampanan pa din ng awtor ang pagiging Stage Manager sa pagsasagawa ng National Independence Day Celebration sa Luneta.

Setyembre, itinanghal ang '*Noli Me Tangere*' sa panulat ni Sonny Cristobal sa Hiyas Auditorium. At upang mapanood ng mas marami, itinanghal itong muli sa PGB Gym

Oktubre 21-23, sa pagnanais ng BK na maging matatag ang dulaan sa buong Luzon isinagawa nito ang komperensiya na tinawag na Gimong Luzon sa pakikipagtulungan ng National Commission for Culture and the Arts. Ginanap ang tatlong araw na komperensiya sa Agata Resort sa Guguinto.

Disyembre 12-15, nagsagawa ng ekstensiyon ang proyektong Gimong Luzon sa Vigan Workshop sa pagsasagawa ng mga pagsasanay sa crafts gaya ng Taka.

2012

Abril-Hunyo, *BACH 3rd Batch & 4th Batch Graduate Diploma in Cultural Education Scholarship Program* para sa mga Guro sa Pamublikong paaralan na pinag-aaral ng BACH sa Bulacan State University sa pagtataguyod ng NCCA-PCEP at ipinatupad ng BKFI.

Mayo, muling hinawakan at pinangunahan ng BK ang pambansang pagdiriwang ng '*Flag day*' na isinagawa sa Maynila.

Hunyo 12, gayundin pinangunahan ng BK ang pambansang pagdiriwang ng '*114th Philippine Independence Day*' sa pamumuno ni Pangulong Benigno Aquino na sa unang pagkakataon ay isinagawa sa Paseo Del Congresso, City of Malolos, Province of Bulacan. Tourism Officer ng Bulacan si Sonnty Cristobal sa panahong ito, sa negosasyon sa NHCP at Malacanang, naituloy ang unang *National Independence Day* sa labas ng Maynila na dinaluhan ng Pangulo ng bansa. Ang tema ng palabas ng BK ay tungkol Tatlong Republica na naganap sa kasaysayan ng Bulacan.

Setyembre, Unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Kakarong*' sa panulat ni Sonny Cristobal. Dulang buhay at pagpupugay sa kadakilaan ni Eusebio Roque. Ang musikal na dulang ito ay nasundan ng marami pang pagtatanghal sa mga bayan sa Bulacan.

Setyembrer, **PROVINCIAL ORDINANCE #2012-14** muling kinilala ng batas sa Bulacan ang husay at galing ng BKFI ng Pamahalaang Panlalawigan ng Bulacan. Ang PO#2012-14 ay nagsabi ng ganito: *Designating BKFI as Community Theater Company of Bulacan*. Authored by Hon. Michael Fermin, approved by Vice Gov Daniel R. Fernando & Gov. Wilhelmino M. Sy-Alvarado:

Oktubre, ay pinamunuan ng BK ang paglulunsad ng '*DAYAW*' isang taunang festival ng mga katutubong Filipino na dinadaluhan ng mahigt sa 500 katutubo. Ginanap sa Malolos, Bulacan sa Mini-Forest ng Capitol Compound. Tampok din sa Dayaw ang panonood ng dula ng BK na '*Kakarong*' na pinanood ng mga katutubo. Ito ay proyekto ng National Commission for Culture and the Arts.

Oktubre 4, sa panahong muling sumabay sa maraming gawain ng BK ang pagluluksa ng aming Director ng Sining sa pagpanaw ng kanyang inang si Leonila Sta Ana. Ina ni Direct Armand Sta Ana.

Oktubre 26-29, sa pakikipagtulungan ng PYSEACTO ay nagsagawa ng eksposisyon (linkages) pangkultura ang BK sa Taiwan.

Nobyembre 3-5, nagkaroon din ng ganitong eksposisyon sa Hongkong.

Nobyembre 13-14, pagkagaling sa mga eksposisyong iyo ay muling sumabak ang BK sa National Theater Festival ang BK ay itinanghal ang '*Kakarong*' sa Cultural Center of the Philippines.

2013

Pebrero 6, nagkaroon ng mga pagtatanghal sa iba't ibang tanghalan sa Luzon ang dulang '*Kakarong*' isa na dito ang pagtatanghal sa Marikina, Pampanga, at Pandi sa pagtataguyod ng National Commission for Culture and the Arts (NCCA).

Sa taong ito 4th Pebrero 2013, kinilala ng SEC ang Bulacan Arts Culture & History Institute (BACH Institute) bilang ganap ng NGO. Sa pangunguna ni Dr Joseph Cristobal, Dr Catalino Rivera, Dr Mariano De Jesus, Ambrosio Cruz, Elizabeth Alonzo, Armando Sta Ana, Consolacion Gamboa, Estelita Dela Cruz. Ang BACH ang *education arm* ng BKFI.

Abril-Hunyo, BACH 4th Batch Graduate Diploma in Cultural Education Scholarship Program para sa mga Guro sa Pamubliko naging partner-school ng BACH ang Bulacan State University sa pagtataguyog ng NCCA-PCEP programs. Samantalang naging katuwang din sa pagpapatupad ng iba pang programa ng PCEP ang BKFI.

Hunyo 12, itinaguyod pa din ng BK ang pambansang pagdiriwang ng '*115th Philippine Independence Day*.' Sa pagkakataong ito ay nawala na ang parada, konsierto na lamang ang isinagawa sa pagdiriwang sa Metro Manila. Dahil si Pangulong Aquino ay sa labas na ng Maynila nagdiriwang ng Kalayaan.

Ang Manager ng BK ay naging Direktor ng mga programa sa NCCA:

Hulyo 3, inimitahang ng NCCA si Sonny Cristobal upang hawakan ang proyekto ng Subkomisyon sa Diseminasyon at Edukasyon Kultural, ang proyektong matagal ng hindi nila maisagawa. Ang '*Diwang: Sagisag Kultura ng Filipinas*' ay may layuning palaganapin, maipakilala, at matutunan ang mga Sagisag Kultura ng Filipinas. Mula sa mga karanasan sa 22-taong pagtatrabaho sa CCP Outreach at pamamahala sa BK mula 1998, minabuti ni National Artist Virgilio S. Almario na ipahawak sa awtor ang proyekto. Nasa Virginia, USA noon ang awtor (Mayo 26-Hunyo 13) nang makatanggap ng e-mail mula kay Eileen Narvaes na may mensahe mula kay Sir Rio Alma tungkol nga sa proyekto. Muling bumalik ng Filipinas ang awtor.

Pagkatapos ng pulong sa NCCA noong July 3, pagkatapos tanggapin ang proyektong ‘Diwang,’ lumipas ang 5-araw (Hulyo 8) ay biglang pumanaw si G. Elmar Ingles na kasalukuyan noong Director ng PCEP o Philippine Cultural Education Program ng NCCA. Nadoble ang dalamhati ng awtor dahil kinabukasan (Hulyo 9) ay pumanaw naman ang National Artist Andrea O Veneracion, na tinuturing na pangalawang Ina ng awtor. Muling ipinatawag ng NCCA Board ang awtor noong Hunyo 16 para sa 2nd Diwang meeting. Ang pulong pala na iyon ay para, ialok sa awtor ang posisyon bilang Director ng NCCA-PCEP, kapalit ni Elmar. Nang tinanggap ng awtor ang posisyon. Noon namang Nobyembre ay nagsimula ang ‘Diwang Competition’ kaya naging kasama sa pamamahala ang BKFI. Nagsimula sa Iloilo hanggang malibot ang 17-Rehiyon.

Ang Manager ng BK ay biktima ni Yolanda:

Noong Nobyembre 7, pumunta ang grupo ng PCEP sa Tacloban. Dahil 17-Rehiyon ang pupuntahan para sa proyektong Diwang: Sagisag Kultura ng Filipinas Competition, lahat ng araw ay mahalaga para sa PCEP. Bagamat may babala na may malaking bagyong paparating, sumugod pa din ang grupo sa Tacloban kasama sina Armie Laudencia, Rey Clement Maaliao, Melandro Pascual, Agnes Villareal at John Escandor nag-check-in kami sa Hotel Alejandro, isang Heritage Hotel na maraming larawan ni Mc Arthur. November 8 ng umaga dumating ang bagyong “Yolanda.” Malakas ang hampas sa kwarto nina Sonny at Clement dahil nasa Room #001 sila, nasa ibaba, unang kwarto ng Hotel at nakahiwalay ito sa main building. Alas singko na noon ng umaga, nang tawagan ni Sonny si Armie para magbreakfast, kaagad naman silang lumabas ng kwarto at pumunta sa Kitchen Area. NagCR muna si Sonny bago gisingin si Clement, nagulat siya sa CR dahil madaming nakapasok na dahon na mukhang kalalagas lang mula sa puno nito. At may unti-unti na ring tubig sa sahig. Paglabas ng CR ay may tubig na sa loob ng kwarto na hanggang talampakan pa lang naman. Kaagad ginising si Clement para magtulungan silang mag-impake ng mga Laptop na pangpremyo sa kontes na sa kabuoan ay may 4 na maleta. Hindi na sila makalabas ng kwarto noon dahil nang subukan nilang buksan ang pinto, hanggang tuhod na nila ang tubig. Muli isinara ang pinto. Sabi ni Clement hindi na dapat magtagal dun, dapat makalabas agad ng kwarto. Bibilang daw siya ng 3, bibitbitin ang 2 maleta at pagbukas niya ng pinto ay mabilis silang tatakbo paakyat ng 2nd floor ng Hotel. 1---2---3! Binuksan ang pinto, hanggang dibdib na ang tubig, tumakbo si Sonny bitbit ang 2 maleta, mabilis tinungtungan ang nakabuwal na puno ng Hotel, samantalang bitbit ang mabigat na mga maleta, inabot na hanggang ulo ni Sonny ang baha, nakasampa siya sa malaking hagdanang ng Hotel! Isinampa ni Sonny ang 2 maleta sa sahig. Kasama din nila sa Hotel ang mga taga-CNN, pagsampa ni Sonny ng hagdan ng Hotel tinawag siya ng tagaCNN at nagpapatulong na hilahin ang kamang lumulutang na may lulang matandang paralitiko. Pakiramdam niya ay bayani siya. Ipinasa sa kanya ang paghila sa matanda haggang 2nd floor. Pero, nasaan si Clement bakit di na niya kasabay? Dios kooooo sabi ni Sonny. Wika niya, parang pelikula, nakita ko si Clement nakalubog sa tubig ang buong katawan pero lumulutang ang 2 bitbit na maleta. Bukod duon, may nakababa (nasa likod at nakakapit) sa kanyang matada. Nang lumabas pala siya ng kwarto namin ay nakita niya ang katabi naming kwarto na may matanda at humingi sa kanya ng tulong. Binitbit niya ito mula kwarto hanggang hagdan ng Hotel kasama ng 2 pa niyang maleta. Aba’y, babalikan pa daw ang isang matanda, sabi ko ‘Hoy, walang kang training sa pagsagip, kaya tumigil ka! Kasagsagan ng baha, palaki ng palaki, sinagot ako ng... *may SOLAS Training ako noh!* Biglang talon sa baha. Nakuha na man niya ang isa pang matanda na asawa pala nung unang nakakapit sa kanya. Nang umakyat na kami sa

2nd floor, nagsimula nang nagbagsakan ang mga frames ng mga larawan ni Mc Arthur. Nakita ko si Armie at Clement na dinadampot ang mga nabasag na salamin, gusto ko na namang kumontra, inunahan na ako, baka daw kasi mabasag ang salamin ng mga frames at maka-tibo pa. Maya-maya pa ay umaakyat na ang baha sa 2nd floor, muli naming itinaas sa 3rd floor ang aming mga gamit. Duon na namin naranasan na kumapit sa walls ng Hotel at isa't isa dahil sobrang lakas ng hangin at hinahampas na kami ng alon ng tubig, sa kapal ng tubig para itong tela na humahampas sa katawan namin. Para kaming nasa barko. Sa sandali iyon na natawag namin ang lahat ng kilala naming Santo sa langit. Pero, teka nawawala na naman si Clement. Unti, unting humina ang hangin at bumaba ang tubig. Mayamaya, dumadating si Clement at may dala na namang matanda, nakuha daw niya sa isa pang kwarto ng Hotel. Matapos ang ilang oras, nawala na naman. Nang dumating may bitbit namang dalawang magagandang (Pomeranian) asong puti. Ang malaking baha ay napalitan ng makapal na putik. Ang sumunod na problema namin ay pagkain. Pumunta si Clement sa kusina ng Hotel at nakakuha ng slice bread at cake. Ang sumunod na problema ay tubig, CR, at ang mga katawan ng tao (patay) sa paligid. Noong gabi, gutom na ang lahat, boong maghaponng slice bread at cake lang ang kinain naming anim kasama pa ang dalawang aso. Mayamaya pa ay humahangos si Clement at may dala na namang isa pang aso (brown pomeranian naman), at isang taong may idad na, taga-Laguna daw siya. Inampon na din namin sa kwarto nang may kahuntahan si Tita Agnes. Ang brown na aso ay kapatid daw nung dalawang naunang aso. Nakita daw ni Clement na umiiyak sa lobby ng 2nd floor kaya kinuha na niya. Mukha namang magkakapatid nga dahil magkakakilala ang mga ito nang magkita-kita. Ang brown na aso ay may lagnat, nanginginig. Dahil may emergency kit naman kami, pinainom ko ng gamot sa lagnat ng tao ang aso, gumaling naman. Buti na lang nakagawian ko na may dalang biscuit, iyon ang kinain ng mga aso. Gabi na ulit, gutom na kami. Sa katabing bahay ng Hotel ay may nakatirang retiradong guro, nagpakatulong sina Clement at Melandro, tinulungan nila itong maglinis ng putik sa sahig ng bahay para ipagsaing sila at madalan kami ng kanin at may isang maliit na lata ng sardinas para sa aming anim, isang bagong kasama, at tatlong aso. Sa labas ng bahay ng reteradong guro ay may posong de-bomba, duon kami naligo at nag-alis ng putik sa katawan. Nagsamasama kami sa isang kwarto 3rd floor at doon nagpalipas ng gabi.

Sa pagpapatuloy ng kuwento ni Sonny bilang Yolanda Survivor:

Nobyembre 9, nang bumaba na ang tubig lumabas na ang madami pang patay sa mga kalsada ng mawala ang baha, nakahambalang, nakasabit sa mga grills ng mga bahay, nakasabit sa puno, at kung saan saan. Nakahambalang din ang mga malalaking puno at mga tinangay na bahay. Bilang lider ng grupo, sinabi sa sarili na hindi kami dapat magtagal sa lugar na iyon. Pinilit kong gumawa ng paraan. Pilit kong hinanap ang coordinator namin sa DepEd Tacloban, nakita ko siyang nakabisikleta parang namamasyal sa sementeryo ang peg sa mahabang kalsada na malapit sa Hotel. Sila daw ay hindi naman nabaha dahil mataas ang kanilang lugar, pero hindi rin niya kami matutulungan, wala din daw siyang magagawa. Nakita ko din sa kalsada ang reporter ng Channel 7, hihingi din sana ako ng tulong pero mukhang siya din ay nangangailangan ng tulong. Nagpunta ako sa himpilan ng pulis, nagpakilala. Nabanggit ng Hepe na may paparating na C130, pakiusapan ko daw ang Capitan, baka isakay kami pabalik ng Maynila. Pinasya naming pumunta ng airport. Nang paalis na kami ng Hotel, ang iniisip ni Clement ay ang mga aso. Dadalin ba namin sila? Bagaman dagdag pasakit ang

pagdadala sa kanila ay pinasyang dalin namin. Pero, nang papalabas na kami ng kwarto ay may paparating na babaeng naghahanap daw ng nawawala niyang aso. Hayun, binigay namin sa kanya ang tatlong aso, kilala nga siya ng mga ito. Happy Ending ang kasaysayan ng aso, pero kami ay makikipagsapalaran pa noon. Mula Hotel Alejandro hanggang Airport ay nilakad namin ng limang-oras. Dito ay parang naranasan ko ang pakikipagsapalaran ng 3-prinsipe sa kuwento ng Ibong Adarna. Dala ang 4 na maleta, maging ang mabigat na tarpaulin ay bitbit ko. Binaybay namin ang kalsadang tambak ng makapal na putik, mga sirang bahay na nasa kalsada, bumagsak na punong nakaharang sa kalsada, at maraming mga patay sa gitna at gilid ng kalsada. Marami kaming naging nasaksihang nakawan sa mga Malls at mga establishments. Pilit na binubuksan ng mga tao ang tindahan, gayun din ang mga bangko. Kagahaman, sa ganoon ba namang sitwasyon ay magnakaw ng refrigerator, parang lechon na tinuhog nila ang ref at pinapasan sa balikat nila. Sa tapat ng planta ng coke patong-patong na cases ng coke ang nakabalandra sa kalsada, alam mong may nagmamay-ari dahil may mga tao sa ibabaw. Sinubukan ko ngang manghingi sa isang batang mataba na nakasampa sa mataas na file ng case ng coke, pero ayaw mag bigay. Kagutuman, (may nagnegosyo na din agad) haba ng pila sa lechong manok. Bumili kami ng dalawa. Habang kumakain kami na obserbahan naming ang mga tao. May mga taong gustong patayin sa alak ang kanilang nakaligtas na buhay. May nakasalubong kaming inang parang zombies, tulala na bitbit ang maliit na anak. Si Armie ay parang nagtitinikling, dahil maya't maya ay may naapakan siyang patay. Samatlang si Agnes ay tila pinatutunayang malakas siya, naka orange ng damit, nakapayong at nauuna pa siya sa aming lahat sa paglalakad. May pagkakataon pa ngang nakasakay kami ng Dump Truck at si Agnes ay hindi nakasama, dahil malayo na ang kanyang narating, pero nadaanan namin siya kaya nagpapalahaw kami para isakay din siya. Hanggang makarating na kami sa bungad ng Airport. May tao akong pinagkamalan kong Amerkano na naglilinis na mag-isa ng kalsada. Nilalagari niya ang mga sanga ng puno na nakahambalang sa kalsada. Wika ko, marahil upang paghandaan ang paparating na mga tulong na mangagagaling sa labas ng Tacloban. Sabi ni Agnes sa akin, hindi Amerkano iyan, 'yan si Mayor Martin Romuldez. Pagdating namin ng Station ng Aripport, wasak na wasak ito. Kami lang ang tao. Naisip ko na buti na lang may Tarpaulin ako ng Diwang na pinagtiyagaang bitbitin, kung aabutin kami ng gabi, maari naming gawing banig, kumot at bubong. Mayamaya pa dumating na ang mga tao karamihan ay reporters, isa na si Tulfo at iba pang mga nakaranas din ng delubyo. Kinausap ko ang Capitan, nabanggit din niya ang pamilya niyang nasa Tacloban at hindi niya alam kung ano ang kalagayan. Sinabi ng Catipan sa akin, sa flight ng C130 ay hindi sila makakabalik ng Manila, sa Cebu muna sila pupunta. Kaagad, pumayag na akong doon kami dalhin, makaalis lamang sa lugar na iyo. Mula sa Cebu Airforce Airport ay naglakad kami at lumipat sa Commercial Airport. Wala kaming tickets, pumunta ako sa counter ng Cebu Pacific. Nang malaman nilang galing kami ng Tacloban, at Cebu Pacific din ang original na tickets namin ay kaagad kaming inakomoda. Binigyan kami ng bagong tickets pabalik ng Manila. Noong gabi ding iyon ay nakarating kami ng Manila. Kinabukasan, November 10 ay lumipad ulit ang grupo papuntang Butuan upang ipagpatuloy ang Diwang Kontes.

Setyembre 16-17, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Tres Patrimonios*' sa panulat ni Sonny Cristobal, isang musical trilogy na natapos noong Pebrero 18, 2013 para sa Vigan City. Ang produusyong ito ay isinagawa kasama ang mga tauhan ng BKFI UHAY.

Setyembre 8-15, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Noli Me Tangere*' sa panulat ni Sonny Cristobal mula sa una nitong sinulat na '*Tertulia*'. Ang pagbuo ng dula ay kaugnay ng ika-150 (noong 2011) ni Rizal. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

2014

Abril 14, itinanghal ang '*Kakarong*' sa Pandi, Bulacan. Isa itong pagbalik ng BK sa kinalabasang pananaliksik sa lugar na sinalaysay sa kuwento

Abril 12-19, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Pasyong Senakulo Filipino*' ni Sonny Cristobal sa mga sumusunod na lugar: Patio ng Malolos, Matimbo Malolos, Sto Cristo Malolos, Kapitangan, Pandi, Sta Isabel Malolos, San Jose Del Monte, at Stantissima Trinidad Malolos.

Abril-Hunyo, *BACH 5th Batch Graduate Diploma in Cultural Education Scholarship Program* para sa mga guro sa pampublikong paaralan na pinag-aaral ng BACH sa University of Regina Carmeli sa pagtataguyod ng NCCA-PCEP at ipinatupad ng BKFI.

Hunyo 12, itinataguyod pa din ng BK ang pambansang pagdiriwang ng '*116th Philippine Independence Day*' subalit pagtatanghal na lamang sa gabi. Dahil si Pangulong Aquino ay sa labas na ng Maynila nagdiriwang ng Kalayaan.

Hunyo 21, unang taon na isinagawa ang implementasyon ng MA in Arts Management ng BACH. Ang mga unang batch ng scholars ay si Rey Clement Maaliao at mga government employee na galing NCCA at pinag-aral sila sa LaCo Malolos.

Hunyo – Nobyembre, nagpalabas ng kautusan ang DepEd Division of Bulacan na itanghal ang '*Florante at Laura*' sa mga paaralan sa Bulacan.

Nobyembre 27, unang itinanghal ang orihinal na dulang sa bersyon ng BKFI na '*Oyayi ni Pule*' sa panulat ni Sonny Cristobal. Ang buhay at pagpupugay sa bayaning si Apolinario Mabini. Ang dula ay unang ginamit ng DepEd Batangas noong 2008. Maraming ulit itong itinanghal sa Batangas at sa CCP Main Theater na pinanood ng mga Batangasong mag-aaral.

Oktubre 27, itinanghal ang '*Pasyon: Senakulo Filipino*' sa Vigan City kasama ang mga lokal na artista ng Vigan.

Disyembre 10, nagkaroon ng pagpupulong ang opisyal ng BK kay Senate President Drillon upang ipinal ang programa at pagbuo ng BKFI ng pagtatanghal tungkol kay President Elpidio Quirino.

2015

Sumunod sa Europa.

Abril-Hunyo, *BACH 5th Batch & 6th Batch Graduate Diploma in Cultural Education Scholarship Program* para sa mga guro sa pampublikong paaralan na pinag-aaral ng BACH sa University of Regina Carmeli sa pagtataguyod ng NCCA-PCEP at ipinatupad ng BKFI.

Hunyo 12, itinaguyod pa din ng BK ang pambansang pagdiriwang ng '*117th Philippine Independence Day*' subalit konsiyerto na lamang ang gawain. Dahil si Pangulong Aquino ay sa labas na ng Maynila nagdiriwang ng KALAYAAN.

Hunyo 17 – July 8, BKFI 1st EUROPE TOUR 2015. Muling itinanghal ang dulang '*Pasyong Senakulo Filipino*' ni Sonny Cristobal sa Bulacan. Sadyang tinanghal ito para mamana ang mga tag-BK. Pero nang imbitahim ang grupo ni Rolly De Leon na sumali sa 13th Prague Quadrennial of Performance Design & Space at 1st European Tour ang BKFI dala ang Pasyon... ay na planong magtanghal din ng *Kamanyang: O Bayan Ko!* sa Vienna, Budapest, Slovenia, Croatia, Milan, Florence, Rome from Hulyo 17 hanggang Hunyo 08, 2015. Ginanap sa Prague ang unang pagtatanghal ng Pasyon... Hulyo 17, 2015 sa Prague, Czech Republic. Noong ika-19 Hunyo, PQ'15 sa Exhibit Tour, Central Old Town ng Prague ay itinanghal ang '*Pasyon Senakulo*' ng BKFI. Matapos ang pagtatanghal dito ay nagtanghal pa sa Vienna Austria at Venice Italy. Ang ibang mga kasama ay nagpunta pa sa ibang lugar, pero kami ni Rey Clement Maaliao, Chinggay Bernardo at Elenor Baldovino ay nagpunta sa Florence at Rome. Ang karanasang dito ay naging datos sa binuong tesis ni Rey Clement sa kanyang M.A. Degree sa LaCo.

Setyembre, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*1740 History of Cauayan*' sa panulat ni Sonny Cristobal. Sa direction ni Armando Sta Ana, musika ni Ato Del Rosario. Pinagbidahan nina Rey Clement Maaliao, Jak Roberto, Sanya Lopez at Michael Pangilinan.

Setyembre, itinanghal ang '*Dakilang Bulakeño*' na sinulat ni Sonny Cristobal upang gunitain ang ika 35-Taon ng BKFI. Malaki at mahabang selebrasyon ito, may eksibisyon at pagtatanghal sa Robinson's Mall sa Malolos.

Nobyembre 5, inaprubahan sa pagpupulong ng PCEP Taskforce na ginanap sa DepEd Central Office sa Pasig ang programa ng PCEP na hinain sa pamamagitan ng BKFI bilang conduit para sa mga proyekto ng taong 2016, subalit ito din ang araw (Nobyembre 5, 2015) ng pagpanaw ng alaga ng Manager ng BK na si 'Puti' na nakasama sa loob 15-taon. Kahit malungkot ay pinagpatuloy ang meeting.

Kuwento ni Sonny. Wala naman akong hilig noon sa aso, kaya lang noong pumunta ko sa Davao (2001) at nakitira sa bahay ni Agnes, nanganak si Minihaha asawa ni Pipa. Sabi ni Agnes Locsin, ang mahusay na Ballet Dance Choreographer, bibigyan niya ako ng aso pero alagaan ko, kulay brown, pero tawag niya PUTI. Bakit daw? Kasi lahat ng anak ni Pipa at Minihaha (Tatay at Nanay ni Puti) sila Cutie, Tiny at iba pa ay puro brown, ito lang ang pinaka maputi (light brown) sa lahat. Kaya nang umuwi si Agnes ng Manila kinuha ko agad sa bahay niya sa Pasay, naka

basket pa ito at balot ng blusa niyang asul, para daw maamoy pa siya ng tuta kahit na nasaakin na si Puti. Una ding pagkakataon na nagsakay ako ng aso sa aking Delica Van na pang prinsesa. Noong 2016 nagnegosyo kami ni Clement ng sabon na pampaputi, binigyan ko ng brand name na 'Puti Soap' *in memory of Puti*. Kasali din sa kasaysayan ng BK si Puti, dahil tuwing may praktis sa BK ay kasama ang Manager ng BK sa Auditorium. Ang magandang anekdota, may palabas noon ang TLW#21 '*Isang Gabi sa Beer House*' na bakla ang karakter ni Mel, at gumagamit siya ng dede na lobong may tubig, sa palabas ay aksidenteng gumulong ito sa sahig ng entablado, kaya ang nanonood na si Puti ay hinabol ang lobong gumugulong, inabot niya ito - natural sasabog kasi ay mahaba ang kuko ni Puti. Minsan naman, ay may Board Meeting ang BK sa Max's Restaurant, katabing building lang ito ng Hiyas Auditorium. Maulan noon at medyo baha na sa Complex kaya iniwan muna ng Manager ng BK si Puti sa Office ng Cultural Office noon ni Armand Sta Ana para makipag-meeting sa Max's. Sa kalagitnaan ng meeting, sa labas ng maulang glass walls ng Max ay may asong gustong pumasok at kinakamot ang glass walls, si Puti! Sa laki ng building at Complex ay natunton ni Puti ang kanyang amo.

Nobyembre 16, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Q Musical*' bilang tribute kay President Elpidio Quirino kinumisyon ng Sanate at ng NHCP ang BKFI upang buoin ang dula. Kasama ng grupo ang mga artistang pangdulaan sa Vigan City ay binuo at tinanghal ang dula sa Vigan Convention Center na gustong-gusto at di magkamayaw sa galak ang pamilya ni Pres. Quirino.

2016

Sumunod ay sa mga bansa sa Asya.

Marso 20-25, muling nagtanghal ng '*Senkulo*' ang BKFI sa San Jose Del Monte, Malolos, Guiguinto, at Pulilan.

Abril-Hunyo, *BACH 6th Batch & 7th Batch Graduate Diploma in Cultural Education Scholarship Program* para sa mga guro sa pampublikong paaralan na pinag-aaral ng BACH sa University of Regina Carmeli sa pagtataguyod ng NCCA-PCEP at ipinatupad ng BKFI.

Setyembre 17-23 ay inimitahan ng ASEAN-CHINA ang BKFI upang itanghal ang Kamanyang sa Naning China.

Oktubre 24-29 ay dumalo sa International Conference sa VIETNAM upang magbasa ng research paper si Rey Clement Maaliao tungkol sa kanyang naging Thesis sa paglalakbay ng BKFI sa Europa na may titulong "*Palabas at Peregrinasyon: Pagtatanghal ng Pasyon – Senakulo Filipino ng Barasoain Kalinangan Foundation, Inc sa Europa*" batch 2016 sa La Consolacion University Philippines.

Setyembre, unang itinanghal ang orihinal na dulang '*Matanglawin*' na isinulat ni Melandro Pascual. Isang dulang alay kay Isidoro Torres, ang bayani ng Malolos. Itinanghal sa Hiyas ng Bulacan Building, Nicanor Abelardo Auditorium.

2017

Abril, unang itinanghal ang orihinal na dulang ‘*PASYON: Senakulo Filipino*’ ni Sonny Cristobal. Muling binuo sa Vigan at tinanghal sa pamosong Calle Crisologo. Ito ang huling pagkakataon na pinagbidahan ni Rey Clement Maaliao bilang Kristo.

Abril-Hunyo, *BACH 7th Batch & 8th Batch Graduate Diploma in Cultural Education Scholarship and 1st Batch Graduate Diploma in Cultural Education Scholarship Program* para sa mga guro sa pampublikong paaralan na pinag-aaral ng BACH sa University of Regina Carmeli sa pagtataguyod ng NCCA-PCEP at ipinatupad ng BKFI.

Setyembre 21, ganap na ika-1:00 ng madaling araw ay pumanaw si Rey Clement D. Maaliao. Sa loob ng panahong nahiga siya sa karamdaman ay nakasama niya ang kanyang Ina at Ama sa pakikipaglaban sa kanyang buhay.

Oktubre 18-25, pumunta ng India ang Manager ng BKFI upang magsulat ng Disertasyon.

Disyembre, sa pangako ni Clement na dadalin niya ang UHAY sa VIETNAM para sa ekposisyon ng kultura, nagsagawa ng educational na Tour ang BK sa Ho Chi Minh, Vietnam.

2018

Sa taong ito, hindi na pinagamit sa BKFI ng Pamahalaang Lalawigan ng Bulacan ang Hiyas ng Bulacan, Nicanor Abelardo Auditorium na naging tahanan ng BK sa loob ng halos 50-Taon. Dahil malakas at nagsusumidhi pa rin ang adbokasiya at nasyunalismong natutunan sa edukasyong kultural ng BK, gumawa ng ibang paraan ang grupo.

Sa kabila ng pagtanggap ng suporta ng PGB sa BK, inilunsad ng BK ang programang ‘*DULAANG BAYAN: COMMUNITY LABORATORY WORKSHOPS*’ sa Obando, Plaridel, Calumpit at Malolos. Nilipat ng grupo ang kanilang tanggapan at alternatibong tanghalan sa Bulacan Artists Hub King Clement’s Studio sa Bulihan, Malolos.

Abril, isinagawa din ng BKFI ang *National Literary Month* – pabasa ng *PASYON* project at Barasoain Church sa pamamagitan ng NCCA. Itinanghal ang mahuhusay na pagbasa ng *Pasyon* mula sa Iloilo, Bicol, Batangas, Pampanga at Bulacan.

Abril 12-18, nagkaroon ng pakikipagpulong sa Philippine Embassy sa Korea at sa Busan University sa Korea upang isagawa ang Arts Tour at pagtatanghal ng BKFI.

Mayo 5, pormal ng nilipat ang Tanggapan ng BKFI sa Bulacan Artists Hub King Clement’s Studio sa Bulihan, Malolos.

Hulyo 24, isinagawa sa Zamboanga City ang pagsasanay ng mga guro na pinangunahan ng BK Trainors sa proyekto ng PCEP at BKFI. Nirepresenta ni Sonny at Louis ang BK sa Zamboanga. Ito din ang araw ng *outh-taking* ni Louis Alozo sa PRC bilang ganap na Registered

Nurse, subalit hindi ito natuloy dahil sa bagyon, naging mataas kasi ang baha sa Maynila ng mga nakalipas na araw ay kanselado lahat ng gawain, pero maganda ang panahon noong July 24, hindi na pwedeng bawiin ang naunang announcement. Kaya sumama na lamang siya sa Zamboanga at nag-cultural emmersion kasama ng BK.

Agosto, 'AGORA SA MALL OF ASIA' unang pagkakataon ng BKFI na magsagawa ng Arts Market. Nakipagtulungan din ang Bayview Park Hotel (August 13) at naging tulugan ng grupo. Dito nailunsad si G. Louis Alonzo bilang 'Event Host' ng nasabing programa. Nasundan pa ang kanyang Hosting Career sa 'Diwang' na isinagawa una sa Laguna, tapos ay lumipad sa Davao noong August 16, 2018, sumunod pa sa CDO, Cebu, Bulacan sa Finals.

Abril-Hunyo, BACH 8th Batch & 9th Batch Graduate Diploma in Cultural Education Scholarship and 1st Batch Graduate Diploma in Cultural Education Scholarship Program para sa mga Guro sa Pamublikong paaralan na pinag-aaral ng BACH sa University of Regina Carmeli sa pagtataguyod ng NCCA-PCEP at ipinatupad ng BKFI.

Setyembre-Disyembre ay naglakbay si Sonny sa Europa hanggang sa America upang makibahagi sa programang Venice Biennale sa Venice, Italy kung saan nakasama si Riya Lopez, at magsagawa ng pananaliksik sa Croatian culture sa Southeast Europe. Dito nakasama niya ang pamilya ng kanyang kapatid na si Alma Cristobal-Musić, ang asawa nitong si Vlado Musić at mga pamangking sina Joela at Alaysa. Pagkagaling ng Europa ay dumiretso ito sa Viginia Beach sa USA para naman daluhan ang selebrasyon sa pagtatagumpay sa career ng pamilya Ongkeko sa Estados Unidos.

2019

Abril-Hunyo, BACH 9th Batch & 10th Batch Graduate Diploma in Cultural Education Schoarship Program and 1st Batch & 2nd Batch Graduate Diploma in Cultural Education Schoarship sa mga guro sa pamublikong paaralan na pinag-aaral ng BACH sa University of Regina Carmeli sa pagtataguyod ng NCCA-PCEP at ipinatupad ng BKFI.

Agosto, isinagawa ng BKFI ang kaunaunahang Provincial-wide 'Spoken Words Competition' na nilahukan ng kabataang manunula mula sa iba't ibang paaralan at komunidad ng Bulacan. Kasabay ito ng programang AGORA ng NCCA-PCEP na isinagawa sa SM Pulilan na ipinatupad ng BKFI.

Nobyembre 11, 2019, may Doktor na ang BK. Na isumite na ng Manager ng BK ang kanyang dissertation sa UP na may pamagat na 'Wika sa Kultura: Pagbuo ng mga proyektong pangwika sa mga programang pangkultura ng Pambansang Komisyon para sa Kultura at mga Sining (NCCA) bilang pagtatapos ng kanyang Doctor of Philosophy (Filipino: Pagpaplanong sa Wikang Filipino) sa University of the Philippines (UP) – Diliman, Quezon City. Naganap ang 1ST UP ONLINE GRADUATION 2020 noong July 25 ang CAL at ang UPD ay noong Hulyo 26, 2020.

Disyembre ay tumulak pa USA sina Sonny at Louis upang mangalap ng datos sa paghahanda ng kuwentong isusulat tungkol sa migranteng Filipino.

2020

Sumunod ay sa *borderless* na mundo, ng internet.

Abril-Hulyo, *BACH 10th Batch & 11th Batch Graduate Diploma in Cultural Education Schoarship Program* and *2nd Batch & 3rd Batch Graduate Diploma in Cultural Education Schoarship* sa mga guro sa pampublikong paaralan na pinag-aaral ng BACH sa University of Regina Carmeli sa pagtataguyod ng NCCA-PCEP.

Marso 15-Agosto habang isinusulat ito. Panahon ng ‘pandemic’ sa pagdating ng virus na ‘Covid19’ na bumago sa buhay ng tao sa mundo. Enero pa lamang ay pinaghahandaan na ng BKFI ang paglalakbay ng bagong dulang ‘*Translasyon*’ tatlong monologo ng mga bagong dulang ‘*Mrs. Ligaya*’ ni Melandro Pascual, ‘*DNR, if I failed*’ (Do-Not-Resuscitate) at ‘*Fake It, Pare*’ parehong sa panulat ni Sonny Cristobal. Dapat itong itatanghal sa mga Unibersidad sa Bicol sa pamumuno ni CHED Commissioner Aldrin Darilag. Dahil sa Pandemic, na udlot ito, sa halip itinaguyod ng CCP Outreach para sa kanilang programang Kalinga Sa Sining (KSS) Subsistence Grant Program. Dahil kailangang sumunod sa tawag ng panahon ang ‘TRANSLASYON’ ay naging ‘Virtual Theater Art Capacity Building’ na proyekto na itinakdang ganapin ang world premiere sa Oktubre 22-23 sa ganap na ika 1pm / 24 @ 9am, 2020 via Zoom platform.

2021

Enero - Disyembre, sa kabila ng pagpapatuloy ng pandemya dulot ng Covid19, nagpatuloy ang mga programa ng NCCA-Philippine Cultural Education Program na pinapatakbo na ng BKFI. Kaya nagpatuloy ang mga sumusunod na programa sa pagitan ng PCEP at BKFI na ipinapatupad sa buong bansa:

- ◆ *BACH 11th Batch & 12th Batch Graduate Diploma in Cultural Education Schoarship Program* and *3rd Batch & 4th Batch Graduate Diploma in Cultural Education Schoarship* sa mga Guro sa Pampublikong paaralan na pinag-aaral ng BACH sa University of Regina Carmeli sa pagtataguyog ng NCCA-PCEP.
 - ◆ Pag-aaral sa Edukasyong Pangkultura - **MELC TO MELCC** (Most Essential Learning Cultural Competencies) WRITING PROJECT at KONGRESO NG MGA GURONG KULTURAL 2021 (Last quarter – November L 12-13, V 19-20, M26-27) on line – consultation/validation.
 - ◆ RETOOLING OF UNIVERSITY PROFESSORS – pagsasaayos ng mga modules ng GDCE at GDTA. At ang ikalawa ay ang Malayuning Komunikasyon Training at ang Sining Filipino Training.
 - ◆ CulTour: Culture Based Governance: On line Conference – sa pakikipagtulungan ng UST.
 - ◆ KGuMa – Komperensiya ng mga Gurong Mag-aaral sa Luzon, Visayas at Mindanao. May kasama itong demonstrasyon na kontes na nasa anyong video.
 - ◆ Dunong Katutubo. Written literary works & Linguistic samples. Mayroon din itong komperensiya.
-

- ◆ 5th Bantula International Conference on Culture-based Education and Research may tema itong “Roots, Routes, and Rituals: Philippine Culture-based Education in the Age of Epidemics and Emergencies” isinagawa ito nang October 14-16, 2021.
- ◆ DIWANG: SAGISAGKULTURA NG FILIPINAS

Oktubre 20, 21, 23, 2021 ay itinanghal ang ‘BK HUGOT: Kumustahan, Kalinga at Kalinangan’ produksiyon na itinaguyod ng Cultural Center of the Philippines – Cultural Echange Department sa pamumuno ni Director Carmencita Bernardo. Bahagi itong muli ng kanilang Kalinga Sa Sining (KSS) Subsistence Grant Program. Tumalakay ang mga tula at pagtatanghal sa mental health, early pregnancy, aids.

2022

Pebrero 25 at 26 ay muling kinomisyon ng CCP Cultural Exchange ang BK upang mamunuan ang produksiyon ng Luzon sa kanilang programang CCP PASINAYA – Pagsamo Gabay at Pagbabago kasabay ng pagdiriwang ng People Power Revolution.

Marso 5, ay lumahok ang Uhay ng BK sa ‘Tindig Bulakeño para sa Gobyernong Tapat’ na ginanap sa City Hall Complex Malolos at itinanghal ang National Anthem Prelude na produksiyon.

Sumapi ang BKFI sa Katipunan sa Kultura at Kasaysayan (o KKK2022) na itinaguyod ng Pambansang Alagad ng Sining na si Virgilio S. Almario.

Usapang Impak:

Hindi malilimot ang kolaborasyon ng mahuhusay na artista at manggagawang pangkultura ng bansa na tumulong sa BKFI at lumikha ng impak para lipunan.

Bago ang taong 2000, ang awtor na si Sonny ay may proyektong paglalakbay ng pagtatanghal sa grupong Bayanihan Dance Company. Kaya naman naging kaibigan ang karamihan sa mga mananayaw nito; nandiyan sina Rodel Fronda, Annabel Lopez, Richard Eusebio, Reggie Villegas, Jay Loyola, Ching Danceco, Lito Valle Cruz, Jordan Ogot, Roldan Lozano at iba pa. Kaya naman, nang buoin ng BKFI ang dulang ‘Lola Kikay’ noong 2020, inimitahan ng awtor si Rodel Fronda na i-koryograp ang produksiyon dala pa ang ibang kaibigang ‘instrumentalist ng Bayanihan. Noong panahong iyon ay paalis na din si Rodel ng Bayanihan, kaya na-offer-an ni Sonny na mag-organisa ng grupong mananayaw na folkdance sa loob mismo ng organisasyong BKFI.

Taong 2000, kinoryograp ni Rodel Fronda ang ang dulang “*Lola Kikay*” ng BKFI, binigyan niya ng pagsasanay ang mga kalahok ng dula, na taglayin ang katangian ng isang hasang mananayaw. Mula sa dalawang buwang pagsasanay at sinundan ng labing anim-na-pagtatanghal mula Setyember 8 hanggang 15 na umaga at hapong pagtatanghal ay

nakabuo ito ng mahusay na mananayaw at mga aktor din ng dulaan. Matiyaga, mabangis, tila-dragong magalit sa mga paghahanda, at matamis na ngiti sa mga maaayos na pagtatanghal. Ang gawain ni Rodel sa grupo ay nagbunga pa ng maraming produksiyon at lumikha pa ng maraming henerasyon ng mananayaw. Ang grupo nitong mananayaw sa loob ng BKFI ay naging *in-demand* na din. Kaya pinagpasyahang, magbuo na din ito ng sarili niyang grupo sa labas ng BKFI. Isinilang ang Sining Bulakeño, o SIBUL na hanggang ngayon ay matutunghayan sa kanilang mga pagtatanghal at pagtuturo ng sayaw.

Pebrero ng 2006, para sa empowerment, binigyang lakas ng BKFI ang mga malilit na dulaan sa Bulacan sa pamamagitan ng pagtatanghal ng ‘Dularawan: 1st Bulacan Theater Festival. Binigyan ng workshops ang mga dulaan sa 24-bayan sa Bulacan na itinanghal sa nasabing Festival. Tampok din dito ang iba pang Theater Company sa Luzon. Buhat, noon mas dumami ang interest ng mga kabataang Bulacan upang gamiting tungtungan ang Teatro sa edukasyon, sa pagkakaroon ng nasyunalismo, at sa paghahangad na itanghal ang Bulakeño bilang isang magiting na lahi. Lumabas ang ganitong konklusyon sa ginawang forum at ebalwasyon ng NCCA matapos ang Festival.

Taong 2006, naglunsad ng Film Workshop si Khryss Adalia mula sa Philippine Theater Association o PETA na lumikha ng mga Filmmakers tulad ng grupo ng KARATIG sa pangunguna ni Christopher Adriano na isang UHAY Member. Aktibo ang mga miyembro nito sa industriya ng paggawa ng pelikula, dokumentasyon at Indie Films. Naging mga tagapagsalita din sa Workshop sina Leo Abaya na may Topic: Production Design noong Abril 25, 2006 mula 9:00 am -12:00 nn. Si Dir. Yam Laranas na may Topic: Cinematography noong Abril 25, 2006 mula 1:00 pm -4:00 pm. Si Vince De Jesus para sa Topic: For music noong Abril 26, 2006 mula 9:00 am -12:00 nn. At si Dave Hukom para sa Topic: Editing noong Abril 26, 2006 mula 1:00 pm – 4:00 pm.

Nang taon ding 2006, naglunsad ng Contemporary Dance Workshop si Agnes Locsin, mula sa Ballet Philippines na nilahukan ng mga nag-aaral ng teatro sa BK. Pangunahing naimpluwensyahan ng palihang ito si Crisanto Bongga. Dahil naging malalim ang kanyang interes sa disiplina ng sayaw, pinadala siya ng BKFI sa Carmen Locsin Ballet Studio sa Davao upang ipagpatuloy ang kanyang pag-aaral kay Maestra Agnes Locsin. Nang lumaon, si Crisanto na ang naging Resident Choreographer ng BK sa mga produksiyon nito at sa mga pambansang gawaing kultural tulad ng National Independence Day Celebration sa Luneta.

Taong 2007 ay isinagawa ng BKFI ang dula tungkol kay Pambansang Alagad ng Sining Biswal Dean Joose Joya na nasa pormang kontemporaryong sayaw na nilikha ang mga koryograpiya ni Allan Hioca, mula sa Carmen Locsin Dance Studio ng Davao. Ang mga sayaw at produksiyon ni Allan sa BKFI ay nakarating sa America at sa iba’t ibang tanghalan sa Filipinas. Nabigyan ng pagkakataon na madiskubre ng mga aktor sa teatro ang kanilang kakayanan sa pagsasayaw. Pangunahin sa malaking transpormasyon ng kakayanang magsayaw sina Russell Ongkeko, Gibeth Villanueva, Torvic Marcelo, Rowena Weger, JC Kliatchko at marami pang iba.

Taong 2007 din, naglunsad ng Lighting Design Workshop si Naomi “Shoko” Matsumoto, mula sa Japan Embassy at Japan Foundation. Intensibong nagsagawa ng pag-aaral sa pag-iilaw sa entablado, ipinakilala niya ang mga makabagong gamit sa pag-iilaw at teknolohiya sa mga

kasangkot dito sa pagbuo ng ‘magic’ at ‘ilusyon’ sa teatro. Ang workshop na ito ay lumikha ng sampong ulit na ‘standard’ sa pagbuo ng mahusay na produksiyon hindi lamang sa lalawigan ng Bulacan kundi pati sa iba pang dulaan sa bansa. Isinama pa ni Shoko ang karanasang ito sa kanyang inilunsad na *‘Awareness of Light’ Handbook and Archives of Technical Theater in the Philippines* na aklat, na ipinamahagi sa iba’t ibang bansa at mga dulaan sa mundo.

Nang taong ding 2007, naglunsad ng Costume and Set Design Workshop si Gino Gonzales, mula sa Cultural Center of the Philippines na protégé ng Pambansang Alagad ng Sining para sa Desenyong Entablado Salvador ‘Badong’ Bernal. Ang kanyang palihan ay nagtakda din sa BK ng mataas na standard sa paghahanda ng pagtatanghal. Ang siyantipikong at otentikong pagsusuri sa detalye ng espasyo, disenyo ng kasuotan, set, platform, lights at sounds ay kinukonsiderang istrategiko upang makamit ang isang imaheng hinihinging kapanahunan ng eksena sa dula. Ang mga tagubilin ni Gino sa paglikha ng panuwelo, paggamit materyal sa paglikha ng period play at iba pang detalye sa paggawa ng Terno, ay tila *virus* na lumaganap sa mga paaralan, tanghalan at mga samahang pang-sining sa Bulacan. Ang mga Ternong ito ay naging pattern o burador ng mga kasuotang pang-dula sa Bulacan. Ang kanyang mga likhang terno at ilang gamit na set sa produksyon *‘Las Maloleñas’* na dula noong 2005 ay nagamit sa 15-taon pang produksiyon ng BKFI ay kasalukuyan pang nagagamit.

Maipagmamagaling ang BKFI

Binigyan ng “GAWAD CCP para sa Sining” noong 2004 ang Barasoain Kalinangan Foundation, Inc (BKFI), kasabay sina Eddie Elejar para sa Dance, Ryan Cayabyab para sa Music, para sa Cecile Guidote-Alvarez Theater, Peque Gallaga para sa Film, Cheche Lazaro para sa Broadcast Arts, Santiago Bose para sa Visual Arts, Rene Villanueva para sa Literature, Francisco Mañosa para sa Architecture, Doreen Fernandez, Mindulani, Inc. at si Antonio Cojuangco. Ang Gawad CCP Para sa Sining ay ang pinakamataas na karangalang ipinagkakaloob ng Cultural Center of the Philippines sa mga natatanging alagad ng sining at sa manggagawa nito.

Unang pagkilala sa galing ng BKFI ang pagpasa ng isang batas ng Pamahalaang Panlalawigan noong 2006. Ang KAPASYAHAN BLG. 347-T’06 kay inilala ang BKFI bilang Official Theater Company ng Bulacan. Ayon sa sipi ng Ordinansa, ito ay *Authored by Hon. Glenn B. Santos & Hon. Daniel R. Fernando Approved by Vice Gov Aurelio S. Plamenco & Gov. Josefina M. Dela Cruz.*

Ikalawang ordinansa na kinilala ng batas ang husay at galing ng BKFI para sa Pamahalaang Panlalawigan ay noong 2012. Ang PROVINCIAL ORDINANCE #2012-14 ay nagsabi ng ganito: *Designating BKFI as Community Theater Company of Bulacan.* Authored by Hon. Michael Fermin, approved by Vice Gov Daniel R. Fernando & Gov. Wilhelmino M. Sy-Alvarado:

AN ORDINANCE DESIGNATING THE BARASOAIN KALINANGAN FOUNDATION, INC AS THE PROVINCIAL COMMUNITY THEATER COMPANY OF THE PROVINCE OF BULACAN, DEFINING ITS ROLE AND FUNCTIONS AS SUCH, AND APPROPRIATING FUNDS THEREFORE

Section 2. Designation as PROVINCIAL Community Theater Company of the Province of Bulacan. – The Barasoain Kalinangan Foundation, Inc. is hereby designated as the Provincial Community Theater Company of the Province of Bulacan in recognition of its having fulfilled the norms of the above-cited national policy, and having satisfied the following criteria:

(a) It is national in scope. It tackles and presents the arts, culture, traditions, issues, and concerns of the nation and it draws the best artists from all over the country;

(b) It is the best in its field in the country. It has maintained the highest standard of excellence, manifested in the quality of its production, artists, artistic staff, activities and products;

(c) It is world-class, having represented the country in numerous engagements, festivals and having been acclaimed by theatre audiences and critics alike; and

(d) It has a track record artistically; has a regular and continuing set of activities in pursuit of its mission; and was able to maintain a viable and sustainable organization to support its programs.

Section 4. Entitlement. – The Barasoain Kalinangan Foundation, Inc. as the Provincial Community Theater Company of the Province of Bulacan shall be entitled to the following:

(a) Free use of theatre facilities at the Nicanor Abelardo Auditorium for performances and stage rehearsals:

(b) Free use of office space, rehearsal studios, production and technical facilities at Nicanor Abelardo Auditorium, Gat Blass Ople Building, PYSEACTO Department facilities in Malolos, Bulacan: provided, further, that a reasonable amount for electric and water bills may be charged; and

(c) Project grants for research, documentation and/or production from the PGB and other government/NGO funding agencies.

Section 7. Appropriation of Funds. – The amount of One million pesos (P1,000,000.00) is hereby appropriated to support the roles and functions stated in Section 3 of this Ordinance. Thereafter, such sums necessary to sustain the aforestated roles and functions shall be included in the annual General Budget.

Mga Klasikong Drama ng BKFI

Ni Estelita Dela Cruz

Ang awtor ng mga klasikong dula ng BKFI. 7-taon pa lamang ang awtor ng aklat na ito na si Joseph ‘Sonny’ Cristobal, nang ideklara ni Marcos ang Marial Law. 13-taong gulang nang maging burdadera at magsasaka upang itayugod ang pamilya. 15-taong gulang ng malulong sa gawaing pangsining (Choir at Dulaan), sa impluwensya ng mga progresibong pari, pastor, kaibigan, lider ng komunidad at ng mga miyembro ng BK na pumupunta sa Taal, Bocaue. Pangunahin karakter sila Fr. Lon Balagtas, Pastor Baluyot. Labing limang (15) taon gulang nang mapanood ng awtor ang ‘Obrero’ ng BK sa isang rally. Hanggang naging partner na ng BK, na nagtatanghal din ng dula sa Taal, Bocaue. Bukod sa grupong choir na Abot-Tanaw, nagtayo pa ng grupong pandulaan sa Taal at tinawag itong Panday-Sining. Marami itong naipalabas na dula, karamihan ay galing sa PETA ang mga scripts. Bukod sa napaliligiran ng mga progresibong tao ang Taal, madaming naging miyembro ang grupo na prominenteng kabataan sa komunidad. Ang ilan sa kanila ay sina Marilou Nicolas, Cecile Cal-Ortiz, Jojo Samson, Jojo San Juan, Rico Cruz, Benjun Samson, Raul Cervantes, Jenny Caraan, Ediboy at Raul Sanchez, Fortune Nicolas, Lambert at Gerard Nicolas, June Cruz, Rey Cruz, Marilou Santos at marami pang iba. Hanggang dumating na si Armand Sta Ana, Lepoy Lopez, Riya Brigino (na mga taga-BK) kaya lalong nagpokus sa pagbuo ng dula ang grupo: *Sampong mga Daliri, AGAPE 2000 AD, Prof. Tuko, Paglilitis kay Mang Serapio*, atbp. bukod pa ang mga dula-tula at interpretatibong sayaw na ang musika ay mula sa isang song-book ng mga nagr-rali. Suportado ang grupo ng komunidad, kaya inaabangan ang mga pagtatanghal ng grupo. Nakapundar pa ng sariling gamit ang Panday-Sining, gaya ng ilaw at platform. Nang lumaon ay hiniram na ito ng BK at hindi na sinauli. Habang nasa kolehiyo ay mas tumingkad ang gawaing pangdulaan at pag-oorganisa ni Sonny sa mga kabataan sa Bulacan. Naging miyembro si Sonny ng Trainor’s pool ng PETA, kasama si Jojo Samson at Nancy Caluya. Karanasan ni Sonny sa gawain sa PETA na matapos lamang ang 3-araw na workshops ay pinadala na sila sa Valenzuela upang magbuo ng dula sa mga manggagawang nagbarikada at nagr-rali sa harapan ng kanilang pabrika. Nagbuo sila ng dula at gumawa ng *effigy* na susunugin lang naman sa rali. Makalipas ang 3-araw ay pinadala naman sa Hagonoy, Bulacan para mag-organisa din ng dula sa mga mangingisda. Ilang buwan pa ay nagorganisa naman ng dulaan sa Meycauyan College Education Department at nagkaroon ng mga kompetisyon sa dulaan. Hanggang naging lider na nang kontra sa pagtaas ng tuition at iba pang ati-poor palisi ng paaralan. Naging kanegosasyon at nagingkalaban sa isyu bilang administrador si Dean Nonilon Ayuyao ng MC hanggang sa mag-retiro ito. Dapat ay kasali ang awtor sa TLW#1 ng BK sa Malolos, dahil sa naging aktibo sa gawain ng LFS Central Luzon at Meycauyan College, naging organisador pa ng BUGKOS Region III. Kaya nakapasok ang awtor sa BK-TLW#4 noong 1989. Ito rin ang taon na nakatapos na ng Kolehiyo ang awtor, kaya habang nagtatrabaho sa PASEI sa Maynila ay nakapagpatuloy ng BK-TLW sa Malolos. Nang sumunod na taon ay inimbiba ni Riya Brigino ang

awtor na pumasok sa Cultural Center of the Philippines (CCP) Outreach & Exchange Division. Buhat noon, mas lumalim ang damdamin at lumawak ang kaisipan sa gawaing pangkultura ng awtor.

Ang dulang **FLORANTE AT LAURA** ay orihinal na akda ng Bulakeñong si Francisco “Balagtas” Baltazar. Si Balagtas ay isinilang noong Abril 2, 1788 ng mga magulang nitong sina Juana dela Cruz at Juan Baltazar sa Barrio Panginay, Bigaa na ngayon ay tinatawag na sa kanyang pangalang ‘Balagtas’, Bulacan. Isinunod sa pangalan ng umakda ng Florante at Laura para sa kanyang karangalan. Siya ang bunso sa magkakapatid na sina Felipe, Concha, at Nicholasa. Nang lumipat siya sa Pandacan noong 1835, natagpuan niya ang kanyang musa na si Maria Asuncion Rivera. Sa Florante sa Laura, ay tinukoy niyang ‘Celia’ na may markang ‘MAR’. Si Balagtas ay pinabilanggo ni Mariano Capule, isang maimpluwensya lalaking naging karibal niya sa pagmamahal kay Celia. Habang nasa kulungan ay isinulat ni Balagtas ang Florante at Laura. Ang kanyang akda ay nakasulat sa Tagalog, bagaman sa panahong iyon ay Español ang dominanteng wika sa pagsulat sa Filipinas. Taong 1838 nang isulat niya ang Florante at Laura. Noong panahong iyon, nasa limampung taong gulang na si Balagtas.

Ang Florante at Laura ng BKFI ay sa direksiyon ni Armando P. Sta Ana. Ang dulang ito ay ginamitan ng malaking telon na may telang bughaw na nag-anyong kalangitan upang magmukhang malawak ang entablado. Ang orihinal na produksiyon ay pinalibutan ng kawayang singkaban, sakop ang boong mukha ng entablado. May dalawang malalaking *painting* na yari sa *camvas* na puno na nasa dalawang gilid ng entablado at ang malalaking sanga nito ay nag-aabot sa gitna ng tanghalan. Dinagdagan pa ng maliliit na 3D na puno bilang mga *set* na nailalabas at naipapasok sa mga eksenang kagubatan. Ginamitan din ang produksiyon ng musikong *brass* na nirekord pa ng Hiyas Brass Band ng Bulacan sa CCP Main Theater. Tampok din ang kundiman ni Nicanor Abelardo na ‘Bituing Marikit,’ na inawit ng Grace Lumbad na ginamit sa eksenang naghahanapan sa kagubatan ang apat na bida ng dula. Sinunod din ng *designer* ng produksiyon na si Eric Cruz ang tradisyunal na kulay ng mga kasootan ng komedya –nasa kulay ng pula ang grupo ng mga moro at nasa kulay ng asul ang kristiyano. Ang koryograpiya ni Rodel Fronda ay may mga pangunahing indak ng tradisyunal na komedya, subalit mas pinaikli ito at pinatingkad ang mga markadong kilos ng sayaw.

Ang mga gumanap sa karakter na Florante sa dulang ito ay naranasan ang pagiging ‘superstar’. Walang mintis ang simpatya ng manonood, tinitilian, walang humpay ang ‘authograp’ ng manonood sa kanilang mga *notebook* at maging sa kanilang mga damit. Lumabas bilang Florante sina Alex Quilatan, JC Klitchko, at si Russell P. Ongkeko na may pagka ‘Korean Pop Superstar’ ang dating sa manonood ang pinakamaraming nilabasang pagtatanghal mula 2000 hanggang 2006. Si Rey Clement D. Maaliao naman na mula sa ‘StarStruck’ ay lumabas mula 2008 hanggang 2017 ang may pinakamahaba namang panahon inilaan bilang Florante. Pero ang labis na nakamamangha, ay sa boong panahon ng pagsasadula nito, mula taong 2000 hanggang 2017 iisa ang gumanap sa papel na Laura, ito ay si Jujie Genevie Villanueva-Bulos mas kilala sa tawag na Gibeth.

Nakatutuwa ang komposisyon ng mga karakter sa loob ng isang *Community-Theater Company*, iba-ibang karakter sa tunay na buhay. Mayroon galing sa mahirap na pamilya at meron din naman galing sa nakaka-angat sa buhay na pamilya. Pero sa loob ng BKFI na

pamamahala, lahat sila ay pantay-pantay dahil walang binabayaran dito para makapasok, libre ang mga palihan at libre din ang mga pakain. Sentralisado ang lahat, mula pagkain, kasootan, make-up at iba pa. Pero maaari kang gumamit ng sarili mong *make-up* at *costume* kung mayroon ka at maaari mong kainin ang gusto mong kainin kung may pambili ka. Yung isang bida sa Florante, talagang prayoridad niya ang kanyang 'look' kaya, may dala siyang sarili niyang make-up, hair gel na galing pang-US, at costume. Lahat ng pasok niya sa entablado ay sinisiguro niyang guwapo siya. At wari ko'y matagumpay naman siya dahil wala siyang pasok sa entablado na hindi humihyaw ang manonood, mapalalaki man o mapababae. Higit niyang pinaghahandaan ang huling eksena o ang 'bowing', tinotodo niya ang kanyang pag-aayos dahil kailangang maging maayos ang kanyang itsura sa *final bow* o yung tinatawag na *curtain call*. Mayroon din naman isang artista na gumaganap na Adolfo na lahat ng pinaglumaang costume ni Florante ay siya ang tagapag mana, kahit ano ang isoot ay ayos lang sa kanya, pakiwari naman niya ay guwapong-guwapo siya, idol daw niya si Robin Padilla. Ang pakiramdam niya ay naibibigay naman niya ang kanyang 110% na *performance energy* na siyang naman pinapansin sa kanyang mga pagtatanghal, kaya babaero ang artistang ito at paborito ang awiting 'ikaw'. Kaya may isang nakakatawang pagkakataon, habang galit na nagalit siyang papasok sa eksena, hindi niya namalayang, hindi pala niya na botones ng maayos ang kanyang salawal, kaya habang siya ay nakikipag laban ay unti-unting bumabagsak ang kanyang salawal. Mabuti na lang at ang susunod na mangyayari sa eksena ay babagsak siya at tutulongan siya ng mga kasama niyang kawal sa labanan, kaya nagkaroon siya ng pagkakataong mag-ayos ng salawal.

Ang Florante at Laura ng Barasoain Kalinangan ay itinanghal sa maraming mga tanghalan: BK Auditorium sa Malolos, CCP Theater, AFP Theater, Paco Auditorium, San Sebastian College, Caloocan High, MM, San Juan High, MM, St. James Malabon, Star Mall, Mandaluyon, Bustos, Bulacan, Las Piñas Bamboo Organ Church, Las Pinas Cinema, Marikina Auditorium, Pasay City High, St. Rose of Lima, Las Pinas. Ipinalaabas ito sa SM North Edsa at SM Sta Mesa tuwing Sabado at Linggo ng maraming taon. Tinanghal din ang dulang ito sa Los Angeles, Sta Rosa, San Francisco, Okland, California, USA.

Naging bahagi din ng pagtatanghal ang malaking komunidad ng Bulacan at Las Pinas. Dito nagmula ang iba pang mga artista na naging kabahagi ng produksiyon. Sina Joebert Huebsch, Charlie Arevalo, Viah Monette Tan, Edmund Santiago, Mel Pascual, Percy Estrella, Jose Ruel Paguiligan, Joseph Rejoso, Rodenee Reyes, Alex Santos, Tuper Adriano, Jericho Tanig, Merlin Eusebio, Gigi Columna, Christopher Adriano, Allan Sta Ana, Alex Santos, Jenny De Jesus, Charnelyn Noprada, Arlon Sta Ana, Arvin Sta Ana, Crisanto Bongga, Rachelle Ongkeko, Rowena Ongkeko, Jaja Villanueva-Tobias, Kath Reyes, at marami pang ibang ngayon ay may iba nang mga buhay at hindi na ang pagteatro. Ang bumuo ng produksiyon ay sina: Armand Sta Ana-Dirirektor, Consolacion Gamboa namahala ng entablado, Arwin Tan ay gumawa ng musika, Ato Del Rosario para sa musika ng duet, Rodel Fronda ang choreographer, Lita Dela Cruz at Rio Reyes ang sa tunog, Randy Reyes at Gilbert Buniel ang nag ilaw, naging kabahagi din ang A' Cappella Manila. Ang dulang ito ay nagtagal ng mahabang panahon ng pagtatanghal dahil sa pagtataguyod ng magkapatid na sina Erlinda Reyes at Estella Villanueva kasama ang kanyang asawang si June Villanueva, at ang kapatid nilang nakabase sa America na si Edmond Rivera.

Kung susuriin ang mga naging kasangkot sa produksiyong ito, mapapansing binubuo ito ng mga pamipamilya, magkakaibigan at mga magkakabarro. Ito ang tunay na 'Filipinong pagkakaisa' at ang kabutihan ng dulot ng kulturang 'daynastiya' sa konsepto ng lokal na pamamahala ng sining at sa masining na paglikha ng produksiyon. Ang esensiya ng isang teatrong pangkomunidad ay taglay ng produksiyong ito, mula sa komposisyon ng mga taong kasali, hanggang sa aktuwal na gawain sa pagbuo ng produksiyon ay walang humpay sa tulungan at pagkakaisa. Sa mga produksiyon ng Barasoain Kalinangan, ang artista at mga tao sa produksiyon ay pantay-pantay, iisa ang kinakain at lahat ay nagtatrabaho sa teatro, naglilinis, naghuhugas ng pinggang kinainan, nagwawalis, nagbubuhay ng gamit ng produksiyon. Ang edad ng mga kasali ay nagsisimula sa 12-taon hanggang kaya pang magteatro.

Ang dulang panitikang ito, ay nagpatunay din sa Barasoain Kalinangan na ang Florante at Laurang akda ni Balagtas ay kayang itanghal ng isang *native-speaker* na Visaya-speaker gamit ang 'Tagalog' na salita sa pagtatanghal. Ginamit itong materyal ni Melandro Pascual upang turuan ng tagalog ang huling naging Florante ng dula na si Rey Clement Maaliao. Tunay na ang pagkatuto ng wika ay ang malalim na pagkaunawa sa kultura. Mabilis naunawaan ni Clement ang mga pahiwatig ng mga tula ni Balagtas. Mula sa imaheng kultural ay na isalin niya ito sa kanyang bibig para sa isang pagtatanghal ng madulas na pagsasaysay at may konbiksyon. Sa pagpapaunawa ng gurong si Pascual ng kahulugan at pagpapaunawa sa kulturang tagalog. Naging mahusay na eksperimento ito para sa isang grupong tagalog na magsasali sa grupo ng hindi netibong Tagalog. Napagtanto na ang awit ni Balagtas na isang lumang tula, ay maaaring magamit na materyal sa pagkatuto ng wikang-tagalog. Guyun din na pagtanto ng grupo, na maaaring magsali ng mga mahuhusay na artista kahit saan man ito galing na komunidad. Mula noon si Clement ay lumabas na sa iba't ibang dula ng BKFI.

Ang dulang *IBONG ADARNA ng BKFI* ay naisulat para sa tanghalan noong 2001. Ang Ibong Adarna ay isang mitolohikong ibon, mahiwaga, makulay, kabighabighani ang anyo, at may magandang tinig. Sino mang makarinig dito ay napapanatag, nagkakaramdam ng kapayapaan, at kagalingan para sa mga may sakit. Ang koridong romanseng ito ay naging popular na anyong awit sa panahon ng relihiyong katoliko na pinagyabong ng mga (Mehikanong) Kastila sa Filipinas, dahil base ito sa Mexican ballad o katutubong awitin nila tungkol sa pakikibaka laban sa pang-aapi at kawalan ng katarungan. Kasabay nito ang awit, pasyon, pagsasadula ng buhay ng mga Santo at Santa gayundin naman ang anyo ng pagtatanghal na komedya at moro-moro. Ang korido ay nasa anyong pa-awit ng mabibilis na tiyempo at kadalasa'y nasa wawaluhing pantig. Noong panahon ng Kastila ay hindi nilalagay ng manunulat ang kanyang pangalan bilang may akda dahil ito'y isang dalisay na alay ng manunulat sa sinomang patrong inaalayan ng dula na pinangungunahan ng panalangin o pag-aalay bago itanghal ang korido. Sa labis na impluwensiya ng Espanya sa kulturang Filipino, naisama ng Filipino ang kanilang kuwento sa kuwentong bayang Filipino. Ang mga kuwentong bayang ito ay kadalasang sinasambit sa anyo ng korido at tradisyonal na pagtula na may sukat at tugman, at ito'y inaawit ng may akumpanyang gitara. Tampok sa kuwentong ito ang halagahang Filipino na dapat analisahin ng manonood para sa kanilang mga aralin. Sa paglalakbay ng tatlong magkakapatid ay lagi at laging nilang kinakaharap ang pitong (7) uri ng mga bisyo na dapat kabakahin sa loob ng mga aral ng pamumuhay Kristiyano: pagmamalaki, kasakiman, kahalayan, inggit, katakawan, poot, at katamaran. Sa pagtatanghal ng BKFI, kinatawan ang mga bisyo na ito ng mga hayop na kanilang nakasalubong sa kanilang paglalakbay sa kabundukan; ang Sarimanok para sa

pagmamalaki, Unggoy para sa kasakiman, Tikbalang para sa kahalayan, Talangka para sa inggit, Baboy para sa katakawan, Agila para sa poot, at Pusa para sa katamaran.

Itinanghal ng Barasoain Kalinangan ang Ibong Adarna mula noong 2001, 2002, 2003 hanggang 2004. Nagsimula itong itanghal sa BK Audi Malolos, sa CCP Theater, Paco Audi, Manila, Malacanang, St. James, Malabon, Caloocan High, at na itanghal din ito sa San Rosa at San Francisco, USA. Ginawa ng BKFI na maging majical ang set ng dula kaya gumamit ito ng mga manwal na set na umiikot, upang makapagbigay ng ilusyong malayo na ang nilalakbay ng tatlong magkakapatid na naghahanap sa mahiwagang ibon. Dahil sa liit ng entablado, inayon ang koryograpiya sa makabagong galaw na nagpapahiwatig din ng mga kuwento sa gitna ng mga paglalakbay. Nagdulot din ng pagkamangha sa damdamin ang mga tama ng ilaw sa harap ng manonood na nagbigay impresyong gulat at mahika sa pagdating ng ibon, pag-awit, hanggang sa pag-ipot nito. Kailangan ng mabilisang paghahanda sa susunod na eksenang magaganap, magiging bato na ang dalawang naunang magkakapatid, at kailangang makita ng manonood kung paano ito nangyari – mula sa pagiging tao ay naging bato.

Matapos ang serye ng mga pagtatanghal sa Malolos, ang Ibong Adarnang produksiyon ay itinaguyod na ng Teatro Historico Filipino at ang lumabas nang Adarna ay si Jaja Villanueva, pero ang gumanap na Don Juan ay ang *matinee idol* pa rin ng BKFI na si Russell Ongkeko. Dahil halos nagkasabay na itinatanghal ang Florante at Laura at ang Ibong Adarna noong panahong iyon, ang mga tauhan ng Florante at Laura ay sila ding nagsiganap sa iba pang mga tauhan ng dulang Ibong Adarna. Karamihan nga din ng damit ng Florante at Laura ay naisusuot na sa mga pagtatanghal ng Ibong Adarna. Dahil sa makulay at artistiko ang produksiyon ng dalawang produksiyong tinatanghal, siyang-siya ang mga bidang babae at ang mga magulang nila sa pagpapagawa ng mga kasootan. Dumating sa punto na bawat labas ng eksena ng bidang babae na si Laura ay may bago siyang damit, 'Royal Gown' na kasootan. Nagagawa din niya itong isuot sa mabilis na paraan, may sistema. Dahil ang kanyang tatlong kasambahay ay naka-alalay, isa kasambahay ay para magtantal ng damit, isang kasambahay ay nakaumang na sa susunod na damit na isusuot, at ang isa kasambahay ay naka-antabay sa malalaking korona at alahas. Kaya kapag dumadating na si Laura (Gibeth) sa lugar ng Tanghalan, bukod sa may sarili siyang sasakyan para sa sarili niya ay may bukod pa siyang sasakyan para lamang sa kanyang mga damit. Kaya, nagkakagulo noon ang tauhan ng produksiyon sa pagbababa ng mga kahon ng damit, sapatos at sariling props ni Gibeth. Ang Adarna (Jaja) dahil hindi siya maaaring magpalit ng maraming damit ay dinaan naman niya ito sa pagpapalit ng maraming 'jewelries' (hindi fancy) at tunay namang kapansinpansin sa manonood. Hindi sila *premadona*, hindi sila isnabera o eletista, para sa kanila ito ay ang kanilang paraan upang patunayan sa kanilang sarili na bawat pagtatanghal ay kanilang pinaghahandaan at maaaring gastahan nila ng personal dahil nakataya dito ang kanilang karanasan.

Ang NOLI ME TANGERE (Musikal) ng BKFI ay nagsinulat noong 2011. Ika-150 taon ng pagkasilang ni Jose Rizal kaya itinanghal ng Barasoain Kalinangan ang panitikang ito. Ang Noli Me Tangere ni Dr. José Rizal ay kilala bilang isang dakilang nobela ng Filipinas. Ang akdang ito ang unang artistikong paghahayag ng paglaban ng Asya laban sa kolonyalismong Europa, at naging gabay ang budhi ni Rizal sa labang ito. Ang 'Noli' ay unang nalimbag noong 1887 sa Berlin, Germany na nakasulat sa wikang Kastila. Ang pagtatanghal ng Noli sa Bulacan, bukod sa pagdiriwang ng ika-150 taon ng bayaning si Rizal ay dahil din sa koneksiyon nito sa

mga kababaihan ng Malolos. Binigyan niya ng pansin ang halaga ng mga pagpupunyagi ng isang grupo ng mga kababaihan ng Malolos. Sila ang nagpetisyon kay Gobernador Heneral Weyler para makakuha ng permiso na makapagbuks ng isang panggabing paaralan. Dito ay kanilang pag-aaral ang wikang Kastila na papatnubayan ni Ginoong Teodoro Sandiko. Noong una ay hindi sila pinayagan ni Padre Felipe Garcia, na kura ng Malolos, kaya gumawa sila ng paraan upang mapapayag ang Gobernador Heneral. Nang lumaon, pinahintulutan din sila nito, sa kondisyong magiging guro nila si Señora Guadalupe Reyes. Ang pagiging agresibo ng mga kababaihan ng Malolos ay nakita ni Marcelo Del Pilar. Para sa kanya magsisilbi itong ehemplo at inspirasyon hindi lamang sa mga kababaihan ng Malolos kundi sa buong Filipinas. Naikuwento ni Del Pilar ito kay Rizal, sinabihan niya itong magsulat ng pagbati sa pagpupunyaging iyon ng mga kababaihan. Noong Ika-22 ng Pebrero, 1889 naipadala na sa Malolos ang liham. Naging inspirasyon ng mga kababaihan ang liham ni Rizal at ito ang simula ng koneksiyong makabayan sa puso ng mga Bulakeño sa bayani. Simula noon ang mga akda ni Rizal ay itinuring na mahalagang dokumento sa kaunlaran ng kaisipan ng Bulakeño, lalung higit ang Noli na pinanabikang mabasa ng mga Bulakeño.

Ang Noli Me Tangere (Musikal) ay isang dulang neo-klasik ng Barasoain Kalinangan na nilikha sa estilong theater-in-the-round ng direktor nitong si Armando Sta Ana. Ang kasootan nito ay *period* subalit ang tempo ng awit na nilikha ni Ato Del Rosario ay naaayon sa makabagong manonood. Eksakto din ang pagdating sa BKFI ng batang aktor mula sa Cagayan de Oro na namuhay na sa Malolos, siya ay si Rey Clement Maaliao, na gumanap na Crisostomo Ibarra sa dula. Bagaman siya ay isang *voice-baritone*, naiakma ng kompositor sa kanyang boses ang mga emosyong hinihingi ng eksena sa awit. Ang dulang ito ay nailakbay sa Mindanao at sa maraming mga tanghalan sa Luzon mula 2011 hanggang 2013. Nakasama sa mga pagtatanghal ni Rey Clement D. Maaliao sina Jujie Genevieve Bulos, Khristine Anne Arellano, Jervis Adriano, Ariel Antonio, CJ Arevalo, Mark Jaybert Buniel, Jervy Caballero, Romielyn Camua, Ronaldo Joseph Cristobal, James Victor Cruz, Samuel De Mesa, Brylle Cedric C. Guevarra, Keiko Hoya, Melandro Lee, Kenjie Lorenzo, Lylaine Macario, Micco A. Martin, Arnel Natividad, Ronalyn Parulan, Psalmuelle Aaron Pascual, Dominique Paytone, Henry Recinto, Alexander Santos, Antonia Santos, Kreng Villanueva, Chrispolo Allan Abuan, Rachel Bongga, Bryan Buergo, John Michael Vincent Mendoza, Paul Armand M. Pascual, Christopher F. Adriano, Wilfredo C. Alberto, Jr, Crisanto D.T. Bongga, Jilberto A. Buniel, Mariano C. De Jesus, Estelita G. Dela Cruz, Consolacion S. Gamboa, Jose Ruel F. Paguiligan, at Melandro N. Pascual.

Ang kuwento ng BKFI ay 'di naging kasing tamis ng kuwento ng pagmamahalan ni Florante at Laura. At hindi rin naging kagamutan ang awit ng Ibong Adarna upang mapagaling ang Hari. Kahit na pinatunayan ng Barasoain Kalinangan ang kanyang silbi sa lipunan sa loob ng 40-taon, hindi pa din ito pinahalagahan at naging palamuti lamang ang parangal na ginawad sa kanya.

Buhat noong 2017, kasabay ng pagdadalamhati sa pagpanaw ng aming bida sa entablado na si Rey Clement D. Maalio, ay ang tila kamatayan din ng BKFI nang hindi na ito pabalikin sa kanyang tahanan o sa Hiyas ng Bulacan Auditorium ng Pamahalaang Panlalawigan o ng Provincial History Arts Culture and Tourism Office o PHACTO. Bagaman ang PHACTO ay pinagsikapang maitayo ni Sonny Cristobal noong 2012-13 sa pamamagitan ng pagdraft ng 'kautusan o batas' na inaprubahan naman ng Pamahalang Panlalawigan upang magprotekta

sa mga Artistang Bulakeño tulad ng BKFI. Naniniwala din naman ang BKFI na ang tanging permanenteng bagay sa buhay ay pagbabago. Kaya kailangang magpatuloy ang buhay at ang sining ng BKFI. Konsern ang BKFI sa kaganapan ng buhay sa Bulacan, dahil ito ang aming lugar at tahanan.

Binago ng Pandemic – Covid19 ang buhay na kinasanayan ng indibidwal, at binago ang perspektibo ng sining ng BKFI. Ang pandemic ay nagdulot ng kaisipang ‘magkanya-kanya.’ Iginiiit ito upang makaiwas sa Covid19, isang virus na nanggagaling sa kapwa tao. Dahil sa kapwa nanggagaling ang sakit, dapat iwasan ang kapwa, at turuan ang sarili na mag-isa. Malayo ito sa pilosopiyang Filipinong magkumpulan.

Ang kuwento ng Ibong Adarna. Ang magkakapatid na mga Prinsipeng sina Don Pedro (Panganay), Don Diego (Pangalawa), at Don Juan (Bunso) na may bisyon pagalingin ang Haring Fernando (kanilang Ama). Ang misyon ay hulihin at pa-awit ang Ibong Adarna na siyang kagamutan sa sakit ng Hari. Ang tatlong magkakapatid na Prinsipe ay nagtakda ng mga layunin o objectives: si Don Pedro ay para sa sarili, si Don Juan ay para kung saan masaya, at si Don Diego ay para buhayin ang kanyang amang lider ng kanyang bayan. Ang dalawang unang Prinsipe na may dala ng konsepto ng ‘pagkanya-kanya’ ay nagbunga ng mga negatibong epekto/resulta o ‘outcomes’ sa Kaharian ng Berbanya na pinamumunuan ng may sakit na si Haring Fernando. Dahil nanaig ang dalawang unang layunin, hindi napagaling ang Hari ng bayan.

Sa pagpapatuloy ng kuwento, inilarawan ng kuwento ng Ibong-Adarna ang 7-mortal na kasalanan ng tao kaya nananaig ang layuning pangsarili. Bunga ito ng pagkamakasariili na dapat kabakahin sa pamumuhay ng bawat tao: pagiging mapagmalaki, sakim, mahalay, mainggitin, matakaw, mapagtanim ng galit, at may katamaran. Ito ang pinanggagalingan ng pagiging makasarili. Dulot ng kinasanayang pagkanya-kanya, ‘values’ o halagahan lumutang sa panahon ng ‘lockdown.’ Negatibo ito, dahil kailangan ng indibidwal ang tulong ng kapwa, ang kapwa ay kailangang tulongan ng sambayanan. Kabalikan ng konseptong ‘kanya-kaya’ ang konsepto ng ‘pagtutulungan’ at ito ang wakas ng kuwento ng Ibong-Adarna, nagkasundo silang magpatawaran at pakiusapan ang Ibong-Adarna na ‘umawit’ para sa kagalingan ng Haring Fernando.

Ang awit ng Ibong-Adarna at ang sining ng Barasoain Kalinangan ay magkatulad. Ang mga palabas o ang mga awit nito ay naging kagamutan ng sambayan sa loob ng 40-taon ng lipunang Bulakeño. Nagkaroon ng masiglang ala-ala at edukasyong kultural ang kaisipan ng mga Bulakeño na ngayon ay pumapalaot na lipunang Filipino at gumagawa ng karangalan para sa kanyang Lalawigan. Karangalan ng mga Bulakeño ang makapanood ng mga pagtatanghal ng BKFI o naging bahagi ng BKFI. Iyan ang lumabas na resulta ng BKFI Survey na ginawa noong Agosto 2020.

Ang pagpapalayas sa BKFI sa Hiyas Auditorium ay hindi pagtupad ng PGB sa ordinansa (PO#2012-14). Kung irerelate ito sa kuwento ng ibong Adarna ay nasa gitnang bahagi pa lamang tayo ng kuwento, nang umiiral ang pakikidigma ni Don Juan sa mga serpyente at iba pang imahen ng 7-mortal na kasalanan. Subalit ang BKFI ay may *choice*, maraming pinto o oportunidad ang bumukas nang saraduhan ito ng PGB. Sa kasalukuyan (2020), may inilatag na

bagong mga istratehiya ang BKFI para kamitin nila ang bisyon nitong *A Nationalist and Humane Bulakeño Culture*. Gagawin nila ito hindi para sa kanilang sarili kundi para sa kanilang bayan.

Sa huli, hayaan ninyong ipaalala ko sa inyo ang diyalogo mula sa akdang Noli Me Tangere, usapan sa pagitan nina Pilosopo Tasyo at Ibarra:

TASYO

Dati-rati ang makopang iyan ay isang maliit na puno nang itinanim. Ito ay tinukuran ko ng mga patpat hanggang sa kumapit ang mga ugat nito sa lupa. Kung ang puno ay itinanim ng malaki na ay hindi mabubuhay sapagkat iya'y ibubuwal ng hangin. Ito ay ipinaparis ko sa iyo binata na parang kang isang punong inilipat sa isang lupaing mabato mula sa Europa. Kaya, kailangan mong humanap ng masasandalan. Isa pa, hindi kaduwagan ang pagyuko sa dumarating na punlo. Ang masama ay sumalubong ka sa punlong iyon, dahil hindi ka na muling makabangon.

IBARRA

Subalit, hindi ako naniniwala, makakalimutan ng Kura ang aming alitan. Nag-aalala ako na baka pakitang –tao lamang ang pagtulong na ibigay sa akin.

TASYO

Binata hindi ka man magtatagumpay ay maroon ding mapapala, sapagkat tiyak na may lalabas na bagong pananimula sa mga itinanim mong simulain. At ikaw ay magsisilbing isang mabuting halimbawa sa iba, na natatakot lang magsimula.

Bulihan/Malolos
Nobyembre 16, 2021

IBONG ADARNA

Bersiyon ni **Sonny J. Cristobal**

January 2010

Ang dulang koridong ito ay magaganap sa desenyong *proscenium*. May manwal na *rotary* na entablado para sa mga eksena ng paglalakbay. Bilang *backdrop* ay may dalawang palapag na istraktura sa likod na maaaring takbuhan ng ibon, na magsisilbi ding mataas na bahagi ng puno, o/at ikalawang palapag ng kaharian para sa ibang eksena. Maglalagay din ng espasyo para sa Projector/LCD o LED Screen na naka-incorporate sa desenyong entablado. Samantalang ang silid sa kaharian, balon, at iba pang mahahalagang desenyong mga eksena na *moveable* ay dapat maganap sa sentro ng entablado.

Mahalaga ang siyentipikong teknikal na aspekto sa paghahanda sa dulang ito para makalikha ng mga imahen, ilusyon at mahika na dapat kagiliwan ng mga batang manonood.

MGA TAUHAN

2 MANUNULA BILANG NARRATORS

SA KAHARIAN NG BERBANYA: HARING FERNANDO REYNA VALERIA Mga Prinsipe: DON PEDRO Panganay DON DIEGO Pangalawa DON JUAN Bunso MANGGAGAMOT	SA TABOR: ADARNA ERMITANYO MATANDA	SA ARMENIA: HIGANTE SERPIYENTE LOBONG ENKANTO DONYA JUANA May mahika, naging kabiyak ni Don Diego DONYAN LEONORA Naging asawa ni Don Pedro AGILA	SA REINO DE LOS CRISTALES HARING SALERMO Mga Anak: DONYA MARIA BLANCA Naging asawa ni Don Juan sa ending 12 ITA ARSOBISPO TAONG BAYAN
--	--	--	--

PAG-AALAY

MANDARASAL

Oh, Birheng kaibig-ibig
Ina naming nasa langit
Liwanagin yaring isip
Nang sa layo'y di-malihis.

Kami'y isang hamak lamang
Taong lupa ang katawan,
Mahina ang kaisipan
At maulap ang pananaw,
Malimit na makagawa
Nang hakbang na pasaliwa
Ang tumpak kong ninanasa
Kung mayari ay pahidwa,

Labis yaring pangangamba
Na lumayag na mag-isa
Baka kung napalaot na
Ang mamangka'y di-makaya,

Kaya, Inang mapagtangkilik
Ako'y iyong patnubayan,
Nang mawasto sa pagbanghay
Nitong kakantahing buhay,

At sa tanang nariritong
Nalilimping Maginoo,
Kahilinga'y dinggin ninyo
Buhay na aawitin ko.

ACT 1: ANG HIWAGA NG IBONG ADARNA

Scene 1: PANAGINIP NG HARI

(Sa pagbubukas ng entablado ay maglalaro ang ilaw at usok sa isang madilim na kagubatan, bahagyang maaaninaw ang 3 lalaki, ang isa dito ay pinagtutulungang magapi, iginapos, kinaladkad at sa huli ay inihulog sa isang malalim na balon na ipakikita sa pamamagitan ng paggamit ng LCD at maaaninaw sa *wall* ng tanghalan na makikita sa video. Naghuhumiyaw ang taong inihulog sa balon at sa huling bahagi ng video ay bumagsak ang tao, nang ma-close up ay makikita ang mukha ng batang Prinsipe si Don Juan. Kaagad na hihiyaw ang Haring Fernando na nanaginip lang pala.)

REYNA VALERIA

Mahal kong Hari, nananaginip ka!

HARING FERNANDO

O, isang napakasamang panaginip! Napakasama!
Ipatawag mo ang Prinsipe'ng bunso, si Don Juan
Ngayon din ay ibig ko siyang makita.
Madali, Don Juan, nasan ka mahal kong anak?

REYNA VALERIA

Naririto ang iyong tatlong anak.

DON JUAN

Narito po ako mahal na Ama.

HARING FERNANDO

O, mahal kong Juan.

DON PEDRO

Ama kong Hari,
Akong panganay mong anak ay naririto din.

DON DIEGO

Gayon din po ang anak mong Don Diego.

HARING FERNANDO

Pedro, Diego...
Ang bunso ninyong kapatid na si Juan ay huwag ninyong pababayaang...
Kayo'y magmamahalan bilang magkakadugo.

DON PEDRO

Ako, bilang panganay at tagapagmana ng iyong korona
ay hindi magpapabaya sa aking dalawa pang kapatid,
gayon din sa mahal kong Ina.

HARING FERNANDO

*Halikayo mga anak ko
Kayong tatlo'y mapapalad
Angkin ninyo ang mataas
Na pangalang mga pantas.*

*Yamang ngayo'y panahon na
Kayong tatlo'y tumatalaga,
Mili kayo sa dalawa,
Magpari o magkorona.*

3 PRINSIPE

*Amang Fernando
Ang ibig nami'y
Maghawak ng kaharian
Bayan nati'y paglingkuran.*

(Aatakihin ng ubo ang Hari.)

REYNA VALERIA

Mahal na Hari,
marahil ngayon ay mapapawi na ang iyong pangamba.
Ang tatlo mong anak ay matitibay na haligi ng ating Palasyo.
Pawiin mo na ang iyong pangamba.

HARING FERNANDO

Paulit ulit akong ginugupo ng masamang panaginip.

REYNA VALERIA

Pawiin mo ang mga alalahanin.
Magiging maayos ang lahat.

DON PEDRO

Inang Valeria,
ang manggagamot ng palasyo ay naririto na.

REYNA VALERIA

Madali, papasukin!

MANGGAGAMOT

Ako po'y nagbibigay pugay sa inyo kamahalan.

(Mag-reritwal.)

*Sakit mo po, Haring mahal,
Ay bunga ng panagimpan,
Mabigat man at maselan,
May mabisang kagamutan.*

*May isag ibong maganda
Ang pangalan ay Adarna,
Pag narinig mong kumanta
Sa sakit ay giginhawa.*

*Ibong ito'y tumatahan
Sa Tabor na kabundukan,
Kahoy na hinahapuna'y
Piedras Platas na makinang.*

*Kung araw ay wala roo't
Sa malayong mga burol,
Kasama na ibang ibon,
Nangagpapawi ng gutom.*

*Gabi nang katahimikan
Payapa sa kabundukan
Kug umuwi at humimlay
Sa kahoy na kanyang bahay.*

*Kaya, mahal na Monarka,
Iyon po ang ipakuha
Gagaling na walang sala
Ang sakit mong dinadala.*

HARING FERNANDO

Mga Heneral, sino sa inyon ang...

DON PEDRO

Mahal na Amang Hari,
akong panganay mo'y basbasan.
Hayaan mong ako ang magdala sa iyo ng Ibong Adarna.

HARING FERNANDO

Don Pedro?

(Malulungkot.)

Yamang iyan ang pasya mo.
Ibinibigay ko sa iyo ang aking bendosyon
Gabayan ka nawa ng poong Maykapal.

REYNA VALERIA

Mahal kong anak,
hayaan mo ako ang mag-handa ng iyong dadalhin sa paglalakbay.

DON PEDRO

Ako'y lilisan na.
Hindi ako kailangang mag-aksaya ng panahon.

Scene 2: PAGHAHANAP NI DON PEDRO

(Sa mga eksenang ito ay may komikong koryograpiya si Don Juan, na batay sa maaaring maganap sa mga narrations.)

NARRATOR 1

*Si Don Pedro'y tumalima
Sa utos ng Haring ama
Iginayak kapagdaka
Kabayong sasakyan niya.*

NARRATOR 2

*Mahigit na tatlong buwan
Binagtas ang kaparangan
Hirap ay di ano lamang
Sa haba na ng nalakbay.*

*Isang landas ang nakita
Mataas at pasalunga
Inakyat nang buong sigla
Katawan man ay pata na.*

*Sa masamang kapalaran
Hindi sukat na asahan,
Nang sumapit sa ibabaw
Kabayo niy'y namatay.*

NARRATOR 1

*Di ano ang gagawin pa
Wala nang masakyan siya,
Dala-dalaha'y kinuha
Sa bundok ay naglakad na.*

NARRATOR 2

*Sa mabuting kapalaran
Ang Prinsipe'y nakatagal
Narating ding mahinusay
Ang Tabor na kabundukan.*

NARRATOR 1

*May namasdang punongkahoy
Mga sanga'y mayamungmong,
Sa nagtubong naroroon
Bukud-tanging yaong dahoon.*

*Sa kanyang pagkabighani
Sa sarili ay niyari
Doon na muna lumagi
Nang ang pagod ay mapawi.*

*Takipsilim nang sumapit
Sa itaas ay namasid,
Daming ibong lumiligpit
Kawan-kawa't umaawit.*

*Ngunit laking pagtataka
Ni Don Pedro sa napuna
Ang kahoy na pagkaganda
Sa mga ibo'y ulila.*

*Walang isa mang dumapo
Pagtapat ay lumalayo,
Mano bagang marahuyo
Sa sanga muna'y maglaro.*

NARRATOR 1

*Sinimulan ang pagkanta
Awit ay kaaya-aya
Kabundukan ay tahimik na
Ay nagtalik sa ligaya.*

*At lalong pang pinatamis
Ang sa Adarnang pag-awit,
Bawat kanta'y isang bihis
Ng balahibong marikit.*

*Pitong kanta ang ginawa
Pitong bihis na magara
Natapos na tuwang-tuwa
Ang langit pa'y tiningala.*

NARRATOR 2

*Tila naman isang tukso
Kasawian ni Don Pedro
Ang Adarnang may engkanto
Dumating nang di naino.*

*Ibo'y marahang lumapag
Sa sanga ng Piedad Platas
Balahibo'y pinangulag
Naglihis na nang magilas.*

NARRATOR 2

*Ang lahat na'y di napansin
Ng Prinsipeng nagupiling,
Sa pagtulog na mahimbing
Patay wari ang kahambing.*

NARRATOR 1

*Ugali nitong Adarna
Matapos ang kanyang kanta
Ang siya'y magbawas muna
Bago matulog sa sanga.*

*Sa samang kapalaran
Si Don Pedro'y napatakan
Biglang naging batong-buhay
Sa punong kinasasandalan.*

Scene 3: PAMAMAALAM NI DON DIEGO

REYNA VALERIA

Isang taon na ngayon.
Wala pa rin ang inyong kapatid na si Don Pedro.

HARING FERNANDO

Kailangan ipahanap ang mahal na Prinsipe.

REYNA VALERIA

Labis na rin ang aking pag-aalala.

DON DIEGO

Mahal kong Inang Reyna at mahal kong Amang Hari.
Yamang ako ang sumunod mong anak ay hayaan akong bigyan pagkakataon.
Ako ang hahanap kay Don Pedro
at siyang huhuli sa Ibong Adarna na siyang kasagutan sa iyong kagalingan.

HARING FERNANDO

Ikinagagalak ko ang iyong marubdob na malasakit.

REYANA VALERIA

Don Diego, mapanganib ang susuungin mong balak.

DON DIEGO

Tulad ng aming nasaysay na, paglilingkuran ko ang aking kaharian.

HARING FERNANDO

Ipinagkakaloob ko sa iyo Don Diego ang aking bendisyon,
patnubayan ka nawa ng panginoon sa iyong paglalakbay.
Taglayin mo ang pagmamahal sa iyong puso.

DON DIEGO

Ako po ay paalam na.

Scene 4: PAGHAHANAP NI DON DIEGO

NARRATOR 1

*Baon sa puso at dibdib
Ay makita ang kapatid
Magsama sa madalang sakit
Sa ngalan ng amang ibig.*

*Hanapin ang kagamutan
Siyang lunas ng magulang
Kahit na pamuhunanan
Ng kanilang mga buhay.*

NARRATOR 2

*Salungating matatarik
Inakyat niyang pilit
Ang landas man ay matinik
Inaari ring malinis.*

*Hindi niya nalalaman
Siya pala'y nakadatal
Sa Tabor na sadyang pakay,
Dikit ay di ano lamang.*

NARRATOR 1

*Noon niya napagmalas
Ang puno ng Piedras Platas,
Daho't sanga'y kumikintab
Ginto pati mga ugat.*

NARRATOR 2

*Sa tabi ng punong ito
May napunang isang bato
Sa Kristal na kikitalo
Sa mata ay tumutukso.*

*Muli niyang pinagmasdan
Ang puno ng Piedras Platas
Ang balat ay gintong wagas
Anaki'y may piedreras.*

*Sa kanyang pagkaigaya
Sa kahoy na anong ganda
Inabot nang ikalima
Madlang ibo'y nagdaan na.*

DON DIEGO

*Ano bang laking hiwaga
Punong ganda'y di sapala
Di makaakit sa madla.*

*Ganitong kagandang kahoy
Walang tumitirang ibon
Hiwagang hindi ko manuynoy
Sa aki'y lumilinggatong!*

*Sa kahoy na kaagapay
Mga ibon ay dumuklay,
Punong itoy siya lamang
Tanging ayaw na dapuan.*

*Dapwat anumang masapit
Ako dito'y di aalis
Pipilitin kong mabatid
Ang himalang nalilingid.*

(Darating ang Adarna.)

*Ibong Adarna?
Ikaw ngayo'y pasasaan
At di sa akin ng kamay.*

NARRATOR 1

*Nang makapamayagpag na
Itong ibong engkantada,
Sinimulan ang pagkanta
Lubhang kaiga-igaya.*

*Sa lambing ng mga awit
Ang Prinsipeng nakikinig,
Mga mata'y napapikit
Nakalimot sa daigdig.*

NARRATOR 2

*Sino kayang di maiidlip
Sa gayong lambing na tinig?
Ang malubha mang may sakit
Gagaling sa kanyang awit.*

*Matapos ang pagkokoplas
Ang Adarna ay nagbawas,
Si Don Diegong nasa tapat
Inabot ng mga patak.*

Scene 5: PAMAMAALAM NI DON JUAN

REYNA VALERIA

Tatlong taon na ang nakalilipas,
lalong lumulubha ang sakit ng iyong amang Hari.

DON JUAN

Ina, ako naman po ay nasa wastong gulang at malakas na ang aking katawan.
Maari ko na pong gampanan ang tungkulin ng isang anak sa kanyang magulang at mga kapatid.
Hayaan po ninyong hanapin ko ang aking mga kapatid at madala rito ang Ibong
makapagpapagaling sa ating mahal na Hari.

REYNA VALERIA

(Awit ni Ina.)

HARING FERNANDO

Don Juan anak ko. Narinig ko ang paguusap ninyo ng iyong inang Reyna Valeria.
Ang puso ko'y labis na tumututol,
Subalit ikaw na lamang ang maaari kong sandigan ng aking pag-asa.

REYNA VALERIA

Mahal kong Hari, si Juan na lamang ang natitira nating.....

HARING FERNANDO

Nakay Juan pa rin ang pagpapasya.

DON JUAN

*Ama ko, iyong tulutan
Ang bunso mo'y magpaalam,
Ako ang hahanap naman
Ng iyo pong kagamutan.*

*Ngayon po'y tatlong taon na
Hindi nagbabalik sila,
Labis ko pong alaala
Ang sakit mo'y lumala pa.*

HARING FERNANDO

*Bunsong anak kong Don Juan
Kung ikaw pa'y mawawalay
Ay lalo kong kamatayan.*

*Masaklap sa puso't dibdib
Iyang gayak mong pag-alis,
Hininga ko'y mapapatid
Kapag nawala ka sa titig.*

DON JUAN

*O, Ama kong minamahal
Sa puso ko nama'y subyang
Malasin kang nararatay.*

*Kaya po kung pipigilin
Itong hangad kong magaling
Di ko maging sala mandin
Umalis na nang palihim.*

Ibigay po ninyo mahal kong Ama at mahal kong Ina ang inyong bendisyon upang pagtagumpayan ko ang paghahanap sa aking mga kapatid at sa ibong Adarna.

(Luluhod.)

*Bendisyon mo, aking Ama,
Babaunin kong sandata.*

HARING FERNANDO AT REYNA VALERIA

Tanggapin mo anak ang aming banal na basbas.
Samahan ka nawa ng mga anghels na tagapagligtas sa iyong paglalakbay!

Scene 6: PAGHAHANAP NI DON JUAN

NARRATOR 1

*Ang bendisyo'y iginawad
na ang luha'y nalalaglag,
Gayundin ang Inang liyang
Kalungkuta'y di masukat.
Baon ay limang tinapay,
Siya kaya ay tatagal?
Dapwat para kay Don Juan
Gutom ay di kamatayan.*

NARRATOR 2

*Tuwing makakaisang buwan
Ng paglalakbay sa parang,
Saka lang naiisipan
Kanin ang isang tinapay.*

*Apat na buwan nang naganap
Ang haba ng nalalakad,
Ang nakain naman'y apat
Sa tinapay na tumigas.*

*Sinapit ding maginhawa
Ang landas na pasalunga;
Si Don Jua'y lumuod na'y
Sa Birhe'y napakalara.*

DON JUAN

*Ako'y iyong kahabagan,
Birheng kalinis-linisan,
Nang aking ding matagalan
Itong matarik na daan!*

NARRATOR 1

*Landas na sasalungahin
Inakyat nang walang lagim
Sa ibabaw nang dumating
Katuwaa'y sapin-sapin.*

NARRATOR 2

*Doo'y kanyang natagpuan
Isang matandang sugatan,
Sa hirap na tibataglay
Lalambot ang pusong bakal.*

*Ang matanda ay leproso,
Sugatan na'y parang lumpo,
Halos gumapang sa damo
Kung dumaing ay...!*

ERMITANYO / LEPROSO

Diyos ko!

*(Makikita si Don Juan.)
Maginoo, maawa ka,
Kung may baon kayog dala
Ako po ay limusan na.*

*Parang habag na ng Diyos
Magdalita sa may-lunos
Kung sa sakit ko'y matubos
Ako nama'y maglilingkod.*

DON JUAN

*Ako nga po ay may taglay,
Natirang isang tinapay
Na baon sa paglalakbay.*

(Pakakainin ni Juan ang matanda, nang makapalagayang loob.)

ERMITANYO / LEPROSO

*Huwag maging di paggalang
Ano po ang inyong pakay,
Ako po ay pagtapata't
Baka kayo'y matulungan?*

DON JUAN

*Kung gayon po ay salamat,
Hari na ngang maging dapat
Ang dito po'y aking hanap
Sa Ama ko ay panlunas.*

*Ama ko po ay nakaratay
Sa malubhang karamdaman,
Ibong Adarna nga lamang
Ang mabisang kagamutan.*

*Bukod dito'y may isa pa,
Ngayon po'y tatlong taon na,
Ang kapatid kong dalawa
Nawawala't di makita.*

ERMITANYO / LEPROSO

*Sa aba ko, O Don Juan
Malaki pang kahirapan
Ang iyong pagdaraan.*

*Kaya ngayon ang bilin ko
Ay itanim sa puso mo;
Mag-ingat kang totoo
At nang di ka maging bato.*

*Sa pook na natatanaw
Ay may kahoy kang daratnan,
Dikit ay di ano lamang
Kawili-wiling titigan.*

*Doo'y huwag kang titigil
At sa ganda'y mahumaling*

*Sapagkat ang mararating
Buhay mo ay magmamaliw.*

*Sa ilaya'y tumanaw ka't
May bahay na makikita,
Ng naroong tao'y siyang
Magtuturo sa Adarna.
Itong limos mong tinapay
Dalhin mo na, O! Don Juan
Nang mabaon mo sa daa't
Malayo ang paroroonan.*

NARRATOR 2

*Ang Prinsipe'y hindi kumibo
Ngunit nasaktan ang puso,
Ang matanda'y hinunulong
Baka siya'y binibiro.*

DON JUAN

*Maginoo, bakit po ba
Iya'y isasauli pa
Gayong naibigay ko na?*

*Ugali ko pagkabata
Na maglimos sa kawawa
Ang naipagkawanggawa
Bawiin po'y di magawa.*

(Pero ipipilit na ibalik ng matanda, hanggang sa iwan na ni Don Juan ang matanda.)

Scene 7: PANGALAWANG ERMITANYO

NARRATOR 1

*Tinulinan ang paglakad
Parang ibong lumilipad,
Kaya't ang malayong agwat
Narating din niya agad.*

*Natambad sa kanyang mata
Ang tahanan ng Adarna
Punong pagkaganda-ganda
Sa mundo'y siya nang una.*

NARRATOR 2

*Marahil sa awa na rin
Ng Inang Mahal na birhen*

*Nagliwanag ang paningin
Pati diwang nangungulimlim.*

*Saka palang nagunita
Ang bilin niyong matanda
Tumanaw na sa ibaba't
Nakita ang isang dampa.*

NARRATOR 1

*Humayo na si Don Juan
Sa dampang kanyang natanaw
Pagtao po ay dinungaw
Ng Ermitanyong may-bahay.*

ERMITANYO

Pumasok ka!

(May nakahaing pagkain – yung tinapay.)

Halika binata at tayo ay kumain...

DON JUAN

*Yaong aking nilimusan
Isang matandang sugatan,
Saka dito'y iba naman
Ermitanyo ang may alay.*

*Hindi kaya baga ito
Ay sa Diyos na sekreto?
Anaki'y si Jesucristo
Ang banal na Ermitanyo!*

ERMITANYO

*Don Juan, iyong sabihin
Ang layon mo't nang maligning.*

DON JUAN

*Marangal na Ermitanyo
Ituring nang anak ako
Na ngayon po'y naririto
Nagsasabi ng totoo.*

*Matagal na pong di-hamak
Ang aking paglalagalag,
Walang bundok, mga gubat
Na di ko yata nalakad.*

*Dumanas ng kahirapan:
Pagod, puyat, gutom, uhaw
Sa irap ng mga daan
Palad ko ang di namatay.*

*Lahat na po ay binata
Nang dahilan sa Adarna
Ibong matamis kakanta
Na lunas sa aking Ama.*

*Ama ko po ay may sakit
Katawa'y ratay sa banig
Siya kong itinatangis
Mula nang ako'y umalis.*

*Malabis kong alaala
Baka ipanaw ni Ama
Kung hindi madadala
Ibong dito makukuha.*

ERMITANYO

*Don Juan, iyang hanap mo'y
Paghihirapan mong totoo
Ang Adarna ay may engkanto
Na wala pang tumatalo.*

DON JUAN

*Kung tunay po ang pahayag
Titiisin ko ang lahat
Maging hangga man ng palad
Tutupdin ko yaring hangad.*

*Sa Diyos dapat manangan
Ang lahat na ng nilalang
Ang sa mundo'y pumanaw
Tadhana ng kapalaran.*

ERMITANYO

*Don Jua'y masusubok ko
Katibayan ng loob mo,
Kung talaga ngang totoo
Ako'y tutulong sa iyo.*

*Punongkahoy na makinang
Na iyo nang naraanan,
Ay doon nga namamahay
Ang Adarnang iyong pakay.*

(Isabay na isagawa ang aksiyon habang nagnanarate ang Ermitanyo.)

*Ibong ito kung dumating
Hatinggabi nang malalim
Ang pagkanta nang malambing
Katahimikan kung gawin,*

(Sisimulang umawit ang ibon.)

*Pitong awit na maganda
Pito rin at iba't iba
Sa balahibong itsura
Ilalabas ng Adarna.*

*Upang iyong matagalan
Pitong kantang maiinam,
Kita ngayon ay bibgyan
Ng sa antok ay panlaban.*

*Naririto ang labaha't
Pitong dayap na hinog na,
Iyong dalhi't nang huwag kang
Talunin ng Engkantada.*

(Magpapalit-palit ang kulay ng damit ng Adarna.)

*Bawat kantang pakikinggan
Ang palad mo ay sugatan,
Saka agad mong pigaan
Ng dayap ang hiwang laman.*

*Matapos ang pitong kanta
Magbabawas ang Adarna
Ilagang mapatakan ka
Nang doon'y di mapara.*

*At kung hindi, sa aba mo!
Ikaw ay magiging bato
Matutulad kang totoo
Kay Don Pedro't kay Don Diego.*

*Dalhin mo rin itong sintas
Pagkaginto ay matingkad
Itali mo pagkahawak
Sa Adarnang mag-aalpas.*

*Don Juan kunin mo na
Ang marikit na hawla
Baka di datnang buhay pa
Ang iyong mahal na Ama.*

*Iyang banga ay kunin mo
Madali ka at sa iyo'y
May iuutos pa ako.*

*Punuin mo ng tubig iya't
Ang dalawang bato'y busan
Nang sa bato'y magsilitaw
Ang dalawang iyong mahal.*

DON PEDRO

Oh, Diego? Anong....

DON JUAN

Mga kapatid ko!

DON DIEGO

Juan, bakit naririto ka?

DON DIEGO

Kuya Pedro... ang Ibon!

DON PEDRO

(Kay Juan.)

Ikaw ang humuli nito?

DON JUAN

Oo, Don Pedro at Don Diego..
Pagkatapos ng mahabang mga taon,
nasa atin na ang lunas sa sakit ng ating Amang Hari.
Tayo nang bumalik sa Berbanya...

Scene 8: UNANG KATAKSILAN NG KAPATID

NARRATOR 1

*Nagsilakad na ang tatlo
Katuwaa'y nag-ibayo;
Datapwat si Don Pedro
May masama palang tungo.*

(Mahuhuli sila Pedro at Diego sa paglalakad – maiiwan sa gitna ng entablado.)

DON DIEGO

*Mabuti pang dili hamak
Si Don Juan
At sa Ama nating liyang
Ay marangal na haharap.*

DON PEDRO

*Kaya ngayon ang magaling
Si Don Juan ay patayin,
Kung patay na'y iiwan natin
Ang Adarna nama'y dalhin.*

NARRATOR 2

*Si Don Diego ay nasindak
Sa mungkahi kahahayag,
Matagal ding nag-apuhap
Ng panagot na marapat.*

DON DIEGO

Tayo ay magkakapatid!

*Iyang iyong panukala
Tila mandin anong sama,
Alamin ang mawawala
Kapatid nating dakila.*

NARRATOR 1

*Datapuwat sa dahilang
Ang tao'y may kahinan,
Ayaw man sa kasamaan,
Nalihis sa kabutihan.*

DON PEDRO

*Kung tunay nga,
Na masama ang pumatay
Gawin nati'y pagtulungan
Na umugin ang katawan.*

*Kung siya ay mahina na
May sala ang mga paa
Walang daang makasama
Sa pag-uwi sa Berbanya.*

*Maiiwan siya rito
Nagiisa't lunung-luno,
Walang kakanin mang ano
Maliban sa mga damo.*

*Sagayon ay maligayang
Dadalhin ta ang Adarna
Pagharap sa ating Ama
Hiya natin ay wala na.*

*Taglay nati'y karangalan
Magsabi na ng anuman
Sampung mga kahirapan
Sa ginhawang paglalakbay.*

*Sino naman ang pupuwing
Ganito man ang sabihin,
Sa narito't dala natin
Ang katunayang magaling.*

NARRATOR 2

*Itong huling pangungusap
Si Don Pedrong mapagsukab,
Pikit mata nang kinagat
Ni Don Diegong napabulag.*

(Ipakikita sa *choreography* na malayo ang nilalakbay ng tatlo – hanggang si Don Juan ay mapagod dahil dala pa nito ang Adarna – hanggang sa bugbugin ng dalawa – hanggang ipakikitang iiwan na ng dalawa si Don Juan sa kagubatang walang malay.)

Scene 9: BITBIT NG MGA TAKSIL ANG ADARNA SA BERBANYA – AYAW UMAWIT

NARRATOR 1

*Anong kasasapitan
Na iisang pagtulungan
Di ang humantong nga lamang
Sa tiyak na kasawian.*

NARRATOR 2

*Nang makitang gulapa na't
Halos hindi humihinga,
Hawala't ibon ay kinuha
Nagsiuwi sa Berbanya.*

DON PEDRO

Ang Adarna'y dala namin!

HARING FERNANDO

Oh, mga anak ko!
Nasan si Don Juan?

DON PEDRO

Hindi po namin nalalaman.

REYNA VALERIA

Oh, ang mahal kong bunso!

(liyak)

HARING FERNANDO

Diyos ko, huwag mong pabayaang aking bunsong Prinsipe.

DON PEDRO

Ang mahalaga ngayon ay itong kasagutan sa inyong karamadaman.

HARING FERNANDO

Paawitin na ang ibon!.

(Hindi aawait.)

NARRATOR 1

*Bakit ang Ibong Adarna
Sinabing anong ganda
Ngayo'y ayaw nang kumanta
Nanlulugo't pumangit pa!*

NARRATOR 2

*At sa Haring pananabik
Na ang ibon ay umawit
Hayok na sa di pag-idlip
Pinapatay pa ng inip.*

HARING FERNANDO

Ito ba ang Adarna?

REYNA VALERIA

*Kung ito nga'y ano baga't
Pagkapangit pala niya!*

*Sinasabi ng medico
na ito raw ibong ito*

*ay may pitong balahibo
pawang likha ng engkantado,*

*kung ito raw ay kakanta
may sakit ay giginhawa,
bakit ngayon ay para bang
tinitikis yaring dusa?*

HARING FERNANDO

*Ano kaya ang dahilan
Ng sa ibong pamamanglaw?
Kung ang ibong ito'y ganyan
Lalo ko lang kamamatay.*

(Hihimatayin ang Hari - magkakagulo)

Scene 10: ANG BINUGBOG NA DON JUAN NAG-AAGAW BUHAY

NARRATOR 1

*Samantalang sa palasyo
Pangyayari ay ganito,
Si Don Juang lumung-lumo
Gagapang-gapang sa damo.*

DON JUAN

*O, Birheng Inang marilag,
Tanggulan ng nasa hirap,
Kahabagan di man dapat
Ang aliping kapos-palad.*

*Di ba kaya kaming tatlo
Anak ng iisang tao:
Iwasan ang pagtatalo
Di gawaing maginoo.*

*Kaya kami nangaglakbay
Sa kay Amang kagalingan,
Ano't ngayong nagtagumpay
Hahangga sa pag-aaway?*

*Sila nama'y patawarin
Ng Diyos na maawain:
Kung ako man ay tinaksil
Kamtan nila ang magaling.*

*O, bituing nasa langit
Bulaklak na walang hapis,*

*Inyo kayang nasisilip
Akong sawi't nasa sakit?*

*Amang magiliw sa anak
Sa gitna ng aking hirap
Ikaw rin ang nasa hinagap
bagama't ako'y napahamak.*

*Dalangin kong mataimtim
kay Bathalang maawain
ang sakit mo ay gumaling
datnan kitang nasa aliw.*

*pag-asa ko'y nariyan na
tinanggap mo ang Adarna
di man ako ang may dala
mga anak mo rin sila,*

NARRATOR 2

*Diyos nga'y di natutulog
At ang tao'y sinusubok;
Ang salari'y sinusunog
Ang banal ay kinukupkop!*

(May susulpot na isang matandang hukluban, gagamutin ang sugat ni Don Juan at kaagad itong makakatayo – magriritwal ang matanda)

MATANDA

*O, Prinsipe, pagtiisan
Ang madla mong kahirapan,
Di na maglalaong araw
Ang ginhawa ay kakamtan.*

(Masasaksihan ni Juan ang himala.)

DON JUAN

*Utang ko sa inyong habag
Ang buhay kong di nautas,
Ano kaya ang marapat
Iganti ng abang palad?*

MATANDA

*Kawanggawa'y hindi gayon
Kung di iya'y isang layon
Ang damaya'y walang gugol.*

*Saka iyang kawang gawa
Na sa Diyos na tadhana,
Di puhunang magagawa
Nang kay Ama'y magpasasa.*

*Don Juan'y hindi ko hangad
Tapusin ang pag-uusap,
Ngunit iyong isahagap
Ang Ama mong nililiyag.*

(Magkakamay ang dalawa, aalis na si Juan.)

Scene 11: DUMATING ANG TUNAY NA BAYANI SA BERBANYA – UMAWIT ANG IBON

NARRATOR 1

*Sa tulin ng kanyang lakad
Ari'y igong lumilipad
Nasa'y sa sandaling oras
Sapitin ang bayang liyag.*

KAWAL

Dumating ang Prinsipe Don Juan!

(Sasalubungin ng Ina at namamanghang ang dalawang kapatid. Pupunta sa amang nakaratay at hahalik sa kamay ng Haring walang malay, luluhod ito. Namayagpag ang Adarna sa hawla – mag-iibang kulay ang balahibo, at umawit ang Ibon.)

AWIT NG ADARNA

(Magbovocalize at await)

a.....

a.....

*Aba, Haring Don Fernando
Monarka ng buong Reyno
Si Don Juan pong bunso mo
Kaharap na't naririto.*

*Ang iyo pong bunsong anak
Nagtiis ng malaking hirap
Kamatayan ay hinamak
Sa utos mo ay tumupad.*

*Yong anak mong dalawa
Inutusang nangauna
Kabiguan ang nakuha
Kapwa naging bato sila.*

(Sumayaw sayaw ang ibon.)

*Sa kasawiang tinamo
Ng dalawang anak mo
Kung hindi po sa bunso mo
Habang buhay sila'y bato.*

*Sila nga'y binuhusan lamang
ng tubig na mayroong lalang
Nang mabasa'y nangabuhay
At sa bato'y nagsilitaw...*

(Magbabagong muli ng kulay ang Adarna.)

*Hari, iyo pong alamin
Si Don Jua'y nagtiis din,
Braso niya ay hiwain
Nang gabing ako'y hulihin.*

*Dusang ito ay tiniis
Dahil sa kanyang nais
Na huwag nang pakalawigin.*

(Nagbihis naman ang Adarna.)

*Nang pauwi silang tatlo
Dito po sa inyong Reyno
Nagbilin ang Ermitanyong
Huwag nawang may maglilo.*

*Sa apoy ng kaingitan
Nitong anak mong panganay,
Nagbuo ng kataksilan
Na patayin si Don Juan.*

(Nagbihis na naman ang ibon.)

*Bunso mo po'y humihibik
Na tigilan ang pagsakit
Ngunit itong mga ganid
Ay lalo pang nagmabangis.*

*Laking galak ng dalawa
Nang ako po'y maagaw na,
Habang daa'y anong sigla
Ng halakhak at pagtawa.*

(Nagbihis na naman ang Adarna.)

*Ang sinapit ni Don Juan
Dinamdang ko, Haring mahal
Kaya nga po gayon na lang
Yaring dusa't kalumbayan.*

*Kaya rin nga namalas mo
Ako'y laging nanlulumo
Ni kumain ay ayoko
O parinig ang awit ko.
Pagkat di pa dumating
Ang may-ari sa akin,
Ayoko sa mga taksil
Na anak mong mga sakim.*

*Yamang ngayo'y natalos mo
Ang matapat at ang lilo
Kay Don Juan, O Hari ko
Ipamana itong Reyno.*

(Biglang tumayo ang Hari na tila hindi nagkasakit – naginginig sa takot ang dalawang Prinsipe.)
(Galit na galit ang Hari, ang mga ministro ng kahariaan ay nagsilapit sa Hari.)

HARING FERNANDO

Iyan ang matagal ko nang napapanaginip.

Ngayon din

Ipatapon ang dalawang iyan

Bawiin ang lahat ng karapatan upang hindi pamarisan ng ibang pinuno at mamamayan!

DON JUAN

Ama kong Hari, ako na po ang humihingi ng tawad para sa aking dalawang kapatid.

*O, Ama kong ginigiliw
Ang puso mo'ng mahabagin
Sa kanila'y buksan mo rin.*

*Ako naman ay narito
Buhay pari't kapiling mo
Wala rin ngang nabago
Sa samahan naming tatlo.*

*Sila'y aking minamahal
Karugtong ng aking buhay
Kami'y pawang anak naman
Sa lingap mo nananangan.*

*Hindi ko po mabatang
sa aki'y malayo sila
kaya po ibigay mo na
ang patawad sa kanila.*

(Magdadrama at magiisip ang Hari, ang Reyna din naman ay magmamakaawa.)

HARING FERNANDO

*Kayo ngayon ay lalaya
Sa pangakong magtatanda.
Sa araw na kayo'y muling
Magkasala kahit munti
Patawarin kayo'y hindi
Sinuman nga ang humingi.*

*Kaya nga pakaingatan
Sasabihin ko'y tandaan:
Magkasala'y minsan lamang
Pag-umuli'y kamatayan.*

Yamang ako'y pinagaling ng ibong ito ay nis kong siya'y manatili sa piling ko.

REYNA VALERIA

Ako rin ay labis na natutuwa sa magandang ibong ito.
Napapawi ang aking lungkot sa tuwing siyang pinagmamasdan.

HARING FERNANDO

Kayong aking mga anak ay may mahalang tungkulin sa ibon at sa akin.
Sa tuwing gabi, kayo ay magbabantay sa ibon
Ang inyong pagsukab
Sa akin ay magbabayad.

Scene 12: ASSIGNMENT: BANTAYAN ANG IBON NG 3 PRINSIPE

NARRATOR 2

*Tatlong hati sa magdamag
Bawat isa'y tatlong oras
Para nilang hinahatak
Ang gabi sa pagliwanag.*

NARRATOR 1

*Datapuwat O! Iyang ingit
Sawang maamo'y malupit
Pagsinumpong na magganid
Panginoo'y nililingkis.*

*Si Don Pedro'y pinatawad
Sa gawing di-marapat
Sa sarili'y naging galak
Kapatid ay...ipahahamak!*

NARRATOR 2

*Kapatid na pangalawa
Niyayang magsabay sila
Nang pagtanod sa Adarna
Magsabay ring mamahinga.*

DON DIEGO

Sasabay ba ako ngayon?
Mamaya'y sino kung gayon
Ang magbabantay sa ibon?

DON PEDRO

Gisingin mo si Don Juan
Pagdating dito ay iwan
Huwag na siyang halinhinan.

DON DIEGO

At paano naman siya
Tatanod nang makalawa?

DON PEDRO

Huwag kang mag-alala
Bukas tayo magkikita.

(Isasadulang, pagod na si Juan sa kababantay sa ibon, nakatulog ito sa harap ng ibon, habang natutulog ay dumating si Pedro at Diego, pinawalan ang ibon.)
(Pagkagising ni Don Juan ay wala na ang ibon.)
(Bilang nataranta si Don Juan at minabuti nitong maglayas.)
(Pagkaumaga – nagising ang Hari – imbrey na at wala ang ibon.)

HARING FERNANDO

Tawaging ang tatlong Prinsipe?
Anong kapabayaan ito!

(Darating ang dalawa)

O, bakit kayo lang? Nasan si Juan?
Bakit hindi kayo mukhang puyat?

DON PEDRO

Hindi po kami ang bantay, si Juan?

HARING FERNANDO

Pinabayaan ninyong mag-isang magbantay si Juan sa ibon sa boong magdamag?

DON DIEGO

Hahanapin po naming si Juan.

DON PEDRO

Sigurado po kaming makikita namin si Juan.

Scene 13: SA ARMENYA NAGKITA ANG 3 MAGKAKAPATID

NARRATOR 2

*Yumao na ang dalawa
Nagmamagaling sa Ama
Ang pangako pagnakita'y
luuwi't nang magdusa.*

NARRATOR 1

*Di nga naman nagtagumpay
Ang tiyagang pinuhunan;
Makita rin si Don Juan
Sa Armenyang kabundukan.*

NARRATOR 2

*Itong bundok ng Armenya
Isang pook na maganda
Naliligid ng lahat nang
Tanawing kaaya-aya.*

*Tumutubong punong kahoy
Mga bungang mapupupol
Matataba't mayamungmong
Pagkain ng nagugutom.*

NARRATOR 1

*Doo'y payapa ang buhay
Malayo ka sa ligamgam
Sa tuwina'y kaulayaw
Ang magandang kalikasan.*

*Matutulog ka sa gabi
Na Langit ang nag-iiwi
Sa magdamag ay katabi
Ang simoy na may pagkasi.*

NARRATOR 2

*Sa Armenya nga tumahan
Ang Prinsipeng si Don Juan
Upang doon pagsisihan
Ang nagawang pagkukulang.*

*Nagkita na't nagkaharap
Ang hanap at humahanap
Si Don Diego nang mangusap
Hiya't takot ang nahayag.*

DON JUAN

O, anong ginagawa ninyo dito?

DON DIEGO

Pinahahanap ka ng Amang Hari.

DON JUAN

Alam mo na ikaw ang may kasalanan sa nangyari!

DON PEDRO

O, kayong dalawa ay huminahon.

(Bubulong kay Diego.)

Huwag kang magpahalata ng takot mo.

DON JUAN

Ikaw Diego ay hindi na nagtanda.
Noong una ay pinatawad ko na, ngayon ay inulit nanaman ninyo ang inyong kasalanan. Umalis ako sa Berbaniya upang ang tunay na may sala ay hindi maparusahan.

DON DIEGO

Don Pedro, ano ang mabuti nating gawin?
Malamang na bumalik sa atin ang parusa.

DON PEDRO

Tumahimik ka!
Huwag na tayong magbalik sa Berbanya.
Tayong tatlo ay magsama na lang dito sa Armenya,
upang masiguro ang ating kapanatagan.
Sigurado akong parurusahan tayo ng Hari.

DON JUAN

Ako'y hindi makakapisan sa inyong dalawa.

DON PEDRO

*Ibig nami'y sumama ka
Nang mabuo ang ligaya
Sa anumang maging hangga
Tayong tatlo'y magkasama.*

Scene 14: PAGKAKITA SA BALON

NARRATOR 1

*Sa dibdib ma'y nakapako
Ang subyang ng pagkasiphayo
Ang nanaig din sa kuro
Hinahon ng kanyang puso.*

*Kung siya'y may kahinaan
Sukat maging kapintasan
Ang pag-ibig na dalisay
Sa kapatid kaylan man.*

NARRATOR 1

*Noon din ay lumakad
Bagaman tanghaling tapat,
Araw'y pagkatingkad-tingkad
Nakapapaso sa balat.*

*Inakyat ang kabatuhan
Nang dumating sa ibabaw,
Sa gitna nang kasabikan
Ay may balong natagpuan.*

NARRATOR 2

*Sila'y mga panginoon
ng lahat ng hayop doon,
Sa kapatagan at burol
Kabuhaya'y mapuputol.*

*Ano pa nga't pagkainam
Ng kanilang kapalaran;
Kanila ang kalawakan
Ng ibaba't kataasan.*

*Ano pa nga ang hahanapin
Kung ang nasa lang ay aliw?
Ngunit likas na sa atin
Ang wala ay paghanapin.*

*Balo'y lubhang nakaakit
Sa kanilang pagmamasid,
Malalim ay walang tubig
Sa ibabaw ay may lubid.*

DON JUAN

*Balong ito'y may hiwaga
Ang mabuting gawin kaya
Lusungi't nang maunawa.*

*Ngayon din ako'y talian
Ihugos nang dahan-dahan
Tali'y huwag bibitiwan
Hanggang di ko tinatantang.*

DON DIEGO

*Ko'y matanda sa iyo
Kaya marapat ay ako
Ang ihugos muna ninyo.*

*Ako ang siyang aarok
Ang hangganan kung maabot
At doo'y may matatalos
Malalaman ninyong lubos.*

DON PEDRO

Wala ka ring karapatan
Pagkat ako ang panganay
Nasa akin ang katwiran.

(Walang nagawa ang dalawa at pinauna si Pedro.)
(Nasa kalahatian pa lamang ng balon si Pedro ay nagpaahon na ito.)

DON DIEGO

Narating mo ba ang hangga?
Ano roon ang Nakita?
Pamumutla mo'y ganyan na?

DON PEDRO

Hintay muna, hintay kayo
Magpuputok ang dibdib ko.

*O, hindi ko matagalan
Ang dilim na bumalabal
Sa sindak at katakutan
Para akong sinasakal!*

(Si Don Diego naman ang sumunod at ganun din ang nangyari.)

DON JUAN

Sa amin ay ibalita
Kung tapos ang hiwaga...

DON DIEGO

Ewan ko.. wala, wala!
Sa lalim na walang hanggan
Ang takot ay umiral
At kung doon ay magtagal
Mapapatid yaring buhay.

(Si Juan naman ang nagtali ng lubid at sumubok.)

(Maaaring ipakita ito sa pamamagitan ng LCD projector na makikitang malalim ang inaabot ni Don Juan at wiwikain ang nakita habang nakatali sa lubid.)

Scene 15: ANG LAMAN NG MAHIWAGANG BALON: HIGANTE AT DONYA JUANA

DON JUAN

Ano't akin pang ninasa
Na tuklasin ang hiwaga
Kung hindi rin magagawa?

Anuman ang kasapitan
Ito'y di ko uurungan
Ang malaking kabiguan
Ay bunga ng karuwagan.

Nasimulan nang gawain
Ang marapat ay tapusin
Sa gawing pabimbin-bimbin
Wala tayong mararating.

(Sa pagsapit sa lupa ay kumikinang ang mga kristal na inaapakan ng mga nasa ilalim, kaya daig pa ang may ilaw. Ang mga halaman duon ay makisap sa kulay pilak – galingan ang pagiilaw sa eksenang ito)

O, hiwaga...
Ito'y sa engkantong gawa!

(Makikita niya si Donya Juana – babatiin ni Juan)

DONYA JUANA

Sa matamis na bati mo
Nagagalak ang puso ko,

*Ngunit manghang-mangha ako
Sa iyo pagkaparito!*

DON JUAN

*Ako'y isang pusong aba
Nakayakap ng dalita
Inihatid ditong kusa
Ng pagsinta kong dakila.*

*Inimbulog sa itaas
Ng malabay niyang pakpak
Saka dito inilapag
Maglingkod sa iyong dilang.*

*Ako'y iyong kahabagan
O, Prinsesang minamahal
At kung ito'y kasalanan
Sa parusa'y nakalaan.*

(libig naman agad si Donya Juana pero hindi niya ipinahalata.)

*Kung wala kang pagmamahal
Kitlin mo na yaring buhay.*

*Ano pa yaring halaga
Kung sawi rin sa pagsinta
Mahalaga, O, Donya Juana
Hininga ko'y malagot na.*

(Sa kalungkutan ni Juan ay itinayo ni Juana.)

DONYA JUANA

*Tanggapin mo yaring puso
Pusong iyan pagnaglaho
Nagtaksil ka sa pangako.*

DON JUAN

*Magtaksil? Pagtaksilan?
Ang buhay ng aking buhay,
Prinsesa kong minamahal
Panahon ang magsasaysay.*

DONYA JUANA

*Ngayon, ang aking panganib
Saan kita ililingid
Nang maligtas sa pasakit
Ng Higanteng sakdal lupit?*

*Higanteng ito'y siya nga
Sa akin ay may-alaga
katapanga'y di-kawasa
taong datna'y sinisila.*

*kung datnan kang kaniig ko
galit niya ay susubo,
mapanganib ang buhay mo
baka ikaw ay matalo.*

DON JUAN

*Prinsesa kong minamahal
Ang matakot ay di bagay;
Manghawak sa kapalaran
Sa Diyos na kalooban.*

(Dadating ang Higante.)

HIGANTE

Donya Juana!!!!!!!!!!

(Nanlilisk ang mata.)

Amoy manusia....
Dito ay may tao pang iba!

(Magkukunwari ang Reynang walang alam.)

Laki ko ngayong tuwa
Dito ay may masisila.

Di na pala kailangang
Mamundok pa at mamarang
Dito man sa aking bahay
Lumalapit na ang pindang.

(Lalabas si Don Juan.)

DON JUAN

Higante!

Kung ikaw man ay kilabot
Sa pook mong nasasakop
Sayang iring pamumundok
Pag-di kita nailugmok.

HIGANTE

At matapang? May lakas pa!
Na tumawad sa akin kaya?
A, pangahas! Ha ha ha
Ngayon mo makikilala.

(Magsasagupa, at ang Higante ay mapapatay.)
(Mag-eechusan sina Juan at Juana.)

DON JUAN

*Halika na hirang
At ang balon ay panawan
Tayo na sa kaharian
Ng aking mga magulang.*

DONYA JUANA

*O, Don Juan aking sinta
Diyata't aalis kata
Dito ay maiiwan pa
Ang bunso kong si Leonora?*

*Si Leonora'y kapatid ko
Kasama sa balong ito,
Nariryan sa palasyo
Dito ay matatanaw mo.*

DON JUAN

*Paroonan mo't sunduin
Sa ngalan ko ay sabihin
Siya'y parito ngayon din
At ibig kong kausapin.*

DONYA JUANA

*Ngunit, irog may pangamba
Ang pagsundo mo sa kanya;
May tangkilik kay Leonora
A, Serpyenteng palamara.*

DON JUAN

(Magpapaalam)

*Huwag maghilahil
May awa ang Inang Birhen
Sa magandang nasa natin
Ay di niya hahabagin.*

(Magyayakap at magdidilim.)

Scene 16: ANG SERPYENTE AT LEONORA

(Sa pagbukas ng ilaw ay may maliit na kaharian. Sa ikalawang palapag, simple at nakadungaw doon ang nagniningning na nakapulang si Leonora – matatanaw si Don Juan.)

LEONORA

O, pangahas sino ka ba
At ano ang iyong pita?

DON JUAN

*Sa mahal mong yapak
Alipin mo akong tapat
Humahalik at ang hangad
Maglingkod sa iyong dilag.*

LEONORA

*Di mo baga nalalamang
Mapanganib iyang buhay;
Sa Serpyente kong matapang
Walang salang mamamatay?*

DON JUAN

*Mapanganib man ngang lubha
Ano pa ang magagawa
Tanggapin ang pagkadusta.*

*Pinopoon kong Prinsesa
Galit mo po ay magbawa
Kung ako ma'y nagkasala
Ito'y dahil sa pagsinta.*

*Danga't ako'y nagkapuso
Na pinukaw ng pagsuyo
Sa dilag mo'y kalayan ko
Matanggap ang pagsiphayo?*

(Aarte pa si Leonora, wari nga ay nag-iisip na tanggapin ang pag-ibig ni Juan.)

LEONORA

*Di rin ako nakatiis...
Prinsipe, ikaw'y pumanhik
Dito na tayo magniig
Bahay ko ma'y di-marikit,
Payapa't di-maligalig.*

(Aakyat)

DON JUAN

*Prinsesa kong pinopoon
Salamat sa pag-ampon,
Mag-utos ka't maayon
Itong lingkod mula ngayon.*

*Leonora kong minamahal
O, buhay ng aking uhay
Sa puso ko't katauhan
Wala ka nang kalanturan.*

*Bulaklak ka ng pag-ibig,
Pabango ng aking dibdib
Tuwing ako'y mahahapis
Lunas na ang iyong titig.*

(Makakatulog sa pagkatapos ng chuchukchakan.)
(Darating ang Serpyente)

LEONORA

Don Juan kasi ko't sinta
Paano ang buhay natin sinta?

(Sa hagdan ay may naaamoy ang pitong (7) ulo ng ahas na Serpyente)

SERPENTE

Dito ay amoy manusya,
Leonora, bakit kaya
May tao'y ikinaila?

(Lumabas si Don Juan at dinaluhoy ang Serpyente ng kanyang espada.)

DON JUAN

Ang buhay mo'y mapupunit!

SERPENTE

Iyan ang hinahanap ko
Magsisi ka at totoo
Makikitil ang buhay mo.

(Tuwing napuputol ni Juan ang isang ulo ay bumabalik ito at nakakabit ulit.)
(Habang pumoporma ay nagdadasal si Don Juan.)

LEONORA

(Sa bintana.)

Don Juan ay naririto
Ang mabagsik na balsamo
Na sa bawat isang ulo
Na naputol, ibuhos mo!

(Nang makitang may inabot ang Prinsesa kay Juan ay lalung nagalit ang Serpyente)
(Naglaban ulit - nakaputol na ng isang ulo at binuhusan ng balsamo.)

DON JUAN

Mg-ingat mga kuhila
Sa galit ko't pagkadusta
Magugunaw itong lupa

Di ko kayo huhumpayan
Hanggang hindi mangamatay,
Ang ulo ko, iisa man
Ako ang magtatagumpay.

(Hayon, na tsugi nga ang Serpyente ng maputol lahat ang ulo.)

*O, marikit na Prinsesa
Tapos na ang iyong dusa.*

*Halika na akin giliw
Balong ito ay lisanin
Bagong lupa ang tunguhin
Sa iyo'y makaaliw.*

(Bumaba ang dalawa sa kaharian at tinungo ang kapatid na Donya Juana.)
(Ang tila batong lobo ni Leonora na sinumpa ng Serpyente ay nabuhay at sinama ng tatlo sa paglabas ng balon – magdidilim.)

Scene 17: PAG-AHON SA BALON

(Pagliwanag ay nasa ibabaw na sila ng balon at naroroon si Don Pedro at Don Diego)

DON JUAN

O mga kapatid ko
Ang kasama ko ay sina Donya Juana at Leonora.

(Masama ang titig ni Don Pedro type nya si Leonora.)
(Makikita ni Don Juan ang pagnanasang iyon ng kuya.)

O, halika na kayo at bumalik na tayo ng Berbania.
Alam ninyo ba mga kapatid, kinalaban ko ang Higante at Serpyente...

(Habang inaakap-akap naman ni Pedro si Leonora at si Don Diego naman ay si Juana)

LEONORA

O, Juana, ang aking singsing

DONYA JUANA

Saan mo na iwan?
Mahalaga ang singsing na iyo.

LEONORA

Oo, iyon ay bigay sa akin ng aming ina.
Ang alaala ko ay naiwan ko iyon sa lamesa ng kaharian ng Serpyente.

DON JUAN

Ako na ang babalik.

LEONORA

Giliw ko,
Ang singsing ko'y bayaan na
Pagparoon mong mag-isa
Malaki kong alaala.

DON JUAN

Huwag, Leonorang giliw;
Ang singsing mo'y dapat kunin
Dito ako ay hintayin
Kita'y pagbabalikan din.

(Nagtali si Don Juan sa baywang. Kaagad binanatan ni Don Pedro at inihulog sa balon.)

LEONORA

Huwag.....

DON PEDRO

Prinsesa kong minamahal,
Aanhin mo si Don Juan?

*Ako nama'y naririto
Umiibig din sa iyo
Maging siya't maging ako
Iisa sa pagkatao.*

*Kapwa kami may'rong dangal
Prisepe ng aming bayan
Pagkat ako ang panganay
Sa akin ang kaharian.*

*Kaya ikaw'y gagawin ko
Na Reyna sa aming Reyno,
Lahat doo'y utusan mo
Sunud-sunuran sa iyo.*

(Umiiyak si Leonora at binulungan ang kanyang Lobo.)

LEONORA

*Ang Prinsipe kung masaktan
Gamutin mong madalian
Siya'y aking hinihintay.*

*Sabihin mong di ko ibig
Dito ang aming pag-alis
Kami lamang ay piniit
Ng taksil niyang kapatid.*

(Magdidilim.)

Scene 18: BUMALIK SI PEDRO AT DIEGO SA BERBANYA BITBIT ANG MAPAPANGASAWA

(Plush back sa kaharian)
(Nanaginip)

HARING FERNANDO

*Don Juan bunso ko!
Ano baga't gagayunin
Ang bunso kong ginigiliw,
Ito nama'y di salarin
Na marapat pagbayarin?*

*Ang bunso kong Don Juan
May loob na malumanay
Matapat sa kaibigan
Uliran sa kabaitan*

*Kaya kung may maglililo
Sadyang taksil na lang ito
Huwag naming magtotoo
Malupit na pangarap ko.*

(Tumanaw sa malayo ang Hari at natanaw na paparating ang anak na panganay.)

*Ano't kayo ay naglaon
Sa bundok at mga burol?*

DON PEDRO

*Ama naming nililiyag
Sinagawa naming hirap
di-masyadong ipangusap.*

DON DIEGO

*Walang burol, nayo't bundok
Na di naming nahalughog
Siniyasat bawat tumok
Mga sapa, batis, ilog*

DON PEDRO

*Di rin namin nasumpungan
Ang bunso mong minamahal
At sa aming kapaguran
Ito po ang natagpuan.*

DON DIEGO

*Magkapatid na Prinsesa
Sa balon nagtitira
Balong ito'y engkantada
Nilusong naming dalawa*

DON PEDRO

*Doo'y aming nakalaban
Dalawang ganid sa parang
Ang Higenteng mamamatay
At Serpyenteng tampalasan*

DON DIEGO

*Sa amin pong mga kalis
Tapang nila ay nagahis
Sa kay Kaka naming bagsik
Uhay nila'y nangapatid*

DON PEDRO

*Nang mapatay naming sila
Inuwi ang Prinsesa
Nang aming mapangasawa
Mapabilang sa Berbanya.*

(Nalungkot ang Hari.)

HARING FERNANDO

*Sa Diyos
Pasalamat kayong lubos.*

DON PEDRO

*Amang makapangyarihan
Puno nitong kaharian
Ang iyo pong kalooban
Siya naming igagalang.*

*Kung ako po'y tatanungin
Si Leonora na ang akin
Si Don Diego'y ikasal din
Kay Donya Juanang butihin.*

LEONORA

*Ako po ay sumusuway
Sa atas mo Haring mahal
Ngunit isang kahilingan
Iliban muna ang kasal*

*Mula ako'y maulila
Sa akin pong ama't ina
Pitong taon kong panata
Mamuhay nang mag-isa*

HARING FERNANDO

*Pairugan si Leonora
Magpatuloy sa panata;
Pedro'y pasasaan бага
Di matupad iyang pita.*

*Ikaw naman, Donya Juana
Sa anak kong pangalawa
Kasal ninyo ay handa na
Pati ng gagawing pista.*

NARRATOR 1

*Siyam na araw na singkad
Buong Reyno ay nagalak
Sa kasala'y nagkayakap.*

NARRATOR 2

*Nagtatalik ang Berbanya
Sa ginawa niyang pista
Samantalang sa Armenya
Si Don Jua'y nagdurusa.*

NARRATOR 1

*Nang abutan niyong lobo
Katawan ay lunung-luno
Lasog pati mga buto
Dugo'y nunukal sa ulo.*

NARRATOR 2

*Pinagyaman ang Prinsipe
Sa higa ay pinagbuti
Kumuha ng tatlong bote
At lumipat na maliksi.*

NARRATOR 1

*Samat at nalilibang
Ang sa ilog ay may bantay
Tatlong bote ay nalagyan
Ng tubig na kagamutan.*

NARRATOR 2

*Mula rito ay palingid
Kay Don Juan ay bumalik
At ang kanyang dalang tubig
Sa Prinsipe'y ipinahid.*

NARRATOR 1

*Prinsipe'y kaagad lumakas
Nabahaw ang mga sugat
Nakatindig at ang gilás
Ngayon ay lalong tumingkad.*

Scene 19: MULING PAGKIKITA NI DON JUAN AT ADARNA

(Naalala ng Prinsipe ang singsing at kinuha sa kaharian.)

DON JUAN

*O, Diyos, Haring mataas
Panginoon naming lahat
Sa alipin mo'y mahabag
Na ituro yaong landas.*

*Yaong landas na matuwid
At iligtas pa sa panganib
O, Ama kong iniibig
Kasihán ka rin ng langit!*

NARRATOR 2

*Naginot na ng paglakad
Kabundukan ay tinahak
Ang bagtasa'y hinanap
Nang makarating kaagad.*

*Ngunit siya ay dinalaw
Ng malaking kapaguran
Humanap ng masisilungan
Ligtas sa init ng araw.*

NARRATOR 1

*Sakanyang pagkagulaylay
Ang Adarna ay dumatal
Ang Prinsipe'y natanawan
Agad nakilala naman.*

*Pagdapo sa punong kahoy
Namayagpag na ang ibon
Balahibong unang suson
Hinunos na di nalaon.*

IBONG ADARNA

*O Prinsipe ng Berbanya
Katoto kong sinisinta
Sa tulog mo'y gumising ka
Ako ay may ibabadya.*

(Nagising si Juan.)

*Anong haba na ng araw
Ang sa ati'y namagitan
Mulang tayo'y maghiwalay
Sa Berbanyang iyong bayan.*

*Kung ako man ay umalis
Di sa iyo'y hinanakit
Manapa nga'y sa pag-ibig
Maligtas ka sa pasakit.*

*Salamat at hawla lamang
Ang naisip nilang bukas
Ang talagang pinapakay
Ikaw't ako ay mapatay.*

*Limutin sa alaala
Ang giliw mong Leonora
Dito ay may lalalo pa
Sa karangalan at ganda.*

*Sila'y tatlong magkakapatid
Nag-aagawan na dikit
Tatlong mutya ng pag-ibig
Sa mundo'y walang kaparis.*

*Sila'y anak ni Salerno
Hari sa nasabing Reyno
Kapwa hari't maginoo
Gumagalang na totoo.*

*Sa tatlo'y iyong piliin
Si Maria Blancang butihin
Ganda nito ay tantuin
Daig ang talagang maningning.*

*Dalawang kapatid niya
Si Isabel at si Juana
Una'y tala sa umaga
Bituin ang pangalawa*

*Kaya hayo na Don Juan
Sa Reyno ng de los Cristal
Iyong ipagkakarangal
Sa Ama mong minamahal*

NARRATOR 2

*Sa payo nitong Adarna
Ang Prinsipe'y lumakad na
Nalimutan si Leonora
Puso'y na kay Maria Blanca.*

*Samantalang si Don Juan
Patungo sa de los Cristal
Si Leonorang matimtiman
Araw gabi'y nalulumbay.*

NARRATOR 1

*Araw gabi'y tumtangis
Sa kinalalagyang silid
Walang laging nasasambit
Kundi si Don Juang ibig.*

*Pananaghoy ni Leonora
Pa'nong maririnig бага
Si Don Juan'y malayo na
Di na siya alaala.*

ACT 2: HIWAGA NG PAGI-IBIGAN NI DON JUAN AT DONYA MARIA

Scene 20: PATUNGONG CRISTALES: UNANG MATANDA

NARRATOR 2

*Tatlong taong naglalakad
Sa paranga't mga gubat
Masigasig ang paghanap
Sa Reynong kanyang pangarap*

*Ngunit laging naliligaw
Nalalayo yaong daan
Tila bawat gawing hakbang
Palayo sa de los Cristal.*

*Diwa'y sa awa ng Diyos
Sa Prinsipeng napalaot,
Sa libis ng isang bundok
May matandang sa-sisipot.*

DON JUAN

*Tanda, ako'y kaawaan
Iligtas sa kagubatan
Kung may dala kayo riyan
Ako po'y inyong limusan*

MATANDA

*Ako ay may nasa supot
Tinapay na durod-durog
Ikaw na nga ang dumukot
Kumain ka't ng mabusog.
Nang ikaw ay masiyahan
Heto ang pulut-pukyutan.*

*At diyan sa isang bumbong
May tubig kang maiinom
Ingatan lang na matapon
Upang ako'y may mabaon.*

DON JUAN

*Ako po ay naglalakbay
Patungo sa de los Cristal
Marami nang naraan
Di ko pa rin matausan.*

*Jesus na Panginoon ko
Sa paglalakbay na ito*

*Sandaang taon nang husto
Bayang yaon, ay ewan ko*

MATANDA

*Ngunit kita'y tuturuan
Bundok na yao'y puntahan
Mula rito ay tandaan
Nasa ikapitong hanay.*

*Doon ay may Ermitanyo
Na sasalubong sa iyo
Kapirasong barong ito
Sa kanya'y ipakita mo.*

*Kung ikaw ay tatanungin
Kung kanino ito galing
Ang tangi mong sasabihin
Sa matanda pong sugatin!*

NARRATOR 1

*Si Don Jua'y naglalakad
Sa landasing madadawag
Kay Leonora'y naguulap
Ang langit ng kanyang palad.*

*Sa silid ay nag-iisa
Kaurali'y mga dusa
Maningning na mga mata
Sa luha'y nanlalabo na.*

*Si Don Pedro kung dumalaw
Akala na'y si Don Juan
Pag-di ito namasdan
Pinto niya'y ayaw buksan.*

NARRATOR 2

*Ang Prinsesa'y nanahimik
Sa malungkot niyang silid
Si Don Pedro ay umalis
Na may sugat sa dibdib.*

*Samantala, si Don Juan
Na sakbibi rin ng lumbay
Sa bundok at kaparangan
Paglakad ay hinay-hinay.*

Scene 21: PATUNGONG CRISTALES: IKALAWANG MATANDA
(Dinatnan ni Don Juan ang Ermitanyong ang balbas ay hanggang tuhod.)

ERMITANYO

*Ikaw tukso ay pagkalaki
Lumayo sa aking tabi.*

*Dito'y mahaba nang araw
Na ako'y nananahan,
Sa tahimik kong pamumuhay
Walang taong nakaalam.*

DON JUAN

*Nuno'y wag pong mamangha
Ang akin pong pagsasadya
Ay utos ng Matanda.*

*Narito po't aking dala
Kapisasong baro niya,
Na siya pong magbabadya
Niring marangal kong pita.*

(Inamoy ng Ermitanyo ang damit at hinagkan at saka lumuha.)

ERMITANYO

*Jesus na Panginoon ko
Isang galak ko na itong
Pagkakita sa baro Mo.*

*Ngunit ang di ko makita'y
Katawan Mong mapaninta
Di ko nababayaan pa
Ang aking nagawang sala.*

(Inilagay sa dibdib ang damit at binalingan si Juan.)

*Ano baga ang sadya mo
Sa iyong pagkakarito?*

DON JUAN

*Marangal na Ermitanyo
Hangad ko po'y tulong ninyo.*

*Tinutunton ko pong pilit
Ang Reino de los Cristales
Kahariang sakdal dikit
Kayo ang nakababatid*

ERMITANYO

*Jesus na Panginoon ko
Limang dantaon na ako
Na naninirahan dito
Malayo sa mga tao.*

*Ngayon, kita'y tuturuan
Sundin sang mahinusay
Sa ikapitong bundok na 'yan
May matanda kang daratnan.*

*Itong baro ko ko'y dalhin mo
Ibigay sa Ermitanyo
Baka sakali ngang ito
Ang makatulong sa iyo.*

(Sa Olikornyo – *ibon din ito bano!*)

*Ang Prinsipe'y ihatid mo
Sa bahay ng kapatid ko,
Magbalik ka nga 'gad dito
Nang hindi mainip ako.*

Scene 22: PATUNGONG CRISTALES: IKATLONG MATANDA

(Inilipad at nakarating sa isa pang Ermitanyo mas matanda pa ang itsura sa nauna- balbas ay sumasayad sa lupa.)

DON JUAN

*Narito po't tingnan ninyo
Kapisasong barong ito
May padala'y Ermitanyong
Sa'aki'y nagpaparito.*

ERMITANYO

*O, Diyos na darakila
Ito'y isa Mong himala
Sa dunong Mo'y sino kaya
Ang maaaring humula?*

*Kung gayon ay sabihin mo,
Prinsipe ang sadya rito*

*Kung sa akala'y kaya ko
Ako'y handing sumaiyo.*

DON JUAN

*Nuno, ako'y kahabagan
Sadya ko po ay malaman
Yaong Reino de Los Cristal*

ERMITANYO

*Walong daang taong husto
Paninirahan ko rito.*

*Ngunit walang kaalaman
Sa Reino de los Cristal
Ang hanap mong kaharian
Ewan ko kung matagpuan.*

*Tignan sa aking sakop
Mga ibong nasa bundok
Kung kanilang naabot
Ang Reino ng Cristalimos.*

(Mag bell – magagalit – dadating ang mga ibon kasama ang Agila.)

*Parang di mo pa unawa
Itong tunog ng kampana
Saan man naroong lupa
Ay umuwi kayong bigla!*

AGUILA

*Di ko po hangad na suwayin
Alin man sa inyong bilin
Ngunit ako po'y nanggaling
Sa pagkalayong lakbayin.*

ERMITANYO

*Kung gayo,
Ngayon din ay sabihin mo
Lupang yaon ay kung ano
Baka siya nang hanap ko.*

AGUILA

*Ermitangyong iniibig.
Isang lupaing marikit
Ang Reino de los Cristales.*

Kaninang umaga lamang

*Doon ako nag-agahan
Isang peras na mainam
Ang lasa ay malinamnam.*

ERMITANYO

*Don Juan, narinig mo na
Ang balita ng Agila
Kaya ngayon'y humanda ka
Matutupad iyang pita.*

Scene 23: PAGDATING SA REINO DE LOS CRISTALES AT SI DONYA MARIA

(Habang sinasaysay ng mga tauhan ang kuwentuha, iaarte na.

Lilipad ng Agila at si Don Juan – ilalapag sa batisan – makikita si Donya Maria.)

DON JUAN

*O, himala ka ng dilag
Na sa akin ay bumihag
Malaki man yaring hirap
Nasabis ng tuwa't galak.*

*Isang Sirena sa dagat
Na nagsasabog ng dilag
Sa paligid ay may perlas
Sa perlas din nakayapak*

(Nilapitan ni Juan ang damit na nakabilad ng nalilingong Prinsesa at hinagkan ito.)

DONYA MARIA

*Sino kayang lapastangan
Ang naparitong nagnakaw,
Baka ang utusan naman
Ng Haring aking magulang.*

DON JUAN

*Huwag ko pong maging sala
Ang sa damit mo'y pagkuha
Ugali ng may pagsinta
Maging pangahas sa pita.*

DONYA MARIA

*Sa iyong pagkukumbaba
Halos ikaw'y lumuha
Ang galit ko ay nawala
Parang natunaw na bula.*

*Ngunit tabi sa harapan
Ako'y iyong pagtapatan
Alin bagang kaharian
Ang iyong pinanggalingan?*

DON JUAN

*O, Bulaklak na Sampaga
Ako'y anak ng Berbanya
Kahariang aywan ko ba
Kung muli kong makikita.*

*Ang inyo pong kaharian
Ay sinadya kong nilakbay
Bula ang aking sinakyan
Sa dagat lulutanglutang.*

*Dito sadyang hinanap
Ang laon ko nang pangarap
Sa puso ko'y bumabagabag
Isang talang sakdal dilag.*

*Kung sa aking pagsasakit
Ay wala ring masasapit
Bumagsak na iyang langit
Mamatay ay anong tamis.*

*Kaya, mahal na Prinsesa
Damit mo po'y abutin na
At baka pa ipagdusa
Ng aba kong kaluluwa.*

DONYA MARIA

*Magtindig ka at humawak
Sa kanang kamay ko, liyag
Iya'y tandaang walang kupas
Ng pagsinta kong matapat.*

(Upo sa batong makinis ang dalawa.)

*Iyang iyong natatanaw
Mga batong nakahanay
Ang lahat na'y taong tunay
Na pawing naparusahan.*

*Ang naglapat ng parusa
Ay ang Haring aking Ama
Pawing iningkanto niya
Diyan na nga napatira.*

*Lahat sila ay Prinsipe
Maginoo't mga Konde
Pawa silang naduhagi
Sinta nila'y di nangyari.*

*Pagkat kita'y iniibig
Pag-ibig ko'y hanggang langit
Don Juan, hindi ko nais
Mabilang sa naamis.*

*Kaya lahat ng bilin ko
Ay itanim sa loob mo
Ingatang huwag mabuyo
Sa kay-Amang silo't tukso.*

*Mamayang ikalima
Magigising si Ama
Sa sandal kang makita
Pagdaka'y sisinuhin ka.*

*Kapag ikaw ay tinanong
kung ano ang iyong layon
tugunin mong 'Panginoon
maglingkod ba iyong kampon.*

*Kung ang aking kaliitan
Marapatin ng kalooban
Maging gantimpla naman
Sa anak mo ay makasal!*

*Sakaling anyayahan kang
Sa palasyo'y manhik muna
Pasalamat sa anyaya
Paunlaka'y huwag sana.*

*Ang pagpanhik sa palasyo
Isang silo ng amok o
Sa sandal kang mabuyo
Tiyak na kamatayan mo.*

*Sukat ang pasalamatan
Ang magandang kalooban
Ligtas ka sa kasawian
Siya'y iyong napagbigyan*

*Upang siya'y maniwala
Marangal ang iyong nasa
Sa kanya'y ipahalata
Sa utos ay nakahanda*

*Sabihin mong: Haring mahal,
Lingcod ninyo'y pagutusan
Maging ito'y mabigat man
Ako'y hindi po susuway.*

*Anoman ang iaatas
Tanggapin mo aking liyang
Hindi ikaw ang tutupad
Kundi akong kanyang anak.*

*Yamang nagyon'y nalalaman
Ang dapat mong paghandaan
Ako muna ay paalam
Baka kami kainipan.*

*Kaming tatlong magkakapatid
Sa palasyo ay papanhik
Ikaw sana'y manahimik
At tibayan ang dibdib.*

*Mam'yang gabi ay asahan
Dito kita'y babalikan
Upang aking maalaman
Ang kay Amang kautusan.*

Scene 24: UNANG UTOS NG HARING SALERMO

DON JUAN

Bati ko'y magandang hapon
Sa Hari kong panginoon.

HARING SALERMO

Salamat na walang hanggan
Magandang hapon din naman.

DON JUAN

*O, Monarkang sakdal buti
Ako po ay isang Prinsipe
Ang Berbanyang nagkandili
Kaharian ding malaki.*

*Ngalan ko po ay Don Juan
Bunsong anak ng magulang
Sa Berbanya'y minamahal
Lungkot nila ang mawalay.*

*Bayan ninyo ay nasapit
Sa atas po ng pag-ibig
Pusong lumagi sa hapis
Ang harap ay isang langit.*

*Kaya, kung magiging dapat
Haring sakdal na ng taas
Ang Berbanya ay ilangkap
Sa koronang iyong hawak.*

HARING SALERMO

*Kung gayon
Sa palasyo ay manhik ka
At dito pag-usapan ta
Ang layon mong mahalaga.*

DON JUAN

*Iyan po'y di pasasaan
Ang hintay ko'y pagutusan
Ng aking makakayanan.*

HARING SALERMO

(Sa utusan.)

*Ngayon din ay kumuha ka
Ng trigong kaaani pa
Ang sansalop ay sapat na
Dito'y dalhin kapagdaka.*

(Ilalabas ang trigo.)

*Trigong ito'y iyong dalhin
Pag-ingatan mong magaling
Huwag mawalan ni sambutil
At pakinggan ang gagawin.*

*Iyang bundok na mataas
Tibagin mo't nang mapatag
Diyen mo nga ikakalat
Itong trigong aking hawak.*

*Ngayon din ay itanim
Gabing ito'y patubuin,
Ngayong gabi'y pamungahin
Gabing ito ay anihin.*

*Sa gabing ito rin naman
Ay gagawin mong tinapay
Sa hapag ko'y magigisnan
Pagkain ko sa agahan.*

NARRATOR 1

*Trigong bigay nitong Hari
Dinala nang walang ngimi
Gayon pa ma'y nililimi
Ang hiwagang di mawari.*

NARRATOR 2

*Salamat at gumabi na
Natapos din ang balisa
Ang marilag na Prinsesa
Nag-ayos ng gayak niya.*

Scene 24: PAG-AKO NI DONYA MARIA – PINATAG ANG BUNDOK AT TAMNAN NG TRIGO

DON JUAN

*Minumutya kong Prinsesa,
Ang utos ng iyong ama
Mabigat at di ko kaya.*

DONYA MARIA

*Huwag kang mag-alala,
Mahirap mapahiya ka
Sa utos ng aking ama.*

*Prinsipe kong minamahal
Hayo nang magpahingalay
Sa layo ng paglalakbay
Malaki ang kapaguran.*

*Lahat ng dapat mong gawin
Ang pagyari'y nasa akin*

*Matulog ka nang mahimbing
At masaya kang gigiising.*

NARRATOR 1

*Nang ang gabi'y malalim na
Katahimika'y kanyang-kanya
Pinalabas ng Prinsesa
Ang dunong na ingat niya.*

*Yaong bundok na mataas
Sa sandali ay napatag
Trigo'y naipunlang lahat
Nang wala pang isang iglap.*

NARRATOR 2

*Noon din nga ay nagapas
Sa uhay ay nangalugas
Nagalapong naman agad
At namasang walang liwag.*

*Sa ingay lang niyong pukpok
Mababasag na ang bundok
Mga insik kasing pulos
Ang sa gawa'y pinakilos.*

NARRATOR 1

*Tinugtog ang ikalima
Ang tinapay ay luto na
Hinangong maingat nila
Inuwi ni Donya Maria.*

*Sa hapag ng kanyang ama
Inilapag ang lahat na
Siya nama'y namahinga
Sa sariling silid niya.*

NARRATOR 2

*Ang Hari nang nagising na
Nahindik sa pagtataka
Pagkat sa hapag nga niya
Ang tinapay ay Nakita.*

Scene 25: IKALAWANG KAUTUSAN NG HARING SALERMO

HARING SALERMO

*Kahanga-hangang Prinsipe
Dunong nito'y pagkabuti
Tila ako'y maaapi!*

*Gayon pa ma'y tignan natin
Sa bago kong hihilingin
Sa bigat nito marahil
Buhay niya'y makikitil
Ipatawag si Don Juan!*

(Dadating si Juan.)

*Praskong ito ay malasín
Ang nariya'y maiitim,
Mga taong munsing-munsing.*

(May mga isdang maiitim.)

*Sila'y aking pawawalan
Sa laot ng karagatan,
Isilid mong muli naman
Sa prasko nilang tahanan.*

(Prasko e aquarium – pwede na ring plastic na may tubig.)

*Sa 'yo'y mahigpit kong bilin
Utos na iyong tutupdin,
Negrito ko ay mahalín
Parang iyan ay iyo rin.*

(Pawawalan ang 12 ita/isda.)

*Isa may huwag magkulang
Ang negritong pawawalan
Isa nitong mapalitan
Kapalit ang iyong buhay.*

*Sa aking pagaagahan
Sa umaga'y kailangan
Mga negrito ay datnan
Sahapag kong kinakainan.*

(Ibinigay na kay Don Juan ang prasko at lumabas.)

Scene 26: IKALAWANG PAG-AKO NI DONYA MARIA – ANG PAGHULI SA MGA ITA
(Nang gumabi.)

DON JUAN

*Naririto aking sinta
Ang utos ng iyong Ama*

*Itong praskong bigay niya
Ay may lamang mga Ita.*

DONYA MARIA

*Huwag magulumihanan
Kay dali tang malusutan.
Halika na aking giliw
At ang ilaw ay bitbitin.*

*Akin naman iyang prasko
Sa dagat tayo patungo
Sa tubig lulusong tayo
Tatawagin ang negrito.*

(May malalakas na along maririnig na sasamahan ng tawag ni Donya Maria.)

*Bawat dumating sa inyo
Pumasok agad sa prasko
Nasa tubig man nga kayo
Masisilab sa galit ko!*

(Maririnig ng mga Ita at kusang papasok sa prasko.)
(Lumabas ng Masaya ang dalawa.)

Scene 27: IKATLONG UTOS NG HARING SALERMO

Pagkaumaga ay nagising na ang Hari at nakitang nakatayo na sa kanyang kainan ang 12-Ita.

HARING SALERMO

*Ako'y hindi nga papayag
Magahis ng isang hamak.*

*Dito sa bago kong utos
Galing niya'y masusubok
Kapag kanya pang nasunod
Muling tawagin si Don Juan!*

(Ipapasok si Don Juan.)

*May pangako kang matapat
Na anuman yaring atas
Susundin mong walang liwag.*

DON JUAN

*Tunay po ang aking wika
Ang utos mo kung masira
Buhay ko ang nakataya.*

HARING SALERMO

*Kung gayo'y iyong pakinggan
Ang utos kong ibibigay
Utos na ito'y tandaan
Tutupdin mong madalian.*

*Ang ibig ko'y iyang bndok
Dito'y iyong maiusog
Isang malaki kong lugod
Na sa hangin ay mabusog.*

*Itapat mo sa bintana
Pagkatayo'y tamang-tama
Hanging diya'y magmumula
Sa palasyo'y maging sula.*

*Pagdungaw ko sa umaga
Ang bundok ay nariyan na
Simoy na kaaya-aya
Malanghap kong maligaya.*

*Kaya, hayo na, Don Juan
Ihanda ang kailangan
Kung mabibigo ka riyan
Kapalit ang iyong buhay.*

(Lalabas si Don Juan – magdarasal – at mag didilim.)

Scene 28: IKATLONG PAG-AKO NI DONYA MARIA- INUSAD ANG BUNDOK SA TABI NG PALASYO

(Darating si Donya Maria.)

DON JUAN

*Ang nais ng iyong Ama
Yaong bundok ay makuha
At bukas daw ng umaga
Magisnang naririto na.*

DONYA MARIA

*Walang dapat ipanimdim
Magaan ang kanyang hiling
Magagawa nang magaling.*

NARRATOR 2

*Noon din nga'y pinalakad
Yaong bundok na mataas*

*Sa bintana itinapat
Ang hangin ay walang hupay.*

*Hanging doo'y nagmumula
Sa palasyo tumatama
Matibay man ang bintana
Sa lakas ay umuuga.*

NARRATOR 1

*Pinaharap si Don Juan
At ang sabing malumanay.*

Scene 29: IKAAPAT NA UTOS NG HARING SALERMO

HARING SALERMO

*Hanga ko'y walang kapantay
Sa hawak mong karunungan.*

*Lugod ko'y hindi masukat
Sa paglilingkod mong tapat,
Kaya nga't mayroong oras
Nagugulo yaring hagap.*

*Sa ganda ng iyong loob
Ang utang ko'y sunod-sunod
Ako nama'y ni ga-putok
Ay wala pang naihandog.*

*Kaya, Prinsipeng mahal
Paraya mo ay lakihan
Darating din iyang araw
Na kita'y mababayaran.*

*Hiling ko sa iyo ngayon
Bundok na ito'y itabon
Sa gitna niyang maugong
Na dagat na madaluyong.*

*Doon ay maging kastilyo
Sa umaga'y Makita ko
Ang kanyang mga simboryo
Anyo't bilog ay pareho.*

*Itong muog ay tayuan
Ng gulod na pitong hanay
Mga kanyon ang nariyan
Pananggol ng kaharian.*

*Iyan ay lagyan mo pa
Mga anim na baterya
May kawal sa bawat isa
Ayos makikipagbaka.*

*Gumawa ka ng lasangan
Na aking malalakaran
Mula sa palasyo real
Hanggang sa muog na iyan.*

*Ang lansangan ay matuwid
Kawili-wili sa masid
At sa magkabilang panig
Palamuti'y maririkit.*

(Magpapaalam si Don Juan.)

**Scene 30: IKAAPAT NA PAG-AKO NI DONYA MARIA –PATAGIN ANG DAGAT AT IPAAYOS
ANG LANSANGAN AT MAY MGA KANYONG PANG DIGMA**
(Mag-gagabi – magkikita na naman sila ni Donya Maria.)

DONYA MARIA

*Kahilinga'y mayayari
Isang bagay na madali
Alam mo nang naugali
Ang Ama ko sa paghingi.*

*Bukas din ay magigisnan
Yaring-yari't walang kulang
Iyong buong kaharian
Mamamangha pagnatanghal.*

NARRATOR 1

*Dunong ni Donya Maria
Pinakilos kapagdaka
Bundok ay nasa dagat na
Isang muog na maganda.*

Scene 31: IKA-LIMANG UTOS NG HARING SALERMO

NARRATOR 1

*Ang Haring nagugulaylay
Sa silid niyang tulugan
Nagising sa dagundungan
Ng sa kanyong mga ungal.*

NARRATOR 2

*Umaga na't ang liwanag
Gintong lantay na laganap
Ang daigdig ay nagalak
Buong baya'y walang hirap.*

NARRATOR 2

*Sa Haring masayang mukha
Kasiyaha'y nakabadya
Kung hayag man ang paghanga
Sa isipa'y may pakana.*

HARING SALERMO

*Ngayong gabi, yaring nais
Ang Kastilyo ay maalis
Ni bakas ma'y di ko ibig
Sa karagata'y mamasid.*

*Ang bundok na nasa dagat
Isauli dito bukas
Kailangan kong lumangap
Niyang Haring isang lunas.*

(Walang nagawa si Don Juan kundi magpaalam at sumunod.)

Scene 32: IKA-LIMANG PAG-AKO NI DONYA MARIA – IBINALIK ANG LUPA SA DAGAT

(Naggabi at inintay si Donya Maria.)

DONYA MARIA

*Huwag kang mag-alala
Satulong mo'y humimbing ka
At ako ay bahala na.*

NARRATOR 1

*Noong hating gabing ganap
Nang manauli ang dagat
Sa dating ayos at lawak
Tubig ang nakalaganap.*

NARRATOR 2

*At ang bundok na lumitaw
Sa palasyo naagapay
Sa dati ring katayuan
Katapat ng durungawan.*

Scene 33: IKA-ANIM NA UTOS NG HARING SALERMO

NARRATOR 1

*Panibagong pag-iisip
Ang sa Hari ay nagtalik
Tila mahirap magahis
Ang subyang sa kanyang dibdib.*

NARRATOR 2

*Muling ipinasundo
Ang Prinsipeng manunuyo
Matapos niyang mabuo
Sa isip ang bagong hibo.*

(Dumating si Don Juan.)

HARING SALERMO

*O, Don Juan, aywan ko ba
Kung mababayaran pa kita
Bakit naging sakit ko na
Sa iyo ay makapita.
Gaya ngayon nitong lagay
Pagkat marami nang utang
Ang hiya ko'y humahadlang
Magtapat ng kahilingan.*

*Di ko naman maihanap
Ng ibang makatutupad
Pagkat lubos kong talastas
Nasa iyo yaong lunas.*

DON JUAN

*Mahal na Haring Salermo
Di miminsang nasabi ko
Itong abang pagkatao
Alipin ng utos ninyo.*

HARING SALERMO

*Yamang ako ay binigyan
Ng luwag sa kahilingan
Manainga, O, Don Juan
Ngayon sa aking tuturan.*

*Ang singsik kong minamahal
Kung bakit ko nalingatan
Sa daliri ay natanggal
Nahulog sa karagatan.*

*Kung maluwag sa loob mo
Ngayon sana ang ibig ko
Kunin saan pa mang dako
Saka na mag-usap tayo.*

DON JUAN

*Haring Salernong marangal
Mamaya pa ang kalakhan
Kahit ko na ikamatay
Kayo'y di ko masusuway.*

HARING SALERMO

*At hangad ko kung makuha
Magigisnan sa umaga
Sa unan ko'y makikita
Iyon din at hindi iba.*

DON JUAN

*Pangako ko, Haring mahal
Hindi ako magkukulang
Ano yaring mahihintay
Kung kayo ay paglakuan?*

NARRATOR 1

*Karaniwang ugaliin
Nitong Haring mapaghiling
Taong kanyang hihiliin
Ay ngitian nang palihim.*

NARRATOR 2

*Alam ito ni Don Juan
Ngunit kanyang pinaparam
Sa buhay ng manliligaw
Ang mapakla'y malinamnam.*

**Scene 34: IKA-ANIM NA PAG-AKO NI DONYA MARIA – PAGPAPATADTAD
AT PAGSISID SA SINGSING**

(Muling nagkita ang dalawa sa tabing dagat – kung saan sila unang nagkita.)

DON JUAN

*Ang singsingsing daw ng Ama mo
Ay nawalang di naimo
Ngayong gabi'y hanapin ko
Kailangan n'yang totoo.*

(Kumuha ng batya ang prinsesa na may itak at sangkalan.)

DONYA MARIA

*Don Juan
Lakasan ang loob sana
Iwaksi mo ang pangamba
Upang magtagumpay kata.*

*Ngayon ako'y tadtarin mo
Tadtarin mong pinong-pino
Ngunit ingatan totoo
May matapong kapisaso.*

*Kung tadtad na ay ihulog
Nang sa tubig ay lumubog
Katawan kong durog-durog
Isdang sisisid sa pusod.*

*Habang ako ay wala pa
H'wag kang matutulog sana
Gagawin mo'y mag-abang ka
Palitaw ko ay tao na.*

*Dala ko na yaong singsing
Sa daliri ko'y kukunin
Huwag sanang lilimutin
Ang lahat kong bilin.*

(Tatadtarin ni Juan si Maria – ihahagis sa dagat at magiging isda ang bawat piraso na hahanap sa singsing --- makakatulog si Don Juan --- May isdang lilitaw dala ang singsing ---- muling sisisid pero matatagalan pang gumising si Don Juan. Sa ika-3 paglitaw ay maiinis na si Maria/ isda – tinabig ang batya at itinapon ang singsing. – magiging tao ulit.

DONYA MARIA

*Tingnan mo nga, aking mahal
Ang nangyaring kabiguan.*

*Di ba aking pakiusap
Na huwag kang malilingat
Paglitaw ko'y kunin agad
Ang singsing na aking hawak?*

*Di mo lamang nalalaman
Kaya singsing kung aking tangan
Mahirap akong lumitaw.*

*Di ko ibig sisihin ka
Sa puso ko ay mapakla
Ngunit ikaw ang may sala
Gayon pa ma'y mahal kita.*

*Aksayahin nati'y huwag
Ang panahong lumilipas
Tadtarin mo ako agad
Sa tubig ay muling ikalat.*

*Pagtadtad mo ay madaliin
Nang di tayo umagahin
Hari ay baka magising
Na wala pa yaong singsing.*

(Gawin itong parang pass forward mode sa LCD – muling tatadtarin at ihahagis sa dagat – magiging isda ang bawat piraso – maya-maya ay lilitaw na ang isdang may dalang singsing at makukuha na ni Don Juan – paggising ng Hari ay nasa unan na niya ang singsing.)

Scene 35: IKA-PITONG UTOS NG HARING SALERMO

HARING SALERMO

Tawagin si Don Juan!

*Naririto at nakahanda
Ang aking ipapagawa
Ikaw ang siyang bahala
Buong kayang mangasiwa.*

*Ako'y may isang alaga
Kabayong hari ng sama
Mailap at naninipa
Sa aki'y mahal na lubha.*

*Ang ibig ko'y paamuin
At bumait na magaling
Kabayo ko'y gagamitin
Sa balak na pag-aaliw.*

*Ngayon ay mamahinga na
Nang bukas ay may lakas ka
Pagpapaamo ay iba
Hirap, pagod, magkasama.*

(Nang magdilim ay nagkita na naman sina Don Juanan at Donya Maria.)

Scene 36: IKA-PITONG PAG-AKO NI DONYA MARIA – PAAMUIN ANG KABAYO

(Tulad ng mga naunang eksena, mungkahing isadula na ito habang ibinabato ang dialog.)

DON JUAN

*Ang alaga ng Ama mo
Na mailap na kabayo
Bukas daw ay sanayin ko
Nang umamo raw ang Diablo.*

DONYA MARIA

*Ang kabayo dili iba
Kundi ang akin ding Ama
Sa pagsakay mag-ingat ka.*

*Yaong katad na pamigil
Na may gintong nagniningning
At ang siyang parang garing
Ay mga kapatid ko rin.
Nasa bibig namang busal
Bakal na nakasihang
Ako yao't pag tinangtang
Ang kabayo'y masasakyan.*

*Kapag ayaw magpasiya
Maninipa at daramba
Palo't dagok gawin mo na
Hanggang mahirapan siya.*

*Subuan mo na ng busal
Ang siya'y dagling ilagay
Tangan ng renda'y tibayan
Tiyakin ang katatagan.*

*Ang bahala nama'y ako
Sa bibig nitong kabayo
Pagkat ako nga ang preno
Renda ang alagaan mo.*

*Kung ang ulo'y nagtitigas
Palo't takid ng Espuelas*

(Tapakang sa gilid ng kabayo iyon.)

*Ang gawin mong ubus-lakas
Nang manghina siya agad*

*Sa gayo'y iyong lubayan
Ihatid na sa hapunan
Ng kabayong salanggapang
Mabait sa dilang banal*

(Nang Bumait ang kabayo ay nagkasakit naman ang Haring Salermo – masakit ang katawan.)

(Magkakaroon ng kasiyahan sa palasyo – nandun lahat ang kamag-anak ng Hari.)

(Samantala sa nagkakagulo sa kasayahan ay maririnig ni Don Juan.)

Scene 37: PAGPAPILI KAY DON JUAN SA 3 KWARTO

UTUSAN

Gagawin po ninyo ang pagpili!

DON JUAN

Pagpili, pagpipiling ano?

UTUSAN

Ewan ko po, maginoo.

DON JUAN

Binibiro yata ako?

(Darating ang Hari.)

*Haring makapangyarihan
Handog ko po ay paggalang
Sa utos ay nakalaan.*

HARING SALERMO

*Paumanhin ang hingi ko
Sa pagtanggap ko sa iyo
Pagtanggap di-maginoo.*

*Ako ngayon, o, Don Juan
May bahagyang karamdaman
Masasakit ang katawan
Ulo ko'y may kabigatan.*

*Gayon pa ma'y ninais ko
Magkapulong ngayon tayo
Akong may utang sa iyo
Makaganti kahit pa'no.*

*Kaya naman naririto
Nakahanda ang handog ko
Buksan ngayon ang dibdib mo
Ang pagpili'y nasa iyo.*

*Tatlong silid ay may butas
Sa pintua'y namamalas
Naroroo'y tatlong anak
Mga talang sakdal dilag.*

*Sa butas ang nakalitaw
Mga hintuturo lamang
Upang hindi mahulaan
Sa tatlo ang mahihirang.*

(Naglalakad si Don Juan sa una at ikalawang kwarto, pipiliin ang ikatlo kung saan nandun si Donya Maria --- lalabas si Maria at aalis ang dalawa.)

NARRATOR 1

*Samantalang itong Hari
Na naiwang may pighati
Sa isip ay yumayari
Ng pakanang niwawari.*

*Lihim niyang binabalak
Ang Prinsipe'y mahikayat
Palayu in agad-agad
Sa Inglatera malagak.*

NARRATOR 2

*Hari ay mayroong isang
Kapatid sa Inglatera
Bata pa rni at maganda
Kay Don Juan ay bagay na.*

*Kung sila'y magkaibigan
Dito siya ipakakasal
Matamis sa kalooban
Tangkilikin habang buhay.*

DONYA MARIA

O, si Ama!

*Di ba niya nalalaman
Ang Prinsipe'y aking minamahal?
Kung ito ba'y pagtaksilan
Di ba ako ang piñata?*

(Pupuntahan si Don Juan.)

*Tayo ngayo'y magtatanan
Kunin mo nga sa talian
Ang kabayong masasakyan.*

*Yaong pinakamagaling
Sa pagtakbo ay matulin
Akin namang babalutin
Ang lahat ng babaunin.*

*Bilangin mo ang pintuan
Ikapito ay tandaan
Naroon ang kailangan
Sa pag-alis ay sasakyan.*

*Yari na sa aking Ama
Dalhin ka sa Inglatera
Naroon ang aking tiya
Dito ipakakasal ka.*

NARRATOR 1

*Nanaog na si Don Juan
Upang kunin ang sasakyan
Ngunit hindi natandaan
Ang kabayong kailangan.*

*Ang nakuha'y ikawalo
Sa halip ng ikapito
Ang sisiha'y di gaano
Nang Makita ang kabayo.*

Scene 38: HABULAN NG HARING SALERMO AT DON JUAN – KAMATAYAN NG HARI

NARRATOR 2

*Nakaalis man nga sila
Kaharian ay tulog pa
Nang mapansin kapagdaka
Ay humabol ang Monarka.*

*Habulan nang matikabo
Kaharian ay nagulo
Hari'y di makantututo
Ng utos sa mga tao.*

NARRATOR 1

*Ang kabayong sinasakyan
Tulin ay walang kapantay
Ang magkasi'y aabutan
Sa labas ng kaharian.*

DONYA MARIA

*Don Juan, tingnan mo nga
Ang pamali mong nagawa!*

*Tayo ngayon'y aabutan
Ng Haring may kagalitan
Paanog maiiwasan
Ang parusang kamatayan.*

*Kundangan ay nalimot mo
Kunin yaong ikapito
Pagmalasin kung tumakbo
Ang tulin ay ipo-ipo.*

NARRATOR 2

*Sa abala nitong Hari
Agwat nila'y kakaunti
Apat na legwa ay hindi
Layong din ay mababali.*

NARRATOR 1

*At natanaw itong habol
Ipu-ipong umuungol
At nang sila'y masusukol
Gumawa na ng pananggol.*

NARRATOR 2

*Inilaglag ng Prinsesa
Isang kohe niyang dala*

*Lupang tuyo'y ano baga
Naging dagat kapagdaka!*

NARRATOR 1

*Dagat na ang kalawakan
Di masukat ng pananaw
Alo't tubig nagsasayaw
Daluyong ay umuungal.*

NARRATOR 2

*Haring sadya na ang galit
Sa nakita'y napahindig
Lumuluha at sa hapis
Hininga ay mapapatid.*

NARRATOR 1

*Wala na siyang magawa
Pati lakas ay nawala
Ama'y anak ang humiya
Ang anak ay sinusumpa.*

(Itataas ng Hari ang kamay – habang nalulunod.)

HARING SALERMO

*Dios na Makapanyarihan
Ang bahala na po'y Ikaw.*

*Ikaw, anak na suwail
Nawa'y makaalala rin
Sa ginawa mo sa akin
Talaban ka ng dalangin.
Hingi ko sa Panginoon
Gumapang kang parang kuhol
At sa haba ng panahon
Matuto ka ring lumingon.*

*At sakaling sumapit ka
Sa kahariang Berbanya
Malimot ng iyong sinta
Sa pagluha't pa-iisa.*

*Itakwil ka't pabayaan
Sa iba siya pakasal
Ito'y siyang kabayaran
Sa gawa mong kataksilan.*

(Namatay ang Hari.)

Scene 39: PLANONG PAGBABALIK SA BERBANYA NI DON JUAN

(Pabalik ng Berbanya si Juan at Maria – sa munting bahay.)

DON JUAN

*Kita muna'y maiiwan
Huwag sanang mamamanglaw.*

*Ako ngayon ay haharap
Sa Ama kong nililiyag
Upang kanyang matalastas
Ang sa atin ay marapat.*

*Katungkulan ng palasyo
Ang pagsalubong sa iyo
Ito naman ay dangal ko
Masasabi ng Ama mo.*

*Kaya, giliw, mayag ka na
Dito'y iwan muna kita
Pangako ko at umasa
Mamaya ri'y umasa
Mamaya ri't kapiling ka.*

DONYA MARIA

*Ipangako mo sa akin
Ito'y di mo lilimutin.*

*Hinihingi ko sa iyo
Pagdating mo sa palasyo
Iwasan sanang totoo
Sa babae'y makitungo.*

*Maging sa ina mong tunay
Ang malapit ay iwasan
Mabigat ito, Don Juan
Ngunit siyang kalinangan.*

*Ang hiling ko pagnilabag
Asahan mong nawakawak
Ang dangal ko't yaring palad
Sa basahan matutulad.*

Scene 40: SA BERBANYA NAKALIMOT SI DON JUAN SA PANGAKO KAY MARIA

(Nagsasaya ang kaharian ng Berbanya ng dumating si Don Juan.)

NARRATOR 2

*Ang lahat na'y nagdumugan
Sumalubong kay Don Juan
Ama't Inang nabuhayan
Yakap na sa bunsong mahal.*

*Maging ang mga kapatid
Na malayo yaong dibdib
Pagkakita't di man nais
Nagsaya rin at lumapit.*

NARRATOR 1

*Lalo itong si Leonora
Pitong taong nagdurusa
Nang marinig yaong sinta
Hinimatay na sa saya.*

*At ngayon ang hinihintay
Narito na'y bakit naman
libigin pang tumagal
Ang kimkim na kahirapan?*

LEONORA

*Mahal na Hari ay patawad
Sa gawa kong hindi dapat.*

*Pagkat naririto na nga
Ang sa puso ko po'y mutya
Panata kong di sinira
Tapos na po alipala.*

*Hiningi sa kamahalan
Pitong taong pagbabanal
Pag-iwas po na makasal
Sa hindi ko minamahal.*

*Nagyon ko ipagtatapat
Sa iyo po at sa lahat
Ang sa puso ko'y may hawak
Si Don Juan, inyong anak.*

*Si Don Juan't dili iba
Ang sa akin ay kumuha*

*Sa balo'y pinalamara
Ng anak mo pong dalawa.*

(Titignan ng Hari sina Pedro at Diego na imbyena.)

HARING FERNANDO

*Leonora, sa iyong hingi
Walang tutol yaring budhi.*

*Isang bagay na dapat kong
Liwanagin kung totoo
Akong Haring ama ninyo
Sa masama ay ayoko.*

LEONORA

*Tunay nga po, Haring mahal
Ngunit ako'y pairugan
Pagkaraos na ng kasal.*

Scene 41: EMPERATRIS ANG DRAMA NI DONYA MARIA SA KASAL NI JUAN AT LEONORA

NARRATOR 2

*Natalos ni Donya Maria
Sa tulong ng dunong niya
Ang Prinsipeng kanyang sinta
Nakalimot nang talaga.*

*Ang pangakong babalikan
Nang araw ring magpaalam
Inabot nang tatlong araw
Pangako'y natunaw.*

NARRATOR 1

*Ikakasal ay di iba
Si Don Jua't si Leonora
Ang higanti ay handa na
Gagawin ni Donya Maria.*

*Singsing niyang may mahika
Hiningan si Donya Maria
Isang sasakyang karosa
Walang kapantay sa ganda.*

NARRATOR 2

*Saka isang kasuutan
Sa Emperatris na tunay
Dikit na kasisilaw
Sa madlang nasa kasalan.*

*Lahat ng kanyang hiniling
Sa sandali ay dumating
Pati ibang gagamitin
Ibigay na ng singsing.*

(Nagbihis na si Donya Maria.)

(Sumakay sa karosang hila ng kabayong mga 12-kabataang lalaki, magkakapantay na umaalalay.)

NARRATOR 1

*Sa karosa ay lumulan
Naliligid ng utusan
Sanghaya'y pagkakamalan
Buwan sa lupay dumalaw.*

*Pagsungaw sa kaharian
Nitong makikipagkasal
Nakapunang Haring bayan
Paghanga'y walang kapantay.*

HARING FERNANDO

*Emperatris sa banta ko
Patugtugin ang musiko
Salubungin ang dadalo.*

MGA TAO

*Emperatris pong totoo
Sa kasalan ay dadalo.*

DONYA MARIA

*Naakit po yaring lagay
Na dumalo sa kasalan.*

*Malaki pa naming mithi
Sa ligaya'y makihati
Sa ngalan ng Reyna't Hari
Kakasalin ay mabati.*

HARING FERNANDO

*Emperatris na marilag
Di pa huli iyang hangad.*

*Itong kasal ay pinigil
Nang kayo'y matanaw namin
Kaya ngayon ay magturing
Kung may ibig na sabihin.*

DONYA MARIA

*Haring makapangyarihan
Mahalaga yaring pakay
Sa pagdalo sa kasalan.*

*Marapatin kaya бага
Ng bunying Hari't Reyna
Isang laro'y ipakita
Na handog ko sa kanila?*

*Isang larong pagkainam
Na bagay po sa kasalan
Masaya't katutuwaan
Ng ngayon po'y ikakasal.*

HARING FERNANDO

*Emperatris na marilag
Ipakita ang palabas
Hari na ngang makaragdag
Sa kasayahan ng lahat.*

(Binulungan ang sining.)

(Humungi ng banda ng musiko at praskong may lamang negrita at negrito.)

(Sa kumpas ng Emperatris, sabay na kumekendeng at malakas na tinutugtugan ng banda.)

(Tuwang-tuwa ang buong kaharian sa pagsisirko ng negrita at negrito.)

NEGRITA

Ako nga'y sagutin mo

(Sabi sa negrito.)

*Si Donya Maria ba'y sino
Siya бага'y naririto?*

NEGRITO

*Ewan ko ba, aking poon
Ni hindi ko matuturo
Kung saang bayan naroon.*

*Ako'y walang kakilala
Ni isa man lang Prinsesa
Ni isa man bagang Donya
Na laman ng alaala.*

NEGRITA

*Diyata ba, O, Don Juan
Ang Prinsesang iyong mahal
Lubos mo nang nalimutan?*

*Ano't iyong malilimot
Si Donya Maria mong irog
Di ba sumpa mong mataos
Ang magtaksil ay matapos?*

*Gunita mo, Don Juan
Ang lahat nang kahirapan
Ni Donya Maria mong hirang
Nang dahil sa iyo lamang.*

*Noong ikaw ay utusan
Ng Hari niyang magulang
Di ba ang Prinsesang mahal
Ang sa hirap ay pumasan?
Alam mo ang lahat na iyan!*

NEGRITO

Wala akong nalalaman.

(Ang pinarirangan ng negrito ay si Don Juan at ito ay masasaktan.)
(Tumugtog ng tumugtog ng masasaya ang banda.)

NARRATOR 2

*Ang negrito at negrita
Sa sayaw na ito nila
Kaylalandi't tumatawa
Ang madla'y ginagayuma.*

NARRATOR 1

*Lalandi-ainding katawan
Sa tugtog ibinigay
Kaya ba ang karamihan
Natutukso ring magsayaw.*

NARRATOR 2

*Napuna ni Donya Maria
Ang palabas ma'y maganda
Si Don Juan ay lalao pa
Wiling-wili kay Leonora.*

(Kaya maiimbyerna si Donya Maria.)

DONYA MARIA

*Itigil ang pagtugtog
Hayo'y na, negritong irog
Salitaan ang isunod.*

NEGRITA

*Naputol kong pagbabadya
Ngayo'y durugtungan ko na
Don Juan, makinig ka.*

*Mahigpit na paalala
Sa babae'y umiwas ka
Pagkat kapag nalapit na
Malilimutan mo siya.*

(Aalis na ang dalawang Ita – tititigan ni Maria si Juan – nang hindi makaramdam si Juan ay binitbit na ni Maria ang prasko.)

DONYA MARIA

*Don Juan, diyata baga
Hindi mo nakikilala
Akong si Donya Maria?*

*Yayamang gayon din lamang
Ako'y walang kabuluhan
Magsisi ng kasalanan
Ngayo'y ating katapusan.*

(Babasagin ang prasko sa harapan upang ang buong Reyno ay magunaw.)

*Babasagin ko itong prasko
Upang gunawin ang Reyno
Ang lahat dito sa palasyo
Mamamatay, maglalaho.*

DON JUAN

*Ikaw ang Prinsesang hirang
Ang sa nayon ay iniwan.*

*Ikaw nga at hindi iba
Ang tangi kong sinisinta
Ang sa aking madlang dusa
Nakasalo sa tuwina.*

*Ako ang maykasalanan
Sa dusa mo't naiwasan
Kung di kita nalimutan
Gulong ito'y naiwasan.*

*Sa tuwa ko't katuwaan
Ng Hari at kaharian
Ang bilin mo'y nalimutan
Babe'y di naiwasan.*

*Akong tunay na may sala
Kung sa aki'y may galit pa
Patawarin ako, sinta
Ulitin ko ay hindi na.*

(Humarap sa amang Hari.)

*Amang makapangyarihan
Dito ako pakakasal.*

(Ang nalulumong si Leonora ay nagsalita at ipinagtanggol ang sarili.)

LEONORA

*Haring makapangyarihan
Sa amin ay tumatanglaw
Dingin ngayon ang hinakdal
Ng aba kong kapalaran.*

*Isang balong pagkalalim
Ang pinto ng bahay namin
Pahugos na papasukin
Sa itaas mangagaling.*

*Dito ako natagpuan
Ng Prinsipeng si Don Juan
Sa kanyang pananambitan
Naging kanya yaring buhay.
Hindi lamang ang Serpyente
Hinarap nitong Prinsipe
Kinalaban di't naputi
Ang malupit na Higante.*

*Ang singsing kong minamahal
Na mana ko sa magulang
Sa paslayo ay naiwan
Ang ibig ko'y pagbalikan.*

*Nang mapuna yaring hapis
Ng Prinsipeng aking ibig
Ayaw ko man ay nagpilit
Na siya na ang magbalik.*

*May sampong dipa po lamang
Ang naabot ng katawan
Ang taling umaalalay
Pinatid na ng sukaban.*

*Sa mungkahi ni Don Pedro
Pagsangayon ni Don Diego
Ang marangal na bunso mo
Pinagtulungan nililo.*

*Pagkat siya'y nasa balon
Doon din ako tatalon
Ngunit ito naming buhong
Bigla akong dinaluhong.*

*Kami na nga'y kinaladkad
Ng mga kapatid na uslak
Luha nami't pakiusap
Tinungo ng mga dahas.*

*Ano po ang magagawa
Ng babaing mahina?
Haring mahal ay maawa
Sa buhay kong kulang-pala.*

HARING FERNANDO

(Galit nagalit na naman.)

*Kayong dalaway tunay na masama!
Kung gayon, Leonora
Sa pangalan ni Bathala
Ikaw ang dapat na pinag pala!*

(Lalagda ito sa kautusang makasal kay Don Juan.)

DONYA MARIA

Pasintabi

*Sa tanang nangalilimpi
Ngayo'y hiling ko sa Hari
Dinggin ako sumandali.*

*Di ko ibig na puwingin
Ang hatol ng Hari namili
Lamang yaring sasaysayin
Ay baka magkapuwang din.*

*Kaugnay po ng pahayag
Ng natapos na nangusap
Hingil din po sa pagliyag
Ni Don Juan di man dapat.*

*Sa palabas na natapos
Kagaya ng inyong talos
Napakingga't napanood
Buhay naming magsing-irog.*

*Pinagsadya ni Don Juan
Ang amin pong kaharian
Sa lakad ng kabuhayan
Wala siyang kaalaman.*

*Ama ko po'y isang Hari
Maibiga'y walang bali
Ang utos man ay mamali
Kahanggahan ay masawi.*

*Tatlo kaming magkakapatid
Tatlong bunga ng pag-ibig
Mawalay nang kahit saglit
Subyang na sa kanyang dibdib.*

*Makailang gawa siya
Ng lalang ng aking Ama
Sa isa lang ay tapos na
Ang pitong buhay man niya.*

*Hiningi sa inyong anak
Na ang bundok ay mapatag
Maging bukid na malawak
Sa loob lang ng magdamag.*

*Sa magdamag na ito rin
Ang trigo ay patubigin
Yumabong at pamungahin
Mahinog na at gapasin.*

*Gilingin at magalapong
Mamasa nang walang tapon
Maisalang na sa pugon
Matinapay na malutong.*

*Tinapay nang ilalagay
Sa hapag ng Haring mahal
Mainit pang magigisnan
Na pagkain sa agahan.*

*Sukat na sa isang ito
Inutos ng Ama ko
Bayan na yaong tatlo
Lubhang patatagal tayo.*

*Sa una at pangalawa
Sa pangatlo't pang-apat pa
Akong lahat ang kumaya
Kinalaban ko si Ama.*

*Ako'y naging isang taksil
At sa Ama'y nagsuwail
Dahil lamang sa paggiliw
Kay Don Juang papatayin.*

*O, pagsinta, na ang lakas
Kalabanin ay kayhirap
Pagikaw na ang bumihag
Hahamakin na ang lahat.*

HARING FERNANDO

Arsobispo ikaw ang sumagot.

ARSOBISPO

*Utos ito ng Kalangitan
Ang una'y may karapatan
Sa pag-ibig ni Don Juan.*

(Nagdamdam si Maria.)

NARRATOR 1

*Pinagdiliman ang Prinsesa
Sa galit na nagbabaga
Nawala ang awa niya
Ang Higante'y ginawa na.*

NARRATOR 1

*Nang ang madla ay hindi na
Maliligtas sa parusa
Nakiusap kapagdaka
Si Don Juan sa Prinsesa.*

NARRATOR 2

*Ang tubig sa kanyang prasko
Binuhos sa palasyo
Bumaha sa buong Reyno
Nasindak ang mga tao.*

DON JUAN

*Maglubay na aking giliw
Sa galit mong kinikimkim
Kahit ano ang marating
Ako'y iyo't ikaw'y akin.*

ORSOBISPO

O, Pontisiping mataas
Kay Donya Maria'y mahabag.

DON JUAN

*Ngayon ko po bubuksan
Ang laman ng kalooban
Si Donya Maria ang tunay
Sa puso ko'y minamahal.*

*Kung tunay mang si Leonora
Nahandugan ng pagsinta
Ngunit di ko mababata
Kay Don Pedro'y malayo pa.*

*Tunay kaming magkapatid
Ang magtalo'y lubhang pangit
Lalo pa nga't sa pag-ibig
Hindi dapat magkagalit.*

*Leonora, iyong abutin
Ang singsing mong asa akin
Salamat ko'y sapin-sapin
Ako'y iyong binuhay rin.*

*Arsobispo at ang Hari
Kalooba'y nagkayari
Lalang na di mapawari
Si Don Juan ang nagtagni.*

NARRATOR 1

*Sa pasiyang inilagda
Si Donya Maria'y natuwa
Si Leonora naman'y wala
Naging tutol ni bahagya.*

HARING FERNANDO

*Manalig ka na sa akin
Anak kitang mamahalin.*

Scene 42: KASAL NI DON JUAN AT DONYA MARIA AT PAGSASALIN NG KORONA

NARRATOR 2

*Isinabay na rin dito
Ang hangad ni Don Fernando
Na ang korona at setro
Isalin sa haring bago.*

NARRATOR 1

*Yari na sa kalooban
Bunsong anak ang salinan
Yamang siyang minamahal
At marapat pamanahan.*

NARRATOR 2

*Datapwat si Donya Maria
Ay nagkusang magpauna
Na nagsabing,*

DONYA MARIA

*Bayaan na si Don Pedro ang magmana.
May sarili si Don Juan
Kami po ay hinihintay
Sa kay Amang kaharian.*

NARRATOR 1

*Pinutungan si Don Pedro
Nagputong ay Arsobispo
Ibigay pati setro
At naghari na sa Reyno.*

NARRATOR 2

*At sa ulo ni Leonora
Ipinutong ang diyadema
Siya na ang bagong Reyna
Sa kahariang Berbanya.*

WAKAS

2010-02-10

FLORANTE AT LAURA

Bersiyon ni **Sonny J. Cristobal**
2000

MGA TAUHAN:

MGA KRISTIYANO:

FLORANTE
LAURA
HARING LINCEO
ADOLFO
DUKENG BRISEO
FLORESCA
MENANDRO
ANTENOR
3 KAWAL

MGA MORO:

ALADIN
FLERIDA
SULTAN ALI-ADAB
MIRAMOLIN
BABAE 1
BABAE 2
BABAE 3
3 KAWAL

PAMBUNGAD

(All cast. Sila ay mga halaman at puno sa kagubatan.)

(Aawitin.)

Koro

*Sa isang madilim gubat na mapanglaw
Dawag na tahimik ay walang pagitan
Halos naghihirap ang kay Pebong silang
Dumalaw sa loob na lubhang masukal.*

*Malalaking kahoy ang inihahandog
Pawang dalamhati, kahapisa't lungkot
Huni pa ng ibon ay nakalulunos
Sa lalong matimpi't nasasayang loob.*

*Tanang mga baging na namamalipit
Sa sanga ng kahoy ay balot ng tinik
May bulo ang bunga't nagbibigay – sakit
Sa kangino pa mang sumagi't malapit.*

*Ang mga bulaklak ng nagtayong kahoy
Pinakamaputing nag-ungos sa Dahon
Pawang kulay – luksa at nakiki-ayon
Sa nakakaliliyong masangsang na amoy.*

*Karamiha’y Sipres at Higerang katulad
Na ang lilim ninyo ay nakakasindak
Ito’y walang bunga’t daho’y malalapad
Na nakadidilim sa loob ng gubat.*

*Ang hayop pang dito ay gumagala
Karamiha’y Syerpen’t balistikong madla
Hyena’t Tigreng ganid na nagsisila
Ng buhay ng tao’t daiging kapwa.*

*Ito’y gubat manding sa pinto’y malapit
Abernong Reyno ni Plutong masungit
Ang nasasakupang lupa’y dinidilig
Ng Ilog Cositong kamandag ang tubig.*

FLORANTE

O pagsintang labis na makapangyarihan
Sampung mag-aama’y iyong nasasaklaw
Pag ikaw ang nasok sa puso ninoman
Hahamakin ang lahat, masunod ka lamang.

(Exit Koro.)
(Grande MARCHA.)

PRESENTASYON NG TAUHAN

SULTAN ALI-ADAB

Ako ang Hari ng mga Moro,
Sultan Ali-Adab ang ngalan ko,
Ama ng karibal sa pusong si Aladin.

HARING LICEO

Ako’y Haring Linceo ng Albanya,
Ang dakilang ama ni Laura.

FLERIDA

Ako’y si Florida’ng naging tapat sa pag-ibig ni Aladin,
Ako rin ang tagapagligtas ng kristyanong si Laura.

ALADIN

Ako ang Morong si Aladin, ang katipan ni Flerida
Na inagaw sa akin ng aking sultan.

LAURA

Si Laura akong taga Albanya,
Katipan ng dakilang si Florante.

FLORANTE

Ako si Florante, ang tagapagtanggol ng Albanya.
Ang lakas ko'y mula sa Diyos Ama sa langit.

(MARCHA exit, enters Koro as flowers and trees)

Scene 1: ANG KABATAAN NI FLORANTE

FLORANTE

Sa isang dukado ng Albanya'ng siyudad
Doon ko nakita ang unang liwanag
Yaring katauha'y utang kong tinanggap
Sa Duke Briseo na Ama kong liyag.

Ngayong nariyan ka sa payapang bayan
Sa harap ng aking inang minamahal
Prinsesa Floresca'ng esposa mong hirang
Tanggap ng luha kong sa mata'y nunukal.

Naririnig ko pa halos hanggang ngayon
Palayaw na tawag ng ama kong poon
Noong ako'y batang kinakandong-kandong
Taguring Florante bukal kong bugtong.

Buong kamusmusa'y di nasasalipin
Walang may halagang nangyari sa akin
Kundi nang sanggol pa'y kusang daragitin
Ng isang buwitreng ibong sadyang sakim.

Sa sinigaw-sigaw ng Ina kong mutya
Nasok ang pinsan kong sa Sipiro (Spyro, Gresya) mula
Ngala'y Menalipo may taglay na pana
Tinudla ang ibo't namatay na bigla.

Isang araw namang bagong lumalakad
Ako'y naglalaro sa gitna ng salas
May nasok sa Arko't biglang sinambilat
Kupidong diyamante'y sa dibdib kong hiyas.

Nang tumungtong ako sa siyam na taon
 Palaging gawa ko'y mag-alihw sa burol
 Sakbat ang palaso't ang busog ay kalong
 Pumatay ng damo't makilaro sa ibon.

Sa tuwing umaga'y bagong nalalanghap
 Ang anak ng araw ng masayang sinag
 Naglilibang ako sa tabi ng gubat
 Madla ang kaakbay na mga alagad.

Pag-ibig anaki'y aking nakilala
 Di dapat palakihin ang bata sa saya
 At sa katuwaa'y kapag namihasa
 Kung lumaki'y walang hihinting ginhawa.

DUKE BRISEO

Sapagkat ang mundo'y bayan ng hinagpis
 Mamamaya't sukat tibayan ang dibdib
 Lumaki sa tuwa'y walang pagtitiis
 Anong ilalaban sa dahas ng sakit.

FLORESCA

Ang taong magawi sa ligaya't alihw
 Mahina ang puso't lubhang maramdamin
 Inaakala pa lamang ang hilahil
 Na dapat ay di na matutunan bathin.

DUKE BRISEO

Para ng halamang lumaki sa tubig
 Daho'y nalalanta munting di madilig
 Ikaluluoy ang sandaling init
 Gayundin ang pusong sa tuwa'y maniig.

FLORESCA

Munting kahirapa'y mamalakhing dala
 Dibdib palibhasa'y di gawing magbata
 Ay bago sa mundo walang kisapmata
 Ang tao'y mayroong sukat ipagdusa.

FLORANTE

Ang laki sa layaw karaniwa'y hubad
 Sa bait at muni'y halo sa salat
 Masaklap na bunga ng maling paglingap
 Habag ng magulang sa irog na anak.

DUKE BRISEO

Sa taguring bunso't likong pagmamahal
Ang isinasama ng bata'y nunukal
Ang iba marahil sa kapabayaan
Ng dapat na magturong tamad na magulang.

FLORANTE

Ang lahat ng ito'y kay Amang talastas
Kaya nga ang luha ni Ina'y hinamak
At ipinadala ako sa Atenas
Bulag na isip ko'y nang doon mamulat.

DUKE BRISEO

Florante, anak kong giliw,
Pag-aaral sa Atenas iyong pagbutihin
Upang ikaw ay maging handa sa iyong kakabakahin.

FLORESCA

ikinalulungkot ko ang iyong pag-alis
subalit anak ko, ako'y magtitiis.

Scene 2: ANG PAG-AARAL SA ATENAS

(MARCHA, papasok sa eskuwela ang mga bata.)

FLORANTE

Pag-aaral sa akin ay ipinatungkol
Sa isang mabait Mastrong marunong
Lahat ng pita ko ngala'y Antenor
Lumbay ko'y sabihin nang dumating doon.

May sambuwan halos di makakain
Luha sa mata ko'y di mapigil-pigil
Ngunit napayapa sa laging pag-aliw
Ng bunyig Mastrong may kupkop sa akin.

Sa dinatnan doong madlang nag-aaral
Kaparis kong bata't kabagong tauhan
Isa'y si Adolfong aking kababayan
Anak niyong Konde Silelong marangal.

GURONG ANTENOR

Halika Florante at iyong kilalanin
Mga kamag-aral iyong kaibiganin
Ito si Menandro ang aking pamangkin
Na ikinagagalak ang iyong pagdating.

MENANDRO

Aking karangalan na ika'y makilala
Kaibigan ako'y asahan mo sa tuwina.

FLORANTE

Ako'y gayun din kaibigang Menandro
Salamat sa iyo maginoong katoto.

GURONG ANTENOR

Halika Adolfo at iyong kamayan
Itong si Florante na 'yong kamag aral.

ADOLFO

Mahal na Antenor hindi na kailangan
Sapagkat siya ay aking kababayan
Si Duke Briseo ang amang naturingan
Pareho po kaming sa Albanya isinilang.

FLORANTE

Hindi pala dapat na ako'y malumbay
Kahit na malayo ang aking nilakbay.

GURONG ANTENOR

Iyong pagbutihin yaring pag-aaral
Pagka't matatalino ang iyong kamag-aaral
Paaralang ito ay kinararangal
Ng mga pantas sa Albanyang kaharian.

FLORANTE

Inyo pong asahan guro kong Antenor
Sa pag-aaral ko sa isip ay itutuon.

GURONG ANTENOR

Kung gayo'y humanda mga kabataan
Itong pag-aaral atin nang simulan.

Umiiikot ang planeta na parang turumpo
Sabihin sa klase magiting na Adolfo
Ilang panahon ang inaabot nito
Upang ang pag-ikot ay makunpleto?

ADOLFO

Limampo at siyam na araw ang Merkurio,
Ang Benus naman ay 243,
24 na oras ang ating mundo,
25 naman ang sa Marte.

At ang sa Hupiter, sampung oras lamang,
Planetang Saturno ay gayundin naman,
Labingpitong oras ang Uranus na hirang,
Labing-anim ang Neptuno at pluto'y anim lang.

GURONG ANTENOR

Mahusay Adolfo ang mga tinuruan,
Ngayon naman Florante tanong ay pakinggan
Sa bawat planeta'y ilan ang buwan?
Na umiikot sa kanyang kapaligiran.

FLORANTE

Ang Hupiter ay may labing anim na buwan,
Dala'mput't dalawa sa Saturnong bilang,
Uranus ay labinglima at Pluto ay may isa,
Sa Venus at Merkurio ay walang makikita,
Ang daigdig nating tawag ay Mundo,
May isang buwan makikita rito?

GURONG ANTENOR

Magaling Florante at pinag-aralan mo,
Ang Mundo ay isa lang sa milyong partikulo
Na matatagpuan sa ating Uniberso,
Pero walang banggaan ang kahit ano?

Ngayon Adolfo iyong ipaliwanag,
Ano ang ugnayan ng siyensya sa Diyos?
May karunugang ka bang nais idagdag
Katotohanan ang dito'y matatalos.

ADOLFO

Malinaw lamang na may pinagmulan ang lahat,
Walang katotohanan ang himala't alamat,
Kung gugustuhin lang anuma'y magaganap
Walang katuturan ang guhit ng palad.

MENANDRO

Subali't Adolfo ito'y pakinggan mo,
Di lahat ng bagay ay gawa ng tao.

FLORANTE

Ako ma'y gayun din ang aking kuro-kuro,
Naniniwala akong ang Diyos ay may plano.

ADOLFO

Kailangan lamang ng tao ang sapat na talino
Upang ang nais niya ay magkatotoo.
Iya'y tandaan mo Floranteng katoto!

GURONG ANTENOR

Huwag lang daanin sa init ng ulo
Ang diskusyong ito ay di pagtatalo,
Ito ay malayang palitan ng kuro
Kaya't Adolfo bumalik sa upuan mo.

Samantala'y idula ang trahedya ni Yokasta,
Ikaw Menendro ang gumanap na bida,
Etyokles ang papel ng batang Florante,
At sa iyo Adolfo gampana'y Polinese.

Humayo kayo at inyong paghandaan
Ang pagtatanghal na ang diwa'y kapangyarihan.

(black out)

Scene 3: ALI-ADAB WITH CONCUBINES AND MIRAMOLIN

(Sumasayaw na papasok at bibihisan si Ali-adab ng kanyang mga asawa.)

SULTAN ALI-ADAB

Maraming salamat, aking mga asawa.

BABAE 1

Karangalan sa aming ika'y paglingkuran.

BABAE 2

Nasiyahan ka ba mahal kong Sultan?

SULTAN ALI-ADAB

Lubos ninyo kong pinaligaya.

BABAE 2

Huwag mong kakalimutan ang pag-ibig mo sa akin.

(Papasok si Heneral Miramolin.)

SULTAN ALI-ADAB

Heneral Miramolin, kumusta ang iyong lakad?

MIRAMOLIN

Mahal ko pong Sultan, ikaw ay matuwa.
Mukhang nagtagumpay ang plano mong gawa.
Magulang ni Flerida nagpakasawa
Sa regalong bigay n'yo sila ay nasiyahan.

BABAE 3

Flerida?

SULTAN ALI-ADAB

Iyo bang tinuran mahal niyang Ina,
Ibig ng Sultang mapangasawa si Flerida?

MIRAMOLIN

Tagapangalaga, Panginoong Sultan!
Sa kanyang magulang aking pinagturan
Isa daw pong malaking karangalan!

SULTAN ALI-ADAB

Tama Miramolín, Tagapangalaga!
Nang maging anak naming ni Fleridang mutya!

BABAE 1

Mahal kong asawa, ano ang dahilan
At puso mo ay nananariwa na naman?

SULTAN ALI-ADAB

Nakita ko lang sadyang kailangan,
Isang bagong dugo ang dito'y mapunan.

BABAE 2

Mahal kong asawa iyong alalahanin
Ang mga araw na para lang sa amin.

SULTAN ALI-ADAB

Bakit, ako ba ay nagkulang?

BABAE 3

Ang dami naman diyan, bakit siya pa,
Diba't kababata ni Aladin si Flerida?

SULTAN ALI-ADAB

May problema ba?
Ibig kong lumaki ang lahi ng mga Moro,
Nais kong masundan si Alading anak ko.
Walang makasunod ang ni-isa sa inyo,
Sa Ina ni Alading maagang yumao.

Mga baog!

BABAE 1

Huwag kang mag-alala ako'y susuporta
Basta ako pa rin ang kikilalaning Sultana!

SULTAN ALI-ADAB

Miramolin, gawin mong abala, anak kong si Aladin,
Sa pag-eensayo siya ay hasain.

MIRAMOLIN

Asahan po ninyo, lahat ay gagawin.

SULTAN ALI-ADAB

Gawin mong magaling na Morong mandirigma,
Dahil siya ang mumuno sa inyong pagsagupa
Sa kahariang Albanya lubos na pinagapala
Ng mga kayamanang sa atin ay wala!

Sige Miramolin, iyong asikasuhin
Ang pagsasanay ng anak kong si Aladin

BABAE 1

Kawawang Aladin.

BABAE 2

Basta huwag mo kaming pababayaan.

BABAE 3

Sa akin ang Martes gayun din ang Sabado,
At ang pangako mong alahas na regalo.

SULTAN ALI-ADAB

Itong si Flerida ay huwag pakaisipin.
Magsilapit kayo at ako'y paligayahin.

Scene 4: YOKASTA

(Ang dula-dulaan.)

MENANDRO

Yamang natapos na yaring kaguluhan
Kabiyak ng dibdib aking hahanapin
Lahat ng Prinsipe sa nasasakupan
Magsipaghanda sa torneyong gaganapin.

ADOLFO

Marangal na Reyna nitong kaharian
Prinsipe Polinese ay makikilaban,
Ang lakas ko't tapang ay masasandigan
Kaysa ibang lalaking nagtatapang-tapangan.

FLORANTE

Tigilan ang yabang Ginoong Polinese
Sa Reyna nagpupugay akong Prinsipe,
Anak ng Diyos sa kataas-taasan
Etiokles ang ngalan, inyong pag-utusan.

ADOLFO

Tingnan ko ang galing dito sa tabak ko
Baka isang eskrima humihingi ka ng saklolo!

FLORANTE

Lahi ko'y Guerero ng marangal na lupa
Hindi uurong sa kalabang nangungutya.

MENANDRO

Kayo'y huminahon Ginoong magigiting
Mayroon lang akong nais na sabihin
Sino pa bang ang nais na lumahok
Sa torneyong handog ng inyong abang lingcod?

PRINSIPE NG GRESYA

Mayroon. Ako po ang Prinsipe ng Gresya!

PRINSIPE NG BERBANIA

Ako'y gayun din, inyo pong tanggapin
Prinsipe mula sa Berbania!

PRINSIPE NG BOHEMIA

Ang kaharian ng Bohemia ay makikilaban,
Basta puso mo Yokasta'y makatam.

PRINSIPE NG ETOPIA

Ako ang Prinsipe ng Etopia!

MENANDRO

Kung gayon, simulan ang paseo!

(Maglalaban, EKSIBISYON hanggang sa matalo ang apat, matitira si Florante at Adolfo.)

ADOLFO

Wala nang matapang sa kahariang ito...

FLORANTE

Tama ka Polinese at iyan ay ako!

KAWAL

Simulan ang labanan.

(Maririnig ang tugtuging musiko ng Batalla.)
(Koryo)

ADOLFO

Di ako pagagapi sa ganitong tagisan!

FLORANTE

Wala akong patawad sa ganitong labanan!

(Matatalo si Polinese.)

ADOLFO

Ako ay anak din ni Adofong ama mo!

FLORANTE

Di yata't ikaw ay kadugo't kapatid ko?

(Itatayo ni Florante si Adolfo at lalapit kay Menandro.)

MENANDRO

Ituloy ang labanan! Ako'y nasisiyahan!

(Susugod si Adolfo. Maglalabanan muli.)

ADOLFO

Ikaw na umagaw sa aking kapurihan.
Katapat mo ngayo'y tanging kamatayan!

(Tototohanin ni Adolfo ang labanan. Matatalo si Florante.)

MENANDRO

Tigil na Adolfo, ikaw ay paawat,
Ang ginagawa mo'y hindi na nakasulat!

ADOLFO

Papatayin kita, hambog na Florante!

GURONG ANTENOR

Itigil ang dula! Huminto sa pag-arte!

MENANDRO

Bakit ginagawa mo ito Adolfo?
Anong kasalanan ni Florante sa iyo?

GURONG ANTENOR

Ngayon din Adolfo ay lumisan ka na,
Bumalik sa Albanya't 'wag ng magpakita!

FLORANTE

Salamat sa iyo o Menandrang liyang
Kung di sa liksi mo buhay ko'y nautas.

GURONG ANTENOR

Winalang halaga ni Adolfo ang lahat,
Sayang na talino't kabutihang loob
Maski na ako ay kanya ring ginulat
Kasamaan pala ang siyang nakabalot.

Scene 5: ALADIN AT FLERIDA SA HALAMANAN

(Papasok ang mga puno at halamang namumulaklak.
Papasok si Aladin na tila mainit ang ulo.)

ALADIN

Tila mainit ang dugo sa akin ng aking Amang Sultan.
Ano kayang dahil?

FLERIDA

Kay ganda ng gabi, ang ningning ay nakakabighani.

ALADIN

Flerida ikaw ba yan?

FLERIDA

Aladin?

(Magbibigay pugay si Flerida.)

ALADIN

Ano at napakaaga ng aking kababata,
Dito sa aming hardin ano ang iyong ginagawa?

FLERIDA

Ako ay dito na mamalagi,
Ang Sultan mong ama ako ang napili.

ALADIN

Mabuti kung gayon, laking katuwaan
Ang makita kitang palagi ay isang kayamanan.

FLERIDA

‘Wag dito Aladin, baka tayo’y makita
Ako’y utusan dito at hindi bisita.
Marami pa pong kong gagawin,
Inyo pong pagpaumanhin.

ALADIN

Flerida, sandali lang ako sana ay pagbigyan,
Mayroon lamang akong nais na ituran.
Ikaw ang babaeng gusto ko noon pa man,
Ang makapiling ka ay isang katuwaan.

Katulad mo’y bulaklak na aking didiligin,
Ikaw yata ang pinakamagandang bulaklak sa aking hardin.

FLERIDA

Hindi nararapat,
Ikaw ay magtigil.

ALADIN

Gayun ba.

(Kukunin ang punyal sa beymang at aakmang magpakamatay)

Kung hindi rin lang ikaw ay wala nang dahilan
Mabuti pa sigurong ang buhay ko ay wakasan.

(Hindi papasinin agad ni Flerida.)
(Ilalakas ni Aladin ang diyalog.)

.....wakasana na!

FLERIDA

Huwag!

Aladin, ano bang nangyayari sayo?
Hindi tayo bagay at iyan ang totoo,
Bakit 'di mo tanggapin ang katotohanang ito,
Ako'y inyong utusan at ika'y aming amo.

ALADIN

Ikaw ang babaeng aking pinangarap,
Pakamamahalin sa dusa't hirap.

FLERIDA

Iyong sinasakal ang aking isipan,
Sugat ng puso ko'y dinaragdagan.

ALADIN

Ako'y tapatin, Flerida kong sinta
Pag-ibig ba sayo'y walang pag-asa?

FLERIDA

Ang mawaglit ka sa aking tanaw,
Ay isang malupit at masamang kapalaran
Aladin, mahal kita, pero..

ALADIN

Iyon ay sapat na, Flerida.

FLERIDA

Sa ama mong Sultan ako ay natatakot,
Baka isang sumpa sa ati'y idulot.

ALADIN

Huwag kang mag-alala, ipauunawa ko,
Ang ating pag-ibig ay wagas at totoo.

FLERIDA

Aladin, mag-iingat ka!

Scene 6: KAMATAYAN NI FLORESCA

(Maiiwan sa halaman ang mga puno. Maririnig ang isang malungkot na musika. Papasok sa tanghalan si Duke Briseo, kasama ang dalawang damang umaalalay sa may sakit na si Floresca.)

FLORESCA

Nais kong lumanghap ng sariwang hangin,
Dito sa halamanan aking muling bubuhayin.
Ang mga sandaling anak ay kapiling,
Sa paglalaro'y inaabot ng dilim.

Paalam Briseo, ako'y patawarin,
handa na ako sa aking sasapitin.

RISEO

Iyong alalahanin, mahal kong asawa
Itong si Florante'y baka nangulila,
Batid mo namang lubos ang kanyang pag-asa,
Na ikaw at siya'y muling magkikita.

FLORESCA

Alagaang mabuti ang bunsong si Florante,
Sa kapahamaka'y ilayong mabuti.

RISEO

Asahan mo, asawa ko...

FLORESCA

Florante!!! Anak ko!!!
Sa aking kandungan ikaw ay magbalik,
Sa iyo ibibigay, aking huling halik.

RISEO

'Wag alalahanin kanyang kalagayan,
Isusumpang hindi siya pababayaan.

FLORESCA

Ang tagal kong hinintay ang iyong pagbabalik,
Anak, kamusta na... ako'y nananabik...

(Muling maririnig ang malungkot na musika habang unti-unting namamatay ang ilaw.)

Scene 7: PAGLULUKSA NI FLORANTE

(Papasok na nag-eeskrimahan sina FLORANTE at MENANDRO kasabay ang unti-unting pagliliwanag ng ilaw sa tanghalan. Papasok si Antenor.)

GURONG ANTENOR

Florante may kalatas kang dumating,
Basahin mo at ng iyong maligning.

(Inaabot ang sulat kay Florante. Babasahin ni Florante. Manlulumo. Maiiyak.)

GURONG ANTENOR

Ano ang nangyari butihing Florante?

MENANDRO

Kaibigan, sabihi't ako'y karamay.

(laabot ang liham kay Antenor.)

FLORANTE

Kaya pala ako'y ayaw niyang paalisin
Hindi na magtatagpo ang aming paningin.

Ina ba't ako'y hindi hinintay
May pangako akong sa iyo ibibigay.
Sa kandungan mo ay aking iaalay
Naipon ko ditong talino't tagumpay.

GURONG ANTENOR

Florante anak ko magpakatatag ka
Tulad ng winika ng butihing Ama.

MENANDRO

Sa iyong pagbabalik sa lupaing Albanya
Kaibiga't katoto ako ay sasama.

GURONG ANTENOR

Sa iyo Florante, magpakatatag ka
Magbalik sa Albanya at mag-iingat ka.

(Tutugtog ang malungkot na marcha. Maglalakbay si Florante at Menandro. Magtatagpo ang mag-ama.)

FLORANTE

Ay Ama kong mahal na laging ala-ala,
Ano ang nangyari sa mahal kong Ina?

DUKE BRISEO

O bunsong magiliw at mapagmahal kong anak
Tayo'y iniwan na ng Ina mong liyag.
Siya ay pumanaw na ikaw ang hanap
Kalungkutang hanap ay iyong paglingap.

(Darating si Adolfo. Magugulat si Florante.)

ADOLFO

Magandang araw po, Duke Briseo.
Maligayang pagdating Florante't Menandro
Kumusta ang inyong paglalakbay?

FLORANTE

Maluwalhati naman Konde Adolfo
Bagama't maulan sa dagat Medeterano.

ADOLFO

Mabuting araw po kay Duke Briseo
Pinatawag kayo ni Haring Linceo
May masamang balita mula sa Krotona
At kayo po ang nais niyang makita.

DUKE BRISEO

Gayon Adolfo ang sadya mo rito.
Tayo na kay Haring Linceo.

(Maririnig ang tugtog. Magmamarcha papunta kay Haring Linceo.)

Scene 8: ALBANYANG KAHARIAN

(Pagkikita ni Florante at Laura.)

HARING LINCEO

(Yayakapin si Briseo.)

Masayang pagdating Dukeng Tagapayo,
Sino ang kasama mo na tila kilala ko?

DUKE BRISEO

'O, Haring Linceo mabunying katoto!
Ito ang anak kong binabanggit sa iyo.
Kasama niya ang matalik na kaibigang si Menandro.

MENANDRO

Magandang araw po, Haring Linceo.

FLORANTE

Sa mahal na Hari inyong pag-utusan,
Ako po si Florateng handang manilbihan.

HARING LINCEO

O Duke Briseo, ang kiyas na ito
Ang siyang kamukha ng bunying Guerero

Aking napangarap na sabi sa iyo.
Magiging haligi ng Setro ko't Reyno.

(Yayakapin si Florante.)

Laking pagkamangha ang iyong pagparito,
Mabuting panahon itong pagdating mo.
Ikaw ang Heneral ng hukbond dadalo
Sa bayang Krotonang kubkob ng Moro.

DUKE BRISEO

O Haring Linceo ako ay maiba
Ano ba ang dahil ng aming pagpunta?

HARING LINCEO

May isang kalatas na dito'y dumating
Mula sa Krotonang kahariang magiting.
Humihingi ng tulong at nasa pangamba.
Ang krotonang Reyno't kubkob ng kabaka.

Patotohanan mong hindi ba't ikaw
Ang napangarap kong Guererong matapang
Na maglalatha sa sangsinukuban
Ng kapurihan ko at kapangyarihan

(Luluhod si Florante habang sinasambit ang mga sumusunod na salita.)

FLORANTE

Ako'y walang sagot na naipahayag
Kundi haring poo't nagdapa sa yapak,
Nang aking hahagkan ang mahal na bakas
Kusang itinindig at muling niyakap.

(Papasok si Laura kasama ang dalawang Dama.)

HARING LINCEO

Nandito na pala ang mutya kong anak,
Magiliw na Laurang may pusong busilak.

(Maririnig ang musikang DIOS DE SALVE kasabay ng pagpasok ni Laura at ng mga Dama.)

Laura, siya ang iyong dating kababata,
Si Prinsipe Florante sa Atenas nagmula.

LAURA

Di ko nalilimot aming kamusmusan,
Kalaro ko siya't karamay na hirang.

DUKE BRISEO

Tila ba tigalgal ang aking Prinsipe.
Sa kanyang nakita'y nagsara ang kabibe.

MENANDRO

Ay, aking katoto wala akong wiwikain,
Sa magandang Prinsesang nasa harap natin.

(Everybody freezes.)

FLORANTE

Siyang pamimitak at kusang nagsabog
Ng ningning ang talang kaagaaw ni Venus.
Anaki'y bagong umahon sa burol
Buhok na naglugay sa perlas na batok.

Tuwang pangalawa kung hindi man langit.
Ang itinapon ng mahinhing titig.
O ang luwalhating buko ng pag-ibig
Pain ni Cupidong walang makarakip.

Liwanag ng mukha'y walang pinag-ibhan
Kay Pebo, kung anyong bagong sumisilang.
Katawang butihin ay timbang na timbang
At mistulang ayon sa hinhin ng asal.

A, e... Ipagpaumanhin aking Prinsesa.

LAURA

Sa kaligayaha'y ang nakakaayos,
Bulaklak na bagongwinahi ng hamog.
Anupa't sinumang palarang manood
Patay o himala kung luha at himutok.

FLORANTE

Nabigla lang ako nang ikaw'y makita.

ADOLFO

(Sa sarili.)

Hindi maaari ang ganitong tunguhin.
Ito ay taliwas sa aking balakin.

Ikaw Florante ay may utang sa akin,
Dapat pagbayaran sukat maging sakim!

HARING LINCEO

Kung gayo'y pagdiwang ang bagong kawal!
Itong si Florante ng bayan kong mahal,
Sa bisa ng aking trono't kapangyarihan,
Ikaw Florante ang Heneral ng bayan.

(LIGHTS fade out. Pasok ang mga puno at halamang may bulaklak.)

Scene 9: ANG LIGAWAN

(Aawitin.)

FLORANTE

*Ito ay si Laurang ikinasisira
Ng pag-iisip ko tuwing magugunita
At dahil ng tanang himutok at luha
Itinotono ko sa pagsasalita.*

LAURA

*Nagbabalik mandi't parang hinahanap
Dito ang panahong masayang lumipas
Na kung maliligo'y sa tubig aagap
Nang hindi abutin ng tabsing sa dagat.*

FLORANTE

*Masayang nimpas sa lawa ng Bai
Sirenas ang tinig ay kawiliwili
Kayo ngayo'y siyang pinipintakasi
Ng lubhang mapanglaw na musa kong imbi.*

LAURA

*Sino kang pangahas sa dilim nakatago?
Magpakita ka at lumantad ng buo.
Ang ganyang ugali ay asal na liko
Isusulong kita kundi susuko.*

(Lilitaw si Florante.)

FLORANTE

*Prinsesang mabini ay patawad
Kung nangamba ka sa pamamanatag
Kung kasalanan man ang aking ginawa
Kaparusahan mo ay iyong itaga,*

LAURA

*Tinakot mo ako sa iyong ginawa.
Ganyan ka rin noong tayo'y mga bata.*

FLORANTE

*Hindi ko mapigil ang pamimintana
Sa iyong karikitan ng gabing payapa.*

LAURA

Kay tapang ng loob mo lalaking gerero.

FLORANTE

*Dahil ako sa'yo ay namimintuho.
Iniibig kita
Iniibig kita!!!*

LAURA

*Kay bilis maghayag ng 'yong damdamin
Winikang salita'y di ko akalain.*

FLORANTE

*Lakas ng loob kong iyon ay sambitin
At upang maibsan ang aking panimdim.*

LAURA

*Batid kong ina mo ay mamayapa na
At siya ay lagi ko ring naaalala.
Baka 'di pag-ibig ang sayo'y makita.
Ang sa puso'y bunga ng pangungulila.*

FLORANTE

*Laura ang pag-ibig ko saiyo ay tunay.
Gagawin ang lahat at handang mamatay.
Bago makidigma at sa'yo'y makita.
Ang sa puso'y bunga ng pangungulila.*

(Magyayakapan ang dalawa.)

Scene 10: TAGUMPAY NI FLORANTE SA KROTONIA

(Ipapakita ang paglalaban ng mga Moro at Kristiyano sa pamumuno ni Florante sa Krotona.
Matatalo ng mga Kristiyano ang mga Moro. Aalis ang mga Moro sa Krotona.)

MORO

Sugod!!!!

KRISTIYANO

Mga Morong sukaban!
Kayo ay lumayas sa Krotonang bayan!

Scene 11: SA PERSYANG KAHARIAN

(Papasok na nagmamarcha sina Sultan Ali-Adab, Miramolin at Aladin.)

SULTAN ALI-ADAB

Aladin anak ko ikaw ay maghanda,
Tipunin ang kawal sa pakikidigma.
Inyong lulusubin ang kahariang Albanya,
Kamkamin ang yaman at walang ititira.

ALADIN

O, Ama kong Sultan ako ay patawarin
Ano ang alam ko sa ganyang gawain.
Iyan ay tungkulin ni Heneral Miramolin
'Di ko magagawang ikaw ay sundin.

SULTAN ALI-ADAB

Gayun ba?
Heneral Miramolin!

(Isang senyas ang ibibigay ng Sultan kay Miramolin. Susubukan ng Sultan si Aladin.)

ALADIN

Ano'ng ibig sabihin nito?

SULTAN ALI-ADAB

Kung hindi mo lalabanan si Heneral Miramolin.
Ang pagiging Prinsipe ay kalimutan mo na Aladin.

(Maglalaban si Miramolin at Aladin. Mananalo si Aladin.)

SULTAN ALI-ADAB

Mahusay, mahusay Aladin.
Ngayon ay handa ka na sa pakikipaglaban.
Ang iyong pagtangga ay wala nang dahilan.
Heneral Miramolin anak ko ay samahan,
Inyong pagtulungan ang Albanyang bayan.

At sa iyong pagbabalik ako ay may surpresa.
Ikaw ay ipakikilala sa bago mong Ina.
Ha..ha... ha.

Scene 12: LAMBINGAN NI ALADIN AT FLERIDA

(Masayang naghahabulan ang dalawa sa kakahuyan.)

FLERIDA

Aladin, kung sakaling tayo ay nagkatuluyan,
Iyo nang itigil gawang kasamaan.
Batid kong udyok lang ng Ama mong Sultan
Magnakaw ng yaman sa ibang kaharian.

ALADIN

Ako ay kabilang sa kanyang utusan,
Walang magagawa sa kanyang kagustuhan.

FLERIDA

Subalit... Nais kong mabuhay ng walang kaaway
Sa akin ang yaman n'yo ay walang saysay.

ALADIN

Flerida....

FLERIDA

Aladin... Aladin!

ALADIN

(Aawitin.)

*Mata mo'y ipikit at huwag kang gagalaw,
Ang aking sasabihin sundin mong malinaw.
Ipapakita ko ang hangad mong yaman.
Ngayon idilat mo ang iyong mata.
Giliw ano ang iyong nakikita?*

FLERIDA

Nasaan?

ALADIN

(Aawtin.)

*Ang mga bituin.
Hindi ba't ang kislap ng bituing iyan,
'Di maihahambing sa lahat ng yaman.*

FLERIDA

Tama ka Aladin!

ALADIN

(Aawitin.)

*Ang lahat ng iya'y sa iyo ibibigay
Kasama ng buwang liwanag ang taglay.*

*Flerida, sa pagbabalik ko mula sa labanan.
Pinapangako kong ika'y sasamahan.
Ihaharap kita sa ama kong Sultan.
Nang kanyang malamang kita'y kasintahan.*

(Magyayakap ang dalawa. Hahalikan ni Aladin si Flerida. Makikitang nakasili ang Sultan.)

SULTAN ALI-ADAB

Huling halik mo na iyan Aladin.

Ha... ha..ha..

Scene 13: PAGLUSOB NI ALADIN SA ALBANYA

(Labanan. Magwawagi ang mga Moro. Ikukulong ang hari, ang Duke at mga kawal Kristiyano.)

HARING LINSEO

O, ngitngit ng langit bakit di nautas,
Sa kamay ng Moro'y hirap ang nadanas.

DUKE BRISEO

Huwag kang mag-alala tayo'y ililigtas,
Nang anak kong sapat ang lakas.

HARING LINSEO

Anong saklap pala ang maging talunan
At ika'y ikulong sa sarili mong bayan.

DUKE BRISEO

Tunay na ang Moro ay ating kalaban.
Tulad ni Aladin, dapat pangilagan.

HARING LINSEO

Kung nandito lamang si Heneral Florante
Ang kapahamakan sana'y di nangyari.

DUKE BRISEO

Kawal...
Kami'y pawalan ninyo!

HARING LINSEO

Kasalanan namin sa inyo ay ano?

ALADIN

Anong kaguluhan ito?

DUKE BRISEO

Tulad ninyo ay hayop, kayong mga Moro,
Inyong kasamaa'y sagad hanggang buto.

ALADIN

'Wag ipagmalaking kami'y masama.

DUKE BRISEO

Ano ba ang inyong sa amin ay sadya.

ALADIN

Ang kaban ng gintong sa inyo'y biyaya.

DUKE BRISEO

Kayong mga Moro'y tunay na masiba,
Sa yaman ng iba'y hayok at timawa.

MIRAMOLIN

Inyo nang itigil ang pagsasalita,
Kundi puputulin ko ang inyong dila.

(Akmang tatagain. Pipigilan ni Aladin.)

ALADIN

Ako ay lilisan Heneral Miramolin
Palaciong Albanya'y inyo ng giriin,
Sa aking pagbabalik yaman ay tipunin,
Aking ihahandog sa Ama kong lining.

(Aalis si Aladin. Papapasok si Laura na bitbit ng mga kawal Moro.)

MIRAMOLIN

Talaga ngang ikaw ay maganda.
Maari bang hagkan ang labi mo Laura.

(Hahahalayin sana. Babayagan ni Laura si Miramolin.)

LAURA

'Di magtatagumpay kayong mga Moro.
Dahil sa maitim yaring inyong plano.

Ang inyong katapat ay isang Gerero,
Iyo'y si Florante, Heneral ng hukbo.

Scene 14: BANDILA NG MORO SA ALBANYA

(Magmamarchang papasok si Florante, Menandro at mga kawal papasok ng tanghalan.)

MENANDRO

Matagal-tagal rin ang tayo'y nawalay
Si Laura kaya sa iyo'y naghihintay?

FLORANTE

Sa kanyang diwa sana ay alaala
Tamis ng kahapong ami'y nagbunga.

KAWAL

Heneral Florante, bandera sa palacio!

MENANDRO

D'yos na mahabagin, watawat ng Moro!

Scene 15: TAGUMPAY NI FLORANTE KAY MIRAMOLIN

(Labanan, magwawagi ang mga kristiyano.)

LAURA

Florante...

FLORANTE

Laura...

(Magyayakap...)
(Susugod si Miramolin.)

LAURA

Florante..

(Maglalaban si Florante at Miramolin.)
(Pawawalan ni Menandro ang mga bilanggo.)

HARING LINSEO

Sa darating na kabilugan ng buwan
Tayo'y magpapasalamat sa Poong Maykapal.

(Magdidilim.)

END OF ACT 1

FLORANTE AT LAURA

ACT 2

KORO

(Aawitin.)

*Labis na ligayang kinamtan ng Hari
At sa natimawang kamahalang pili
Si Adolfo lamang ang nagdadalamhati
Sa kapurihan kong tinamo ang sanhi*

*Pangimbulo niya'y lalo nang nag-alab
Nang ako'y tawaging tanggulan ng syudad
At ipinagdiwang ng haring malas
Sa palasyo real na lubos ang galak*

HARING LINCEO

Ating ipagdiwang ang mga bunying Guerero!

TAUMBAYAN

Mabuhay si Prinsipe Florante!
Mabuhay si Menandro!

(Sayaw ni Florante. Laura at iba pa. May darating na mensahero.)

HARING LINSEO

Sandaling itigil itong pagsasaya
'Pagkat nanganganib, hari ng Etolya.
Sila ay nilusob at iniisa isa.
Ang ulo ng Hari ay pupugutan na.

Ilan pa bang kawal sa ati'y natira
Sa'yo bang palagay inyong makakaya?

FLORANTE

(Tititngin kay Laura.)

Laging sa panig ko ang Diyos na patnubay.
Aking susubukan sukat ikamatay
Ang lakas kong ito ay magkasaysay
Kung iaalay ko ito aking buhay.

O Haring Linceo ako'y paalam na
Gayun din sa iyo mahal ko pong ama.
Sarili'y ingatan Laurang sinisinta.
Upang sa paglisa'y handang makibaka.

FLORANTE

Tayo na Menandro, tayo na mga kasama..!

ADOLFO

(Aparte.)

Ito na aking pagkakataon.
Albanya akin ka na ngayon!
Ha..ha.. ha...!

Scene 16: PAGPAPATAPON KAY ALADIN

(Nakagapos si Aladin.)

SULTAN ALI-ADAB

Ang utos ko lamang ang dapat mong sundin!
Yaman ng Albanya'y di mo inangkin,
Anong kapalaran ang aking sasapitin
Nang dahil sa iyo dangal ko'y nabitin.

ALADIN

Mahal ko pong ama sana'y mapatawad.
Hindi na mauulit ang nangyaring palad.
Yaman ng Albanya kung inyo pong hangad,
Ako'y magbabalik ginto'y igagawad.

SULTAN ALI-ADAB

Huli na ang lahat, 'di na mabubulag
Dahil kay Florante gulo ay napatag.
Wala nang liwanag na maaninag.
Tandaan, Aladin walang morong duwag!

(Yuyuko si Aladin.)

Nababatid mo ba ang kaparusahan?
Sa iyong ginawang katampalasan.

(Aakmang pupugutan ng ulo, haharang si Flerida.)

FLERIDA

'Wag...!

'Wag n'yo pong wakasan, buhay ni Aladin.
Ikamamatay ko itong sasapitin,
Ibibigay ang lahat ano man ang naisin,
Pag-ibig mong nais aking ihahain.

Ako'y patawarin, Aladin kong sinta.
Ang nais ko lamang buhay mo'y humaba pa.

SULTAN ALI-ADAB

Sa iyong tinuran ako'y masunurin,
Basta't ang kapalit pakasal ka sa akin.

ALADIN

Flerida kong giliw! Winika'y bawiin!
Handa nang mamatay, 'wag lamang maangkin.
Ang pag-ibig ko sa iyo'y huwag puputulin,
Kahit na magwakas ang aking paningin.

SULTAN ALI-ADAB

'Yo nang lisanin itong Persyang bayan!
At 'wag mong tangkaing ako'y kalabanin.

(Kakalagan at ilalabas si Aladin.)

ALADIN

Flerida...

(Hahawakan ni Ali-Adab si Flerida.)

FLERIDA

Ako'y patawarin sinta kong Aladin,
Ika'y patuloy kong pakamamahalin!
Aladin!!!!!!!!!!!!!!

Scene 17: PAGTATAKSIL NI ADOLFO

(Papasok si Adolfo at bubulungan ang mga tao.)

ADOLFO

Si Haring Linceo'y sakim na totoo.
Tanging iniisip ay sarili nito.
Itong mga taong ating iginagalang
Tayo'y pinapain sa kapahamakan.
Sadyang ginagamit ang kapangyarihan
Tayong maliliit 'di iginalang.

TAONG-BAYAN

Sakim..sakim.. sakim!

HARING LINCEO

Anong kasalanan kaya'ng ginawa ko?

LAURA

Ika'y isang taksil Konde Adolfo!

DUKE BRISEO

Batid mong di tunay lahat ng tinuran,
Pawang inggit lamang kay Floranteng hirang.

LAURA

Hayagang paninira ang iyong ginawa.
Adolfo itigil, balak na masama!

ADOLFO

Igapos ang mga iyan!

(Kukuhanin ang korona sa Hari.)

Ako na ang Hari ng Albanya!

(Iaayos ang Hari sa pugutan ng ulo.)

At ngayo'y pagmasdan ang aking gagawin,
Huwag ikukurap ang iyong paningin.

(Pupugutan ng ulo si Haring Linceo.)

LAURA

Huwag!

DUKE BRISEO

Hayop ka Adolfo di ka magwawagi!
Tabak ni Florante ang sa'kin babawi!

(Sasaksakin si Duke Briseo.)

LAURA

Huwag!

Ubod ka ng sama Adolfong madaya,
Sa kapangyarihan ikaw ay timawa!

ADOLFO

Huwag mag-alala o mahal kong Luara
Ika'y itatatas sa pagiging Reyna.

(Duduruan ni Laura.)

Para kay Florante duon sa Etolya
Siya'y pauwiin na walang kasama.

LAURA

'Di magtatagumpay lahat ng iyong plano!
Ika'y mamamatay, isinusumpa ko!

ADOLFO

Akong si Adolfo Hari ng Albanya
Ay dapat ikasal kay Laura kong Reyna!
Ha...ha...ha...

Scene 18: LABANAN NI FLORANTE AT ADOLFO

FLORANTE

O, Haring Linceo ano ang dahilan,
Bakit ako'y bitbit ng parang tulisan?

(Magbubukas ang ilaw sa trono. Makikitang si Adolfo ang nakaupo rito.)

ADOLFO

Hayaan n'yo siya!
Ha....ha.... ha..
'Di ka ba yuyuko sa aking harapan?
Iyan ay tungkulin ng isang utusan.

FLORANTE

Sinong tampalasan ang sa iyo'y nagsugo?
Baka sa espada ko ikaw ay sumuko!

ADOLFO

At ngayon Florante ating itutuloy,
Ang dula-dulaang sa Atenas nagmula.

(Maglalaban ang dalawa. Matatalo si Adolfo.)
(Aawatin ni Laura si Florante na akmang sasaksakin si Adolfo.)

LAURA

Huwag, Florante kong giliw!
Huwag mong dungisan ang kamay mo ng dugong-taksil!

ADOLFO

Kawal!!!

(Hahawakan si Florante, aakmang sasaksakin, haharang si Laura.)

ADOLFO

Ngayo'y mamili ka Laurang ginigiliw
Sa harap ni Florante ay iyong sagutin,
Ikaw ba ay payag pakasal sa akin
Kundi'y sukab na ito'y aking papatayin!

LAURA

Sa aki'y isumpang 'di ipapatay,
Gagawin kong lahat ano mang isaysay.

FLORANTE

Laura, bawiin mo lahat ng iyong sinabi!

ADOLFO

Ibilanggo ang lalaking 'yan!

(Ilalabas si Florante.)

Ha...ha...ha...

LAURA

Hayop ka Adolfo!

Scene 19: PAGTATAPON SA GUBAT KAY FLORANTE

(Tutugtugin ang ponebre.)

KAWAL 1

Ikaw ay maghanda sa iyong sasapitin
Sa masukal na gubat ay dadalhin.

KAWAL 2

Pasalamat nga at hindi naghabilin
Na ikaw Florante ay aming patayin.

FLORANTE

Mga taksil!
Kayo'y kasama ko sa pakikidigma.
Bakit ngayon sa akin ay 'di na nakutay.

KAWAL 3

Ang utos ng Hari ay di mababali.

Scene 20: PAGLASON KAY ALI-ADAB

(Sasayawan ni Flerida si Sultan Ali-Adab.)

SULTAN ALI-ADAB

Mahusay!

Mahusay Flerida,

Alak pa!

FLERIDA

Mahal na Sultan, ako na po ang magtitimpla ng iyong alak.

SULTAN ALI-ADAB

Ganyan nga Flerida, ako'y paglingkuran,

Lahat ng naisin ay ibigay ng wasto.

(Titimplahan ng lason ang alak.)

FLERIDA

Naririto na po ng inyong alak

Mahal na Sultan.

Mahal na Sultan!

Maaari ko po ba kayong makaulayaw ng sarilinan?

(Hihimasin ang pisngi.)

(Titignan ni Flerida ang 3 babae.)

Mahal na Sultan...

(Makikita ng Sultan ang tatlong babae na nakatingin.)

SULTAN ALI-ADAB

Ano pang ginagawa ninyo d'yan!

FLERIDA

Mahal na Sultan..

(Ingunguso ang 3 babae na hindi naman umalis.
Sesenyasan ng sultan ang mga babae upang umalis.)

Mahal na Sultan, may mga matang nagmamasid...

SULTAN ALI-ADAB

(Makikita ang mga tagapaypay na nakatingin.)

Siya nga naman..

(Lalapitan ang mga nagpapaypay, itutulak ang isa na tatakbo at isa naman ay matatakot at tatakbo. Aakmang hahalikan si Florida.)

FLERIDA

Mahal na sultan, ang alak n'yo
Itinimpla ko yan para lang sa inyo.

SULTAN ALI-ADAB

Mas masarap ka pa sa alak, Florida.

(linumin.)

Ano ang nilagay mo sa alak?
Nilason mo ako!

FLERIDA

Iyan ang nababagay sa iyo, Sultang ahas!

SULTAN ALI-ADAB

Taksil ka, Florida!

(Mamamatay si Ali-adab, lalabas ng tanghalan si Florida.)

Scene 21: PUNO NG HIGERA

FLORESCA

(Aawitin.)

*Sa may ginta nitong mapanglaw na gubat
May punong higerang daho'y kulay pupas
Dito nakagapos ang kahabag habag
Isang pinag-uusig ng masamang palad.*

*Bagun'taong basal ang anyo at tindig
Kahit nakatali kamay paa't leeg
Kundi si Narciso'y tunay na Adonis.*

*Makinis ang balat at anaki'y burok
Pilikmata't kilay mistulang balantok
Bagong saping ginto ang kulay ng buhok
Sangkap ng katawa'y pawang magkaayos.*

*Dangan doo'y walang Oreadas Nimfas
Gubat na palasyo ng masidhing harpias
Nang-aawa disi't naakay lumiyag
Sa himalang tipon ng karikta't hirap.*

FLORANTE

Ngunit sa aba ko! Sawing kapalaran!
Ano pang halaga ng gayong suyuan,
Kung ang iniibig ko'y sa katahimikan
Ay humuhilig na sa ibang kandungan?

Sa sinapupunan ng Konde Adolfo
Aking natatanaw si Laurang sinta ko;
Kamataya'y nahan ng dating bangis mo
Nang di ko damdamin ang hirap na ito?

ALADIN

At kung kay Flerida'y iba ang umagaw
At di ang Ama kong dapat na igalang,
Hindi ko masabi kung pikang tangay
Bubuga ng libo't laksang kamatayan.

FLORANTE

Bayang walang loob, sintang alibugha,
Adolfong malupit, Laurang mandaraya,
Magdiwang na ngayo't mag-ingay sa tuwa
At masusunod na sakín ang nasa.

ALADIN

Sa kuko ng lilo'y aking aagawin
Ang kabiyak niring kaluluwang angkin
Liban na kay Ama, ang sinuma't alin
Ay di-igagalang ng tangang patalim.

FLORANTE

Sa abang-abang ko! Di yata O, Laura,
Mamamatay ako'ng hindi mo sinta
Ito ang mapait sa lahat ng dusa;
Sa akin ay sinong mag-aalala?

ALADIN

O pagsintang labis ng kapangyarihan
Sampung mag-aama'y iyong nasasaklaw!

FLORANTE

Pag-ikaw ang nasok sa puso ninuman,
Hahamaking lahat masunod ka lamang.

ALADIN

Sino kayang taong dito'y tumataghoy,
Tila may isa pang luhang dumadaloy
Ay, kahabag habag yaring dumaraing.

(Patakpong lalabas at hahanapin ang umiiyak.)

Scene 22: PAGLILIGTAS NI ALADIN KAY FLORANTE

(Aakmang kakagatin ng leon si Florante ng dumating si Aladin.
Makikipaglaban si Aladin sa mga leon. Aalisan ng gapos si Florante.)

FLORANTE

Ay, nasaan ka Laura...
Sa aking kaabahan, ay bakit ikaw pa?
Moro sa kamay mo, ako ba'y ligtas na.

ALADIN

Moro ako't lubos na taong may dibdib
At nasasaklaw rin ng utos ng langit
Dini sa puso ko'y kusang natitik,
Natural na leing sa aba'y mahapis.

FLORANTE

Itong iyong awa'y di ko hinahangad,
Patayin mo ako'y isang pitang habag,
Di mo tanto yaring binabatang hirap,
Na ang kamatayan ang buhay kong hanap.

Scene 23: TAGUMPAY NI MENANDRO

MENANDRO

Ipagtanggol ang kaharian ng Albanya!
Kamatayan sa mga taksil!

(Labanan, magwawagi si Menandro ngunit makakatakas si Adolfo.)

KAWAL

Heneral Menandro! Si Adolfo, Tinatakas si Laura!

**Scene 24: PAGLAPASTANGAN NI ADOLFO KAY LAURA SA KAGUBATAN
PAGLILIGTAS NI FLERIDA KAY LAURA**

FLERIDA

Aladin.. Aladin..

(Hahanapin si Aladin.)

ADOLFO

Ayaw mo rin lamang magpakasal sa akin,
'Di mo mapipigil ang aking gagawin.

(Akmang hahalayin si Laura.)
(Sasaksakin ni Flerida si Adolfo, mamamatay ito.)

FLERIDA

Madali ka, magkubli tayo!

LAURA

Huwag kang lalapit!

FLERIDA

Huwag kang matakot. Kahit ako ay Moro
babae rin akong katulad mo. Tayo na!

(Eexit Laura at Flerida.)

Scene 25: ANG PAGKIKITA SA GUBAT

(Tutugtugin ang BITUING MARIKIT. Makikitang magkasamang naglalakad sina Florante at Aladin sa isang Dako ng Tanghalan at sa kabilang bahagi sina Laura at Flerida.)

FLORANTE

Maraming salamat katotong Aladin
Ano ba ang iyong kahilingan sa akin.

ALADIN

Atin nang iligtas ang iyong Prinsesa,
At ating isunod ang mahal kong Flerida.

FLORANTE

Huwag kang maingay at baka marinig
Mukhang ang kalaban ay umaaligid.

(Hahanapin nila kung saan nagmumula ang tinig.)

FLERIDA

Tayo ay nasundan ng mga kaaway
Laura handa ka bang magbuwis ng buhay.

LAURA

'Di pagagapi at ako ay lalaban.

(Pasugod ang dalawa kina Florante at Aladin.)

Para kay Florante.

FLERIDA

At Alading Mahal!

(Akmang lalaban ang dalawa.)

FLERIDA

Aladin? O Aladin ikaw nga!

ALADIN

Mahal kong Flerida!

LAURA

Florante?

FLOLANTE

Laura! Pinakamamahal kong Luara.

(Magyayakapan ang magkakapareha.)

Scene 26: PAGWAWAKAS

KORO

(Aawitin.)

*Ahon sa dalata't pangpang na nagligid
Tonohan ang ng lira ay yaring abang awit
Na nagsasalitang buhay ma'y mapatid
Tapat na pagsinta'y hangad na lumawig.*

MENANDRO

Mabuhay ang kaharian ng Albanya!

TAONGBAYAN

Mabuhay!

MENANDRO

Mga kasama, ating salubungin ang pagdating ng ating kaibigang
Sultan Aladin at Reyna Florida.

(Papasok ang dalawa.)

Mga kasama salubungin
Ang pagdating ng bagong Hari at Reyna ng Albanya
Haring Florante at Reyna Laura!

(Papasok si Florante at Laura, ikakasal ng Obispo. Babatiin ng mga taong bayan at ni Aladin at Florida)

FLORANTE

Kaya nga't nagtaas ng kamay sa langit
Sa pasasalamat ng bayang tangkilik.
Ang Hari, ang Reyna'y walang iniisip
Kundi ang magsabog ng awa sa kabig.

(Magyayakap si Florante at Laura habang masayang nakamasid ang taong bayan.)
(Everybody freezes.)

WAKAS!!!

//BocaueAppartment 2020

NOLI ME TANGERE

(Musical)

Bersiyon ni **Sonny J. Cristobal**

July 3, 2011

(Para kay Inang, a month after her sufferings and death June 4, 2011)

Mga Tauhan:

Don Crisostomo Ibarra	Elias
Maria Clara	Salome
Padre Damaso	Basilio
Padre Bernardo Salvi	Crispin
Guevarra	Sisa
Kapitan Tiago	Pilosopong Tasyo
Pia Alba	Alferez
Katulong	Victorina
Sepulturero	Tiburcio
Sakristan	Lucas
Linares	Estudyante
Mga Babae	Mga Lalaki

Ang Entablado: Gawing multi-media at expressionistic ang pamamaraan sa paggawa ng dula pati ang disenyo ng entablado - may malapad na platform, may mga imahen ng santo sa malawak na antigong sala ng marangyang tahanan upang sa ibang eksena ay maging simbahan at plaza. Gumamit ng LCD or LED projector sa buong background ng entablado upang magsilbing visual narratives ng kuwento.

Prologue: Pagbukas ng entablado ay makikita ang sayaw ng mga kababaihan mula sa pagiging native na Filipina naka pantalon, nakapambahay na para ding lalaki, sumasakay ng kabayo, nagbubuhay ng mga kahoy sa kabundukan, gumagawa ng trabaho ng lalaki – dumating ang Kastila – pinalitan ang kanilang kasootan na simbulo ng Maria Clara. Mayroong *solo dance of a woman, suffering from cancer* – si Maria Clara ang nagsasayaw – darating ang gagamot na si Ibarra – lalabas sina Fr. Damaso at Fr Salvi na tila mga *virus cells of cancers* na magpapasama sa nararamdaman ni Maria Clara – suportado ng mga plushes of scientific visuals sa screen upang ma-highlights at maunawaan ang systema ng kalupitan ng cancer – sa dakong huli ng sayaw ay ipakita ang mga images ng sakit ng lipunan – kahirapan sa pamilya ni Sisa – kawalan ng respeto

sa kababaihan – ang mayayaman, gaya ng pamilya ni Victorina ay nakikinaabang sa pamahalaan at patuloy na yumayaman. Ang dulo ng prologue ay aawitin ng chorus ang theme music:

(Aawitin.)

*Mamamatay akong
hindi mamamalas
ang pagsikat ng araw
sa aking bayan...*

*Kayong mga makakakita
sa pagbubukang-liwayway,
malugod ninyo siyang tanggapin,
at inyong gunitain ang mga
nabuwal sa dilim ng gabi!*

UNANG YUGTO

Scene 1: SI CRISOSTOMO IBARRA

(Opening Dance may masayang musikang maririnig at bubuksan ang eksena sa pagsasayaw ng Folkdance, makikita sina Fr Damaso at Fr Salvi, Tenyente Gueverra sa isang sulok. Darating sina Victorina at Tiburcio at makikipagkuwentuhan sa Alfares sa kabilang sulok – mangingibabaw ang boses ni Fr. Damaso.)

PAYSANO (Dayo)

Nais kong magkaroon
ng buong kabatiran
tungkol sa mga Indio.
Tila sentralisado
ang kalakalan sa tabako.

PADRE DAMASO

Ang mga Indio ay walang alam sa pangangalakal,
ang alam lamang nila ay magtanim at umani.

PADRE SALVI

(Napahiya sa inasal ni Damaso kaya binago ang usapan.)

Siya nga pala,
Si Padre Damaso nalipat na sa ibang bayan
pagkatapos na makapagsilbi sa loob ng 20-taon
bilang Kura-paroko ng San Diego.
Ito ay kagustuhan ng simbahan.
Kahit ang Hari ay hindi dapat manghimasok
sa pagpaparusa ng simbahan sa mga erehe.

GUEVARA

Pero, may karapatan ang Kapitan Heneral
Sapagkat ito ang kinatawan ng Hari ng bansa.

PADRE DAMASO

Bakit may giyera ba?
(Katahimikan.)
Sagutin mo ang tanong ko!
May rebeliyon ba o wala?
Malaya ba o hindi ang mga Kura?

GUEVARRA

Ano ang ibig sabihin ng inyong **Reverencia?**

PADRE DAMASO

Anong ibig kong sabihin?
Ibig kong sabihin,
kapag ang kura ay magpahukay ng libingan
ng isang erehe upang ito'y ipatapon,
sinuman sa inyo,
kahit na ang Kapitan Heneral pa,
ay walang karapatang makialam!

GUEVARRA

Padre, ang kanyang Kamahalan ay isang **Vice Real Patrono!**

PADRE DAMASO

Wala akong pakialam!
Ano bang Kamahalan?
At anong **Vice Real Patrono?**

GUEVERRRA

Padre Damaso, kayo'y maghinayhinay.
Dapat ninyong malaman na ito'y hindi ko mapapahintulutan!
Ang kanyang Kamahalan
ay ang kumakatawan sa kataas-taasang Hari!

PADRE DAMASO

Sinong Hari?
Ano ba ang inyong kaharian?
Para sa akin ay walang ibang Hari
kundi ang Diyos!

GUEVARRA

Tumigal na kayo!
Bawiin ninyo ang inyong sinabi,

pagkahindi ay bukas na bukas
ay iparating ko ito sa kanyang Kamahalan!

PADRE DAMASO

Ganun ba,
huwag mo nang ipagpabukas pa.
Sulong!
Lumakad kayo ngayon din!
Ipapagamit ko pa sa inyo
ang aking karwahe!

GUEVERRA

Lapastangan sa Hari!

PADRE DAMASO

Erehe!

(Aakmang susuntukin ni Guevarra si Damaso ngunit agad siyang pipigilan ng Alferez. Aawatin rin ni Fr. Salvi siFr. Damaso. Ang ibang mga panauhin ay magkakagulo.)

DONYA VICTORINA

Hayyyyyyyy, Tiburcio!
Awatin mo!

DON TIBURCIO

Victorina, baka ako pa ang mapahamak, *mi amor*.

DONYA VICTORINA

Napakaduwag mo!
Para kang hindi isang **Caballero de Espanya!**
Tumindig ka Caballero
Huwag kang magpahalatang
isang tisikong Kastila
Pangalan ko'y nakasanla.

(Mapapayapa ang lahat.)

Ako'y taga-Andalucia
Dugo ko na'y Kastila
Primera Esposa nitong
Tiburcio de Espadanya.

Caballero'ng Kastila
Kaibigan ng Kastila
Kaya naman ako ngayo'y
Ganap na nga ding kastila.

(Aawit.)

Chorus

*Pagiging indio'y iniwan
Ng matapobreng mataba
Asawa nya'y Kastila nga
Payat at may sakit yata.*

(Papasok si Tiago at biglang tatahimik ang mga tao.)

KAPITAN TIAGO

Ikinararangal kong ipakilala sa lahat si Don Crisostomo Ibarra,
anak ng nasira kong kaibigan.
Pitong taon siyang naglakbay sa Europa.

(Papasok si Ibarra. Makikita si Damaso at lalapit siya rito.)

(Aawit.)

CRISOSTOMO IBARRA

*Magandang araw sa inyong lahat
Aba, sila ang Kura sa aking bayan.
Si Padre Damaso ay matalik
na kaibigan ng aking ama!*

(Makikipag-kamayan sana siya ngunit't hindi siya pinansin ni Damaso.)

*Ipagpatawad ninyo
Ngunit tila yata ako'y nagkamali.*

PADRE DAMASO

*Hindi ka nagkamali.
Ang inyong Ama'y
hindi ko naging kaibigan kailanman!*

KAPITAN TIAGO

*O, mga kasama, halina kayo sa **comedor!**
Nakahanda na ang pagkain.*

PADRE SALVI

Ang panguluhan ay para sa inyo, Padre Damaso!

PADRE DAMASO

Hindi, para sa inyo ito Padre Salvi.

(Lalabas ang mga tauhan. Si Victorina ay lalapit kay Ibarra.)

DONYA VICTORINA

Don Crisostomo tumabi kayo sa akin nang makuwentuhan ninyo ako tungkol sa inyong paglalakbay sa Europa.

(Lalapit si Gueverra kay Ibarra at matatakpan niya ang saya ni Victorina.)

DONYA VICTORINA

(Pagsigaw.)

Ay! Kayo ba'y walang mga ojos?

GUEVARRA

Opo, Ginang nguni't dahil sa pagmamasid ko sa mga kulot ninyong iyan ...
(Hahawakan niya ang kulot na buhok ni Victorina.)

DONYA VICTORINA

Tse! Walang **modo!**

(Lalabas.)

LARUJA (Journalist)

Ginoong Ibarra, matagal-tagal din kayong nawala sa ating bayan.

IBARRA

Mayroon ding pitong taon bagamat hindi ko po nakakalimutan ang aking bayan.

MGA BABAE

Tignan ninyo ang hinaing tinola kay Padre Damaso puro upo, leeg at pakpak ng manok ang napunta sa kanya. Samantalang ang samakisig na si Ginoong Crisostomo Ibarra ay puro masasarap na bahagi ng tinola.

BABAE 1

Ipinahain talaga ni Kapitan Tiago ang manok na tinola para sa bisitang si Ginoong Ibarra.

(May intro music – Mag-aalala ang Tenyente – matatapos silang kumain – kukuha ng tiempo ang Tenyete para kausapin si Ibarra – bubulungan)

(Aawit.)

GUEVARRA

(Pabulong.)

Binata, mag-ingat kayo!

Matuto kayo sa karanasang sinapit ng inyong ama.

CRISOSTOMO IBARRA

*Maaari po ba ninyong ipaliwanag sa akin
kung anong ibig ninyong sabihin?*

GUEVARRA

A, hindi ninyo po ba alam?
Ang inyong ama'y namatay sa bilangguan!

CRISOSTOMO IBARRA

*Ang aking ama'y namatay sa bilangguan?
Baka kayo ay nagkakamali?
Baka hindi ninyo nakikilala kung sino ang aking ama?*

GUEVARRA

*Hindi po ako nagkakamali,
ang inyong ama ay si Don Rafael Ibarra,
siya ay namatay sa bilangguan.*

CRISOSTOMO IBARRA

Ano po ang nangyari?

GUEVARRA

(Aawit.)

*Makaraan ang ilang buwan,
matapos ninyong lisanin ang Filipinas,
nagsimula na ang samaan ng loob
ng inyong ama at Padre Damaso.*

*Si Don Rafael ay pinaratangan ni Padre Damaso
at ng kanyang mga kasapakat
sa salang di pangungumpisal,
ng pang-aagaw sa maraming bukirin
at marami pa silang ibang paratang
na pawang gawa-gawa lamang nila.
Ang inyong ama'y napiit
at dala na marahil ng sama ng loob
ay doon binawian ng buhay.*

Ang mga pangyayari ay maisasalaysay sa inyo ni Kapitan Tiago.
Paalam, magandang gabi po.

(Maiiwan si Ibarra sa gitna – pagpapalit ng set habang inaawit ito – mapupunta sa isang kwarto sa Fonda de Lala.)

(Ito ay isang uri ng panuluyan, na tinutuluyan niya kapag siya ay nasa Maynila.)

CRISOSTOMO IBARRA

(Aawit.)

*Bayang ito'y aking nilisan
Upang buhay ay mapanday*

*Maging makabuluhang tao
 Bilin ni ama'y para sa bayan
 Paanong ang ama ko'y
 naparatangan sa salang
 di pangungumpisal
 pumatay sa isang mangmang
 at malupit na artilyerong naniningil
 ng buwis ng mga sasakyan
 Pinaratngan din siyang
 nagbabasa ng mga ipinagbabawal
 na aklat at diaryong,
 nagtatago ng larawan ng paring binitay at
 pang-aagaw sa bukirin?
 Diyos na mahabagin ako'y patatagin
 Padre Damaso'ng anak mo
 Siyang sakit (kanser) sa mundo
 Ako'y patawarin Diyos ko!*

Scene 2: SI MARIA CLARA

(Sa Obando - balkon: Magbubukas ang eksena sa Pista ng Obando. May mga babaeng tsismosang sumasayaw. Si Maria Clara at Ibarra ay nakatayo sa bandang likod.)

MGA MANANAYAW

*Santa Maria Clara, pinong-pino
 Kami po ay bigyan ninyo
 Ng anak na labing pito
 Sa gulpe'y walang reklamo*

TSISMOSA 1

Alam ba ninyo na si Maria Clara ang naging kasagutan sa pagsasayaw ni Pia Alba dito sa Obando?

TSISMOSA 2

Talagang mapaghimala ang San Pascual Baylon, Sta Clara at Nuestra Sr. De Salambaw.

TSISMOSA 3

Bakit nga hindi e sa loob ng anim na taon, hindi magkakaanak-anak sina Pia Alba at Kapitan Tiago, ngayon ay hayan na.

TSISMOSA 4

Malapit kasi kay Padre Damaso iyang si Pia Alba at Kapitan Tiago – kaya malapit din sila sa Diyos.

TSISMOSA 5

Kaya nga kahit pumanaw na iyang si Pia Alba ay maraming nag-aruga sa batang iyan. Si Maria Clara’y naiwan sa pag-aaruga ng kanyang ng kanyang Tiya Isabel, at ng mga Kurang-Ama sa Madre Escucha sa Beateryo ng Santa Catalina. Ginawa siyang anak ni Padre Damaso.

TSISMOSA 6

Sa tulong ng Diyos, si Maria Clara’y dalagang-dalaga na’t handa nang humarap sa dambana.

TSISMOSA 7

Ano ba talaga ang kuwento kay Pia?

TSISMOSA 1

Dininig nang Birhen ang dasal ni Pia Alba, siya ay naglihi, gayuman nagiging masakitin, nang siya ay magdalangtao. Pagkapanganak niya siya ay namatay.

TSISMOSA 2

Si Padre Damaso ang nag-anak sa binyag at ang anak in Pia ay pinangalanang Maria Clara bilang pagbibigay karangalan sa dalawang pintakasi sa Obando,

TSISMOSA 3

Kay Tiya Isabel, pinsan ni Kapitan Tiyago, ang natokang mag-aruga kay Maria. Lumaki siya sa pagmamahal na inukol ni Tiya Isabel, sa kanyang ama at mga prayle. (Tawanan)

TSISMOSA 4

Katorse anyos si Maria, nang siya ipinasok sa Beaterio ng Sta Catalina. Luhaan siya nagpaalam kay Padre Damaso at sa kanyang kaibigan at kabatang si Crisostomo Ibarra. Pag kapasok ni Maria sa kumbento, si Ibarra naman ay nagpunta nang Europa upang mag aral.

TSISMOSA 5

Pero, nagkasundo sina Don Rafael at Kapitan Tiyago na maski nagkalayo ang kanilang mga anak, pagdating ng tamang panahon silang dalawa ay pag-iisahing dibdib.

TSISMOSA 6

Ito ay sa kanilang paniniwala na ang dalawa ay tunay na nag-iibigan.

TSISMOSA 1

(Kay babae 7 na siya leader prayer) – luwalhati na... panay kasi tsismis ninyo!

(Lalabas ang mga mananayaw na umaawit. lilaw sa bahagi nina Maria Clara.)

MARIA

Ako ba’y lagi mong naaalala?
Hindi mo ba ako nalimot sa iyong maraming paglalakbay?
Kay daming mga lungsod na iyong nakita.
At marahil ay madami ring babae ang iyong nakilala.

IBARRA

Maaari ba kitang malimot?

Ang iyong alala ay lagi kong kalakbay at tagapagligtas sa mga panganib.

Ang iyong alala ang nagbigay aliw sa aking kaluluwa sa pag-iisa ko sa ibang lupain.

Waring nakita kita na isang diwa, isang masanghayang sagisag ng aking bayan, maganda, walang karangyaan, masuyuin, matapat na anak ng Filipinas, ng magandang lupang nag-aakin ng mga dakilang katangian ng Inang Espanya.

MARIA

Ako'y di nakapaglakbay na gaya mo.

Wala akong kilala kundi ang Maynila, Antipolo at sa San Diego.

Nguni't mula nang ikaw ay magpaalam sa akin, ako'y pumasok sa beateryo, lagi kitang naaalala. Hindi kita nilimot kahit na ipinag-utos na sa akin ng kumpesor na limutin ka, at kahit na pinarusahan pa niya ako ng mabigat.

Naaalala ko ang ating paglalaro at ang ating mga pagkakagalit noong tayo'y musmos pa. Tuwing nagugunita ko iyon sa Beateryo, pinagarap kong tayo'y muling magkalaro at muling magkakagalit, at muli ring magkakasundo kaagad.

At naaalala mo pa ba noong isang araw na mainit, nang tayo'y papalakad pauwi? Kumukuha ako ng dahon ng sambong at binigay ko sa iyo upang ilagay mo sa loob ng iyong sombrero.

IBARRA

(Kukunin ang tuyong dahon sa kanyang damit.)

Hayan ang dahon ng sambong mo!

Iyan lamang ang binigay mo sa akin.

MARIA

(Dudukot sa kanyang damit ng isang sulat.)

Ito'y isang sulat ng pamamaalam.

IBARRA

Iyan ba ang sulat ko sa iyo noong ako'y umalis?

MARIA

Ako po ba'y nasulatan na ng iba, aking Ginoo?

IBARRA

At anong sinabi ko sa iyo noon?

MARIA

Maraming mga pagdadahilang walang kabuluhan.

Nais mo bang basahin kong muli?

IBARRA

Sige...

MARIA

Aking... Mahal.
(Mapapangiti.)

Ibig ng aking ama na ako'y umalis at 'di niya pinansin ang aking mga pakiusap upang pag-aralin sa ibang bansa. Anya, ako ay isang lalaki at kailangan kong matutuhan ang tungkol sa mga buhay-buhay upang mapaglingkuran ko ang aking sinilangan. Bagamat, matanda ang aking amang Don Rafael ako ay handang magtiis na ipaubaya ang pansariling interes alang-alang sa kapakanang pambayan.

(Tatahimik bigla si Ibarra.)

O bakit?
Anong nangyari sa iyo?

IBARRA

Dahil sayo ay nalimutan ko ang aking tungkulin.
Kailangan na pala akong umuwi dahil bukas ay undas na.
Kailangan kong bumalik sa San Diego.

(Aalis at magpapaalam kay Kapitan Tiago.)

KAPITAN TIYAGO

Ibarra pakisabi kay Anding na ayusin ang bahay naming sa San Diego,
sapagkat magbabakasyon na ay darating kami.

Scene 3: UNANG BANTA NG UNOS

(Sa Sementeryo)

BAGONG SEPULTURERO

(Naninigarilyo.)

Lumipat na tayo sa ibang lugar sapagkat sariwa at dumudugo pa ang bangkay na ito,
kawawa naman. Hindi ko matagalan ganitong tanawin.

SEPULTURERO

Napakaselan mo naman.
Utos ito ng malaking Kura na si Padre Garote!

BAGONG SEPULTURERO

Itong bangkay yata ay may 20-araw pa lang nalilibing, kikilabutan ako.
Ang bangkay ay kailangang pasanin at ilibing sa libingan ng mga Intsik.

(Kukulog at kikidlat – ipakikitang binuhat ang bangkat at inilabas.)
(kinabukasan.)

(Papasok si Ibarra kasama ang isang katulong.)

KATULONG

Ang sabi ni Kapitan Tiago, siya na ang magpapagawa ng nitso.
Ngunit tinamnan ko na po ng mga bulaklak ang puntod at nilagyan ng krus.
Hayun po sa likod ng malaking krus.

(Tuturo sa malayo.)

IBARRA

(Lalakad patungo sa isang sulok.)
Dito ba?
Baka kayo nagkakamali?
Mukhang bagong tambak ang lupa.

KATULONG

Opo, nakakasiguro po ako.
Magtanong po tayo sa sepulturero.

IBARRA

Alam po ba ninyo kung nasaan ang libing na may krus sa dako roon?

SEPULTURERO

Isang krus po bang malaki?

KATULONG

Opo, yun nga po.

SEPULTURERO

Ang krus po ba'y may ukit na dibuho at natatalian ng yantok?

KATULONG

Iyan nga, ganyang ganyan.

IBARRA

Maituturo po ba ninyo sa amin kung alin ang libingan at nasaan ang krus?

SEPULTURERO

Ang krus po ay sinunog ko na.

IBARRA

Sinunog, bakit mo sinunog?

SEPULTURERO

Sapagkat ganoon po ang utos sa akin ng kurang malaki.

IBARRA

Sino ba ang kurang malaki?

SEPULTURERO

Sino pa kundi ang namamalo,
ang Paring Garote na si Padre Damaso.

KATULONG

Maituturo n'yo ba sa amin kung nasaan ang puntod?

SEPULTURERO

Ang bangkay ay wala na po riyan!

IBARRA

Ano?

SEPULTURERO

Sa lugar po nyan inilibing ko na ang isang babae,

KATULONG

Nasisiraan ba kayo ng bait?
Kalilibing lang namain ng bangkay a!

SEPULTURERO

Totoo po!

Pero muling ipinahukay ng kurang malaki ang bangkay upang dalhin sa libingan ng intsik.
Ngunit dahil po sa mabigat at saka umuulan ng gabing iyon ay...

IBARRA

At ginawa mo iyon?

(Hahawakan niya sa balikat ang lalaki.)

SEPULTURERO

Huwag po kayong magalit, Ginoo!
Hindi ko po ibinaon sa libingan ng mga Intsik.
Nasabi ko sa aking sarili na mas mabuti pang malunod kaysa mapasama sa mga Intsik,
kaya itinapon ko na lamang sa lawa ang patay.

(Nanginginig sa galit si Ibarra. Itutulak na lamang niya ang Sepulterero at patakbo siyang
lalabas.)

IBARRA

(Aawit.)

Lapastangang Pari!

Ikaw na ang naglumuksa kamatayan

Ikaw pa ang umalipusta sa kaluluwa

Ng kawa-awa kong ama!

*Huwag Mong ipahintulot
Crisostomo'y mawalan ng bait
Langit, bakit mo pinahintulot
Na ang gaya ni Damaso'y tumindig
Sukdulan ang sama
Sukdulan ang aking hinanakit
Ama ko'y pinagtaksilan
Sa lupa hanggang langit!*

*Huling hiling ko Poon
Lawa'y basbasan't bigyang buhay
Kasama ang katawang lupa ni ama minumutya
Upang bawat bangkang dumating dito'y magpala*

*Magsilbi nawang siyang tinig
Ng lagaslas ng tubig at hiwaga
Nabubulong sa araw at gabi
Na kamtin ng tao ang paglaya*

(Tumakbo at pinuntahan ni Ibarra ang simbahan.)

IBARRA

(Kaagad na dinaluhong ni Ibarra si Pari Salvi.)

Ikaw ba ang tinatawag na Padre Garote?
Bakit nagawa ninyo ang gayung kalapastanganan sa bangkay ng aking ama?

SALVI

Hindi ako ang may kagagawan niyon kundi si Padre Damaso na tinawag na Padre Garote.

(Bibitawan si Salvi at lalabas si Ibarra. Samantalang si Salvi ay napahiyang lalabas –
masasaksihan ito ni Tasyo at nina Crispin at Basilio.)

(Kukulog.)

(Makikita ni Tasyo ang 2 bata at sila ang kakausapin nito.)

PILOSOPONG TASYO

“Ang pagdating ng bagyo ang tangi kong pag-asa sapagkat’t ito ang magdadala ng mga lintik na siyang papatay sa mga tao at susunog sa mga kabahayan. Sana magkaroon din ng delubyo sapagkat may sampung taon na ngayon, suwestiyon ko sa bawat kapitan ang pagbili nila ng tagahuli ng kidlat ngunit ako’y pinagtawanan lamang ng lahat.”

(Palakas ng palakas ang buhos ng ulan. Ito ay sinasalitan ng matatalim na kidlat at kulog. Siyang-siya si Pilosopo Tasyo sa gayong pangyayari sapagkat nakataas pa ang kanyang dalawang kamay at nagsisigaw habang naglalakad papalayo sa mag-magkapatid.)

(Magdidilim.)

Scene 4: ANG MGA SAKRISTAN

(Sa kampanaryo. Maririnig ang kalembang.)

BASILIO

Batakin mo na ang iyong lubid, Crispin!

(Ang dalawa'y bumabatak ng lubid ng mga batingaw.
Maririnig ang alingawngaw. Biglang mabibitawan ni Crispin ang lubid.)

BASILIO

Crispin!

CRISPIN

Masakit na ang mga palad ko, Kaka.

(Hihinto ang tunog ng mga batingaw.)

BASILIO

Makakagalitan na naman tayo ng Sakristan Mayor.

CRISPIN

A, kung nasa bahay lamang tayo, sana'y kasama natin ang Nanay!
Hindi niya mapapayagan na ako'y pinapalo nila.

(Katahimikan.)

Ibig kong magkasakit bukas sa bahay.
Magkasakit nang mahabang panahon upang ako'y maaalagaan ng Nanay.
Sa gayo'y hindi na ako matatawag na magnanakaw!

(Katahimikan.)

Magkano ang sasahurin mo sa buwang ito, Kaka?

BASILIO

Dalawang piso ang sweldo natin buwan buwan.
Pero makatlo na nila akong minultahan e.

CRISPIN

Binabayaran mo ang halagang ibinibintang nilang ninakaw ko?

BASILIO

Oo, dalawang onsa, dalawang onsang ginto ang ibinibintang ng Kura na ninakaw mo!
Ang dalawang onsa ay katumbas ng tatlongpu't dalawang piso.

CRISPIN

Mabuti pa ngang ninakaw ko na lang sapagkat maililitaw ko iyon.
At kung papatayin man ako sa palo ng Kura, ako'y mamamatay subalit magkakaroon naman ng mga damit ang Nanay at ikaw Kaka.

BASILIO

Ano ka ba naman Cristpin, kinikilabutan ako sa sinasabi mo.

CRISPIN

Huwag kang magalit sa akin.
Sinabi ng Kura na papatayin niya ako sa palo kapag di lumitaw ang pera.
Magmula ng mapagbintangan akong nagnakaw, hindi pa nila ako pinakakain hangga't hindi ko naisauli ang dalawang onsa. Kasalanan din ito ng Tatay, kaya ako napagbintangang magnanakaw sapagkat ang ating ama ay mabisyo, lasenggero at sabungero.

BASILIO

Crispin, ang ikinababahala ko'y baka makagalitan ka rin ng Nanay kung malalaman niya ito.

CRISPIN

Sabihin mo sa kanya na ako'y napalo nang maraming ulit.
Ipapakita ko sa kanya ang mga latay.
Pero hindi, hindi maniniwala ang Nanay!
Hindi siya maniniwala!

BASILIO

At kung sasabihin ng Kura....

CRISPIN

Kung gayo'y umuwi kang mag-isa mo!
Hindi ako uuwi!
Sasabihin mo na lamang sa nanay na ako'y may sakit!
Hindi na ako uuwi.

(Hahagulgol si Crispin at yayahapin si Basilio.)

BASILIO

O siya, huwag ka nang umiyak.
Hindi maniniwala ang Nanay. Tahan na.

(Papasok ang dalawang sakristan.)

SAKRISTAN

Basilio! Crispin!

(Makikita ang dalawa.)

Ikaw, Basilio'y pagmumultahin ko ng kalahati
dahil 'di tama ang iyong pagkupil ng batingaw!
Ikaw naman Crispin ay maiiwan dito hangga't hindi mo inililitaw ang mga iyong ninakaw!

BASILIO

May pahintulot na po kami
at saka hinihintay po kami ng Nanay.

SAKRISTAN

At marunong ka pa sa akin?
Crispin! Halika rito, munting kawatan!

(Kukunin si Crispin. Hahampasin si Basilio upang lumabas ng pinto.)

CRISPIN

Huwag!
Huwag mo akong iwan, Kaka!
Papatayin nila ako Huwag!

BASILIO

Crispin!

(Magdidilim.)

Scene 5: SI SISA

(Sa bahay ni Sisa.
Nang gabing iyon, abala siya sa pagdating nina Basilio at Crispin.
Papasok ang asawang si Jose.)

JOSE

Oy... mukhang darating ang Kura, mayroong tuyong tawili at kamatis,

SISA

Hindi para sa iyo iyan, para kay Crispin at Basilio yan.

JOSE

May tapang baboy-damo at isang hita ng patong bundok pa.

SISA

Hiningi ko iyan kay Pilosopo Tasyo.

JOSE

Nagsaing ka pa puting bigas na sadyang inani mo pa yata sa bukid.
Ang ganitong hapunan ay tunay na pangkura.

SISA

Jose para sa mga bata iyan.

JOSE

Sarap a. Nasaan ba ang iyong dalawa niyang anak?

(Nang mabundat ito ay muling umalis dala ang sasabunging manok.)

Oy Sisa, tirahan mo ako ng perang sasahudin ng mga anak mo!

(Windang ang puso ni Sisa. Hindi nito mapigilan na hindi umiyak.)

(Inumaga sa pag iyak si Sisa- umaga na - darating si Basilio.)

(Napatigagal si Sisa nang dumating si Basiliong sugatan ang ulo.)

SISA

Anong nangyari diyan Basilio?

Malakas ang daloy ng dugo.

BASILIO

Ako po ay hinabol ng mga Guwardiya Sibil at pinahihinto sa paglakad.
Pero sahalip po ay kumaripas ako ng takbo sapagkat nangangamba na kapag nahuli ay
parurusahan nila ako at paglilinis sa kuwartel.

Dahil sa hindi ko paghinto ako po ay binaril.

Dinaplis po ako ng punglo sa aking ulo.

Inang, naiwan ko po sa kumbento si Crispin.

SISA

Bakit naiwan si Crispin?

BASILIO

Na... napagbintangan po siya na nagnakaw ng dalawang onsa.

(Napaluha si Sisa dahil sa awa sa anak.)

SISA

Ang mga dukhang katulad lamang nila ang nagpapasan ng maraming hirap sa buhay.

Hindi nakatikim ng pagkain si Basilio.

(Kaagad na sinayasat ni Crispin ang ina. Alam niyang kapagdumarating ang kanyang ama ay
nakatitikim ng bugbog ang ina.)

BASILIO

Sinaktan ka po ba ni Tatang?

Higit na magiging mabuti marahil ang ating kalagayan, kung tayo na lamang tatlo nina Crispin.

SISA

‘Wag kang magsalita ng ganyan anak, mahal tayo ng Tatang ninyo.

(Aayusin ang sugat sa kanyang kandungan.)

(Aawit ng Lulaby.)

*Tulog na aking bunso
Sa kandungan ng inang masuyo
Dilim ng gabi’y lilipas
Kasabay ng ating hapo*

*Araw bukas ay liliyab
Pag-asa’t mata’y may liwanag
Magasasaya tayo bukas
Iyan ang aking pangarap*

(Maglilipat ng ilaw – hanggang sa magpaumaga – iiwan si Basilio na natutulog –
lalabas si Sisa.)

(Naglilinis ang Sakristan. Papasok si Sisa.)

SISA

Maaari ko po bang maka-usap ang Kura?

SAKRISTAN

Ang kura’y may sakit!

SISA

Si Crispin?

Maaari ko bang Makita si Crispin?

SAKRISTAN

Si Crispin?

Bakit wala po ba sa inyong bahay?

SISA

Si Basilio ay nasa bahay na.

Ngunit si Crispin ay naiwan rito.

SAKRISTAN

Aba’y naiwan po siya rito.

Pero nagtanan matapos magnakaw ng kung anu-anong bagay.

Dahil dito’y inutusan ako nang maaga sa kuwartel upang isuplong sila sa mga Guwardiya Sibil.

Marahil ay naroon na sila sa iyong bahay upang dakpin ang inyong mga anak.

Wala kayong mapapala saganyang mga anak. Puro mga kawatan!

(Mapapahagulgol si Sisa.)

Huwag kang manangis dito at mabubulabog ang Kura!
Sa lansangan ka na umiyak!

(Itutulak si Sisa at ito'y madarapa. Lalabas ang Sakristan.
Tatayo si Sisa na parang may hinahanap.)

SISA

(Aawit.)

*Bakit mabilis kumalat ang dilim?
Ang langit ay napaka panglaw
Ang hanging'y lumulukob sa isip
Bumubulong, akin ang anak mo.....
Huwag..... nang ipasan ang bagong hirap
Sa mga bata ang panibagong pasakit
Hindi nila ginustong maging anak ko.....
Hindi nila pinili ang mundong ito.....*

*Basilio..... Crispin... ako'y inyong patawarin
Hindi ko matubos buhay n'yo sa dusa
Ina akong walang lakas hanguin kayo sa sama
Diyos sana'y magsabog ng himala*

*Likas na mababait ang aking mga anak
Magagalang na bata at mapag-alala
Mapagdasal at may mabuting asal
Pagnanakaw ay hindi nila magagawa*

*Ha ha ha ha ha...ha ha ha
(Parang hangin.)*

*Aking mga tala at bituwin sa langit
Bakit iniwan ako ng kislap at ningning
Ha ha ha ha..... ha ha ha ha
(Parang alon ng tubig.)*

(Tatakbo.)

*Huwag..... nang ipasan ang bagong hirap
Sa mga bata ang panibagong pasakit
Hindi nila ginustong maging anak ko.....
Hindi nila pinili ang mundong ito.....*

(Tatakbo - mag-uumpisa ng mapraning – makipaglaban sa violin.)

Ha ha ha ha ha.....hi hi hi hi hi

Aaaaaaaaa..... huhu huhu aaaaa
Ha ha ha ha ha.....hi hi hi hi hi
Ako'y bulaklak ...ha ha ha

(Tatakbo - gagayahin ang ibon sa taas ng boses. Makipaglaban sa flute.)

Mabango...maganda....
Ho ho hohihi hi hi
Ha ha ha ha.....hih hi hi hi.....
na walang bango...h I hi hi hi

Ang aking mga tala
Bakit walang kisap...
Ha ha haa...ha ha ha
Haaaaaaaaaaaaaaaa.....

(Makikita ni Basilio.)
(Magdidilim.)

Scene 6: ANG PIKNIK

(Si Maria Clara ay kaagapay ang mga matatalik nitong kaibigan na sina Inday, Victorina, Sinang at Neneng. Habang naglalakad masaya silang nagkukuwentuhan at nagbibiruan. Paminsan-minsa ay binabawalan sila ng mga matatandang babae sa pangunguna ni Tiya Isabel. Pero, sige pa rin ang kanilang kuwentuhan. Maghahalakhakan ang mga tao. Papasok ang ilang tao. Ang isang tao ay may dalang lambat. Ang iba'y may dalang mga bilao ng kakanin.)

TIYA ISABEL

Sssshhh...Huwag kayong maingay at nakabubulahaw kayo ng mga taong natutulog.

INDAY

Magigising pa ang mga kaluluwang nahihimlay sa ilalim ng lawa.

(Papasok si Elias.)

VICTORINA

Aba, nariyan na pala ang bangkerong si Elias.

(Pupuwesto si Elias sa harapan. Ang iba'y pupuwesto sa likod niya na animo sasakay sa bangka. Sasagwan si Elias. Maririnig ang hampas ng tubig sa bangka.)

(Aawit - Kundiman ni Rizal.)

MARIA CLARA

*Tunay ngayong umid yaring diwa at puso
Ang bayan palibhasa'y api, lupig at sumuko.
Sa kapabayaan ng nagturong puno*

*Paglaya'y nawala, ligaya'y naglaho!
Datapuwa't muling sisikat ang maligayang araw
Pilit na maliligtas ang inaping bayan
Magbabalik man din at laging sisikat
Ang ngalang Tagalog sa sandaigdigan!
Ibubuhos namin ang dugo'y ibabaha
Ng matubos lamang ang sa Amang Lupa!
Hanggang 'di sumapit ang panahong tadhana
Sinta ay tatahimik, tutuloy ang nasa!
Sinta ay tatahimik at tutuloy ang nasa!
O Bayan kong mahal
Sintang Filipinas!*

(Titigil ng pagsagwan si Elias. Ihahagis ng isang tao ang lambat.)

SINANG

Marahil ay puno na ang baklad.
Limang araw na iyang hindi napapandaw!

NENENG

Ngunit bakit walang isa mang lumulukso?

ALBINO

Teka't susubukan ko muli.

(Ihahagis niya muli ang lambat.)

Wala pa rin!

Natitiyak ba ninyong ang huling pagpapandaw ay ginawa noong Araw ng Patay?

INDAY

Opo. Pero baka enkantado ang lawa?

ELIAS (piloto ng Bangka)

Buwaya!

ALBINO

May huling buwaya ang lambat!

VICTORINA

Susmariosep!

Tataob ang bangka! Malulunod tayo!

(Magkakagulo ang mga tao. Tatalon si Elias.)

MGA TAO

Diyos ko po!
Baka namatay si Elias!
Tulongan ninyo siya!
Tulong!

(Aawit.)

*Tulongan ang lalaki sa lawa
Tulongang magapi ang buwaya
Sila ay nagpagulogulo na
Ang tubig tila kulay dugo na!*

*Ang lawa ay dinayo ng buwaya
Mula sa maharlikang karagatan
Sinisibasib ang laman itong katubigan
Buwayang walang sawa't kabusugan*

*Tayo ay dinayo ng buwaya
Sa kailaliman ng lawa ay nagkubli
Nang makaamoy ng sariwang laman
Ibinuka ang napakalaking bunganga*

*Ngipin ay sukduhan ang talim
Daang tao'y kayang ngalutin
Walang ganda, walang damdamin
Siya'y lukubin, paangil ay ating putulin*

(Nahuli ni Elias ang buwaya. Pero higit na malakas ang buwaya, nagapi si Elias. Dahil dito, kumuha ng isang punyal si Ibarra at lumundag din sa lawa - Pamayamaya'y lumitaw sina Ibarra at ang pilotong si Elias na dahil iniligtas siya ni Ibarra sa tiyak na kapahamakan, utang niya ang kanyang buhay dito.)

ELIAS

Utang ko sa inyo ang aking buhay!

IBARRA

Napakapusok mo. Huwag mo uling bibiruin ang kapalaran.

MARIA

(Lalapit kay Ibarra.)

At kung di ka lumitaw?

IBARRA

Kung di na ako lumitaw, tiyak na kapiling ko na rin sa ilalim ng lawa ang aking ama.

NENENG

Naku, mabuti'y magsiuwi na tayo't masama na ang araw.

IDANG

Buti't wala namang nasawi.

VICTORINA

Kundi ang buwaya!

(Magdidilim.)

IKALAWANG YUGTO

Scene 1: NAWAWALANG PAHINA

(Kung hindi nag-iba ng landasin ang mga Guwardiya Sibil, maaaring natagpuan nila ang taong kanilang hinahanap, sa isang dampang nakalagak sa mataas na pook sa may baybayin ng isang lawa. Naroon sa batalan ng kubo si Salome, ang dalagang mananahi.)

SALOME

Inabot ka na ng gabi.
Bakit mukhang sa gubat ka galing?
Akala ko ba'y sa lawa ka daraan?

ELIAS

Hindi ko iyon nagawa Salome.
Dahil ang falua ng Sibil ay nagpapatrolya sa lawa.

(Titingin sa malayo si Elias – pagbalik tanaw kay Salome, ito'y lumuluha.)

Nakasama ba ang aking pagdating?
Bakit ikaw ay lumuluha.
'Wag mong ikaila sa iyong mga ngiti, ang puso ko'y nakadarama ng hapdi.

SALOME

Hindi ko maikubli.
Totoo, ako'y lumuluha sa labis na kalungkutan patawarin mo ako Elias.

ELIAS

Salome ako ay hindi makaunawa.
Bakit, aking mahal, magsaysay ka?

SALOME

Buksan natin ang ating isipan sa aking marahas na hakbang.
Sapagkat hindi maglalao'y lilisanin ko na ang lugar na ito.

ELIAS

Bakit?

SALOME

Nais ko nang baguhin ang lahat.
Hindi na magtatagal at mababayaran ko na ang naiwan utang
ng aking yumaong ina.
Maaari na akong tumungo sa aking mga tiyahin sa Mindoro.

ELIAS

Nagsasawa ka na ba sa pakikitungo sa akin.
Nais mo na akong itaboy?

SALOME

Hindi, huwag kang magsalita ng ganyan.
Kalian man ay hindi ako maaaring magsawa sa iyo.
Sa bawat araw at gabi ang tanging isip ko ay ang iyong pagdating.
Kung maaari nga lamang na mamalagi ako rito. Ngunit....

ELIAS

Nguni't, ano? Salome, di kaila sa iyo na naging malupit sa akin ang kapalaran.

Ang aking mga ninuno ay pinagbintagan ng pamilyang Eibarramienda
na sumunog sa kanilang bahay kalakal. Simula noo'y wala nang patid
ang aming kasawian.

Ang aking mga nuno ay pinagpapalo sa plasa, ang aking tiyuhin ay naging tulisan,
At ng mahuli'y pinugutan ng ulo. Ang aking ama'y nagpatiwakal dala ng sama ng loob.
Maging ang aking bunsong kapatid na babae ay nagpakamatay ng iwanan siya
ng kanyang kasintahan matapos niyang malamang mapait naming nakaraan.
Husto na! Ang sumpa ay kailangang magwakas sa akin.

(Katahimikan.)

Solome, alam mo at alam ng Diyos kung gaano kita kamahal.
Kung hindi lang sa ayaw kong sapitin ng ating magiging anak
ang aking kasawian sana'y matagal na kitang naging kabiyak ng puso.

SALOME

Elias...

ELIAS

Tama ka, kalimutan mo na ako.
Kalimutan mo na ang isang pag-ibig na baliw at walang saysay.
Hindi ang isang tulad ko nararapat.

Sa Mindoro ay maraming binata
Marahil ay makakatagpo ka ng isang lalong nararapat sayo.
Ingatan mo ang iyong sarili.

SALOME

Elias....

ELIAS

(Yayakapin si Salome.)

Salome, Salome, dito na lamang dahil sa iyo'y maaari akong makalimot
Ang sawing mga puso nati'y huwag nang bigyan ng puwang na magpatuloy.

(Huhulagpos siya sa pagkakayakap at tatakbo paalis.)

SALOME

Elias... hindi ganito paglalayo'ng ibig ko!
Patawad aking iniirong!

(Magdidilim.)

Scene 2: SI PILOSOPONG TASYO

(Sa Bahay ni Tasyo. Nagsadya si Ibarra sa bahay ni Mang Tasyo. Inabutan niya ito ng nagsusulat ng heroglipiko sa wikang Filipino.)

IBARRA

Magandang gabi po Mang Tasyo.

TASYO

Ano po aking maipaglilingkod?

IBARRA

Ipagpaumanhin ninyo kung kayo'y aking nagambala.

TASYO

Mayroon lamang po akong isinusulat na heroglipiko sa wikang Pilipino.
Ano po ba ang inyong pakay?

IBARRA

Mayroon po akong nais na ihingi ng payo sa inyo.

TASYO

Huwag po sa akin, huwag po ako ang inyong sangguniin.
Sapagkat itinuturing nila akong baliw.
Huwag po ako, sa halip ang inyong hingan ng payo binata ay ang Kura.

Siya ang kapitan ng bayan at ang lahat ng mayayaman sa bayan.
Huwag po ako.

IBARRA

Ang lahat po ng inyong tinukoy ay inaakala kong hindi sasangayos sa akin.

TASYO

Sila ang gobyerno.
At ang gobyerno ay kasangkapan lamang ng simbahan.
Ito ay matatag sapagkat nakasandig sa pader ng kumbento at ito ay kusang babagsak sa sandaling iwan ng simbahan.

IBARRA

Subalit bakit hindi dumadaing ang bayan?
Tila hindi ito naghihirap tulad ng sa isang bansa sapagkat dati-rati tinatangkilik tayo ng relihiyon at ng pamahalaan.

TASYO

Pipi ang bayan kaya hindi dumaraing.
Katunayan ay darating ang panahong magliliwanag ang kadiliman at ang mga tinimping buntunghininga'y magsisiklab. Ang Bayan ay maniningil ng pautang at sa gayo'y isusulat sa dugo ang kanyang kasaysayan.

IBARRA

Ang bayang ito'y umiibig sa Espanya at alam ng bayan na siya ay tinatangkilik.
Kaya ang Diyos, ang gobyerno at ang relihiyon ay di- papayag na sapitin ang araw na sinabi ninyo.

TASYO

Tunay na ang balak sa itaas ay maganda ngunit hindi natutupad sa ibaba dahil sa kasakiman sa yaman at sa kamangmangan ng bayan. Sa palagay ko, sapat ang utos ng Hari subalit nawawalang silbi sapagkat walang nagpapatupad. Dahil dito, ang aatupagin ng pamahalaan rito ay ang magpayaman sa loob lamang ng tatlong taong panunukungkulan...a, binata tayo ay lumalayo na sa usapan.... Magpatuloy ka.

IBARRA

Ako po'y may isang proyektong ibig ko pong ipanukala. Binabalak ko sanang magtayo ng isang paaralan dito sa san Diego. Ang nais ko po'y pagpayuhan ninyo ako tungko sa kung sinong tao ang dapat kong lapitan.

TASYO

Ha ha ha, tulad nila ako din po ay hindi sumasang-ayon. Dahil ang balak ninyong iyan ay pangarap, pangarap ng isang baliw, ngayon, unang payo ko'y huwag ninyo akong hihingan ng payo kailanman! Sapagkat ang mga taong matitino ay magpapalagay na kayo ri'y baliw. May mga taong naniniwalang baliw ang ibang taliwas ang kaisipan sa kanila. Marahil nga'y ako ang tunay na baliw at sila ang matalino. Sino ang makapagsasabi? Ang ikalawang ipapayo ko'y

sumangguni kayo sa kura, sa kapitan, at sa lahat ng mga may kaya at makapangyarihan. Dito sa ating bayan kailangan magtungo ng ulo upang may marating.

IBARRA

Magtungo ng ulo? At bakit ako magtutungo ng ulo kung ito'y aking maitatas?

TASYO

Sapagkat ang lupang ibig ninyong pagtamnay nasa kamay ng inyong kaaway at wala kayung sapat na lakas Ginoo upang sila'y hamunin. Kinakailangang halikan muna ninyo ang kamay ng kura...

IBARRA

Halikan ang kamay Kura? Ngunit nakalimutan na ba ninyo pakana nila ang pagkamatay ng aking ama? Ipinahukay sa libingan at ipinatapon? Relihiyon lamang ang humahadlang sa aking paghihiganti.

TASYO

Ginoo, kung hindi ninyo kayang kalimutan ang kapalarang sinapit ng inyong ama, maipapayo kong kalimutan na lamang ninyo ang inyong mga balak. Sa halip ay umiisip ka na lang ng ibang bagay na ikagagaling ng kababayan.

IBARRA

Hindi po ako pumarito upang makipagtaló.
Ako'y naparito upang humingi ng payo.

(Isinama ng matanda ang binata sa may tabi ng bintana.)

TASYO

(Itinuro kay Ibarra ang isang rosas.)

Ang bulaklak na iyan na nasa dayami ay yumuyuko sa lakas ng hangin.
Kung ito ay magpapakatigas ng tayo, ang tangkay niya ay tiyak na mababali.

(Ang sinunod niyang itinuro ay matayog na puno ng makopa.)

Dati-rati ang makopang iyan ay isang maliit na puno nang itinanim.
Ito ay tinukuran ko ng mga patpat hanggang sa kumapit ang mga ugat nito sa lupa.
Kung ang puno ay itinanim ng malaki na ay hindi mabubuhay sapagkat iya'y ibubuwal ng hangin.
Ito ay ipinaparis ko sa iyo binata na parang kang isang punong inilipat sa isang lupaing mabato mula sa Europa.

Kaya, kailangan mong humanap ng masasandalan.
Isa pa, hindi kaduwagan ang pagyuko sa dumarating na punlo.
Ang masama ay sumalubong ka sa punlong iyon, dahil hindi ka na muling makabangon.

IBARRA

Subalit, hindi ako naniniwalang makakalimutan ng Kura ang aming alitan.
Nag-aalala ako na baka pakitang-tao lamang ang pagtulong na ibigay sa akin.

TASYO

Binata hindi ka man magtatagumpay ay mayroon ding mapapala, sapagkat tiyak na may
lalabas na bagong pananim mula sa mga itinanim mong simulain.
At ikaw ay magsisilbing isang mabuting halimbawa sa iba na natatakot lang magsimula.

(Kinamayan ni Ibarra si Mang Tasyo.)

IBARRA

Naniniwala po akong hindi nasayang ang pag-asa kong makarinig ng mabuting payo.
Marami pong salamat.

(Magdidilim.)

Scene 3: ANG SERMON

(Piesta – kaya dapat ay marinig na mga bras band.)

(Sa bandang kaliwa ay nakaupo si Tasyo kasama ang ilang tao. Sa bandang kanan ay nakaupo
sina Tiago, Tiburcio at Victorina.)

TASYO

Dalawangdaan at limampung piso para sa isang sermon?
Aba'y tila napakayaman yata natin.

ALFEREZ

Maliit na halagang kabayaran sa libu-libong kasalanan.

TIAGO

At nagdudulot pa ng sanlaksang kasiyahan!

TASYO

Ang magsaya ay di nangangahulugan ng paggawa ng mga kabaliwan.
Alam ko na ang mga karangyaang ito'y ginagawa upang payapain ang mga hinaing ng madla.

VICTORINA

Napakainit naman!
Ang dapat dito'y hindi pinapasok pa ang mga Indio, upang hindi sumikip dito sa simbahan.

TIBURCIO

Konting pasensya iha, ang iyong altapresyon....

SISA

(Papasok.)

Magdasal tayo, magdasal tayo!
Ngayo'y pista ng mga kaluluwang sawi.
Nakikita ba ninyo ang ilaw na iyon sa kampanaryo?
Iyon ay si Basiliong anak ko na bumababa sa lubid.
Nakikita rin ba ninyo ang apat na ilaw ng kandila sa kumbento?
Iyon si Crispin, binabantayan niya ang mga onyang ginto na maaaring mawala.
Magdasal tayo.. magdasal tayo...

(Lalabas si Sisa at siya namang pagpasok ni Ibarra at Maria.)

MARIA

Ano na ang nagawa mo ukol sa babaing nabaliw?

IBARRA

Wala pa.

Nawala siya sa bayan nitong mga huling araw.
Bukod pa rito'y abalang-abala ako sa pagpapatayo ng paaralan.
Pero, bukas din ay ipagagamot ko siya.

(Uupo sina Ibarra at Maria – lalapitan ng Estudyante.)

IBARRA

Mukhang matatagalan ang pari.

ESTUDYANTE/ LEON

Ginoong Ibarra, patawarin ako ng Diyos at ako'y kinasasawaan nang pumasok dito sa simbahan.

IBARRA

Kapistahan ngayon ng San Diego.
Dapat lamang na tayong lahat ay magsimba.

ESTUDYANTE

Pero kung maaari lamang ay tanggalin na ang sermon.
Iyan pa namang si Padre Salvi ay napakatagal magsermon.
Ibig pa ay isinasara ang mga pinto ng simbahan kapag oras na ng kanayang sermon.

IBARRA

Si Padre Damaso ang magsesermon ngayon.
Kaya mas mahaba at puno ng galit.

SALVI

Magsitahimik kayo!
Naririto ang misa mayor ayon kay Padre Damaso.

(Kukuliling ang mga kampanilya. Papasok si Damaso.)

DAMASO

(Pakanta.)

Et spiritu tuum bonum dedisti, qui dicereteos, et manna tuum non prohibuisti ab ore sorum, at aquam dedisti eis in siti.

Mga pangungusap ng Panginoon na isinabibig ni Esdras, Aklat II, Kapitulo-9, Bersikulo 20. Kagalang-galang na mga Ginoo, kabanalang mga Pare, mga kapatid kay Hesukristo. Magmatyag tayo sa paningin ng kaluluwa at ng puso, upang ang mga salita ng Panginoon ay huwag maghasik sa mabatong lupa at hindi makain ng ibon sa impierno. Dapat nating isaulong mabuti ang Santong-Kasulataang nang sa gayo'y hindi ko na kailangang iparangal pa.

Kayong mga makasalanan.

Mamamatay kayong hindi nagsisisi, lahi ng mga erehe!

Dito pa lang sa lupa'y pinarurusahan na kayo ng Diyos!

Ang mga babae ay dapat na lumayo sa inyo.

Kayong lahat ay dapat na ipabitay sa mga punong bayan upang huwag lumaganap ang binhing isinabog ni Satanas sa halamanan ng ating Panginoon.

Kung mayroon isang bahagi ng inyong katawan na humihila sa inyo sa pagkakasala ay putulin ninyo at ipukol sa apoy!

Patnubayan ninyo ako sa mga kapatid sa pananalig sa pamamagitan ng isang Aba Ginoong Maria.

(Magdarasal ang mga tao at unti-unting didilim.)

Scene 4: PAGTATAYO NG PAARALAN AT PANGHUGOS

(Sa Tangapan ng Heneral.)

KAPITAN HENERAL

Lubhang nasisiyahan ako Ginoong Ibarra sa pakikiramay sa inyo ngayon.

Itulot ninyong kayo'y tanggapin ko ng buong kapalayagang loob.

Dinaramdam ko ang inyong pag-aalinlangan sa akin, inaakala kong sadyang di ninyo inaasahan ang mabuti kong pagtanggap, ito'y pagkukulang ng tiwala sa aking katarungan!

IBARRA

Ang isa pong malabis na pagtanggap, Ginoo, sa isang maliit na gaya kong sakop ng Hari ng Espanya ay di katarungan kundi utang na loob.

KAPITAN HENERAL

Mabuti.

Mag-usap tayo sumandali ng buong kapalagayang loob. Lubos po akong nasisiyahan sa inyong ginawa, kaya't aking nang itinagubulin sa pamahalaan ng Makapangyarihang Hari na kayo'y parangalan dahil sa makatulong na panukala ninyong pagpapatayo ng bahay-paaralan. Kung sumulat kayo sa akin ay malugod sana akong dumalo sa pagdiriwang at kaipala'y nakatulong upang maiwasan ang nangyaring gulo.

IBARRA

Ang panukala ko pong naisagawa ay walang gaanong halaga.
Kaya'y hindi ko inakalang abalahin ang inyong kamahalan sa marami ninyong gawain. Bukod dito'y ang minabuti ko po ay ipaalam ang itinuring na panukala sa Alkalde ng lalawigan, pagkat ito'y tungkulin ko.

KAPITAN HENERAL

Bagay sa pagkakaalit ninyo ni Padre Damaso ay huwag kayong mabahala ni magtanim.
Hindi kayo maaano samantalang ako ang namamahala sa Filipinas.
Hinggil naman sa excomunion ay bahala na akong makipag-usap sa Arsobispo, sapagkat ang marapat ay makibigay tayo sa mga pangyayari.
Maiba ako, may nagbalita sa aking ikaw daw ay galing ng Europa...
Napunta ka ba sa Madrid?

IBARRA

Opo, mga ilang buwan.

KAPITAN HENERAL

May nabalitaan ka ba tungkol sa aking pamilya?

IBARRA

Kaaalis pa lamang ninyo doon ng ako'y magkaroon ng pagkakataong makilala ang inyong pamilya. Ako po'y galing ng Espanya, bago umuwi dito, at kami pong mga Filipino ay alam naming itinagubilin sa inyong kapangyarihan ng Hari ng Espanya.

KAPITAN HENERAL

Ikinalulugod ko ang ganyang pag-iisip.
Pagpaumanahin kung ang ilang mga kastillang naririto ay hindi naging kalugod-lugod para sa inyo. Subalit ako din naman ay may kahinaan. Hindi lahat ng kaganapan dito ay nababatid ko, kung walang magsasabi sa akin ay wala akong mababatid.
Ginoo, ako'y pabalik na sa Europa, may maipaglilingkod ba ako sa iyo?
May kailangan ba kayo sa akin?

IBARRA

Ang pinakamarubdob ko pong nais ay ang kaligayahan ng aking bayan.
Ang kaligayahang nasa ko ay maging utang sa Inang Espanya at sa pagsisikap ng aking mga kababayan.
Silang dalawa, ang Espanya at Filipinas ay matibay na bubukluran ng nagkakaisang pagtitinginan at hangarin.
Sa hinihingi ko po ay walang iba kundi makapagdulot sa Pamahalaan tunay na pagbabago.

KAPITAN HENERAL

Kayo ang unang lalaking nakausap ko sa lupaing ito!

IBARRA

Ang nakita po ninyo kamahalan ay ang mga namumuhay lamang sa loob ng lungsod, hindi pa ninyo nadalaw ang mga kaalipustahan sa ibang bayan, dapat sana'y nadalaw ninyo doon ang mga tunay na lalaki.

KAPITAN HENERAL

Ginoong Ibarra, ang inyong kaisipa'y hindi nababagay dito.
Ako po'y aalis na sa isang buwan, maaaring ihanda ninyo ang inyong maleta at sumama na pa-Europa.

IBARRA

Hindi malilimot habang buhay ang kabutihan ninyo kamahalan.

(Musika – papasok ang mga tao.)

(Isang masayang pagbabaon ng kapsula. Sa likuran ay may hagdanang paakyat sa panghugos. May malaking batong nakabitin sa kable na hawak ng isang taong nasa itaas ng panghugos. Naroon sina Ibarra, Elias, Maria, Tiago, Guevera, Victorina, Tiburcio, Tasyo, Salvi, Damaso at sa mga ilan pang tao. Ang Alferes ay nagtatalumpati.)

ALFEREZ

*Mga minamahal kong taga- San Diego.
Narito tayo ngayon upang ibaon
ang panukalang bato ng paaralang ito.
Ang paaralang ito'y maitatayo
sa kagandahangloob ni G. Ibarra,
sa pagpapala ng Simbahang Katoliko
at pagsang-ayon ng Pamahalaan!
Mabuhay ang Simbahan!*

MGA TAO

Mabuhay! Mabuhay! Mabuhay!

(Tutunog ang tambol. Unang aakyat si Gueverra na may dalang mga sensilyo. Ilalagay niya iyon sa ilalim ng bato. Sunod na aakyat si Damaso na babasbasan ang palitada. Bago bumaba ay bubulong siya sa taong may hawak ng kable. Sunod na aakyat si Ibarra na may dalang mga kasulatan. Ilalagay niya iyon sa ilalim ng bato. Tatakabong paakyat si Elias. Magdidilim at maririnig ang sigaw ng mga bata.)

(Aawitin habang ginagawa ang seremonya.)

*Ang paaralan ay pangarap
Ng lahat ng bata dito sa ating bayan
Kaya lahat ng kagalingan
Nalalapit na sa ating bayan!*

*Pagaaral ng Kastila at Latin
Unang mga wikang aaralin
Para bibliya at ibang babasahin
Mabuksan na at maligning.*

*Kay buti ng iyong layunin
Ginoong Crisostomo Ibarra
Ikaw ay aming pupurihin
Mulangayon hanggang libing.*

(Magkakagulo.)

MGA TAO

Ang panghugos!
Bumagsak ang panghugos!
Diyos ko po!
May nagbabagsakan ng bato!
May tinamaan!

(Sa muling pag-ilaw ay makikitang nabagsakan ng bato ang lalaking may hawak ng kable. Si Ibarra ay hawak sa bisig ni Elias. Hihimatayin si Maria sa kamay ni Tiago.)

IBARRA

Maria!

(Magdidilim.)

Scene 5: ANG PANANGHALIAN

(May kainan at may mahabang lamesa - Katatapos pa lamang mananghalian nina nina Ibarra, Maria, Tiago, Victorina, Tiburcio, Guevarra, Alferes at Salvi.)

VICTORINA

Napakasarap na pananghalian, Ibarra.

IBARRA

Isang karangalan ang paghandaan kayo!

GUEVERRA

Ngunit napapansin kong wala dito ang ating mabunying predikador.

VICTORINA

Marahil ay pagod.

TIAGO

Isang sermon napakahusay at napakadakila!

SALVI

Upang makapag-sermon nang ganoong kahaba, kailangang magkaroon ng mga bagang katulad ng kanya.

GUEVARRA

At lalong mahabang dila kaysa sa bayawak!

(Magtatawanan ang lahat. Papasok si Damaso. Biglang tahimik.)

DAMASO

May pinag-usapan yata kayo.
Sige, pagpatuloy ninyo!

GUEVARRA

Pinasasalamatan lamang po ni G. Ibarra ang lahat ng tumutulong sa pagpapatayo ng paaralang. Bagama't may sakunang....

DAMASO

Ang mga sakuna'y nangyayari dahil ang mangmang ay umaasa sa kapwa niya mangmang. Tingnan ninyo, ako ang gumuguhit ng plano ng ating simbahang nakatayo nang buong tatag. Kailangan lamang ang **sentido common!**

GUEVARRA

Ngunit bago makapagpatayo ng isang gusali, kailangan rin ang mga dalubhasa o mga perrito.

DAMASO

Ano bang perrito o perritas.
Sa ganang akin, ang nangangailangan lamang ng mga perrito ay aso.

GUEVARRA

Ngunit isipin ng inyong **Reverencia**.

DAMASO

Kaya alam na ninyo na ang Indio, sa sandaling matuto nang kaunti, ay duktor na ang turing sa sarili. Lalong-lalo na ang mga uhuging nagtungo sa Europa.

GUEVARRA

Ngunit pakinggan ninyo ang Reverencia.

DAMASO

Lahat sila'y magwawakas sa nararapat lamang sa kanila.
Sa buhay pang ito'y pinarurusahan na ang mga magulang ng ganyang ulupong.
Mamatay sila sa bilangguan...

(Susugurin bigla ni Ibarra si Damaso. Sasakalin niya ito.)

IBARRA

(Aawit.)

Layo kayo!
Ang di ibig mamatay ay huwag lumapit!

(Magkakagulo ang mga tao.)

Ngayo'y ako naman ang magsasalita.
Bakit, natatakot ba kayo na madungisan ang aking mga kamay ng malapot na dugo ng imbi.
Pakinggan ninyo mga pari't mga hukom.
Ang taong nasasakdal ay nagkasala sa pagpatay sa aking ama, sa paglailait sa kanyang pangalan,
sa paglapastangan sa kanyang libingan, at ngayon nama'y sa pagyurak sa aking dangal!
Mga pari't, mga hukom, igagawad ko sa kanya ang parusang kamatayan!

MARIA

Crisostomo!

(Matitigilan si Ibarra. Bibitiwan niya ang pari at siya'y patakpong lalabas.)

(Magdidilim.)

Scene 7: ANG PROSESYON

(3 sitwasyon ang ipakikita dito: si Maria Clara na umaawit sa loob ng bahay, si Consolacion na pinahihirapan si Sisa at si Ibarra na kinukumbinsing mamuno ng kilusan.)

(Prusisyon hanggang sa mapatapat sa bahay ni Kapitan Tiyago. Ang lahat ay natigilan sa magandang pag-awit ni Maria Clara ng Ave Maria ni Gounod sa saliw ng kanyang sariling piyano. Kung napatigil si Padre Salvi sa ganda ng tinig ni Maria Clara. Higit na nakadama ng kalungkutan si Ibarra.)

(Aawit.)

MARIA CLARA

*Ave Maria, gratia plena,
Dominus, tecum,
benedicta tu in mulieribus
et benedictus fructus ventris tui, Iesus.
Sancta Maria, sancta Maria,
Maria, ora pro nobis nobis peccatoribus,
nunc et in hora, in hora mortis nostrae.
Amen! Amen!*

(Sa pampang ng lawa, nag-iintay ang mga excomulgado at bangkang lulan si Elias.)

ELIAS

Sana'y makasama ka namin sa pagpapalaya nitong ating bayan.

IBARRA

Ano ang ibig sabihin?

ELIAS

Ibig ng mga lalaking maging puno kayong mga tulisan.

(Mag-iisip si Ibarra.)

IBARRA

Kung gayo'y hinahangad nilang...

ELIAS

Ang ganap na pagbabago.
Paglaban, ukol sa mga kawal na sandatahan, sa mga pare.
Kailanagan maglapat ng katarungan.

(Kahit na napatapat ang prusisyon sa bahay ni Donya Consolacion ay pinid na pinid. Habang nag-iisip ang Donya, narinig niyang umaawit si Sisa na dalawang araw ng nakukulong sa kwartel. Pinapaakyat ng Donya si Sisa upang pakantahin.)

DONYA CONSOLACION

Venga Sisa, quiero escuchar su canción, cantar para ahora mismo, ahora mismo Sisa

(Palibhasa, sa wikang kastila ang utos ng Donya, hindi ito maunawaan ni Sisa. Isa pa hindi matino ang isip, isa na siyang baliw.)

Quiero oír tu voz doradas, cantar ahora!

IBARRA

Katarungan? Pagbabago? Sa anong paraan?

ELIAS

Paggalang pa sa karangalan ng tao at kapanatagan sa pamayanan.

IBARRA

Hindi ko po matatanggap.
Di ko po alam kung sino kayo, alam lkong ang inyong isip ay hindi katulad ng saiba.
Maunawaan ninyo ako kung sasabihin kong ang kasalukuyang kalagan ng mga bagay-bagay
dito sa atin ay di wasto.
Ngunit lalo pangsasama kung babaguhin.
Maaaring mapakilos ko ang aking mga kaibigan sa Madrid, na babayaran ang kanilang
kapaguran.

(Nagitla si Elias.)

ELIAS

Magtataksil kayo sa inyong sarili kung makikipagdayaan kayo sa mga taong ‘yan.
Naniniwala ba kayong kailangang gumawa ng masama upang makagawa ng mabuti?

IBARRA

Hindi po.

At hindi ako naniniwala sa isang marahas na pamamaraan, kaya.

(Kinuha ng Donya ang latigo ng Alperes at muling inutos na kumanta si Sisa. Pero, hindi sumunod si Sisa. Dahil dito, inutusan ng Donya ang sundalo na sabihin kay Sisa ang gusto nitong mangyari.)

Oh, Sisa *no entiendes, guardia me dicen que yo quería que ella canta para mí, háblele!*

ELIAS

Buhat ng itatag ang Guardia Civil, halos lahat ng masamang loob ay naging salarin dahil sa kagutuman, isang pagkakamali ay pinarurusahan ng walang pakundangan. Ang pagkatakot na matinding pahirap ay nagtataboy sa kanila sa kagubatab at nag-uutosna sila’y pumatay o mamatay.

IBARRA

Ginugulo ninyo ang aking pag-iisip.

ELIAS

Iniibig ko ang bayan tulad ng pag-ibig ninyo sa kanya.
Maaari po kaya Ginoo na di ninyo nahuhulo ang pangangailangan ng pagbabago, kayo na ang mga kasawian ng inyong pamilya? a.. nalilimot ko po ang aking sarili.

(Umiiyak.)

IBARRA

Hindi ko po sukat akalaing mayroon kayong ganyang napakaabang palagay ukol sa pamahalaan at sa bayan.

Ano pinagmumulan ng iyong galit.

ELIAS

Ang akin pong ninunong lalaki ay naninirahan sa Maynila bilang *Tenedor De Libro* sa bahay ng isang mangangalakal na Kastilla.

Isang gabi ay nasunog ang bahay-kalakalan at pinagbintangan ang aking nuno.

Sa harap ng publiko ay pinagpapalo ito at iginapos.

Pagkatapos ay pinakaladkad sa kabayo.

Nalumpo ang aking nuno.

Ang asawa nito ay napilitang magbenta ng aliw.

Ang babae ay nanirahan sa kabundukan, nagdalang tao ito,

subalit naging sugatin ang bata at namatay.
Nagbigti ang nuno kong lalaki at ibinintang ito sa kanyang asawa na noo'y buntis nanaman.
Nabiglanggo ito at pagkatapos na manganak ay pinalo.
(Lumayo ang babae sa lalawigan kasamaang kanyag dalawang anak).
Nang lumaki ang unang anak na si Balat ay naging tulisan.
Nadakip si Balat.
Nawala ang ina.
Hinanap ito ng bunso at nakita ang matanda na duguan ang mga daliri sa pagkayod sa lupa.
Dilat ang mga matang nakatingin sa itaas.
Sa itaas ng puno ay nakabitin ang pugot na ulo ni Balat.
Tumakas ang binata at namuhay sa Tayabas.
Umibig sa isang anak ng mayaman.
Nang matuklasan ng magulang ng babae ang katauhan ng lalaki ay ipinabilanggo ito.
Ang babae ay namatay nang manganak ng kambal.
Nakamana ang magkapatid, nag-aral ang batang lalaki sa Ateneo at ang babae ay sa La Concordia.
Pinagmalupitan nila ang matandang alila sa kanilang tahanan hanggang sa mamatay.
Natuklasan ng kambal na ito pala ang kanilang ama.
Nagpakalunod ang batang babae.
At lalaki ay kaharap ninyo ngayon.
(Ngangawa.)

IBARRA

Elias, huminahon ka. Ikinalulungkot ko po ang inyong masamang karanasan

(Balik eksena kay Sisa.)

SUNDALO

Oy, Sisa awitan mo daw si Donya Consolacion.

(Kumanta si Sisa ng “Kundiman ng Gabi” – pero hindi ko Makita ang lyrics nito kaya ito munang Bituwing Marikit ni Abelardo ang gamitin natin.)

(Aawit.)

SISA

*Bituing marikit sagabi ng buhay
Ang bawat kislap mo'y ligaya ang taglay
Yaring aking palad iyong patnubayan
At kahit na sinag ako'y bahaginan
Natanim sa puso ko yaong isang pag-ibig
Na pinakasamba sa loob ng dibdib
Sa iyong luningning laging nasasabik
Ikaw ang pangarap, bituing marikit
Lapitan mo ako, halina butin
Ating pag-isahin ang mga damdamin*

*Ang sabik kong diwa'y huwag mong uhawin
Sa batis ng iyong wagas na pag-giliw*

(Ang awit ay tumalab sa damdamin ng Donya at nakapagsalita ng Tagalog. Napamaang ang sundalo, hindi niya sukat akalain na marunong ng Tagalog ang Donya. Napansin ng Donya ang pagkamaang ng kawal, kaya galit na pinaalis ito. Binalingan ng Donya si Sisa at sa pilipit na pangangastila ay inutusan itong magbaile o sumayaw.)

CONSOLACION

Napakagandang awit

Iyan ang pag-ibig na ipinangako sa akin ng Alferes subalit hindi ko iyan naramdaman!

SUNDALO

(Pabulong.)

Marunong kayong mag Tagalog?

CONSOLACION

Hannnn mga demonyo kayo... mag silabas kayo!!!!!!!

Ahora quiero que te Sisa para bailar, quiero ver que haces baile! Ha ha ha ha... Danza ahora
Sisa, bailar! Sumayaw ka!

(Nang hindi sumunod si Sisa, pinalo niya ito sa binti at paa. Nabuwal si Sisa at nagisi ang manipis nitong damit kasabay ng paglabas ng dugo mula sa nabakbak na sugat. Nasisiyahan ang Donya sa gayong tanawin. Ang kanyang galit ay naibunton niya kay Sisa. Hindi napansin ng Donya ang pagdating ng Alperes na pasikad na binuksan ang nakasarang pintuan. Pagkakita ng Alperes kay Sisa, nangatal ang katawan sa galit. Bumalasik ang kanyang mukha.)

ALFERES

¿Qué están haciendo para ella la consolacion?

(Ngunit, parang walang anuman ito sa Donya.)

CONSOLACION

Su golpeábdine una vez más, mi amado esposo?

(Babaguhin ang usapan.)

*Habéis comido su cena?
Usted havent me saludó.*

ALFERES

*Guardia, enviarla de vuelta a su habitación. Yo quiero que usted para limpiar su y curar sus
heridas. Gamutin siya, bigyan ng maayos na kasootan at pagkain.
Bukas ay dadalin ko siya kay Ginoong Ibarra.*

Scene 8: MGA PANUKALA

(Sa salas na napapaligiran ng poon si Maria Clara. Si Maria ay nasa tomba-tomba. Kinausap siya ni Tiago. Naglilinis ng santo ang mga katulong.)

TIAGO

Ano sa palagay mo Maria?
Maglimos kaya ako sa krus ng Tunasan o sa krus ng Matahong?
Ang krus sa Tunasan ay lumalaki, ngunit ang krus sa Matahong nama'y nagpapawis.
Alin sa palagay mo ang lalong mapaghimala?
A, sa palagay ko'y lalong mabuti na maglimos ako sa dalawa nang walang maghinanakit at nang gumaling ka na rin.

(Papasok sina Victorina at Tiburcio.)

VICTORINA

Ola, Kapitan Tiago! *Buenos días!*

TIBURCIO

Como esta maria?

TIAGO

No esta bien. Lalo yatang lumalala ang kanyang karamdaman.

VICTORINA

De Espadena! Titingnan na ba natin si Clarita?

(Pupuntahan ni Tiburcio si Maria at aakyin naman ni Victorina si Tiburcio.)

Alang-alang lamang sa iyo, Santiago!
Ang aking asawa'y nanggagamot ng matatas na tao lamang.

TIBURCIO

(Pupulsuhan si Maria.)

MAY SAKIT!

Ngunit maaaaring mapagaling.
Liquen na may gatas sa umaga, jarabe de altea at dos pildoras decingnoglas.

(Papasok si Damaso at pasugod na yayakapin si Maria.)

DAMASO

Maria, anak ko hindi ka mamamatay!
(Napansin niyang maraming nakatanaw.)
Mahal na mahal ko ang aking anak na si Maria, hindi siya maaaring mamatay.

TIBURCIO

Hindi talaga siya mamamatay at ginagamot ko siya.

VICTORINA

A, Padre Damaso, dumating na pala mula sa Madrid ang iyong kamag-anak na si Don Alfonso Linares.

DAMASO

Si Alfonso na inaanak ni Carlicos na aking bayaw?

(Ibinigay ni Linares ang sulat sa pari na binasa.)

Ikaw pala ay nangangailangan ng trabaho at mapapangasawa?

VICTORINA

Tila yata nais niyang mag-asawa Padre?

DAMASO

Mag-asawa?

Madali kong maihanap ng trabaho ang binatang ito sapagkat nakatapos siya ng abogasya sa Universidad Central. Tungkol naman sa pag-aasawa, ay kakausapin ko pa si Tiago.

(Mag-iisip siya sandil, tapos ay tatapikin niya si Tiago.)

Halika nga, at mayroon tayong mahalagang pag-uusapan.

(Lalabas sina Tiago at Damaso, Papasok naman si Salvi.)

VICTORINA

A, Clarita, narito na pala ang iyong kompresor.

SALVI

Por favor, iwan ninyo kami.

VICTORINA

Tiburcio! *Vamos!*

(Lalabas ang dalawa.)

SALVI

Kamusta ka, iha?

Nais mo bang sabihin sa akin ang dahilan ng iyong pagdurusa?

Si Crisostomo ba ang dahilan?

Ang excomulgado ba ang dahilan?

Hayaan mo, siya'y aking parurusahan!

(Magdidilim.)

Scene 9: UNANG PANAUHIN

(Nang lumulan si Ibarra sa bangka ni Elias, waring ito ay hindi nasisiyahan. Kaya, kaagad na humingi ng paumanhin si Elias sa pagkagambala niya sa binata.)

ELIAS

Ginoo, ako po'y sugo ng maraming sawing-palad!
Humihingi po sila ng mga pagbabago.

IBARRA

Mga pagbabago sa paanong paraan?

ELIAS

Kaunting paggalang sa karangalan ng tao at sa kapanatagan ng mamamayan.
Pagbabawas sa paggamit ng lakas ng mga kawal-sandatahan.

IBARRA

Maaaring mapakilos ko ang aking mga kaibigan sa Madrid.
Maaari rin akong makipag-usap sa Kapitan Heneral.
Ngunit sila at ako ay walang kapangyarihang magpasok ng gayong pagbabago.
Alam ko na ang mga korporasyong relihiyoso, bagama't may kakulangan
ay kailangan pa sa ngayon.. Sila ang tinatawag na masamang kinakailangan.

ELIAS

Kayo man po ba, Ginoo, ay naniniwala sa masamang kinakailangan?
Naniniwala ba kayo na kailangan gumawa ng masama upang makagawa ng mabuti?

IBARRA

Naniniwala ako na kailangang gumawa ng isang marahas na hakbang
upang mapagaling ang isang sakit. Ang ating lupain ay may masidhing sakit
na upang malunasa'y kinakailangang gamitan ng mga paraang ng Pamahalaan.

ELIAS

Ang pananakit at pananampalasan ay mabuti kapag ang bayan ay busabos,
kapag ang kabundukan ay walang mga yungib, kapag sa katawan ng busabos
ay wala kundi sikmura at bituka.

Ngunit kapag ang sawimpalad na nagigipit ay may matipunong bisig,
may pusong tumitibok at may mapait na apdong lumalason
sa kanyang katauhan, maaari bang patayin ng takot ang apoy na kanya ring pinalalagabgab?

A, Ginoong Ibarra, tama kayo nang sabihin ninyong kailangan ang mapait
na gamot upang bigyang lunas. Ngunit ang sakit ng lipunang ito'y kanser.
Kanser na hindi malulunasan ng Pamahalaan, o ng korporasyon ng mga prayle,
o ng lahat ng Guwardiya Sibil. Ang tanging makapagbibigay lunas dito'y ang bayang sinisiil.

IBARRA

Ngunit sino rin ang humihingi ng pagbabago?
Hindi ba't ang mga salarin din?

ELIAS

Nagkakaamali kayo, Ginoo. Paroon kayo sa bayan-bayan.
Magsadya kayo sa bahay-bahay.
Pakinggan ninyo ang hinaing ng Inang Bayang nagdurusa.

IBARRA

Hindi pa maaaring ipagkaloob ang hinihingi ng bayan.
Kailangang maghintay muna tayo!

ELIAS

Ang maghintay ay katumbas ng mas mahaba pang pagtitiis!

IBARRA

Kung aking hihingin ang bagay na ito'y pagtatawanan lamang ako.

ELIAS

At kung panigan kayo ng bayan?

IBARRA

Kailan man ay di mangyayari.
Kailan man ay di ako mamamatnubay sa masa kung gagamit sila ng dahas upang makamtan
ang isang bagay na hindi pa napapanahon.
At kung nagkataon nang ako'y maging saksi sa sandatahang pag-aalsa ng mga masa,
ako'y kakatig sa pamahalaan.
Ninana ko ang kapakanan ng bayan at dahil dito'y nagpatayo ako ng isang paaralan.
Kung walang liwanag ay walang landas.

ELIAS

Kung walang pakikibaka ay wala rin namang kalayaan!

IBARRA

Ngunit hindi ko po ibig ang ganyang kalayaan!

ELIAS

Kung walang kalayaan ay walang liwanag!
Hindi ba ninyo nauunawaang ang tao ay gising na mula sa daan-taong pagkakahimlay?
Ang labanan ay nagsisimula sa daigdig ng isip at lumalaganap sa kaparangang makukulayan ng
dugo!

(Katahimikan.)

Ano po ang sasabihin ko sa mga nag-utos sa akin?

IBARRA

Ikinalulungkot kong malabis ang kanilang kapalaran, ngunit kailangang maghintay pa sila!

(Magdidilim.)

Scene 10: IKALAWANG PANAUHIN

(Lalapitan ni Lucas si Ibarra.)

LUCAS

Buenos noches, Senor!

IBARRA

Anong kailangan mo?

LUCAS

Ako po'y si Lucas na kapatid ng taong nasawi sa pinatayong paaralan.

IBARRA

Tanggapin po ninyo ang aking pakikiramay.
Ano po ang maipaglilingkod ko?

LUCAS

Nais ko laang malaman kung magkano ang maipapagkaloob ninyo sa mag-anak ng nasira kong kapatid?

IBARRA

Ibabayad?
Saka na natin pag-uusapan iyan.
Marahil ay pagkatapos ng mahalagang bagay na dapat kong gawin.

LUCAS

Sabihin lamang po ninyo kung magkano.

IBARRA

Kung maaari'y bumalik ka na lang bukas.

LUCAS

Napagkikilala nga po kayong taong tulad ng inyong ama!
May dugo kang gaya niya!

IBARRA

Aba'y talagang ginagalit mo ako!

(Tutulak ni Ibarra si Lucas.)

LUCAS

Ngunit kapag mabuti kang magbayad ay magkaibigan tayo!

(Lalabas na galit si Ibarra. Papasok si Salvi at lalapitan siya ni Lucas.)

SALVI

O, anong ibig mo?

LUCAS

(Umiiyak.)

Padre, nagsadya po ako kay Don Crisostomo upang humihingi ng bayad-pinsala para sa aking nasawing kapatid. Padre, matapos niya akong hamakin ay binigyan lamang ako ng limandaang piso. Sapat na bang kabayaran sa buhay ang limandaang piso?

SALVI

At anong ibig mo ngayon?

LUCAS

Sabihin po ninyo sa akin kung anong dapat kong gawin.

SALVI

Sulong at magpapasalamat ka kay Ibarra.

(Lalabas na sana si Lucas nang habulin siya ni Salvi.)

A, iho, sandali lamang.

(May ibubulog kay Lucas si Salvi. Aabutan ng pari ng supot ng pera. Siya namang pasok ng dalawang sabungero.)

SABUNGERO 1

Naku, malas talaga ako sa sabong!

LUCAS

(Lalapit)

Ibig mo bang pumusta muli?

Maganda ang sunod na laban!

Ang bulik ni Kapitan Tiago laban sa lasak ni Kapitan Basilio.

SABUNGERO 2

Papaano kami makakapusta gayong wala na kaming pera?

LUCAS

Pahihiramin ko kayo.

SABUNGERO 1

At saan ka naman nagnakaw ng kuwalta?

LUCAS

Ipinagkaloob ito ni Senyor Ibarra upang ilaan sa mga taong ibig maglingkod sa kanya.

SABUNGERO 2

Ano namang gagawin namin?

LUCAS

Kung makakahanap kayo ng makakasama upang salakayin ang Kwartel ay bibigyan ko kayo ng tatlung piso bawa't kasama. Kung magtagumpay ay tatanggap kayo ng isandaang piso bawa't isa. Aba mayaman si Don Crisostomo.

SABUNGERO 1

Sige, payag na kami.

LUCAS

Bukas ng gabi ang pagsalakay.
Ang sigaw "VIVA Don Crisostomo Ibarra"!

(Unang lalabas si Lucas. Papasok si Elias at kakausapin siya ng dalawang tao Lalabas ang tatlong nagbubulungan. Papasok naman si Salvi at ang Alferéz)

ALFEREZ

A, Padre, ako'y talagang magsasadya sa inyo ngayon dahil sa inyong kambing na...

SALVI

Mayroon akong mahalagang bagay na....

ALFEREZ

Hindi ko mapapahintulutang sirain ang aking bakod!

SALVI

Puro kayo kambing!
Ako'y naparito upang ipaalam sa inyo ang isang pag-aalsa!

ALFEREZ

Pag-aalsa?

SALVI

Isang kakila-kilabot na paghihimagsik ang sisiklab ngayong gabi!

ALFEREZ

Ngayong gabi? Sinong pasimuno? Sino?

SALVI

Huminahon kayo!

ALFEREZ

Ipadadakip ko sila. Ipababaril ko sila.

SALVI

Isang babae na ang pangala'y di ko babanggitin alang-alang sa lihim ng kompesyon, ang lumapit sa sakín ngayon hapon. Ipinagtapat niya sa akin ang lahat. *Alas ocho en punto* ngayong gabi ay sasalakayin ng mga tulisan ang kwartel, lolooban ang kumbento at papatayin ang lahat ng Kastila.

ALFEREZ

Huhulihin ko sila!

SALVI

Ang dapat sa inyo'y maghanda!

ALFEREZ

Nang sa gayo'y mahuli ko silang lahat!

SALVI

Tumpak!

Mangyari dito.

Makakamit na ninyo ang mga krus at bituin.

Sa ganang akin ay wala akong hinihingi kundi ang gumawa ng marapat.

ALFEREZ

Ipapaalam ko naman sa lahat na kayo ang nagligtas sa bayan.

At marahil ay magiging Obispo naman kayo!

SALVI

Kung gayon ay maghanda tayo!

Sa ganap na ikawalo ay uulan ng mga krus at bituin!

(Magdidilim.)

Scene 11: ANG PAGDAKIP

(Sa silid ng bahay ni Ibarra (Si Ibarra ay may binabasa. Sa tabi niya ay may baul na puno ng mga kasulatan Papasok si Elias. Aawitin.)

IBARRA

Ikaw pala Elias, anong kailangan mo?

ELIAS

Kailangan sirain ninyo ang inyong mga maseselan
na kasulatan at pagkatapos ay tumakas.

IBARRA

Tumakas?

ELIAS

May kumakalat na balitang nagbabalak kayo ng pag-aalsa.

IBARRA

Ako? Bakit?

ELIAS

Ginoo,

Huwag na po kayong mag-alinlangan.
Hindi na tayo maaring magsayang pa ng panahon,
Ang pag-aalsa ay sisiklab ngayong gabi.
Iligtas mo ang iyong sarili Ginoo.

IBARRA

Nguni't papaano si Maria?
Ako'y kanyang hinihintay.

ELIAS

Ilagan na lamang ninyo ang dagok kung ayaw ninyong tumakas.

IBARRA

(Ituturo ang baul.)

Iyan, Elias!

Tulongan mo akong sunugin ang mga sulat!

(Maghahalungkat ang dalawa.)

ELIAS

(May hawak na sulat.)

Nakikilala ba ninyo si Don Pedro Eibarramienda?

IBARRA

Siya ang aking nuno sa tuhod, bakit?

ELIAS

Si Don Pedro Eibarramienda ay ang imbing nagbintang ng pagnanakaw sa aking nuno.

Dahilan siya ng lahat ng aming kasawian.
Ipagsulit ninyo ngayon.

Tingnan ninyo akong mabuti.
Tingnan ninyo ang aking pagtitis samantalang kayo’y mariwasa, umiibig, pinagpipitagan,
nabubuhay, nabubuhay!

(Ilalabas ni Elias ang kanyang gulok nguni’t tatakbo na lamang siyang palabas. Maririnig ang mga putukan. Papasok ang dalawang Guwardiya Sibil.)

GUARDIA 1

Dinarakip namin kayo sa ngalan ng Hari!

IBARRA

Bakit?

GUARDIA 2

Sa Kwartel na lamang ipapaliwanag sa inyo!

(Makikita sa susunod na eksena si Ibarra na nakakulong. Palalayain siya ni Elias at magtutungo kay Maria Clara.)

Scene 12: PAMAMAALAM

(May party noong sa bahay ni Maria. Nagtungo sa asotea si Maria. Nakita niya ang bangkang pasadsad sa may sadsaran ng bahay ni kapitan Tiyago. Puno ng damo ang ibabaw ng bangka at may lulan itong dalawang lalaki. Bumaba ang isa sa lulan ng bangka at pinanhik siya, si Ibarra. Nakatakas siya sa tulong ni Elias.)

MARIA

Crisostomo, ikaw nga ba iyan?

IBARRA

Isang kaaway, isangtaong may katwirang mapoot sa akin—si Elias—ang siyang umagaw sa akin mula sa bilanguang aking pinagkakapiitan.

MARIA

Mahal ko...

(Lalapitan niya si Ibarra upang yakapin nguni’t pipigilan siya ni Ibarra.)

IBARRA

Maria,

Hindi na tayo magkikita muli.

Balang araw ay sisihin mo ang iyong sarili.

Ako’y naparito upang sabihin lamang sa iyo na ikaw ay pinapatawad ko na.

Maging maligaya ka nawa. Paalam.

(Lalabas siya ngunit pipigilan siya ni Maria.)

MARIA

Crisostomo! Pakinggan mo sana ako bago hatulan.

IBARRA

Binibini, hindi ako naparito upang hingan ka ng sulit sa iyong ginawa.

Naparito ako upang bigyan ka ng katahimikan.

MARIA

Ayoko ng katahimikang ipinagkaloob mo.

Inaaba mo ako at ang iyong pang-aaba ay mapait kong dadalhin hanggang kamatayan.

IBARRA

Anong ibig mong gawin ko?

MARIA

Paniwalaan mong iibigan kitamagpakailanman.

(Mapait ang ngiti ni Ibarra.)

Nag-aalinlangan ka sa akin.

Nauunawaan kita.

Ngunit kung mababatid mo lamang ang aking pinapasan ay di ka mag-uukol ng ganyang pakutyang ngiti sa aking pagtitiis.

(Katahimikan.)

Minsa'y ipinag-tapat sa akin ni Padre Salvi kung sino ang tunay kong ama.

Ang tunay kong ama ay ang iyong kaaway si Padre Damaso.

Nagbanta ang Kura na ihahayag niya ang aking lihim kung tayo'y makakasal.

Ano ang gagawin ko?

Dapat ko bang itong pagwalang bahala na lamang ang ala-ala ng aking ina, ang dangal ang aking ama sa turing at ang pangalan ng aking amang tunay?

Kunggagawin ko ang mga ito'y ikaw na rin hahawak sa akin.

IBARRA

Ang mga katibayan?

Kailangan ko ang mga katibayan.

MARIA

(Dudukot ng dalawang liham.)

Dalawang liham ng aking ina, dalawang liham na sinulat niya sa gitna ng paghihirap habang dala-dala niya ako sa kanyang sinapupunan.

Heto basahin mo at makikita mo kung gaano nila hinangad ang aking kamatayan, ang kamatayan kong di naisakatuparan ng mga gamot.

(Babasahin ni Ibarra.)

Ang mga sulat na ito'y nakalimutan ng aking ama sa kumbento at itinago naman ng pumalit sa sa kanya.

Ang mga sulat na ito'y ibinigay sa akin ng kura kapalit ng iyong liham. Mula nang mapasaakin ang mga sulat na ito,

isang panlalamig ang nararamdaman ko sa aking puso.

Itinakwil kita!

Itinakwil ko ang aking pag-ibig!

Ano ang aking magagawa?

Naniniwala ka bang gagamitin ko laban sa iyo ang sulat?

Ngayo'y walang nalalabi sa akin kundi ang magtiis na nag-iisa sa kumbento, iingatan sa aking sarili ang lihim.

Ngayon aking mahal, ngayong nababatid mo na ang malungkot na lihim ng aba mong si Maria, mapag-uukulan mo pa ba siya ng ganyang ngitingmapanlibak?

IBARRA

(Yayakapin si Maria.)

Maria, aking Maria...

MARIA

Maligaya na ako sapagkat naniniwala ka sa akin.

Ngayon ay tumakas ka na!

Pagpalain ka ng Panginoon.

(Maghihiwalay sila. Magdidilim.)

Scene 13: FILIBUSTERO

(Elias at Ibarra)

(Awit)

ELIAS

Itatago ko kayo sa tahanan ng aking kaibigan.

Dadalhin ko na lamang sa inyo ang salaping aking nailikas.

Makabubuting mangibang bansa na kayo.

IBARRA

Patutungo ako sa ibang lupain!

ELIAS

Upang kayo'y makapamuhay nang matahimik.

Ang ibang lupain sa ganang akin ay higit na makakabuti sa inyo.

Kayo'y hindi isinilang upang magtiis.

Kasusuklaman lamang ninyo ang inyong bayan

kung kayo'y masasawi ng dahil sa kanya.

IBARRA

*Nagkakamali ka, Elias.
Iniibig ko ang aking Inang Bayan.
Noon, ako'y nabubulagan.
Ngunit ang sinapit kong kasawian ay nag-alis ng piring sa aking mga mata.
Ngayo'y nakikita ko na ang kalagim-lagim na kanser na sumisira sa ating lipunan,
kumakapit sa ating mga laman at humihingi ng lubusang lunas.
Sila ang pumipilit sa akin upang ako'y maging salarin.
At sapagkat ito ang ibig nila, ako'y magiging filibustero,
isang makatotohanang filibustero.
Walang pag-asa, walang sangkatauhan kundi ang karapatan ng paghihimagsik.*

(Tutunog ang tambol. Magsisitakbong palabas sina Ibarra at Elias. Mula sa kabila ay papasok ang mga guardiya sibil.)

GUARDIYA

Fuego!

(Itututok nila ang kanilang mga ripple sa mga nanunuod. Pupula ang mga ilaw. Tuluyang magdidilim.)

(Aawitin.)

(CHORUS)

*Mamamatay akong
hindi mamamalas
ang pagsikat ng araw
sa aking bayan...*

*Kayong mga makakakita
sa pagbubukang-liwayway,
malugod ninyo siyang tanggapin,
at inyong gunitain ang mga
nabuwal sa dilim ng gabi!*

(Sa pamamgitan ng sayaw ay ipakitang sina Crispin at Sisa ay nagkita, inatake si Sisa at namatay. Dumating si Elias at nagbiling sunugin ang kanilang katawan ng kanyang ina. Ipakikita ding si Maria ay pumasok sa Kumbento kung saan si Padre Salvi ang namamahal. – Ang apoy na ginawa ni Crispin ay lalaki at lalaganap sa buong entablado at magwawakas ang dula – makikita ang mga images ng mga tauhan ay unti-unting masusunog habang inaawit ng lahat ang temang awitin ng dula.)

* * * * * **WAKAS** * * * * *

Tungkol sa Awtor

JOSEPH “SONNY” J. CRISTOBAL obtained his Doctor of Philosophy (PhD in Filipino): Pagpaplanong Pangwika from the University of the Philippines, 2020; Managing the Arts Certificate Program at the Asian Institute of Management, 2003. Holder of TESDA NC-3 for Events Management. Master of Arts in Language and Literature at De la Salle University, 1996 & Master of Arts in Education Major in Arts Management degree at the La Consolacion University Philippines, 2010; Bachelor of Science in Education Major in Filipino at Meycauyan College, Bulacan, 1989; Secondary Education at Dr. Yanga’s College; Elementary Education at Taal Elementary School. He was a senior officer of the CCP for 22 years (1990-2012); Executive Member of the National Committee on Cultural Education (NCCE) of the National Commission for Culture and the Arts (NCCA), 2008-2013; and Provincial Tourism Officer of the Provincial Government of Bulacan, 2012-2013. He is also the founder and an honorary chair of the Bulacan Arts Culture and History Institute (BACH Institute), 2008. He has been the Executive Director of the Barasoain Kalinangan Foundation, Inc. (BKFI) since 1998; Director of the NCCA Philippine Cultural Education Program since 2013; and Vice President and Director of the NCCA-Department of Education Cultural Education Program (NDCEP) since 2014. Founder of the National Association of Cultural Educators and Scholars (NACES) in 2014. Cristobal has written plays on the lives of Filipino heroes such as: Pasyong Dapat Ipag-Alab, which highlighted Marcelo H. del Pilar as a writer; Oyayi ni Pule, a musical play on the life of Apolinario Mabini; Awit ni Francis B, a lyrical drama on Francisco Balagtas; Sa Kislap ng mga Tala a Musical about Francisco Santiago; Babae ng Digmaan” a mixed Ilocano and Tagalog musical, Kakarong about Eusebio Roque, Tres Patrimonios” a Musical Trilogy) about 3-Ilokano Heroes, Pasyon a Senakulong Filipino a theater & movie Musical, “Q” a musical drama about Pres Elfidio Quirino, 1740” legend about Cauyan, Isabela. In addition, he composed dramas on Philippine National Artists: Atang at Amado based on the lives of National Artists Atang de la Rama, and Amado V. Hernandez; Bato sa Buhangin, inspired by the life of National Artist for Music Ernani Cuenco; Joya: Guhit, Hugis, Kulay, a biographical play on National Artist for Visual Arts Jose Joya; and Rio Alma: River and Soul, based on the life and works of National Artist for Literature, Virgilio S. Almario. He also wrote theatrical version of Florante at Laura, Ibong Adarna, Noli Me Tangere, Kenkoy and Sirena. For his accomplishments, both as a theater artist and a cultural administrator, Cristobal received the Outstanding Alumni of Meycauyan College, 2000; Outstanding Alumni of Dr. Yanga’s Colleges, 2010; Outstanding Alumni of the La Consolacion University Philippines, 2012; Parangal ng Sentro ng Wika at Kultura BSU, 2014; Gawad Rizal of Taal, Bocaue, Bulacan, 2014; Gawad Bayani At Bituin ng Malolos, 2015; Gawad Uhay of BKFI, 2015; and Gawad Bahaghari of Bulacan, 2021.

